

Migrimet në Republikën e Maqedonisë së Veriut

PROFILI I SHTETIT 2021

Mendimet e shprehura në këtë botim janë të autorëve dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht pikëpamjet e Organizatës Ndërkombëtare për Migrim (IOM). Emërtimet e përdorura dhe prezantimi i materialit përgjatë raportit nuk nënkuptojnë shprehje të ndonjë opinioni nga ana e IOM-it në lidhje me statusin ligjor të çdo vendi, territori, qyteti ose zone ose të autoriteteve të tij ose në lidhje me kufijtë e tij.

IOM është i përkushtuar ndaj parimit se nga migracioni njerëzor dhe i rregullt përfitojnë migrantët dhe shoqëria. Si një organizatë ndërqeveritare, IOM vepron me partnerët e saj në komunitetin ndërkombëtar për të: ndihmuar në përballimin e sfidave operationale të migracionit; të kuptuarit paraprak të çështjeve të migracionit; nxitjen e zhvillimit social dhe ekonomik nëpërmjet migracionit; dhe mbrojtjen e dinjitetit njerëzor dhe mirëqenies së migrantëve.

Botues: Organizata Ndërkombëtare për Migracionin
rr. Oslo 6
1000 Shkup
Republika e Maqedonisë së Veriut
tel. Nr.: +389 2 30 95 477
Email: iomskopje@iom.int
Uebfaqja: <https://north-macedonia.iom.int>

Ky publikim u botua pa redaktim zyrtar nga IOM.

Hartat e përdorura në këtë profil migrimi, përfshirë në kopertinë, janë vetëm për qëllime ilustrimi. Kufijtë dhe emrat e treguar dhe emërtimet e përdorura në harta nuk nënkuptojnë miratim ose pranim zyrtar nga Organizata Ndërkombëtare për Migracionin.

* Referencat për Kosovën duhet të kuptohen se janë në kontekstin e rezolutës 1244 të Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara (1999).

Imazhi i kopertinës: © callmetak/freepik.com

Kuota e kërkuar: Organizata Ndërkombëtare për Migrim, 2022. *Republika e Maqedonisë së Veriut: Profili i Shtetit 2021*. IOM, Shkup.

ISBN 978-92-9268-440-2 (PDF)

© IOM 2022

Disa të drejta të rezervuara. Kjo punë është e disponueshme nën [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 IGO License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/igo/legalcode) (CC BY-NC-ND 3.0 IGO).*

Për specifikime të mëtejshme ju lutemi shihni [Copyright and Terms of Use](#).

Ky publikim nuk duhet të përdoret, botohet ose rishpërndahet për qëllime të destinuara ose për përfitime tregtare ose kompensimi monetar, me përjashtim të qëllimeve edukative, p.sh. të përfshihet në tekstet shkollore.

Lejet: Kërkesat për përdorim komercial ose të drejta të mëtejshme dhe licencimi duhet të dorëzohen në publications@iom.int.

* <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/igo/legalcode>.

Migrimet në Republikën e Maqedonisë së Veriut

PROFILI I SHTETIT 2021

PËRMBAJTJA

Lista e tabela.....	iv
Lista e grafiku	vii
Akronime.....	ix
Parathënie	xi
Përmbledhja ekzekutive	xv

Pjesa A: Karakteristikat e migrantëve dhe trendeve të migracionit

A.1. Faktorët kryesor shtytës të migracionit dhe lëvizshmëria ndërkufitare.....	1
A.2. Imigracioni i të huajve.....	13
A.3. Emigracioni i shtetasve të Republikës së Maqedonisë së Veriut.....	28
A.4. Migracioni i paligjshëm	39
A.5. Azilkërkuesit dhe vendimet lidhur me kërkesat për azil.....	59
A.6. Migracioni i kthimit.....	61
A.7. Migracioni i brendshëm.....	63

Pjesa B: Ndikimi i migracionit

B.1. Ndikimi i migracionit mbi zhvillimin e popullsisë dhe kapitalit njerëzor	71
B.2. Implikimet e migracionit mbi fuqinë e punës dhe tregun e punës.....	79
B.3. Migracioni dhe zhvillimi socioekonomik	80
B.4. Migracioni, shëndeti dhe mjedisi jetësor	84

Pjesa C: Menaxhimi i migracionit

C.1. Kuadri politik	89
C.2. Ligjet dhe legjislacioni (legjislacioni kombëtar, instrumentet rajonale dhe ndërkombëtare).....	94
C.3. Kornizat institucionale.....	103
C.4. Bashkëpunimi ndërkombëtar	105

Pjesa Ç: Gjetjet kryesore, ndikimet e politikave migratore dhe rekomandimet.....

Ç.1. Gjetjet kryesore për trendet aktuale, ndikimi i migracionit dhe politikat e migracionit	109
Ç.2. Rekomandime lidhur me kuadrin e Qeverisë për menaxhimin e migracionit.....	112

Ç.3. Rekomandime për përfshirjen e migracionit në politikat sektoriale	115
Ç.4. Rekomandime për përmirësimin e statistikave për migracionin dhe bazën gjithëpërfshirëse të provave	118
Shtojca.....	121
Bibliografi.....	125

LISTA E TABELA

Tabela 1. Të dhënat kryesore për Maqedoninë e Veriut.....	xiv
Tabela 2. Viza të miratuara/refuzuara, sipas llojit, për hyrje dhe qëndrim në Republikën e Maqedonisë së Veriut, 2015-2020.....	5
Tabela 3. Kërkesa të miratuara për viza në Republikës e Maqedonisë së Veriut sipas shtetësisë së aplikantëve, 2009-2019.....	6
Tabela 4. Kërkesa të miratuara për vizë, sipas gjinisë së aplikantëve, Republika e Maqedonisë së Veriut 2009-2019	8
Tabela 5. Kërkesa të miratuara për vizë në Republikën e Maqedonisë së Veriut, sipas gjinisë dhe shtetësisë së aplikantëve, 2009-2019.....	9
Tabela 6. Lëvizja e udhëtarëve në vendkalimin kufitar të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 2009-2019.....	11
Tabela 7. Numri i kalimeve të ligjshme (hyrje/dalje) i shtetasve të huaj në vendkalimet kufitare të Republikës së Maqedonisë së Veriut.....	12
Tabela 8. Gjithsej popullsi migrante (migration stock) në Republikën e Maqedonisë së Veriut.....	14
Tabela 9. Shtetas të huaj të imigruar me lejeqëndrim të përkohshëm dhe të vazhduar në Republikën e Maqedonisë së Veriut, 2009-2019.....	14
Tabela 10. Gjithsej shtetas të huaj të imigruar, shtete me më shumë popullsi migrante në Republikën e Maqedonisë së Veriut, 2009-2019.....	15
Tabela 11. Shtetas të huaj të imigruar me lejeqëndrim të përkohshëm dhe të përhershëm në Republikën e Maqedonisë së Veriut, 2009-2019.....	16
Tabela 12. Numri i shtetasve të huaj me lejeqëndrim të përhershëm në Republikën e Maqedonisë së Veriut, sipas shtetësisë, 2015-2019.....	16
Tabela 13. Shtetas të huaj të imigruar me lejeqëndrim të përkohshëm në Republikën e Maqedonisë së Veriut.....	18

Tabela 14.	Shtetas të huaj të imigruar me lejeqëndrim të përkohshëm në Republikën e Maqedonisë së Veriut, sipas shteteve dhe punësimi, në vitet 2009, 2015 dhe 2019	19
Tabela 15.	Shtetas të huaj të imigruar me lejeqëndrim të përkohshëm në Republikën e Maqedonisë së Veriut për arsye të kryerjes së veprimtarisë profesionale, dhe sipas shteteve në vitet 2009, 2015 dhe 2019.....	19
Tabela 16.	Shtetas të huaj të imigruar me lejeqëndrim të përkohshëm në Republikën e Maqedonisë së Veriut, për arsye të lidhjeve martesore, dhe sipas shteteve, në vitet 2009, 2015 dhe 2019.....	21
Tabela 17.	Shtetas të huaj të imigruar me lejeqëndrim të përkohshëm në Republikën e Maqedonisë së Veriut, për arsye familjare dhe sipas shteteve, në vitet 2009, 2015 dhe 2019.....	22
Tabela 18.	Shtetas të huaj të imigruar me lejeqëndrim të përkohshëm në Republikën e Maqedonisë së Veriut, për arsye të shkollimit / specializimit.....	23
Tabela 19.	Studentë të huaj që kanë diplomuar, magjistruar dhe doktoruar në Republikën e Maqedonisë së Veriut, 2009-2019	24
Tabela 20.	Pranim për shtetësi të Republikës së Maqedonisë së Veriut, në bazë të përfitimit të shtetësisë 2009-2019.....	25
Tabela 21.	Pranim për shtetësi në Republikën e Maqedonisë së Veriut, në bazë të shtetit të shtetësisë paraprake, 2009-2019	27
Tabela 22.	Shtetas të sapopranuar të Republikës së Maqedonisë së Veriut (vendime të miratuara, mosha e shtetasve të rinj) 2009-2019.....	28
Tabela 23.	Shtetas të emigruar të Republikës së Maqedonisë së Veriut në vendet e huaja, gjithsej dhe sipas shteteve 2009-2019	30
Tabela 24.	Shtetas të Maqedonisë së Veriut të sapovendosur në vendet evropiane të pritjes, 2009-2019 (Të dhënat e Eurostatit)	31
Tabela 25.	Qytetarët e Maqedonisë së Veriut në vendet e huaja (migration stock) - gjithsej, në BE dhe vende të tjera të pritjes në vitin 2005, 2010, 2015, 2019 dhe 2020	33
Tabela 26.	Numri i përgjithshëm i shtetasve të RMV-së në vendet evropiane të pritjes, 2009-2020	34
Tabela 27.	Shtetas të Republikës së Maqedonisë së Veriut të shpërngulur në vendet e huaja, për arsye të emigrimit, 2009-2019.....	37
Tabela 28.	Arsyeja sipas së cilës iu janë lëshuar lejeqëndrime shtetasve të RMV-së në vendet e pritjes së BE-së nga viti 2015-2019.....	38
Tabela 29.	Migrantët e paligjshëm në Republikën e Maqedonisë së Veriut, sipas vendit të origjinës	42
Tabela 30.	Hyrje e palejuar dhe dalje e palejuar e shtetasve të huaj brenda dhe jashtë Republikës së Maqedonisë së Veriut, 2009-2019.....	43

Tabela 31. Të huajt e dëbuar nga Maqedonia e Veriut për shkak të kundërvajtjes, sipas shtetit të shtetësisë ose vendit të origjinës, 2009–2019.....	45
Tabela 32. Veprat penale dhe autorët e veprës penale “Trafikim me qenie njerëzore” (në bazë të nenit 418-a), Republika e Maqedonisë së Veriut, 2009-2019.....	47
Tabela 33. Viktima të veprës penale trafikim me qenie njerëzore (neni 418-a i KP) në Maqedoninë e Veriut, sipas gjinisë, moshës dhe shtetësisë, 2009-2019.....	49
Tabela 34. Numri i shtetasve të kthyer të Maqedonisë së Veriut me ripranim dhe shtetet nga të cilat ata kthehen më shpesh, 2009-2020.....	53
Tabela 35. Qytetarët e kthyer vullnetarisht në Republikën e Maqedonisë së Veriut 2013-2020.....	56
Tabela 36. Lista e treguesve për monitorimin e riintegrit të personave të kthyer sipas Marrëveshjes së Riatdhesimit në Maqedoninë e Veriut, 2019 dhe 2020.....	58
Tabela 37. Numri i kërkesave të dorëzuara për azil në Republikën e Maqedonisë së Veriut, sipas shtetësisë, 2009-2019.....	59
Tabela 38. Shtetas të Republikës së Maqedonisë së Veriut të rishpërngulur në RMV nga vendet e huaja, sipas kontinenteve, 2009-2019.....	62
Tabela 39. Shtetas të Republikës së Maqedonisë së Veriut të rishpërngulur në RMV nga vendet e huaja, sipas kontinenteve, 2009 - 2019.....	62
Tabela 40. Migrimi i brendshëm në Republikën e Maqedonisë së Veriut - gjithsej persona të imigruar dhe emigruar, stoku i migrimit, sipas rajoneve, 2009-2019.....	66
Tabela 41. Llojet e migrimit në migracionin e brendshëm të Republikës së Maqedonisë së Veriut, gjithsej dhe në nivel rajonesh, 2014-2019.....	69
Tabela 42. Numri i personave të imigruar dhe emigruar në zonat urbane dhe rurale Republika e Maqedonisë së Veriut, 2014-2019.....	69
Tabela 43. Numri i fëmijë të lindur të gjallë në Republikën e Maqedonisë së Veriut dhe fëmijëve të lindur të gjallë të shtetasve të RMV-së në vendet e huaja 2009-2019 viti.....	73
Tabela 44. Kontingjentet themelore funksionale të migrantëve nga Republika e Maqedonisë së Veriut në vendet evropiane të pritjes, 2009, 2015 dhe 2020.....	74

Tabela 45. Transferet aktuale private, Republika e Maqedonisë së Veriut, 2009-2020.....	82
Tabela 46. Numri i përgjithshëm i mjekëve të Republikës së Maqedonisë së Veriut (migration stock), të cilët qëndrojnë në vendet e pritjes së OECD.....	85

LISTA E GRAFIKU

Grafiku 1. Harta e komunave dhe rajoneve statistikore të Republikës së Maqedonisë së Veriut	xiii
Grafiku 2: Aplikacionet e miratuara për viza në Republikën e Maqedonisë së Veriut, 2009-2019.....	4
Grafiku 3. Pranim për shtetësi në Republikën e Maqedonisë së Veriut, sipas shteteve dhe shtetësisë së tyre paraprake, 2009-2019 gjithsej	26
Grafiku 4. Shtetas të Republikës së Maqedonisë së Veriut që kanë fituar shtetësi në vendet evropiane të pritjes.....	36
Grafiku 5. Autorë të dënuar për veprën penale “Trafikim me qenie njerëzore” (neni 418-a i KP), Maqedonia e Veriut, 2009-2019.....	48
Grafiku 6. Viktima të trafikimit të qenieve njerëzore sipas llojit të shfrytëzimit dhe gjinisë, Maqedonia e Veriut, 2009, 2015 dhe 2019.....	50
Grafiku 7. Numri i viktimave të identifikuara të trafikimit të qenieve njerëzore në Maqedoninë e Veriut, sipas shtetit/vendit të origjinës, 2009, 2015 dhe 2019.....	51
Grafiku 8. Numri i shtetasëve të kthyer të Maqedonisë së Veriut përmes riatdhesimit në Maqedoninë e Veriut, 2009-2020	54
Grafiku 9. Pjesëmarrja (në %) e shteteve nga të cilat janë kthyer shtetas të Maqedonisë së Veriut me anë të riatdhesimit, 2009-2020.....	55
Grafiku 10. Shtetas të Maqedonisë së Veriut të kthyer vullnetarisht, sipas gjinisë dhe moshës, 2013-2020	57
Grafiku 11. Numri i përgjithshëm i migrantëve të brendshëm në Republikën e Maqedonisë së Veriut, 2009-2019.....	67
Grafiku 12. Pjesëmarrja e llojeve të veçanta të zhvendosjeve në migracionin e brendshëm të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 2014-2019.....	68
Grafiku 13. Struktura (në %) sipas gjinisë së shtetasve të RMV së në vendet evropiane të pritjes, 2009-2019.....	74

AKRONIME

ESHS	Enti Shtetëror i Statistikës
FRONTEX	Agjencia Evropiane për Kufijtë dhe Rojet Bregdetare
MARRI	Iniciativa Rajonale për Migracion, Azil dhe Kthim të Refugjatëve
MASH	Ministria e Arsimit dhe Shkencës
MeSH	Ministria e Shëndetësisë
MPB	Ministria e Punëve të Brendshme
MPPS	Ministria e Punës dhe Politikës Sociale
OSBE	Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë
UNHCR	Zyra e Komisarariatit të Lartë e Kombeve të Bashkuara për Refugjatë

PARATHËNIE

Profili i migracionit është një mjet i shtetit, i përgatitur me përfshirjen e gjerë të institucioneve qeveritare dhe palëve të interesuara joqeveritare, për të përmirësuar koherencën e politikave, krijimin e politikave të bazuara në prova dhe integrimin e migracionit në planifikimin e zhvillimit. Profili i migracionit i Republikës së Maqedonisë së Veriut (2021) është përgatitur në përputhje me formularin e IOM-it për të krijuar profil migrimi në profilet e *Migrimit: Përfitoni më të mirën nga procesi*¹, i shoqëruar me një Udhëzues praktik për hartimin e një dokumenti të këtillë. Ky profil synohet të përdoret si një mjet fleksibël, pra si një propozim-kornizë, i cili është një lloj “menuje opsionesh”, e jo si një strukturë e ngurtë që duhet të ndiqet në mënyrë të vazhdueshme. Prandaj, gjatë konceptimit të përmbytjes së këtij dokumenti, u morën parasysh specifikat e lëvizjeve migratore nga dhe në Republikën e Maqedonisë së Veriut, veçanërisht në fushën e migracionit të jashtëm, si dhe të dhënat statistikore të disponueshme nga burimet vendase dhe të huaja.

Profili i Migracionit ka kushtuar një pjesë të tërë të diskutimit të kuadrit të menaxhimit të migracionit në vendin që lidhet me Hartën e Liberalizimit të Vizave, e cila iu prezantua autoriteteve maqedonase në vitin 2008² nga Komisioni Evropian.

Profili i migracionit implikon krijimin e një mekanizmi për mbledhjen e të dhënave statistikore përkatëse për migracionin e jashtëm (të ligjshëm dhe të paligjshëm)³ dhe migracionin e brendshëm. Më tutje, ai paraqet një sistem për përpunimin e këtyre të dhënave, si dhe analizën e tyre për t'i ndihmuar të kuptojnë më mirë ndryshimet e veçorive të lëvizjeve në dekadën e fundit 2009 – 2019. Janë identifikuar pasojat dhe implikimet e tyre; është bërë përparim në drejtim të menaxhimit të migracionit dhe janë identifikuar rekomandimet për politikën dhe aktivitetet e ardhshme në fusha të ndryshme të migracionit.

¹ IOM, *Migration Profiles: Making the Most of the Process* (Gjenevë, 2011). Në dispozicion në <https://publications.iom.int/books/migration-profiles-making-most-process>.

² Vendi u pranua në OKB jo me emrin e tij kushtetues (atëherë Republika e Maqedonisë), por nën referencën “Ish Republika Jugosllave e Maqedonisë”, dhe zyrtarisht miratoi emrin “Republika e Maqedonisë së Veriut” (emri i shkurtër: Maqedonia e Veriut) më 14 shkurt 2019, pas zgjidhjes përfundimtare të dallimeve të përshkuara në Rezolutat 817 (1993) dhe 845 (1993) të Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara, Përfundimi i Marrëveshjes së Përkohshme të vitit 1995 dhe Krijimi i një Partneriteti Strategjik ndërmjet Palëve.

³ Profili i migracionit shpjegon përdorimin e termave ‘migrim ilegal’ në vend të migrimit të parregullt, dhe përdorimin e ‘migrantit ilegal’ në vend të migrantit të parregullt në seksion A.4. Migracioni i paligjshëm.

Profili i migracionit është përgatitur nga Grupi Teknik i Punës, i cili përbëhet nga përfaqësues të më tepër institucioneve, organizatave joqeveritare (OJQ) dhe organizatave ndërkombëtare. Hartimi i Profilit të Migracionit është asistuar dhe është pjesë e Programit të Përbashkët “Diskursi i Migracionit, Politika dhe Planifikimi i Bazuar në Prova”, i mbështetur nga Fondi Multi-Partneritet i Migracionit i Kombeve të Bashkuara, i cili synon të mbështesë institucionet kombëtare në përmirësimin e menaxhimit të politikave mbi demografinë dhe migracionin e vendeve.

Grafiku 1. Harta e komunave dhe rajoneve statistikore të Republikës së Maqedonisë së Veriut

Vardar

1. Veles
2. Gradsko
3. Demir Kapija
4. Kavardarsi
5. Lozovo
6. Negotino
7. Rosoman
8. Sveti Nikole
9. Chashka

Southwest

21. Vevchani
22. Debar
23. Debrtsa
24. Kichevo
25. Makedonski Brod
26. Ohrid
27. Plasnitsa
28. Struga
29. Centar Zhupa

Pelagonia

40. Bitola
41. Demir Hisar
42. Dolneni
43. Krivogashani
44. Krushevo
45. Mogila
46. Novatsi
47. Prilep
48. Resen

Northeast

58. Kratovo
59. Kriva Palanka
60. Kumanovo
61. Lipkovo
62. Rankovtse
63. Staro Nagorichane

Skopje

64. Aerodrom
65. Aracinovo
66. Butel
67. Gazi Baba
68. Gjorche Petrov
69. Zelenikovo
70. Ilinden
71. Karposh
72. Kisela Voda
73. Petrovets
74. Saraj
75. Sopshte
76. Studenichani
77. Centar
78. Chair
79. Chucher - Sandevo
80. Shuto Orizari

East

10. Berovo
11. Vinitsa
12. Delchevo
13. Zrnovtsi
14. Karbintsi
15. Kochani
16. Makedonska Kamenitsa
17. Pehchevo
18. Probishtip
19. Cheshinovo - Obleshevo
20. Shtip

Southeast

30. Bogdantsi
31. Bosilovo
32. Valandovo
33. Vasilevo
34. Gevgeliija
35. Dojran
36. Konche
37. Novo Selo
38. Radovish
39. Strumitsa

Polog

49. Bogovinje
50. Bruvnitsa
51. Vrapchishte
52. Gostivar
53. Zhelino
54. Jegunovtse
55. Mavrovo and Rostushe
56. Teartse
57. Tetovo

Burimi: Përgatitur nga Enti Shtetëror i Statistikave të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

Shënimi: Kjo hartë është vetëm për qëllime ilustrimi. Kufijtë dhe emrat e treguar dhe emërtimet e përdorura në këtë hartë nuk nënkuptojnë miratim ose pranim zyrtar nga autorët ose Organizata Ndërkombëtare për Migracionin.

Tabela 1. Të dhënat kryesore për Maqedoninë e Veriut

Gjeografi						
Sipërfaqja e përgjithshme në km2: 25436						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Zhvillimi njerëzor dhe shoqëror						
Jetëgjatësia e pritur në lindje (vite) ^(a)	75.41	75.40	75.57	75.95	76.34	75.74
Shkalla e shkrim-leximit e të rriturve, % e personave në moshë 15+ ^(b)	97.8*	-	-	-	-	-
BPV për frymë banori, PPP**, në mijëra dollarë amerikanë ^(c)	4.843	5.133	5.432	6.087	6.022	5.888
Indeksi i zhvillimit njerëzor ^(d)	0.753	0.757	0.758	0.759	0.774	-
Remitancat dhe prurjet e tjera financiare						
Remitancat nga punëtorët - prurjet, miliona dollarë amerikanë ^(e)	231.18	213.61	219.01	236.00	218.92	323.54
Remitancat nga punëtorët - daljet, miliona dollarë amerikanë ^(e)	15.77	17.97	20.73	18.66	19.00	23.71
Remitancat nga punëtorët - neto, miliona dollarë amerikanë ^(e)	215.41	195.65	198.28	217.34	199.92	299.83
Investime të huaja direkte, miliona dollarë amerikanë ^(e)	230.3	349.4	198.5	713.3	404.0	232.8
Ndihmë zyrtare për zhvillim, miliona dollarë amerikanë ^(f)	180	153	127	145	-	-
Remitanca prurjet, % e BPV-së ^(g)	2.3	2.0	1.9	1.9	1.7	2.6
Remitancat nga punëtorët - prurjet, % e prurjeve të përgjithshme financiare***	36.0	29.8	40.2	21.6	-	-
Popullsia	2005	2010	2015	2019	2020	
Gjithsej, vlerësimi i popullsisë 31.12 ^(h)	2038514	2057284	2071278	2076255	2068808	
Gra, 31.12. ^(h)	1016116	1026404	1033677	1036539	1033590	
Burra, 31.12. ^(h)	1022398	1030880	1037601	1039716	1035218	
Popullsia e imigruar në RMV nga vendet e huaja ^(f)	128000	130000	130000	131000	-	
Migracioni ndërkombëtar	2005	2010	2015	2019	2020	
Shtetas të RMV-së në vendet e huaja (stock data) ^(f)	459000	527000	563000	658000	693900	
Fëmijë të lindur të shtetasve të Maqedonisë në vendet e huaja ⁽ⁱ⁾	3601	3642	4632	5187	3080	

Burimi i të dhënave: * Të dhënat kanë të bëjnë për vitin 2014.

** Prurjet e përgjithshme financiare paraqesin shumën e: remitancave nga punëtorët - prurjet, investimet e huaja direkte dhe ndihmën zyrtare për zhvillim.

*** Flukset totale financiare janë shuma e remitancave, investimeve të huaja direkte dhe asistencës zyrtare për zhvillim.

Burimet e të dhënave: ^a ESHS, 2017a, 2018a, 2019a dhe 2020a.

^b Banka Botërore, 2021b.

^c Banka Botërore, 2021a.

^d Statista, 2021.

^e Banka Popullore e Republikës së Maqedonisë së Veriut, 2021.

^f JRC, 2020: DESA, 2019 (qasur më 10 qershor 2021).

^g ESHS, 2020a.

^h ESHS, 2020b.

ⁱ ESHS, 2011a, 2016a dhe 2020c dhe të dhënat e ndara me studiuesit nga ESHS.

PËRMBLEDHJA EKZEKUTIVE

Profili i Migracionit i Republikës së Maqedonisë së Veriut (2021) paraqet të dhëna statistikore përkatëse për migracionin e jashtëm të ligjshëm dhe të paligjshëm dhe migracionin e brendshëm, si dhe analizën e tyre në bazë të të cilave janë perceptuar tendencat e lëvizjeve të migracionit në dekadën e fundit (2009-2019). Këto gjetje kanë bërë të mundur identifikimin e ndikimit të migracionit për të parë përparimin e vendit në menaxhimin e migracionit dhe për të dhënë rekomandime mbi politikat dhe aktivitetet e ardhshme në fushën e migracionit.

Pjesa A :Karakteristikat e trendeve të migracionit, paraqesin të dhënat në bazë të të cilave mund të konstatohet si më poshtë:

- (a) Migracioni i jashtëm dhe i brendshëm kushtëzohet nga faktorët “makro”, “meso” dhe “mikro” që veprojnë së bashku për të ndikuar në përcaktimin e vendimit përfundimtar individual për t’u shpërngulur. **Përcaktuesit themelor** të emigrimit të shtetasve të Maqedonisë së Veriut jashtë vendit dhe migracioni i brendshëm përkohet kryesisht dhe përcaktohen kryesisht nga shkalla e zhvillimit socio-ekonomik, në nivel vendi dhe rajoni. Përveç kësaj, tradita, rrjetet e vendosura të migracionit dhe politikat e migracionit të vendeve të pritjes gjithashtu kanë një ndikim të madh në emigracionin jashtë vendit. Arsyet themelore për imigrimin nga vendet e jashtme, janë punësimi, arsimit/specializimi dhe arsyet familjare (për shembull, bashkimi familjar). Për sa i përket migracionit të paligjshëm, për shkak të vendndodhjes gjeografike, Maqedonia e Veriut është pjesë e korridorit të Ballkanit Perëndimor, përkatësisht një vend tranzitor, i cili karakterizohet nga lëvizje të përziera migratore, përfshirë refugjatët.
- (b) Lëvizjet e migracionit nga Maqedonia e Veriut jashtë vendit dhe hyrja e të huajve⁴ në vend po zhvillohen në kushte të ndryshimeve në fushën e **regjimit të vizave**, të përcaktuara me liberalizimin e vizave dhe harmonizimin e kuadrit

⁴ Fjalorthit i IOM-it mbi Migracionin 2019 përkufizon fjalën “Migrant” sin ë vijim: është një term përgjithshëm, i papërcaktuar sipas ligjit ndërkombëtar, që pasqyron kuptimin laik të personit që largohet nga vendbanimi i tij/saj i zakonshëm, goftë brenda një vendi apo përtej një kufiri ndërkombëtar, përkohësisht ose përgjithmonë, dhe për një sërë arsyesh. Termi përfshin një sërë kategorish ligjore të mirëpërcaktuara njerëzish, si p.sh. punëtorë migrantë; personat, llojet e veçanta të lëvizjeve të të cilëve janë të përcaktuara ligjërisht, siç janë migrantët e trafikuar; si dhe ata, statusi ose mjetet e lëvizjes së të cilëve nuk janë të përcaktuara në mënyrë specifike sipas ligjit ndërkombëtar, siç janë studentët ndërkombëtarë. No. 34 (Gjenevës, 2019).

Nuk ka asnjë përkufizim të përgjithshëm të pranuar botërisht për një migrant. Përkufizimi kombëtar i mësipërm u zhvillua nga IOM për qëllimet e veta dhe nuk synon të nënkuptojë ose të krijojë një kategori të re ligjore. Legjislati kombëtar i Maqedonisë së Veriut përdor termin “i huaj” në Ligjin për të Huajt (2019) që rregullon kushtet e hyrjes, daljes, qëndrimit, largimit dhe kthimit të të huajve, si dhe të drejtat dhe detyrimet e tyre në Republikën e Maqedonisë së Veriut. dhe në Ligjin për Punësimin dhe Punën e të Huajve (2015) me të cilin rregullohen kushtet dhe procedura për punësimin ose punën e të huajve në Republikën e Maqedonisë së Veriut, përveç nëse nuk është përcaktuar ndryshe me marrëveshje të ratifikuara ndërkombëtare. Për këtë arsye, hartuesit e Profilit të Migracionit për Republikën e Maqedonisë së Veriut vendosën të përdorin termin “i huaj” në këtë dokument. For this reason, the drafters of the Migration Profile for the Republic of North Macedonia decided to use the term *foreigner* in this document.

ligjor për migracionin me Bashkimin Evropian, si dhe aktivitetet e ndërmarra për lehtësimin e vizave me një numër vendesh. Në periudhën 2009-2019,⁵ u miratuan gjithsej 34648 kërkesa për vizë të huajve nga rreth 180 vende, territore dhe vende të tjera të origjinës. Turqia, Kina dhe India kanë pasur pjesëmarrje më të madhe (25%) në totalin e vizave të lëshuara, ndërsa rreth 27% i përkasin Federatës Ruse, Ukrainës, Armenisë, Republikën e Moldavisë, Gjeorgjisë, Republika Islamike e Iranit dhe Egjiptit.

- (c) Ndryshimet e mëdha janë gjithashtu karakteristike për **lëvizjen ndërkufitare**, (lëvizjen e pasagjerëve në kufirin shtetëror). Në periudhën 2009-2019, hyrja e shtetasve maqedonas dhe të huaj u rrit me rreth 60%, rreth 90% e të huajve që kanë hyrë në vend janë nga shtetet anëtare të Bashkimit Evropian.⁶ Numri i shtetasve të Maqedonisë së Veriut që dolën nga vendi u dyfishua, ndërsa numri i shtetasve të huaj që dolën nga Maqedonia e Veriut u rrit me një të katërtën (25%).
- (d) **Të dhënat për popullsinë totale të migrantëve (Migration Stock)** në Maqedoninë e Veriut mund të merren vetëm nga regjistrimet e popullsisë. Sipas regjistrimit të popullsisë së vitit 2002, popullsia e përgjithshme e shpërngulur nga jashtë është 79167 persona. Të dhënat nga atlasit i Migracionit të Qendrës së Përbashkët Kërkimore të Komisionit Evropian tregojnë se pas vitit 2005, popullsia e përgjithshme migrante shënon rritje dhe në vitin 2019 ka arritur rreth 131000.
- (e) **Eigracioni i të huajve me vendqëndrim të përkohshëm**, edhe pse ka një trend të rritjes së vazhdueshme, shkalla tij mbetet relativisht e vogël. Më shumë se dy të tretat e të huajve të migruar kanë origjinën nga pesë vende dhe vendet e origjinës - Shqipëria, Greqia, Serbia, Turqia dhe Kosova⁷. Të dhënat e Entit Shtetëror të Statistikës tregojnë se që nga viti 2015, ekziston një rritje e konsiderueshme e të huajve me vendbanim të përkohshëm sipas të gjitha arsyeve - punësim, martesë, arsim, veprimtari profesionale dhe arsye familjare. Megjithatë, të huajt me qëndrim të përkohshëm për arsim/specializim shënojnë rritje më të madhe. Nga viti 2009-2019, janë diplomuar 2873 shtetas të huaj, me diplomë akademike - magjistër 995 persona, ndërsa 56 të huaj kanë doktoruar.
- (f) Në periudhën 2009-2019, gjithsej 12660 njerëz kanë **fituar shtetësi** të Republikës së Maqedonisë së Veriut. Shumica e tyre (11829 persona ose 93.4%) janë në bazë të natyralizimit. Sipas Ministrisë së Punëve të Brendshme 11099 persona (98%) të qytetarëve të sapo pranuar janë të rritur. Dy

⁵ Numri i aplikimit për vizë deri në shkurt 2019; Të dhënat e Ministrisë së Punëve të Jashtme të Maqedonisë së Veriut.

⁶ Shënim: Në periudhën 2009-2019 Britania e Madhe është ende pjesë e Bashkimit Evropian. Duke pasur parasysh këtë, çdo referencë për "Shtetet Anëtare të Bashkimit Evropian" në periudhën e referencës mund të përfshijë Mbretërinë e Bashkuar.

⁷ Kosovë - ky emër nuk paragjykon qëndrimet për statusin dhe është në përputhje me Rezolutën 1244 të Këshillit të Sigurimit të OKB-së (1999).

të tretat (67.0%) të numrit të përgjithshëm të personave që kanë fituar shtetësinë janë nga katër vende - Shqipëria, Serbia, Turqia dhe Kosova⁷. Sa i përket zgjedhjes së shtetësisë, 13591 shtetas morën lirin e shtetësisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut. Rreth dy të tretat e tyre kërkuan lirin për të fituar shtetësinë e Gjermanisë, Austrisë dhe Sllovenisë.

- (g) **Emigracioni i shtetasve nga Maqedonia e Veriut jashtë vendit** (të përkohshëm dhe të përhershëm) në dekadën e fundit është rritur dhe janë vërejtur ndryshime të mëdha në veçoritë e saj. Në vitin 2018 dhe 2019, numri i shtetasve që u larguan jashtë vendit (Flow data) është 24000, përkatësisht rreth 26,700 persona. Burimet e huaja⁸ të të dhënave konfirmojnë se numri i përgjithshëm i shtetasve që qëndrojnë jashtë (stock data) nga rreth 527000 (2010) arriti në rreth 700000 persona (2020), që është më shumë se një e treta e popullsisë së përgjithshme të vendit. Sipas *Raportit Botëror të Migracionit*⁹ për vitin 2020, Maqedonia Veriore është në 20 vendet më të larta në botë me emigrimin më të lartë jashtë vendit. Sa i përket shpërndarjes gjeografike të qytetarëve të Maqedonisë së Veriut në vendet evropiane të pritjes, Italia, Zvicra, Austria dhe Sllovenia janë me numrin më të madh të emigrantëve nga Maqedonia Veriore. Në vendet tejoqeanike të pritjes, është Australia, Zelanda e Re, Shtetet e Bashkuara dhe Kanadaja, ku qëndrojnë më shumë se 400,000 shtetas të Maqedonisë Veriore. Arsyet familjare, punësimi dhe shkollimi mbeten arsytet themelore për emigracionin jashtë vendit.
- (h) Viti 2015 shënoi **migracionin ilegal** dhe lëvizjet më të mëdha të migracionit, të cilat edhe pse ishin një sfidë globale, u zhvilluan më intensivisht në drejtim të Mesdheut perëndimor që kalonte nëpërmjet Maqedonisë së Veriut dhe vazhdonte në vendet e Bashkimit Evropian.¹⁰ Si dhe lëvizjet e migracionit në kohën e pandemisë së KOVID-19, të cilat ishin një sfidë për migrantët dhe refugjatët, por edhe për policinë kufitare dhe palët e tjera të interesuara. Shumica e migrantëve të paligjshëm në Maqedoninë e Veriut janë nga Afganistani, Pakistani dhe Republika arabe e Sirisë. Me shtrëngimin e masave për parandalimin e migracionit të paligjshëm, u rritën rastet e kontrabandimit të migrantëve. Një mjet efektiv në punën e policisë kufitare është shkëmbimi i informacionit për paralajmërim të hershëm, i cili është përmirësuar vazhdimisht. Përmirësim i dukshëm në parandalimin e krimit dhe zbulimin dhe ndjekjen penale të kontrabandistëve të migrantëve është arritur me krijimin e Njësisë Kombëtare për Ndalimin e Kontrabandës dhe Trafikimit të Qenieve Njerëzore (Task Force), kur u përmirësua bashkërendimi midis Ministrisë së Punëve të Brendshme dhe Prokurorisë Publike.

⁸ Atlas of Migration-2020: www.europeansources.info/record/atlas-of-migration-2020.

⁹ IOM, *World Migration Report 2020* (Genevës, 2019), p. 27. Në dispozicion në <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2020>.

¹⁰ European Parliament, "The Western Balkans: frontline of the migrant crisis", brief, January (Brussels, 2016). Në dispozicion në [www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/573949/EPRS_BRI\(2016\)573949_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/573949/EPRS_BRI(2016)573949_EN.pdf)

- (i) **Riatdhesimi** u përdor gjithashtu si një mjet efektiv për të kthyer shtetasit e Maqedonisë së Veriut që qëndronin jashtë vendit ilegalisht. Sipas marrëveshjeve për riatdhesim, shumica e tyre janë kthyer nga Gjermania, Zvicra, Suedia, Franca, Austria dhe Belgjika përmes marrëveshjeve me qeveritë e atyre vendeve.
- (j) **Azili** - Numri i kërkesave për azil të parashtruara në Maqedoninë e Veriut është 719 kërkesa në vitin 2011, dhe që atëherë, ky numër u rrit ndjeshëm në vitin 2013 (1364), 2014 (1249) dhe veçanërisht në vitin 2015, kur u regjistruan 1888 kërkesa. Ky është viti i fillimit të krizës së madhe të migrantëve dhe refugjatëve, e cila solli më shumë se tetëqind mijë migrantë dhe refugjatë në kufirin e Maqedonisë Veriore. Në vitet pasuese që atëherë, numri i azilkërkuessve të regjistruar është stabilizuar në disa qindra në vit. Situata e re me pandeminë COVID-19 ndikoi që në vitin 2020 Sektori i Azilit të fillojë bisedimet dhe intervistat fillestare mbi kërkesën e paraqitur për njohjen e së drejtës për azil me azilkërkuessit për t'i kryer ato përmes platformës on-line. Kjo ndihmoi në përshpejtimin e procesit të vendimmarrjes në lidhje me kërkesat e paraqitura.
- (k) **Migracioni kthyes** i qytetarëve të Maqedonisë së Veriut që jetojnë jashtë ishte dhe mbetet shumë i vogël. Shumica e të kthyerve janë të rinj (15-29 vjeç), si dhe popullsia më e re e moshës së mesme (30-39 vjeç), personat që kanë përfunduar nivelin më të lartë të arsimit të mesëm.
- (l) **Migracioni i brendshëm**, në format e tyre të ndryshme, si dhe veçoritë (profilin) e migrantëve kushtëzohen nga niveli i zhvillimit socio-ekonomik dhe ndryshimet në organizimin territorial të vendit. Të dhënat e ESHS-së për migracionin e brendshëm në periudhën 2009-2019 tregojnë se numri i të zhvendosurve brenda vendit, edhe pse me disa lëkundje, mbetet relativisht i vogël. Të dhënat për të zhvendosurit sipas rajoneve individuale tregojnë se rajoni i Shkupit (43.2%, 15305 persona) gjatë gjithë periudhës. Në migracionin brendshëm, prezenca e migracionit fshat-qytet mbetet dominuese, ndërsa përqindja e migracionit ndërmjet fshatrave mbetet relativisht e lartë. Bilanci negativ i migracionit në zonat rurale është dhjetë herë më i lartë se bilanci pozitiv i migracionit në zonat urbane. Kjo konfirmon se disa nga ata që u larguan nga zonat rurale nuk janë shpërngulur në qytete, por kanë shkuar jashtë vendit.

Ndikimi i migracionit në zhvillimin demografik, tregun e punës, zhvillimin socio-ekonomik, shëndetin dhe mjedisin e Republikës së Maqedonisë së Veriut janë paraqitur në **Pjesën B** të Profilit të Migracionit. Ajo lidhet drejtpërdrejt me fushëveprimin e tyre, karakteristikat strukturore dhe kushtëzimin shkak-pasojë. Duke pasur parasysh vëllimin relativisht të vogël dhe qëndrimin kryesisht të përkohshëm të imigrantëve, si dhe natyrën transit të migracionit të paligjshëm,

ndikimi i migracionit vërehet në drejtim të emigracionit të madh jashtë vendit. Analiza ka zbuluar se:

- (a) Emigracioni jashtë vendit ka një ndikim të madh në **rritjen e popullsisë së përgjithshme**, bazuar në emigracionin e madh të përhershëm dhe numrin e fëmijëve të lindur të gjallë jashtë vendit (rreth 48700 fëmijë në periudhën 2009-2019). Për shkak të përfaqësimit mbizotërues të të rinjve dhe numrit të atyre që kanë lindur jashtë vendit, emigracioni ka një ndikim të drejtpërdrejtë dhe të tërthortë në plakjen demografike. Maqedonija Veriore është ndër vendet e rangut më të lartë me ikjen e të arsimuarve (ang.braindrain¹¹) në botë, që do të thotë se me emigracionin vendi humbet kapital njerëzor të konsiderueshëm. Pasojat e mëdha demografike të emigracionit jashtë vendit janë të dukshme në nivelin makro (nivel kombëtar) dhe meso-nivel (rajone dhe komuna). Në nivelin mikro, përkatësisht në nivel të amvisërive, po shtohet numri i familjeve të moshës së tretë dhe personave të vetëm të cilët e kanë të vështirë të përballojnë përgjegjësitë e përditshme.
- (b) Implikimet e migracionit në **fuqinë punëtore dhe tregun e punës** - Pritshmëritë që emigracioni do të zbut problemin afatgjatë të papunësisë nuk janë përmbushur. Pavarësisht ikjes së madhe të fuqisë punëtore, papunësia mbetet një nga problemet më të mëdha në vend, por në një kontekst edhe më të pafavorshëm të një deficiti serioz të punës që është i nevojshëm për të nxitur zhvillimin ekonomik.
- (c) **Ndikimi i migracionit në zhvillimin socio-ekonomik** shprehet përmes efekteve zhvillimore afatshkurtra dhe të shprehura në mënyrë të pamjaftueshme. Ato shpeshherë ndërlidhen me vëllimin e remitancave të emigrantëve dhe përdorimin e tyre. Remitancat e emigrantëve dhe personave që punojnë përkohësisht jashtë vendit kanë një rëndësi më të madhe makroekonomike, duke rritur potencialin valutor të ekonomisë maqedonase. Remitancat janë një burim i rëndësishëm fondesh në llogarinë rrjedhëse të bilancit të pagesave dhe kontribuojnë në ruajtjen e një deficiti të ulët të llogarisë rrjedhëse. Shumica e tyre përdoren për konsum personal dhe kanë një ndikim pozitiv në konsumin dhe standardet e jetesës së familjeve migrante. Megjithatë, ai nuk ka efekte zhvillimi afatgjatë në nivelin makro duke rritur konsumin, veçanërisht në kushtet e rritjes së konsumit të mallrave të importuar.
- (d) Ndikimi i migracionit mbi **shëndetin dhe mjedisin jetësor** është i pafavorshëm dhe është bërë më i theksuar në dekadën e fundit. Numri i mjekëve të RMV-së që punojnë jashtë vendit në periudhën 2010-2019 është rritur me rreth 60%. Shumica e tyre banojnë në Shtetet e Bashkuara,

¹¹ *TheGlobalEconomy.com*, "Human flight and brain drain in Europe – 2021", data set. Në dispozicion në www.theglobaleconomy.com/rankings/human_flight_brain_drain_index/Europe.

Gjermani, Slloveni, Francë dhe Zvicër. Pasojat e emigracionit mjekësor manifestohen në një mungesë në rritje të mjekëve të profileve të ndryshme dhe infermierëve. Emigracioni jashtë vendit, i cili zgjat më shumë se pesë dekadashkaton shpopullim të përhershëm të një pjese të madhe të territorit të Maqedonisë Veriore. Numri i vendbanimeve, të cilat nuk kanë asnjë banor, po rritet vazhdimisht, në të cilat nuk mirëmbahet fare infrastruktura, nuk ka kontroll në terren lidhur me përdorimin e tokës së punueshme dhe fondit pyjor, si dhe formimin e deponive ilegale, gjë që shkakton implikime të mëdha negative në mjedisin jetësor.

Ne **pjesën C** të Profilin të Migracionit paraqiten gjetjet mbi **menaxhimin e migracionit**. Bazuar në to, mund të konkludohet:

- (a) **Koherenca dhe koordinimi i aktiviteteve në fushën e migracionit** mund të vlerësohet si relativisht i mirë. Ajo njihet në: (a) bashkëpunimin e mirë me organizatat ndërkombëtare dhe zbatimin e shumë projekteve; (b) punën e organeve ndërminstrore, përkatësisht. organeve koordinuese që formohen gjatë politikbërjes mbi migracionin dhe dokumentet strategjike; (c) rezolutat e miratuara mbi politikën e migracionit dhe dokumentet e tjera strategjike në fushën e migracionit; (d) nevoja e identifikuar për ndërveprimin dhe koordinimin e politikave të migracionit dhe dokumenteve strategjike me politikën e tjera strategjike dhe sektoriale; (e) miratimi i Strategjisë Kombëtare të Republikës së Maqedonisë së Veriut për Bashkëpunim me Diasporën, 2019-2023, me qëllim rritjen e ndikimit të Diasporës në fushën e zhvillimit.
- (b) **Ligjet ekzistuese kombëtare mbi migracionin, si dhe ligjet që kanë të bëjnë me çështjet e migracionit** janë një bazë e mirë ligjore për zgjidhjen e kërkesave individuale të kategorive të ndryshme të personave për qëndrim të ligjshëm dhe të paligjshëm në vend. Maqedonia e Veriut ka lidhur disa marrëveshje shumëpalëshe dhe dypalëshe në fushën e migracionit dhe është nënshkruese e Marrëveshjes Globale për Refugjatët dhe e Paktit Global për Migracion të Sigurt, të Qetë dhe të Rregullt.
- (c) **Bashkëpunimi ndërkombëtar i Maqedonisë Veriore me:** , IOM, FRONTEX, Zyra e Komisionerit të Lartë të Kombeve të Bashkuara për Refugjatët (UNHCR), Bashkimi Evropian, Zyra Evropiane e Azilit (EASO), EUROPOL, INTERPOL, Qendra Ndërkombëtare për Zhvillimin e Politikave të Migracionit (ICMPD), Sektori për Bashkëpunim Ndërkombëtar Policor (SELEK), Qendra e nismës rajonale për migrimin, azilin, refugjatët (MARRI), Fondi i Kombeve të Bashkuara për Popullsinë (UNFPA) dhe **organizata të tjera është i vazhdueshëm dhe shumë i frytshëm.**

Gjetjet kryesore, ndikimet e politikës së migracionit dhe rekomandimet janë elaboruar në Pjesën Ç. Bazuar në gjetjet e përmbledhura mbi ndryshimet në trendet e migracionit, kuadrin mbështetës dhe ndikimet e politikës së migracionit, jepen disa rekomandime:

- (a) Në fushën e menaxhimit të migracionit, propozohet të merret parasysh përshtatshmëria e konceptimit dhe miratimit të një Ligji për Menaxhimin e Migracionit i cili, ndër të tjera, do të krijojë parime, organe kompetente shtetërore përgjegjëse për menaxhimin e migracionit dhe një sistem të vetëm për grumbullimin dhe shkëmbimin e të dhënave në këtë fushë;
- (b) Strategjia për Bashkëpunim me Diasporën ka treguar se ka mundësi të mëdha për përfshirjen e migracionit në politikat sektoriale, si një mundësi për të zbutur efektet negative të migracionit dhe për të stimuluar zhvillimin e vendit. Ato janë veçanërisht të rëndësishme për sa i përket përdorimit produktiv të remitancave dhe hyrjeve valutore të emigrantëve për të inkurajuar investimet. Shumë të rëndësishme do të ishin edhe aktivitetet në sektorin e tregtisë së jashtme dhe rritja e eksportit të produkteve vendore në vendet e pritjes së qytetarëve të Maqedonisë së Veriut , zhvillimi i turizmit të diasporës, bashkëpunimi me diasporën shkencore në fushën e arsimit dhe shkencës, etj.
- (c) Përmirësimi i statistikave të migracionit kërkon mbledhjen dhe përdorimin e të dhënave të sakta dhe të zbërthyer mbi migracionin e jashtëm, si bazë për ndërtimin e politikave të bazuara në prova, si dhe sigurimin e provave të identitetit ligjor dhe dokumentacionit të përshtatshëm për migrantët.

PJESA A: KARAKTERISTIKAT E MIGRANTËVE DHE TRENDEVE TË MIGRACIONIT

A.1. Faktorët kryesor shtytës të migracionit dhe lëvizshmëria ndërkufitare

A.1.1. Përcaktuesit themelor të migracionit dhe ndryshimet e lëvizjeve migratore

Migracioni është një dukuri komplekse, ku faktorët “makro”, “meso” dhe “mikro” veprojnë së bashku për të ndikuar në vendimin përfundimtar individual për t’u shpërngulur brenda ose jashtë vendit. Kjo pikëpamje e arsyeve të lëvizjeve të migracionit integron teorinë e mirënjohur dhe të pranuar gjerësisht të shtytjes dhe tërheqjes (pull-push) për përcaktuesit e lëvizjeve të migracionit.

Ndër “faktorët makro”, situatat politike, demografike, socio-ekonomike dhe mjedisore janë përcaktuesit bazë të migracionit. Këta janë shtytësit kryesorë të migracionit ndërkombëtar dhe të brendshëm, si dhe migracionit të ligjshëm dhe të paligjshëm, dhe janë kryesisht jashtë kontrollit të individëve. Ndër “faktorët meso”, teknologjia e komunikimit, toka si një burim për mbijetesën ekonomike dhe lidhjet me diasporën luajnë një rol të rëndësishëm. Rrjetet sociale tërheqin njerëzit nga vendet e origjinës duke rritur ndërgjegjësimin për kushtet e jetesës në botën e pasur, edhe pse ato shpesh nuk pasqyrojnë realitetin, ndërsa lidhjet me diasporën veprojnë si një faktor i fortë tërheqës. Megjithatë, “mikro-faktorët” si arsimi, feja, statusi martesor dhe qëndrimi personal ndaj migracionit, luajnë një rol kryesor në marrjen e vendimit individual përfundimtar mbi migracionin. Stereotipi i një emigranti analfabet, të varfër dhe rural që arrin kufijtë e vendeve të pasura është braktisur. Njerëzit më të varfër thjesht nuk kanë mjete për t’i shpëtuar luftës dhe varfërisë dhe mbeten të bllokuar në vendin e tyre të origjinës ose fqinjësisë.

Arsyet për lëvizjet legjitime të migracionit të jashtëm dhe të brendshëm në Maqedoninë e Veriut janë të shumta dhe shumë komplekse. Faktorët makro, meso dhe mikro ndikojnë në mënyrë të barabartë në ndryshimin e intensitetit të tyre dhe tiparet strukturore të migrantëve. Edhe pse në dekadën (2009-2019) e fundit ato kanë ndodhur nën ndikimin e ndryshimeve të caktuara në aspektin e përcaktuesve themelorë, ato mbeten kryesisht të njëjta. Të gjitha hulumtimet mbi migracionin e jashtëm dhe të brendshëm konfirmojnë se shkaqet rrënjësore të të dy llojeve të lëvizjeve të migracionit janë në përputhje.

Ato kryesisht korrespondojnë me ndryshimet në zhvillimin socio-ekonomik të vendit. Mandej, sipas rëndësisë së tyre, disa grupe të aktorëve ende veçohen: Papunësia ende e lartë dhe afatgjatë (veçanërisht e të rinjve), (a) përfshirë rritjen e papunësisë së personave me nivel të lartë arsimor (veçanërisht në kushtet e masivizimit të arsimit të lartë); (b) pagat më të larta dhe standarde më të mira jetese në vendet e pritjes, si dhe mundësitë më të mëdha të ofruara nga qyteti i Shkupit; (c) mosrespektimi i punës, nënvlerësimi i ekspertizës, mundësitë e kufizuara për avancim në profesion, kushtëzuan intensifikimin e mëtejshëm të emigrimit intelektual jashtë vendit dhe nga zonat më pak të zhvilluara në vend drejt qytetit të Shkupit; (d) tradita, formimi i komuniteteve të shumta maqedonase dhe lidhjet e vendosura të migracionit mbetën një rrethanë e rëndësishme lehtësuese për rritjen e vazhdueshme të migrimit jashtë vendit; (e) Politikat e migracionit të vendeve të pritjes ishin dhe mbeten një nga përcaktuesit kryesorë të ndryshimeve në vëllimin dhe tiparet strukturore të qytetarëve të Maqedonisë së Veriut që shkojnë jashtë vendit (ato janë veçanërisht të theksuara për sa i përket tërheqjes së fuqisë punëtore dhe talenteve të arsimit të lartë, gjë që ka rezultuar në një intensifikim të emigracionit intelektual nga Maqedonia Veriore).

Sa i përket migracionit të jashtëm , rritja e tij në periudhën 2009-2019 ndërlihet kryesisht me migracion të përkohshëm për shkak të (a) punësimit dhe (b) arsimit apo specializimit. Punësimi i të huajve në vend po rritet vazhdimisht për shkak të rritjes së investimeve të huaja në Republikën e Maqedonisë së Veriut. Interesi i shtuar i shtetasve të huaj për të studiuar në Maqedoninë e Veriut, nga ana tjetër, korrespondon me përshtatjen e programeve të studimit të universiteteve në vend me nevojat për krijimin e stafit për tregjet e huaja të punës dhe mësimin në gjuhën amtare të studentëve. Arsytet e martesës dhe familjes mbeten tradicionalisht faktorë përcaktues të migracionit të migrantëve nga rajoni.

Për sa i përket migracionit të paligjshëm, për shkak të pozicionit të saj gjeografik, Maqedonia e Veriut është pjesë e korridorit të Ballkanit Perëndimor, përkatësisht vend transit. Ky korridor karakterizohet nga lëvizje të përziera migratore, përfshirë refugjatët, në mesin e vendeve të origjinës (Lindja e Mesme, Afrika dhe Azia) dhe vendeve të destinacionit (shtetet anëtare të Bashkimit Europian). Ato përbëhen nga kategori të cënueshme njerëzish, përfshirë fëmijë të pashoqëruar, viktimat e trafikimit, refugjatë dhe njerëz që kanë nevojë për mbrojtje ndërkombëtare. Rrjetet kriminale ndërkombëtare i shfrytëzojnë lëvizjet e përziera migratore për të kontrabanduar migrantët dhe viktimat e trafikimit me qenie njerëzore nga vendet e origjinës në vendet e destinacionit.

Nga mesi i vitit 2015 deri në mars të vitit 2016, e Maqedonisë së Veriut u përball me një fluks masiv refugjatësh, me qindra mijëra refugjatë që kaluan nëpër vend për një periudhë të shkurtër kohe si pjesë e korridorit të Ballkanit Perëndimor

të krijuar nga Bashkimi Evropian. Tranzituan me qindra mijëra refugjatë. Bëhet fjalë për një valë masive migracioni e përzier që ishte karakteristike në strukturën e saj sepse përfshinte një numër të madh të kategorive të cenueshme të njerëzve. Ajo, ndër të tjera, shkaktoi një rritje të konsiderueshme të numrit të azilkërkuessve në Maqedoninë e Veriut. Numri i tyre kishte një trend në rritje pas vitit 2009, ndërsa arriti kulmin në vitin 2015.

Maqedonia e Veriut mbetet një vend transit për migracionin e paligjshëm, pasi këta migrantë preferojnë vendet ku kanë kontaktet ekzistuese (krijuar rrjete migrimi) dhe në të cilat sektorët bujqësorë dhe të ndërtimit janë më të përfaqësuar. Përveç kësaj, migrantët e paligjshëm kanë më pak gjasa të qëndrojnë në vendet me norma të larta të papunësisë.

A.1.2. Lëshimi i vizave

Flukset e migracionit nga Maqedonia e Veriut drejt vendeve të Bashkimit Evropian dhe hyrja e të huajve në vend, e karakterizojnë periudhën 2009-2019, u zhvillua në kushte të ndryshimeve të rëndësishme në fushën e regjimit të vizave. Ato kryesisht i referohen liberalizimit të vizave nga Bashkimi Evropian,¹² si dhe aktiviteteve të ndërmarrja për lehtësimin e caktuar të vizave me disa vende. Gjatë kësaj periudhe, si vend kandidat për anëtarësim në Bashkimin Evropian, vendi ka zbatuar aktivitete të shumta që synojnë harmonizimin e mëtejshëm me regjimin e vizave të Bashkimit Evropian të vendosur me Rregulloren e Këshillit Evropian nr. 539/2001, ku është arritur një shkallë e lartë e pajtueshmërisë me këtë rregullore.

Për të forcuar bashkëpunimin ekonomik me vende të caktuara, pastaj për të rritur numrin e vizitorëve të huaj dhe për të tërhequr investime të huaja, u ndërmorën aktivitete për lehtësimin e caktuar të vizave me më shumë vende.¹³ Nga viti 2015 deri në vitin 2020, u morën vendime për heqjen e njëanshme të vizave për hyrje dhe qëndrim deri në 90 ditë të shtetasve të 24 vendeve (të cilat janë në të ashtuquajturën Lista e Bardhë e Bashkimit Evropian), si dhe vendime për heqjen e njëanshme të përkohshme të vizave për qëndrim afatshkurtër për shtetasit e pesë vendeve. Në të njëjtën kohë, u nënshkruan marrëveshje ndërmjet Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut dhe pesë vendeve të rajonit (Shqipërinë, Bosnjë dhe Hercegovinën, Malin e Zi, Serbinë dhe Kosovën⁷) mbi kushtet e udhëtimit të shtetasve, përkatësisht hyrjen dhe qëndrimin afatshkurtër, përveç me një dokument udhëtimi të vlefshëm dhe me një kartë identiteti biometrike të

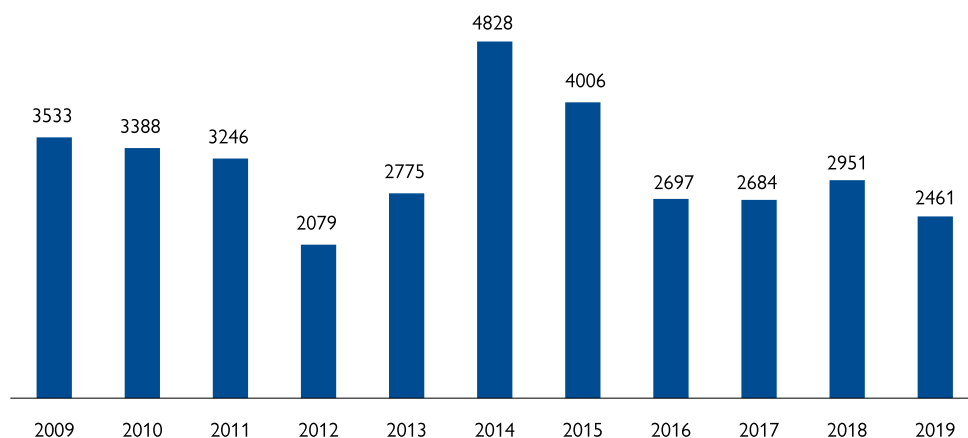
¹² Më 19 dhjetor 2009, Bashkimi Evropian hoqi vizat e qëndrimit të shkurtër (90 ditë në 180 ditë, të numëruara nga dita e hyrjes së parë) të shtetasve maqedonas (shih fusnotën 2) në vendet e zonës Shengen.

¹³ Nga viti 2010-2014, Maqedonia e Veriut (atëherë e quajtur përkohësisht "ish Republika Jugosllave e Maqedonisë"; shih fusnotën 2) u morën vendime për heqjen e njëanshme të vizave për hyrje dhe qëndrim deri në 90 ditë për shtetasit e vendeve që u përfshinë në Shtojcën 2 të Rregullores së Këshillit Evropian nr. 539/2001. Për më tepër, u morën vendime për heqjen e njëanshme të vizave për qëndrime afatshkurtra prej një viti (Federata Ruse, Ukraina, Republika e Azerbajxhanit dhe Republika e Kazakistanit) ose më gjatë (p.sh. për qytetarët e Ukrainës).

vlefshme. Përveç kësaj, marrëveshje dhe traktate ndërshtetërore u nënshkruan me vende të caktuara për të hequr regjimin e vizave për mbajtësit e pasaportave zyrtare dhe diplomatike. Në të njëjtën kohë, u zhvilluan aktivitetet për pajisjen shtesë të vendkalimeve kufitare me stacione pune të lidhura drejtpërdrejt me **Sistemin Kombëtar të Informacionit të Vizave (NVIS)**¹⁴ dhe për instalimin e krahasuesve video spektralë (VSC) të destinuar për kontroll dytësor me qëllim zbulimin e dokumenteve të falsifikuara.

Të gjitha këto ndryshime kishin një ndikim më të madh ose më të vogël në numrin e aplikacioneve (kërkesave) të miratuara për viza në Republikën e Maqedonisë së Veriut nga viti 2009 deri në vitin 2019 - në total, sipas llojeve të vizave dhe shtetësisë së aplikantëve. Gjatë kësaj periudhe, u miratuan gjithsej 34,648 kërkesa për viza, ndërsa numri i tyre sipas viteve luhet ndjeshëm. Gjatë viteve 2009-2011 është më e lartë se tre mijë në vit, ndërsa në 2014 dhe 2015 numri i vizave të miratuara arrin 4828 dhe 4006, veç e veç (Grafiku 2).

Grafiku 2: Aplikacionet e miratuara për viza në Republikën e Maqedonisë së Veriut, 2009-2019

Burimi: Të nga Ministrisa e Punëve të Jashtme të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

¹⁴ Kjo mundësi kontroll të drejtpërdrejtë të vizave të lëshuara tashmë në PDK-të tona jashtë vendit, si dhe lëshimin elektronik të vizave në vendkalimin kufitar.

Të gjitha aspektet relevante që lidhen me lëshimin e vizave të hyrjes dhe qëndrimit në Maqedoninë e Veriut rregullohen me Ligjin për të Huajt¹⁵ (nenet 24 deri 46). Sipas këtij ligji, lëshohen tre lloje të vizave:

- (a) **Viza Transite e Aeroportit (viza A)** - Të huajt që nuk largohen nga Zona Ndërkombëtare e Transitit në aeroportet e Maqedonisë së Veriut ose me aeroplan, nuk kanë nevojë të kenë një vizë transiti nga aeroporti. Megjithatë, bazuar në një vendim të Qeverisë së Maqedonisë së Veriut, ai mund t'u lëshohet shtetasve të vendeve të caktuara. Në vijim përjashtohen nga aplikimi për vizë transiti nga aeroporti: anëtarët e familjes së shtetasve të Maqedonisë së Veriut, mbajtësit e pasaportave diplomatike dhe pjesëtarët e ekuipazhit të avionit.
- (b) **Vizë për qëndrim të shkurtër dhe transit (viza C)** - I jepet një të huaji për një, dy ose më shumë hyrje, për të gjitha qëllimet e udhëtimit në Maqedoninë e Veriut (përveç atyre për të cilët është lëshuar viza A ose viza D), dhe nuk duhet të kalojë 90 ditë. Nëse lëshohet për transit, i huaji ka të drejtë për një qëndrim të njëhershëm deri në pesë ditë.
- (c) **Viza për rregullimin e qëndrimit të përkohshëm (viza D)** - I lëshohet për hyrje të njëhershme dhe të drejtë qëndrimi deri në 30 ditë, për një të huaj i cili synon të qëndrojë në Maqedoninë e Veriut për arsytet e përcaktuara në nenin 71 të Ligjit mbi të Huajt.¹⁶

Të dhënat e Ministrisë së Punëve të Jashtme tregojnë se në periudhën 2015-2020, shumica e kërkesave për viza të miratuara dhe të refuzuara kanë të bëjnë me viza me qëndrim të shkurtër dhe transit (Tabela 2). Pjesëmarrja e tyre në totalin e kërkesave të miratuara për vizë është 64.3%, ndërsa në totalin e kërkesave të refuzuara 74.2%.

Tabela 2. Viza të miratuara/refuzuara, sipas llojit, për hyrje dhe qëndrim në Republikën e Maqedonisë së Veriut, 2015-2020

Kërkesa për viza të miratuara/refuzuara, sipas llojit		2015	2016	2017	2018	2019	2020
A	Të miratuara	62	14	36	28	8	0
	Të refuzuara	5	3	1	1	0	0
U	Të miratuara	2039	1615	1867	2029	1744	411
	Të refuzuara	520	400	320	397	289	85

¹⁵ Teksti i rishikuar i Ligjit për të Huajt përshin; (a) Ligjin për të Huajt (Fletorja Zyrtare e Republikës së Maqedonisë Nr. 97/18 dhe Ligjin për Ndryshimet në Ligjin për të Huajt (Fletorja Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut Nr. 108/19).

¹⁶ Shtetasi i huaj është i detyruar të paraqitet në Ministrinë e Brendshme brenda pesë ditëve nga dita e hyrjes në Republikën e Maqedonisë së Veriut, e cila brenda 25 ditëve nga dita e paraqitjes së tij/saj do t'i lëshojë atij/asaj një lejeqëndrimi të përkohshëm në vend.

Kërkesa për viza të miratuara/ refuzuara, sipas llojit		2015	2016	2017	2018	2019	2020
A	Të miratuara	1913	1072	783	903	446	126
	Të refuzuara	292	202	103	50	28	13
Gjithsej viza të miratuara		4014	2701	2686	2960	2198	537
Gjithsej viza të refuzuara		817	605	424	448	317	98
Gjithsej viza të pezulluara		n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh
Gjithsej viza të anuluar		n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh
Gjithsej viza të lëshuara manualisht		n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh
Gjithsej kërkesa të përpunuara për viza		4831	3306	3110	3408	2515	635

Burimi: Të dhënat nga Ministria e Punëve të Jashtme, Maqedonia e Veriut.

Vëzhguar sipas viteve, numri i kërkesave për viza afatshkurtra dhe transit luhet dhe bie ndjeshëm gjatë pandemisë COVID-19 në vitin 2020. Lidhur me vizat për rregullimin e qëndrimit të përkohshëm, në periudhën pas vitit 2015 numri i kërkesave të miratuara/refuzuara ka një tendencë të rënies së konsiderueshme. Si rrjedhojë e ndryshimeve të tilla, pjesëmarrja e vizave me qëndrim të shkurtër dhe transit në numrin e përgjithshëm të vizave të miratuara u rrit nga 50.8 (2015) në 79.3% (2019), ndërsa në vizat e qëndrimit të përkohshëm u ul nga 47.7% në 20.3%, veç e veç. Për më tepër, ekziston një trend i dukshëm i zvogëlimit të pjesëmarrjes së kërkesave të refuzuara në numrin e përgjithshëm të kërkesave për viza në të dyja kategoritë - viza me qëndrim të shkurtër dhe transit dhe viza të qëndrimit të përkohshëm.

Në periudhën 2009-2019, ka ndryshime të rëndësishme në numrin e kërkesave të miratuara për vizë sipas shtetësisë së aplikantëve. Të dhënat e Ministrisë së Punëve të Jashtme tregojnë se në dekadën e fundit viza për hyrje dhe qëndrim afatshkurtër në Republikën e Maqedonisë së Veriut u janë dhënë shtetasve të rreth 180 vendeve. Tabela 3 paraqet të dhëna për shtetasit e 30 vendeve që dallohen me numrin më të madh, pra numrin më të madh të kërkesave për viza të miratuara, të cilat janë sistemuar në tre grupe.

Tabela 3. Kërkesa të miratuara për viza në Republikës e Maqedonisë së Veriut sipas shtetësisë së aplikantëve, 2009-2019

Vendi i shtetësisë / Vendi i origjinës	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Gjithsej
Turqia	1	2	2	2	387	1 334	726	506	493	610	232	4295
Kinë	111	135	227	207	250	305	317	252	312	319	202	2637
Pa shtetësi	334	271	215	267	260	197	161	186	179	184	197	2451
Indi	39	164	267	296	337	174	167	120	146	136	156	2002
Federata Ruse	964	599	142	71	14	25	22	3	1	3	1	1845

Vendi i shtetësisë / Vendi i origjinës	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Gjithsej
Ukrainë	650	772	227	43	4	36	36	11	1	0	2	1782
Armeni	99	149	91	57	120	144	67	129	104	111	99	1170
Republikën e Moldavisë	162	182	204	131	123	181	182	1	2	0	0	1168
Gjeorgji	95	131	139	97	127	98	95	104	73	69	56	1084
Republika Islamike e Iranit	68	116	118	54	53	111	83	85	153	74	46	961
Egjipt	9	81	85	65	94	100	148	105	53	66	118	924
Kazakistan	75	91	148	4	0	3	1	0	0	187	165	674
Serbi	8	5	3	0	28	239	169	100	54	27	20	653
Siri	29	26	26	37	88	78	82	46	63	45	45	565
Kosovë ⁷	27	21	4	3	31	141	163	65	17	24	16	512
Filipinet	28	16	27	28	39	39	50	48	70	85	71	501
Bjellorusi	185	73	61	70	9	6	10	10	15	9	9	457
Shqipëri	5	0	2	2	39	177	96	24	46	28	28	447
Greqi	0	0	0	0	52	214	84	25	5	3	2	385
Jordan	15	18	30	25	39	47	45	34	50	46	36	385
Kirgistan	44	17	45	12	22	29	32	64	38	52	26	381
Republika e Afrikës së Jugut	27	27	35	26	39	33	67	40	38	29	15	376
Irak	16	13	32	18	41	62	78	23	38	25	23	369
Tajlandë	25	11	37	13	10	28	18	36	43	34	59	314
Indonezi	27	24	30	47	43	24	28	23	19	19	23	307
Uzbekistan	44	11	16	18	27	39	19	19	21	39	24	277
Liban	14	17	18	27	26	25	63	23	22	21	12	268
Bullgari	0	0	0	0	0	73	66	30	11	19	9	208
Azerbejxhan	79	57	39	15	0	2	2	0	1	3	4	202
Gjermani	1	0	2	0	5	50	43	28	27	17	10	183
Gjithsej	3490	3380	2707	2060	2775	4828	4006	2697	2684	2912	2461	34000

Burimi: Nga dokumentacioni i Ministrisë së Punëve të Jashtme të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

Grupi i parë përbëhet nga shtetas të: Turqia, Kinës, Indisë, Federatës Ruse, Ukrainës, Armenisë, Republikën e Moldavisë, Gjeorgjisë, Republika Islamike e Iranit dhe Egjiptit. Numri i kërkesave të miratuara për viza të shtetasve të këtyre vendeve në periudhën e vëzhguar është 17868, që është më shumë se gjysma (52.6%) e numrit të përgjithshëm të vizave të lëshuara (34000).

Grupi i dytë përfshin qytetarë të: Kazakistanit, Serbisë, Sirisë, Filipineve, Bjellorusisë, Shqipërisë, Greqisë, Jordanisë dhe Kosovës⁷. 5227 kërkesa për viza u miratuan për shtetasit e këtyre vendeve ose 13.5% të numrit të përgjithshëm të vizave të lëshuara.

Grupi i tretë përfshin shtetas të: Kirgistanit, Afrikës së Jugut, Irakut, Tajlandës, Indonezisë, Uzbekistanit, Libanit, Bullgarisë, Azerbajxhanit dhe Gjermanisë. Për to u miratuan 2885 kërkesa për viza, që përfaqëson 8.5% të numrit të përgjithshëm të vizave të lëshuara.

Bazuar në këta tregues, mund të konkludohet se shtetasit e këtyre tridhjetë vendeve përbëjnë tre të katërtat (75%) të vizave të lëshuara në periudhën 2009-2019. Vëzhguar sipas viteve dhe vendet individuale, janë të dukshme luhatje pak a shumë të theksuara. Ato janë veçanërisht të theksuara në mesin e shtetasve të Federatës Ruse, numri i të cilëve është shumë i madh në vitet e para dhe pastaj zvogëlohet në mënyrë drastike dhe në mesin e shtetasve të Turqia, numri i të cilëve që nga viti 2013 ka shënuar një rritje të madhe dhe të vazhdueshme. Në periudhën e analizuar, është i rëndësishëm edhe numri i kërkesave të aprovuara për viza për personat pa shtetësi, që është 2451 (7.1%).

Të dhënat në dispozicion për numrin dhe strukturën e vizave të miratuara sipas gjinisë së aplikantëve tregojnë se kanë ndodhur ndryshime të rëndësishme. Pjesëmarrja e burrave dhe grave u barazua vetëm në vitin 2009 (Tabela 4). Pastaj fillon rritja lëkundëse e pjesëmarrjes së meshkujve, e cila shkon nga 56.1% (2010) në 68.9% (viti 2015) me rënie deri në vitin 2019 (56.6%).

Tabela 4. Kërkesa të miratuara për vizë, sipas gjinisë së aplikantëve, Republika e Maqedonisë së Veriut 2009-2019

Viti	Numri i kërkesave të miratuara për vizë			Struktura në % (gjithsej=100,0)	
	Burra	Gra	Gjithsej	Burra	Gra
2009	1773	1760	3533	50.2	49.8
2010	1902	1486	3388	56.1	43.9
2011	1975	1271	3246	60.8	39.2
2012	1306	773	2079	62.8	37.2
2013	1841	934	2775	66.3	33.7
2014	3265	1563	4828	67.6	32.4
2015	2762	1244	4006	68.9	31.1
2016	1771	926	2697	65.7	34.3
2017	1608	1076	2684	59.9	40.1
2018	1755	1196	2951	59.5	40.5
2019	1390	1071	2461	56.5	43.5

Burimi: Nga dokumentacioni i Ministrisë së Punëve të Jashtme të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

Një rritje e tillë e përgjithshme e meshkujve në mesin e aplikantëve të suksesshëm përkojnë me rritjen e numrit të aplikantëve për vizë për hyrjen në Maqedoninë e Veriut të shtetasve të Turqia, Kinës, Indisë, Republika Islamike e Iranit, Egjiptit. Struktura e aplikantëve nga këto vende sipas gjinisë dominohet nga përfaqësimi i burrave (Tabela 5). Duke pasur parasysh përfaqësimin e tyre në numrin e përgjithshëm të aplikantëve në periudhën 2009-2019, ata ndikojnë në strukturën gjinore të numrit të përgjithshëm të aplikantëve për vizë.

Tabela 5. Kërkesa të miratuara për vizë në Republikën e Maqedonisë së Veriut, sipas gjinisë dhe shtetësisë së aplikantëve, 2009-2019

Vendi i shtetësisë / Vendi i origjinës	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Total (all years)
BURRA (numri i aplikacioneve të miratuara)	1773	1902	1975	1306	1841	3265	2762	1771	1608	1755	1390	21348
Armeni	47.5	73.2	40.7	33.3	72.5	52.8	49.3	58.9	52.9	66.7	75.8	58.8
Kinë	91.9	71.1	81.5	73.4	66.0	67.2	72.9	73.0	61.9	60.2	69.8	70.0
Egjypt	55.6	93.8	88.2	81.5	75.5	77.0	80.4	62.9	73.6	78.8	92.4	80.3
Gjeorgji	52.6	50.4	54.7	56.7	58.3	57.1	49.5	45.2	45.2	56.5	55.4	53.0
Indi	66.7	73.8	80.9	78.7	68.8	77.6	77.8	80.0	78.8	74.3	71.8	75.8
Irak	80.9	81.9	78.8	85.2	77.4	70.3	65.1	72.9	57.5	136.5	54.3	76.8
Republikën e Moldavisë	50.6	52.2	53.4	42.7	52.0	46.4	44.5	0	0	0	0	48.9
Federata Ruse	39.8	45.9	45.8	50.7	78.6	64.0	68.2	33.3	100.0	33.3	100.0	43.7
Turqia	0	100.0	50.0	50.0	77.8	79.5	78.7	75.7	64.3	67.2	68.5	74.6
Ukrainë	45.1	43.7	59.9	51.2	75.0	30.6	88.9	81.8	0	0	0	47.3
Pa shtetësi	54.2	56.8	51.6	52.8	53.5	48.2	52.2	59.7	52.5	57.1	51.8	53.7
GRA (numri i aplikacioneve të miratuara)	1760	1486	1271	773	934	1563	1244	926	1076	1196	1071	13300
Armeni	52.5	26.8	59.3	66.7	27.5	47.2	50.7	41.1	47.1	33.3	24.2	41.2
Kinë	8.1	28.9	18.5	26.6	34.0	32.8	27.1	27.0	38.1	39.8	30.2	30.0
Egjypt	44.4	6.2	11.8	18.5	24.5	23.0	19.6	37.1	26.4	21.2	7.6	19.7
Gjeorgji	47.4	49.6	45.3	43.3	41.7	42.9	50.5	54.8	54.8	43.5	44.6	47.0
Indi	33.3	26.2	19.1	21.3	31.2	22.4	22.2	20.0	21.2	25.7	28.2	24.2
Irak	19.1	18.1	21.2	14.8	22.6	29.7	34.9	27.1	42.5	6.5	45.7	23.2
Republikën e Moldavisë	49.4	47.8	46.6	57.3	48.0	53.6	55.5	0	0	0	0	51.1
Federata Ruse	60.2	54.1	54.2	49.3	21.4	36.0	31.8	66.7	0.0	66.7	0.0	56.3
Turqia	0	0	50.0	50.0	22.2	20.5	21.3	24.3	35.7	32.8	31.5	25.4
Ukrainë	54.9	56.3	40.1	48.8	25.0	69.4	11.1	18.2	0	0	0	52.7
Pa shtetësi	45.8	43.2	48.4	47.2	46.5	51.8	47.8	40.3	47.5	42.9	48.2	46.3

Burimi: Nga dokumentacioni i Ministrisë së Punëve të Jashtme të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

Me hyrjen në fuqi të liberalizimit të vizave, shumë qytetarë të Maqedonisë së Veriut filluan të shfrytëzojnë mundësinë për të udhëtuar lirshëm, pa viza, në vendet e Zonës Shengen. Disa prej tyre abuzuan me këto përfitime për arsye të ndryshme, të cilat rezultuan në shfaqjen e azilkërkuesve të pabazuar nga Republika e Maqedonisë së Veriut në vendet anëtare të BE/Shengen. Për të luftuar këtë situatë, autoritetet maqedonase morën masa më të përgjithshme dhe operacionale dhe u zhvillua një fushatë ndërgjegjësimi publik. Këto masa dhe aktivitete kanë dhënë rezultate. Të dhënat e Eurostat tregojnë se numri i qytetarëve të Maqedonisë së Veriut që kërkuan për herë të parë azil në një nga vendet e BE-së pas vitit 2015 është duke u zvogëluar vazhdimisht, përkatësisht ai është: 10545 persona (2015), 6135 (2016), 4250 (2017), 3425 (2018) dhe 2805 (2019).¹⁷ Kjo do të thotë se gjatë kësaj periudhe numri i tyre u zvogëluar për më shumë se tre herë. Pothuajse të gjitha (99%) kërkesat për azil të qytetarëve të Maqedonisë së Veriut u refuzuan.

A.1.3. Lëvizshmëria/mobiliteti ndërkufitar në Republikën e Maqedonisë së Veriut

Fuksi i udhëtarëve në kufirin shtetëror të Republikës së Maqedonisë së Veriut në periudhën 2009-2019 karakterizohet me një rritje të konsiderueshme, por me vëllim dhe dinamikë të ndryshme sa i përket hyrjes dhe daljes së shtetasve maqedonas dhe të huaj.

Të dhënat e Ministrisë së Punëve të Brendshme për numrin e qytetarët e Maqedonisë së Veriut që kanë hyrë në vend nga viti 2009 deri në vitin 2014 tregojnë një rritje të vazhdueshme dhe të madhe (39%). Në tre vitet e ardhshme ajo zvogëlohet, ndërsa në 2018 dhe 2019 numri i tyre arrin madhësinë më të madhe numerike, e cila arriti në më shumë se 3.3 milion njerëz (Tabela 6). Ndryshe nga hyrja, në periudhën e analizuar numri i qytetarët e Maqedonisë së Veriut që u larguan nga vendi nga viti në vit rritet dhe në vitin 2019 është pothuajse dy herë më i lartë (95.2%) sesa në vitin 2009. Ky ndryshim në thelb kushtëzohet nga liberalizimi i vizave, por edhe nga numri i shtuar i linjave ajrore të reja me destinacione të ndryshme, mundësia e përdorimit të fluturimeve të lira, etj.

¹⁷ JRC, *Atlas of Migration 2020* (shih shënimin 6).

Tabela 6. Lëvizja e udhëtarëve në vendkalimin kufitar të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 2009-2019

Viti	Hyrja e shtetasve të Maqedonisë së Veriut	Dalja e shtetasve të Maqedonisë së Veriut	Hyrja e shtetasve të huaj	Dalja e shtetasve të huaj
2009	2254259	2701746	4819026	3965658
2010	2480547	3025769	4999741	3641419
2011	2690183	3337484	5563795	4198162
2012	2710666	3417837	5508287	4037850
2013	2920403	3572007	6031826	4242819
2014	3133412	3858114	6669495	4582740
2015	3095826	4016161	6457152	4196618
2016	2984411	4381079	6832498	4292229
2017	2978732	4480585	7025013	4165433
2018	3389427	4906709	7484751	4711585
2019	3600783	5272537	7693532	4954861

Burimi: Nga dokumentacioni i Ministrisë së Punëve të Brendshme të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

Ndryshime të mëdha janë karakteristike edhe për fluksin e shtetasve të huaj në kufirin shtetëror të Republikës së Maqedonisë së Veriut. Ato janë veçanërisht të mëdha kur bëhet fjalë për hyrjen e shtetasve të huaj, e cila, edhe pse me disa lëkundje, shënon një prirje të rëndësishme rritëse. Në vitin 2019, numri i të huajve që hyjnë në vend është më i lartë me tre të pestat (59.6%) sesa në vitin 2009. Në të njëjtën kohë, numri i shtetasve të huaj që kanë dalë nga kufijtë shtetëror u rrit me 24.9%.

Nga aspekti i hartës së lëvizshmërisë ndërkontinentare, të njohuri interesante sigurohen nga të dhënat për origjinën e shtetasve të huaj që kaluan kufirin shtetëror të Republikës së Maqedonisë së Veriut, sipas kontinenteve dhe vendeve me përfaqësim më të lartë. Numri i të huajve nga vendet evropiane që kaluan kufirin maqedonas në hyrje/dalje mbetet dominues në periudhën 2009-2019, ndërsa rritja e tij është 67% (hyrje) dhe 292% (dalje). Shumica e kontinenteve të tjera karakterizohen nga një rritje relative më e lartë, si më poshtë: Afrika - 216.6% (hyrje) dhe 204% (dalje); Azia - 133.5% dhe 125%; Amerika - 75.6% dhe 51.6%; Oqeania - 65.9% dhe 36.4% veç e veç (Tabela 7).

Tabela 7. Numri i kalimeve të ligjshme (hyrje/dalje) i shtetasve të huaj në vendkalimet kufitare të Republikës së Maqedonisë së Veriut

Vendi i origjinës	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Hyrja e shtetasve të huaj											
Evropa	4338511	4770936	5321991	5239508	5701678	6311174	6097216	6467859	6607892	7062485	7247460
Azia	135238	144285	156534	185848	240575	262867	261614	2622273	306194	298503	315795
Afrika	946	1237	1248	1205	2540	2858	2058	1879	2195	2416	2995
Amerika	51906	55240	56705	53805	58165	61936	65299	71557	75998	84193	91138
Oqeania	18772	20517	23468	24556	25031	26428	25751	24415	28112	31581	31144
Shtete kontestuese dhe protektorate të KB-ve	244	561	960	1569	2004	2615	3094	2681	3149	4158	3371
Hyrjet me pasaporta të organizatave ndërkombëtare	7825	6965	2689	1796	1833	1617	2120	1834	1473	1415	1629
Gjithsej	4553442	4999741	5563795	5508287	6031826	6669495	6457152	6832498	7025013	7484751	7693532
Dalja e shtetasve të huaja											
Evropa	3551054	3458484	3992303	3812002	3972226	4287626	3903440	3983271	3845654	4358514	4588773
Azia	115972	111414	134565	158936	198332	220008	215866	226199	230536	252774	260857
Afrika	825	825	1072	1056	1762	1962	1649	1576	1757	2054	2509
Amerika	47264	45434	46239	42109	45621	48316	48764	56674	58928	65181	71649
Oqeania	19866	19260	21347	21203	22159	21751	22823	21923	25297	29003	27092
Shtete kontestuese dhe protektorate të KB-ve	227	455	897	1529	1629	2052	2849	2315	2418	3236	2877
Hyrjet me pasaporta të organizatave ndërkombëtare	7012	5547	1739	1015	1090	1025	1227	1271	843	823	1104
Gjithsej	3742220	3641419	4198162	4037850	4242819	4582740	4196618	4292229	4165433	4711585	4954861

Burimi: Njësia dokumentacioni i Ministrisë së Punëve të Brendshme të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

Të dhënat për dhjetë vendet e para sipas numrit të shtetasve të huaj sipas kontinentit që kaluan kufirin shtetëror të Republikës së Maqedonisë së Veriut në 2009, 2015 dhe 2019 (Shtojca 1 dhe Shtojca 2) japin informacion interesant. Ndër vendet evropiane, dallohen Shqipëria dhe Serbia, pjesëmarrja e përbashkët e të cilave është rreth dy të pestat (40%). Shumica (rreth 80%) e atyre nga Azia janë shtetas të Turqia, ndërsa një rritje e madhe vërehet edhe tek shtetasit e Republikës Popullore të Kinës, Izraelit, Japonisë, Malajzisë. Nga kontinenti i Afrikës me një pjesëmarrje të madhe dhe në rritje, dallohen Egjipti dhe Republika e Afrikës së Jugut (nga 32,98% (2009) në 33.72% (2015) dhe 41.47 % (2019)). Sa i përket Amerikës, pjesëmarrja (më shumë se 90%) e shtetasve të Shtetet e Bashkuara-së dhe Kanadasë mbetet dominuese, ndërsa nga Oqeania nga Australia dhe Zelanda e Re. Në lidhje me Amerikën dhe Oqeaninë, mund të vërehet një rritje e madhe, e cila është kryesisht për shkak të vizitës së qytetarët e Maqedonisë së Veriut të cilët kanë qenë për një kohë të gjatë në vendet e huaja dhe kanë marrë nënshtetësinë e huaj dhe kalojnë kufirin maqedonas me pasaportat e tyre.

A.2. Imigracioni i të huajve

Imigracioni i të huajve në Republikën e Maqedonisë së Veriut rregullohet me Ligjin për të Huajt, i cili ka pësuar disa ndryshime/plotësime në dekadën e fundit. Në vitin 2018, u miratua një ligj i ri mbi të huajt.¹⁸ Nga aspekti i monitorimit të këtyre lëvizjeve migratore, duhet bërë një dallim midis të dhënave që i referohen popullsisë së huaj të përgjithshme që jeton në territorin e Republikës së Maqedonisë së Veriut (stoku i migrimit) dhe dy kategorive të imigrantëve (fluksi i migrimit) sipas Ligjit, i cili i referohet: (a) të huajve me qëndrim të përkohshëm (më të gjatë se tre muaj, përkatësisht 90 ditë) dhe (b) të huajve me qëndrim të përhershëm. Sipas Ligjit aktual për të huajt, qëndrimi i përhershëm i jepet një të huaji i cili për të paktën pesë vjet para se të dorëzojë kërkesën për qëndrim të përhershëm ka qenë vazhdimisht në territorin e Republikës së Maqedonisë së Veriut në bazë të qëndrimit të përkohshëm të miratuar (përveç nëse ndryshe parashikohet nga Ligji mbi të Huajt). por edhe sipas arsyeve të tjera.¹⁹

¹⁸ Teksti i konsoliduar Ligji mbi të Huajt ("Fletorja Zyrtare e Republikës së Maqedonisë" Nr. 97/18) dhe Ligji për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit mbi të Huajt ("Fletorja Zyrtare e Republikës së Maqedonisë" Nr. 108/19). Në dispozicion në www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?page=search&docid=6290d0774&skip=0&query=consolidated%20text%20law%20on%20foreigners&coi=MKD.

¹⁹ Në të njëjtat kushte, miratohet edhe qëndrimi i përhershëm i personave nën mbrojtje ndërkombëtare, për arsye të bashkimit familjar, por vetëm anëtarëve të familjes së ngushtë, si dhe një të huaji, qëndrimi i të cilit është në interes të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

A.2.1. Gjithsej popullsi e huaj (Migration stock)

Të dhënat për popullsinë e përgjithshme migrante në Republikën e Maqedonisë së Veriut mund të merren vetëm nga Regjistrimi i popullsisë. Sipas të dhënave nga Regjistrimi i fundit në vitin 2002, popullsia e përgjithshme e migrantëve nga jashtë është 79167 persona.²⁰ Të dhënat nga Atlasi i Migracionit tregojnë se që nga viti 2005 deri në vitin 2019 totali i stokut të migrantëve (Stoku i migrimit) në Republikën e Maqedonisë së Veriut shënon rritje të vogël dhe arriti në rreth 131000 njerëz (Tabela 8). Numri i popullsisë migratore me origjinë nga vendet e Bashkimit Evropian është i vogël dhe ka të njëjtën vlerë numerike (3000 persona). Shumica e popullsisë emigrante i përket vendeve të tjera.

Tabela 8. Gjithsej popullsi migrante (migration stock) në Republikën e Maqedonisë së Veriut

Vendi i shtetësisë / Vendi i origjinës	2005	2010	2015	2019
Vende të BE-së	3000	3000	3000	3000
Vende të tjera	125000	127000	127000	128000
Gjithsej	128000	130000	130000	131000

Burimi: JRC, 2020; DESA, 2019.

A.2.2. Të huajt imigrantë – me lejeqëndrim të përkohshëm dhe përhershëm

Të dhënat e Entit Shtetëror të Statistikës tregojnë se në periudhën 2009-2019 emigracioni i të huajve me lejeqëndrim të përkohshëm dhe përhershëm (apo të zgjatur) ka një trend në rritje, i cili është veçanërisht i theksuar pas vitit 2015 (Tabela 9.). Gjegjesisht, numri i të huajve me lejeqëndrim të përkohshëm në vitin 2019 (2811 persona) është pothuajse tre herë më i lartë se në vitin 2009 (1000 persona). Gjithashtu, numri i të huajve me lejeqëndrim të zgjatur është tre herë më i lartë, i cili u rrit nga 598 (2009) në 1782 persona (2019). Duke pasur parasysh rritjen pothuajse të barabartë të numrit të imigrantëve me qëndrim të përkohshëm dhe të zgjatur, nuk vërehen ndryshime të mëdha në strukturën e numrit të përgjithshëm të të huajve. Pavarësisht nga manifestimet e lëkundjeve, pjesëmarrja e personave të imigruar me vendbanim të përkohshëm ishte dhe mbetet dominuese.

Tabela 9. Shtetas të huaj të imigruar me lejeqëndrim të përkohshëm dhe të vazhduar në Republikën e Maqedonisë së Veriut, 2009-2019

Kategoria	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Shtetas të huaj me lejeqëndrim të përkohshëm	1000	1356	1747	2072	1941	2273	3617	2481	2322	2557	2811
Shtetas të huaj me lejeqëndrim të vazhduar	598	1056	1115	1319	1560	1670	1482	1979	1760	1684	1782
Gjithsej shtetas të imigruar	1598	2412	2862	3391	3501	3943	5099	4460	4082	4241	4593

²⁰ Enti Shtetëror i Statistikës (ESHS), Regjistrimi i popullsisë 2002 - të dhënat përfundimtare, www.stat.gov.mk/Publikacii/knigalX.pdf.

Kategorija	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Struktura në % (gjithsej=100.0)											
Shtetas të huaj me lejeqëndrim të përkohshëm	62.6	56.2	61.0	61.1	55.4	57.6	70.9	55.6	56.9	60.3	61.2
Shtetas të huaj me lejeqëndrim të vazhduar	37.4	43.8	39.0	38.9	44.6	42.4	29.1	44.4	43.1	39.7	38.8

Burimi: ESHS, 2012a, 2016b dhe 2018b.

Sa i përket vendeve të origjinës së imigrantëve, më të shumtë janë imigrantët nga pesë vende - Turqia, Shqipëria, Serbia, Greqia dhe Kosova⁷ (Tabela 10). Ky konstatim vlen si për personat me lejeqëndrim të përkohshëm ashtu edhe për ata me lejeqëndrim të zgjatur. Edhe pse numri i tyre i përgjithshëm luhetet sipas viteve, ai ende mbetet më i madhi në krahasim me vendet e tjera. Pjesëmarrja e tyre e përbashkët në numrin e përgjithshëm të imigrantëve në të dy bazat është rreth ose më shumë se dy të tretat, përkatësisht shkon nga 64.8% (2010) në 72.6% (2019).

Tabela 10. Gjithsej shtetas të huaj të imigruar, shtete me më shumë popullsi migrante në Republikën e Maqedonisë së Veriut, 2009-2019

Shteti/ vendi i origjinës	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Turqia	407	611	716	912	982	1 125	1 745	1 355	1 540	1 456	1 831
Shqipëria	306	390	478	474	466	590	619	514	327	423	462
Serbia	348	499	423	363	382	375	519	508	428	464	433
Greqia	38	59	61	84	213	268	227	105	84	75	62
Kosova ⁷	n.d.	4	185	381	304	333	492	490	438	447	547
Gjithsej - pesë shtete	1099	1563	1863	2214	2347	2691	3602	2972	2817	2865	3335
% e numrit total të personave të imigruar	68.8	64.8	65.1	65.3	67.1	68.2	70.6	66.6	69.0	67.6	72.6

Burim: ESHS, 2012a, 2016b dhe 2018b.

Shënim: renditur nga numri më i lartë në numrin më të ulët të emigrantëve për periudhën 2009-2019.

Të dhënat e Ministrisë së Punëve të Brendshme për imigrantët tregojnë se në periudhën 2015-2020 numri i tyre varion nga 9838 persona (2018) deri në 10378 (2015) për të huajt me lejeqëndrim të përkohshëm, përkatësisht nga 779 persona (2015) deri në 822 (2019) për ata me lejeqëndrim të përhershëm (Tabela 11).

Tabela 11. Shtetas të huaj të imigruar me lejeqëndrim të përkohshëm dhe të përhershëm në Republikën e Maqedonisë së Veriut, 2009-2019

Kategorija	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Shtetas të huaj me lejeqëndrim të përkohshëm	10378	10298	10024	9854	9838	9846
Shtetas të huaj me lejeqëndrim të përhershëm	779	797	806	817	822	807

Burimi: Nga dokumentacioni i Ministrisë së Punëve të Brendshme të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

Sipas arsyes së vendqëndrimit, në strukturën e numrit të përgjithshëm të të huajve me vendqëndrim të përhershëm, në periudhën 2015-2019 (sipas viteve) me një përfaqësim dominues (më shumë se 50%) dallohen ato me arsye të ribashkimit familjar dhe arsyeve të tjera (rreth 30.0%), ndërsa pjesëmarrja e të huajve imigrantë që kanë marrë lejeqëndrim të përhershëm në bazë të origjinës nga Republika Socialiste Federative e Jugosllavisë²¹ është relativisht e vogël. Dhjetë vendet me numrin më të madh të të huajve me lejeqëndrim të përhershëm në Republikën e Maqedonisë së Veriut janë paraqitur në Tabelën 12. Sipas të dhënave për shtetësinë e të huajve me vendqëndrim të përhershëm të miratuar, Serbia, Turqia dhe Gjermania spikasin me numrin më të madh. Relativisht më i ulët është numri i shtetasve të Bullgarisë, Greqisë dhe Kosovës⁷.

Tabela 12. Numri i shtetasve të huaj me lejeqëndrim të përhershëm në Republikën e Maqedonisë së Veriut, sipas shtetësisë, 2015-2019

Vendi i shtetësisë ose vendi i origjinës	2015	2016	2017	2018	2019
Serbi	129	131	132	133	133
Turqia	122	127	128	128	128
Gjermani	84	92	94	95	98
Bullgari	48	48	49	50	51
Greqi	47	45	49	49	49
Bosnjë e Hercegovinë	29	29	30	30	32
Poloni	28	28	28	28	28
Federata Ruse	25	25	25	26	26
Austri	17	19	20	20	20
Kosovë ⁷	36	36	37	39	39
Gjithsej	779	797	806	817	822

Burimi: Nga dokumentacioni i Ministrisë së Punëve të Brendshme të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

Shënim: Ka dallim në të dhënat e mbledhura sa i përket numrit të emigrantëve në Republikën e Maqedonisë së Veriut. Institucionet po punojnë për njohjen e arsyeve të dallimeve dhe tejkalimin e tyre.

²¹ Të dhënat e Ministrisë së Punëve të Brendshme të Maqedonisë Veriore.

A.2.3. Karakteristikat e imigracionit të të huajve me lejeqëndrim të përkohshëm

Ligji i ri mbi të Huajt i vitit 2018, rregullon në mënyrë gjithëpërfshirëse qëndrimin e përkohshëm të të huajve për arsye të ndryshme: punë; shkollimi ose studimi; pjesëmarrje në programet e shkëmbimit ndërkombëtar të nxënësve ose studentëve; specializim, zhvillim profesional ose trajnim praktik; vullnetarizëm; veprimtari kërkimore shkencore; trajtim; strehim ose kujdes në institucionet për të moshuarit; ribashkim familjar ose arsye humanitare, etj.²² Me ndryshimet e Ligjit mbi të Huajt të vitit 2018, lëshohet një lejeqëndrim i përkohshëm edhe në bazë të posedimit të pasurive të paluajtshme në Republikën e Maqedonisë.²³

Të dhënat e Entit Shtetëror të Statistikës për vitet 2009, 2015 dhe 2019 tregojnë se në dekadën e fundit ka pasur ndryshime të caktuara në imigrimin e të huajve sipas arsyeve të qëndrimit të tyre (Tabela 13). Që nga viti 2015, ka pasur një rritje të konsiderueshme absolute të numrit të njerëzve që qëndrojnë përkohësisht në vend sipas arsyeve vijuese - punësim, martesë, shkollim, veprimtari profesionale (p.sh. konsultime të shkurtra që nuk kërkojnë leje pune) dhe arsye familjare. Edhe pse ka një rritje të numrit të të huajve në vitin 2015 me leje të përkohshme qëndrimi pas për arsye të punësimi, martesë dhe arsyeve familjare, përqindja e tyre në numrin e përgjithshëm të ai vit është 57% që është më e ulët se përqindja e të huajve që kanë ardhur në vend për të njëjtat arsye në vitin 2009 (89.3% e numrit të përgjithshëm të të huajve në vitin 2009 kanë marrë leje qëndrimi të përkohshme në bazë të punësimi, martesës dhe arsyeve familjare). Së këndejmi, me rritjen më të madhe absolute dhe relative pas vitit 2015, të huajt me qëndrim të përkohshëm janë për shkak të shkollimit dhe specializimit.

²² Përveç kësaj, qëndrimi i përkohshëm i jepet: (a) një të huaji që është anëtar i familjes së ngushtë të një shtetasi të Maqedonisë Veriore; (b) një i huaj që është me origjinë nga Maqedonisë Veriore; (c) fëmijë i një të huaji të lindur në Republikën e Maqedonisë së Veriut; një rezidenti të huaj i një shteti anëtar të Bashkimit Evropian ose të OECD, i cili ka fituar të drejtën e pronësisë së një apartamenti, ndërtesë apartamentesh dhe shtëpie në territorin e Maqedonisë së Veriut në bazë të kushteve të përcaktuara me ligj, në vlerë prej të paktën 40000 euro.

²³ Kërkesa për lëshimin e lejeve të qëndrimit të përkohshëm i paraqitet misionëve përkatëse diplomatike ose konsullore dhe si përjashtim, një kërkesë për bashkim familjar mund t'i paraqitet njësisë organizative të Ministrisë së Punëve të Brendshme të Maqedonisë Veriore. Gjatë kontrolleve për marrjen e vendimit për miratimin e qëndrimit të përkohshëm të një të huaji, kontaktohen institucionet kompetente, në varësi të arsyeve për të cilat kërkohet qëndrimi.

Tabela 13. Shtetas të huaj të imigruar me lejeqëndrim të përkohshëm në Republikën e Maqedonisë së Veeiut

Viti	Gjithsej	Arsyet e imigrimit të shtetasve të huaj						
		Punësim	Lidhje martesore	Arsimim dhe specializim	Kryerje të veprimtarisë profesionale	Arsye familjare	Shërim	Të tjera
2009	1000	332	411	87	16	150	0	4
2015	3617	892	808	1 427	78	361	41	10
2019	2811	852	687	900	83	250	5	34
Struktura në % (gjithsej = 100,0)								
2009	100.0	33.2	41.1	8.7	1.6	15.0	0	0.4
2015	100.0	24.7	22.3	39.5	2.2	10.0	1.1	0.3
2019	100.0	30.3	24.4	32.0	3.0	8.9	0.2	1.2

Burim: Të dhëna nga dokumentacioni i Entit Shtetëror të Statistikës të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

Në bazë të të dhënave të Entit Shtetëror të Statistikës, mund të shihen ndryshime në numrin e imigrantëve sipas arsyeve të ndryshme për emigracionin dhe sipas vendit të origjinës.²⁴

A.2.3.1. Imigracioni për punësim dhe ushtrim të veprimtarisë profesionale

Imigracioni i të huajve me qëndrim të përkohshëm në Maqedoninë Veriore për shkak të punësimit dhe veprimtarisë profesionale është rritur dhe në thelb korrespondon me dinamikën e investimeve të huaja në vend. Në vitin 2015 dhe 2019, numri i tyre është 150% më i lartë se në vitin 2009 (Tabela 14).

Sipas endet e origjinës së të huajve me qëndrim të përkohshëm, Turqia ishte dhe mbetet vendi me rritjen dhe numrin më të lartë të imigrantëve në Maqedoninë Veriore për shkak të punësimit në 2009, 2015 dhe 2019. Rritja më e madhe në përqindje është nga viti 2009 në 2019. Pothuajse gjysma (47.3%) e imigrantëve në 2019 për arsye punësimi janë nga ky vend, ndërsa nga vendet tjera, me një përqindje relativisht të lartë janë Shqipëria, Serbia dhe Kosova⁷, pjesëmarrja e përbashkët e të cilëve është rreth një e katërta (24.5%).

²⁴ 10 vendet me përqindjen më të madhe të imigrantëve të huaj nga Maqedonia e Veriut janë paraqitur në tabelat e profilit të migrimit, ndërsa të gjitha vendet janë paraqitur në Shtojcat në fund të këtij dokumenti.

Tabela 14. Shtetas të huaj të imigruar me lejeqëndrim të përkohshëm në Republikën e Maqedonisë së Veriut, sipas shteteve dhe punësimit, në vitet 2009, 2015 dhe 2019

2009			2015			2019		
Vendi i shtetësisë / Vendi i origjinës	Numri i personave	Pjesëmarrja në %	Vendi i shtetësisë / Vendi i origjinës	Numri i personave	Pjesëmarrja në %	Vendi i shtetësisë / Vendi i origjinës	Numri i personave	Pjesëmarrja në %
Turqia	171	51.5	Turqia	166	18.6	Turqia	403	47.3
Serbi	24	7.2	Greqi	128	14.3	Shqipëri	76	8.9
Greqi	21	6.3	Serbi	82	9.2	Serbi	67	7.9
Bullgari	15	4.5	Bosnjë e Hercegovinë	65	7.3	Kosovë ⁷	66	7.7
Austri	14	4.2	Shqipëri	59	6.6	Bullgari	20	2.3
Shtetet e Bashkuara	12	3.6	Kosovë ⁷	51	5.7	Greqi	19	2.2
Kinë	8	2.4	Kroaci	36	4.0	Kroaci	18	2.1
Kroaci	7	2.1	Bullgari	35	3.9	Shtetet e Bashkuara	16	1.9
Sloveni	7	2.1	Ukrainë	26	2.9	Gjermani	12	1.4
Mbretëri e Bashkuar	6	1.8	Federata Ruse	24	2.7	Ukrainë	11	1.3
Vende të tjera	47	14.2	Vende të tjera	220	24.7	Vende të tjera	144	16.9
Gjithsej	332	100.0	Gjithsej	892	100.0	Gjithsej	852	100.0

Burimi: Të dhëna nga dokumentacioni i Entit Shtetëror të Statistikës të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

Në kontekstin e ndryshimeve të numrit të të huajve me qëndrim të përkohshëm për arsye punësimi, është e rëndësishme të theksohen lëvizjet e imigrantëve për arsye të kryerjes së veprimtarisë profesionale. Megjithatë në vitin 2019 numri i tyre është dhjetë herë më i ulët se ai i imigrantëve për arsye punësimi, në dekadën e fundit ka një dinamikë shumë të theksuar të rritjes së imigrantëve për arsye të veprimtarisë profesionale. Në fakt, në vitin 2019 ai numër është pesë herë më i lartë në krahasim me vitin 2009 (Tabela 15).

Tabela 15. Shtetas të huaj të imigruar me lejeqëndrim të përkohshëm në Republikën e Maqedonisë së Veriut për arsye të kryerjes së veprimtarisë profesionale, dhe sipas shteteve në vitet 2009, 2015 dhe 2019

2009			2015			2019		
Vendi i shtetësisë	Numri i personave	% share	Vendi i shtetësisë	Numri i personave	% share	Vendi i shtetësisë	Numri i personave	% share
Shtetet e Bashkuara	6	37.5	Shtetet e Bashkuara	19	24.4	Turqia	20	24.1
Serbi	3	18.8	Francë	10	12.8	Shtetet e Bashkuara	13	15.7
Shqipëri	2	12.5	Shqipëri	8	10.3	Francë	8	9.6
Gjermani	1	6.3	Serbi	5	6.4	Gjermani	6	7.2
Bullgari	1	6.3	Gjermani	5	6.4	Serbi	4	4.8
Kinë	1	6.3	Turqia	4	5.1	Poloni	3	3.6

2009			2015			2019		
Vendi i shtetësisë	Numri i personave	% share	Vendi i shtetësisë	Numri i personave	% share	Vendi i shtetësisë	Numri i personave	% share
Itali	1	6.3	Kroaci	3	3.8	Shqipëri	2	2.4
Republika e Koresë	1	6.3	Çekia	3	3.8	Bullgari	2	2.4
Others	0	0	Bullgari	2	2.6	Greqi	2	2.4
			Rumani	2	2.6	Austri	2	2.4
			Vende të tjera	17	21.8	Vende të tjera	21	25.3
Gjithsej	16	100.0	Gjithsej	78	100.0	Gjithsej	83	100.0

Burimi: Të dhëna nga dokumentacioni i Zyrës Shtetërore të Statistikave të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

Numri në rritje i imigrantëve nga Turqia veçanërisht për arsye të punësimit dhe veprimtarisë profesionale përkon me rritjen e veprimtarisë investuese të këtij vendi në Maqedoninë e Veriut. Ky trend pritet të vazhdojë në vitet e ardhshme, me një tendencë për të transformuar vendqëndrimin e përkohshëm në një vendqëndrim më të gjatë.

Sipas të dhënave të Agjencisë së Punësimit (APRM), vitet e fundit **punësimi i të huajve** në vend është rritur vazhdimisht. Kjo është për shkak të rritjes së investimeve të huaja në Maqedoninë e Veriut dhe procedurës së thjeshtuar për punësimin e të huajve në vend. Edhe pse procedura për marrjen e një leje pune është më e lehtë në krahasim me vitet e mëparshme, prapë, si në shumë vende të tjera, ajo ende shikohet si komplekse dhe e gjatë.

Në periudhën ndërmjet viteve 2015-2019, në Republikën e Maqedonisë së Veriut janë regjistruar gjithsej 6616 të huaj të punësuar, nga të cilët 6415 (97.0%) ishin me qëndrim të përkohshëm dhe 201 persona (3.0%) me qëndrim të përhershëm.²⁵ 72 të huaj të papunë ishin regjistruar në APRM (nga të cilët 64 me qëndrim të rregulluar të përkohshëm dhe 8 persona me qëndrim të përhershëm). Gjatë kësaj periudhe, 48 të huaj ishin përfitues të të drejtave, masave dhe shërbimeve të punësimit.

Nga numri i punëtorëve të huaj, sipas profesionit, hulumtimi i të dhënave i APRM tregon se shumica e tyre janë menaxherë dhe drejtorë, ndërsa vitet e fundit është rritur edhe numri i punëtorëve të përgjithshëm, rrobaqepësve, teknikëve mekanikë dhe ekonomistëve. Sipas strukturës arsimore, shumica e të huajve që punojnë në Maqedoninë e Veriut kanë arsim të mesëm dhe diplomë universitare, por numri i atyre me titull doktoratë dhe master nuk është i vogël. Nga pikëpamja

²⁵ Këto dhe të dhëna të tjera, si dhe informacionet mbi strukturën dhe origjinën e të huajve të punësuar janë marrë nga Projekti i financuar nga Bashkimi Evropian: Analiza e politikave dhe shërbimeve të disponueshme për të huajt në Republikën e Maqedonisë së Veriut (autorë Nazif Avdi, Irena Zdravkova, Dime Gjorçevski), (ShMAR, Shkup, 2020) f. 22-26.

e vendit të origjinës, shumica e të huajve të punësuar vijnë nga Turqia, pasuar nga ata nga Greqia, Serbia dhe Bullgaria, përkatësisht nga vendet që shfaqen si investitorët më të mëdhenj të huaj në vend. Numri i të huajve të punësuar nga Kosova⁷ dhe Shqipëria është rritur ndjeshëm vitet e fundit.

A.2.3.2. Imigracioni për arsye të lidhjes martesore dhe familjare

Lëvizjet migratore të bazuara në martesë (të njohura në demografikë si migrime martesore) dhe për arsye të ndryshme familjare, kanë qenë gjithmonë një nga arsyet më të rëndësishme për imigrimin e të huajve në Maqedoninë e Veriut. Në dekadat e fundit, ato u zhvilluan me vëllim dhe intensitet të ndryshëm, ndërsa në periudhën 2009-2019, pavarësisht nga lëkundjet, ata regjistruan një trend në rritje. Numri i emigrantëve për shkak të martesës është rritur pothuajse dy herë në periudhën 2009-2015, duke u ulur me 15 për qind në vitin 2019 krahasuar me vitin 2015 (Tabela 16).

Tabela 16. Shtetas të huaj të imigruar me lejeqëndrim të përkohshëm në Republikën e Maqedonisë së Veriut, për arsye të lidhjeve martesore, dhe sipas shteteve, në vitet 2009, 2015 dhe 2019

2009			2015			2019		
Vendi i shtetësisë / Vendi i origjinës	Numri i personave	Pjesëmarrja në %	Vendi i shtetësisë / Vendi i origjinës	Numri i personave	Pjesëmarrja në %	Vendi i shtetësisë / Vendi i origjinës	Numri i personave	Pjesëmarrja në %
Serbi	169	41.1	Shqipëri	250	30.9	Kosovë ⁷	205	29.8
Shqipëri	114	27.7	Kosovë ⁷	168	20.8	Serbi	126	18.3
Bullgari	18	4.4	Serbi	131	16.2	Shqipëri	97	14.1
Turqia	15	3.6	Bullgari	30	3.7	Turqia	30	4.4
Bosnjë e Hercegovinë	12	2.9	Federata Ruse	23	2.8	Bullgari	20	2.9
Gjermani	11	2.7	Bosnjë e Hercegovinë	21	2.6	Federata Ruse	19	2.8
Federata Ruse	10	2.4	Gjermani	19	2.4	Bosnjë e Hercegovinë	19	2.8
Mal të Zi	10	2.4	Ukrainë	19	2.4	Gjermani	18	2.6
Ukrainë	6	1.5	Turqia	14	1.7	Shtetet e Bashkuara	15	2.2
Shtetet e Bashkuara	5	1.2	Shtetet e Bashkuara	14	1.7	Filipinet	13	1.9
Vende të tjera	41	10.0	Vende të tjera	119	14.7	Vende të tjera	125	18.2
Gjithsej	411	100.0	Gjithsej	808	100.0	Gjithsej	687	100.0

Burimi: Të dhëna nga dokumentacioni i Zyrës Shtetërore të Statistikave të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

Për sa i përket vendeve të origjinës së këtyre imigrantëve, ata zakonisht vijnë nga vendet fqinje ose vendet e rajonit. Të dhënat në Tabelën 16 tregojnë se në dekadën e fundit 2009-2019, shumica e imigrantëve për arsye martesë vijnë nga Shqipëria, Serbia dhe Kosova⁷. Pjesëmarrja e tyre e përbashkët në totalin e imigrantëve mbi këtë arsye është 68.9% (2009), 67.9% (2015) dhe 62.3% (2019).

Një tendencë e ngjashme ndryshimi është karakteristike për imigrantët për arsye familjare, por numri i tyre është dukshëm më i ulët dhe origjina është e ndryshme (Tabela 17). Kështu, nga 150 imigrantë të huaj në vitin 2009, më shumë se gjysma (52.7%) janë nga Turqia, Serbia dhe Gjermania, pastaj nga ata në vitin 2015 (361 persona) 41.6% janë nga Turqia, Serbia, Gjermania dhe Kosova⁷, dhe në vitin 2019 45.6% e 250 imigrantëve janë nga Turqia dhe Kosova⁷.

Tabela 17. Shtetas të huaj të imigruar me lejeqëndrim të përkohshëm në Republikën e Maqedonisë së Veriut, për arsye familjare dhe sipas shteteve, në vitet 2009, 2015 dhe 2019

2009			2015			2019		
Vendi i shtetësisë / Vendi i origjinës	Numri i personave	Pjesëmarrja në %	Vendi i shtetësisë / Vendi i origjinës	Numri i personave	Pjesëmarrja në %	Vendi i shtetësisë / Vendi i origjinës	Numri i personave	Pjesëmarrja në %
Turqia	36	24.0	Turqia	63	17.5	Turqia	75	30.0
Serbi	22	14.7	Serbi	29	8.0	Kosovë ⁷	39	15.6
Gjermani	21	14.0	Kosovë ⁷	30	8.3	Shqipëri	19	7.6
Shtetet e Bashkuara	17	11.3	Gjermani	28	7.8	Federata Ruse	12	4.8
Federata Ruse	9	6.0	Federata Ruse	20	5.5	Serbi	11	4.4
Indi	6	4.0	Kroaci	19	5.3	Austri	11	4.4
Hungari	6	4.0	Shqipëri	17	4.7	Ukrainë	9	3.6
Bullgari	4	2.7	Shtetet e Bashkuara	17	4.7	Shtetet e Bashkuara	8	3.2
Ukrainë	4	2.7	Greqi	12	3.3	Poloni	7	2.8
Mbretëria e Bashkuar	4	2.7	Ukrainë	12	3.3	Bullgari	6	2.4
Vende të tjera	21	14.0	Vende të tjera	114	31.6	Vende të tjera	53	21.2
Gjithsej	150	100.0	Gjithsej	361	100.0	Gjithsej	250	100.0

Burimi: Të dhëna nga dokumentacioni i Entit Shtetëro të Statistikës të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

Imigracioni i të huajve në Maqedoninë e Veriut për arsye martesë dhe për arsye familjare do të vazhdojë në të ardhmen, për shkak të lidhjeve ende të forta familjare të popullsisë në rajon dhe migrimeve tradicionale të martesës.

A.2.3.3. Imigracioni për arsye shkolliimi dhe specializimi

Shkolliimi është një mënyrë për të përmirësuar gjendjen tuaj ekonomike dhe atë të familjes suaj. Me rëndësinë në rritje të arsimit, lëvizjet e migrantëve në kërkim të arsimit më të mirë po rriten, në të cilat zakonisht marrin pjesë të rinjtë dhe familjet me fëmijë të moshës shkollore. Ky trend rritës i referohet edhe imigracionit të të huajve në Maqedoninë e Veriut, numri i të cilëve në vitin 2015 është shumë herë më i lartë se në vitin 2009. Edhe pse ka një rënie të numrit të migrantëve për arsye arsimimi/ specializimi, prapëseprapë në vitin 2019 është 10 herë më i lartë se në vitin 2009 (Tabela 18).

Tabela 18. Shtetas të huaj të imigruar me lejeqëndrim të përkohshëm në Republikën e Maqedonisë së Veriut, për arsye të shkolliimit / specializimit

2009			2015			2019		
Vendi i shtetësisë / Vendi i origjinës	Numri i personave	Pjesëmarrja në %	Vendi i shtetësisë / Vendi i origjinës	Numri i personave	Pjesëmarrja në %	Vendi i shtetësisë / Vendi i origjinës	Numri i personave	Pjesëmarrja në %
Turqia	74	85.1	Turqia	1065	74.6	Turqia	713	79.2
Serbi	6	6.9	Serbi	133	9.3	Shqipëri	49	5.4
Shqipëri	4	4.6	Kosovë ⁷	92	6.4	Serbi	34	3.8
Gjermani	1	1.1	Shqipëri	36	2.5	Kosovë ⁷	21	2.3
Ukrainë	1	1.1	Mal të Zi	22	1.5	Mal të Zi	15	1.7
Belgjikë	1	1.1	Gjermani	8	0.6	Spanjë	13	1.4
Vende të tjera	0	0	Bullgari	7	0.5	Bullgari	10	1.1
			Kinë	7	0.5	Itali	7	0.8
			Siloveni	5	0.4	Azerbejxhan	6	0.7
			Kroaci	4	0.3	Gjermani	5	0.6
			Vende të tjera	48	3.4	Vende të tjera	27	3.0
Gjithsej	87	100.0	Gjithsej	1427	100.0	Gjithsej	900	100.0

Burimi: Të dhëna nga dokumentacioni i Entit Shtetëror të Statistikës të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

Ajo çfarë e bën të veçantë rritjen e madhe të imigrantëve të huaj për arsye arsimimi/specializimi është origjina e imigrantëve. Faktikisht, pjesa dominuese e tyre, pra më shumë se 80% në vitin 2009 dhe më shumë se 70% në vitin 2015 dhe 2019 është nga një vend, përkatësisht Turqia. Nga vendet e tjera me përfaqësim relativisht më të lartë të imigrantëve sipas kësaj arsyeje janë Serbia, Shqipëria dhe Kosova⁷.

Në dekadën e fundit, është rritur edhe numri i studentëve të huaj në institucionet e arsimit të lartë të Maqedonisë së Veriut. Ky trend është karakteristik për të gjitha nivelet e arsimit të lartë. Kështu, nga viti 2009 deri në vitin 2019, 2873 shtetas të huaj janë diplomuar në vend, nga të cilët 1954 persona ose 68.0% në periudhën 2015-2019 (Tabela 19). Numri i përgjithshëm i të huajve që kanë marrë diplomë akademike Master është 995, nga të cilët 705 (70.9%) nga 2015-2019. Këta tregues për doktorët e shkencave janë përkatësisht 206 dhe 150 persona (72.8%). Vetëm në vitin 2019, kanë doktoruar 56 shtetas të huaj. Pjesa dërmuese e shtetasve të huaj që kanë studiuar në institucionet e arsimit të lartë në Republikën e Maqedonisë së Veriut vijnë nga Turqia dhe vendet e rajonit - Shqipëria, Serbia, Mali i Zi dhe Kosova⁷.

Tabela 19. Studentë të huaj që kanë diplomuar, magjistruar dhe doktoruar në Republikën e Maqedonisë së Veriut, 2009-2019

Niveli i arsimimit	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Të diplomuar	173	137	86	171	156	196	334	293	467	435	425
Të magjistruar	7	10	45	65	89	74	115	97	158	165	170
Doktorë shkencash	5	15	12	10	10	4	14	14	27	39	56

Burimi: Enti Shtetëror i Statistikës i Republikës së Maqedonisë së Veriut.

A.2.4. Marrja e shtetësisë

Marrja dhe heqja e shtetësisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut rregullohet me Ligjin për Shtetësinë të vitit 1992, si dhe ndryshimin dhe plotësimin e tij të viteve 2004, 2008, 2011 dhe 2016. Dispozitat e Ligjit dhe të gjitha ndryshimet e tij deri më tani paraqesin përpjekjet për të vendosur një ekuilibër midis parimeve të së drejtës ndërkombëtare, interesave të individëve dhe interesave të shtetit në fushën e shtetësisë. Ai paraqet një kuadër të fortë ligjor për zgjidhjen e çështjes së shtetësisë, si në kontekstin e trashëgimisë nga ish-RSFJ -së, ashtu edhe në zgjidhjen e një numri rastesh individuale në fushën e shtetësisë.

Analiza e të dhënave nga Ministria e Punëve të Brendshme për numrin e personave që kanë fituar shtetësinë maqedonase dhe arsyen mbi të cilën e kanë marrë atë tregon një trend relativisht të qëndrueshëm të ndryshimit në dekadën e fundit, pavarësisht nga lëkundjet e manifestuara nga viti në vit. Në periudhën 2009-2019, gjithsej 12,660 persona fituan shtetësinë maqedonase, ku numri i tyre ishte më i ulët në vitin 2009 dhe më i larti në vitin 2019 (Tabela 20).

Tabela 20. Pranim për shtetësi të Republikës së Maqedonisë së Veriut, në bazë të përfitimit të shtetësisë 2009-2019

Viti	Shtetësia Maqedonase e fituar				
	Gjithsej	me origjinë	me lindje në territorin e RMV-së	me natyralizim	Të tjera
	1-4	1	2	3	4
2009	846	85	0	761	0
2010	1179	87	0	1089	0
2011	1243	74	0	1169	0
2012	1098	60	0	1039	0
2013	1260	143	0	1117	0
2014	1166	93	0	1073	0
2015	1065	89	0	976	0
2016	1276	70	0	1206	0
2017	1145	55	0	1090	0
2018	1297	43	0	1254	0
2019	1085	30	0	1055	0
Gjithsej	12660	829	0	11829	0

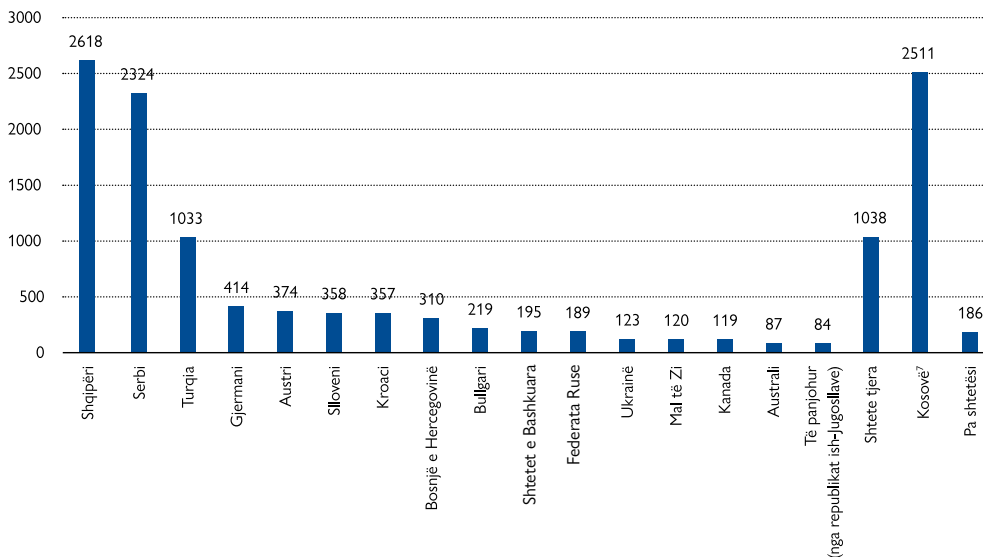
Burimi: Të dhëna të Ministrisë së Punëve të Brendshme të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

Shtetësia e Maqedonisë së Veriut mund të merret sipas (a) origjinës, (b) me lindje në territorin e Maqedonisë së Veriut, (c) me natyralizim dhe (d) sipas arsyeve të tjera. Arsyet e para dhe të treta përfaqësohen në dekadën e fundit. Faktikisht, shumica e shtetasve të rinj të RMV-së (11829 persona ose 93.4%) janë në bazë të natyralizimit. Pjesëmarrja e tyre në numrin e përgjithshëm të shtetësive të lëshuara varion nga 88.7% (2013) në 97.2% (2019). Numri dhe përfaqësimi (829 persona ose 6.6%) i atyre që morën shtetësinë maqedonase në bazë të origjinës ishte dhe ka mbetur shumë i vogël.

Nga pikëpamja e vendeve të shtetësisë së mëparshme të personave që aplikojnë për shtetësi të Republikës së Maqedonisë së Veriut, mund të konstatohen ndryshime të caktuara në fushëveprimin dhe dinamikën në krahasim me dekadat e mëparshme.²⁶ Dy të tretat (67.0%) e numrit të përgjithshëm të personave (12659) që kanë fituar shtetësinë maqedonase në periudhën 2009-2019 i përkasin katër shteteve - Shqipërisë, Serbisë, Turqia dhe Kosovës⁷ (Grafiku 3). Pothuajse gjysma (47.2%) ose 5980 nga ata që fituan shtetësinë maqedonase në këtë periudhë i përkasin njërit prej vendeve pasardhëse të Republikës Socialiste Federative të Jugosllavisë. Shumica e tyre ose rreth 80% janë nga Kosova⁷ (2511 persona) dhe Republika e Serbisë (2324 persona).

²⁶ Informacion i detajuar në: IOM, The Former Yugoslav Republic of Macedonia Migration Profile (Gjenevës, 2007). Në dispozicion në: https://publications.iom.int/system/files/pdf/mp_macedonia_2007.pdf.

Grafiku 3. Pranim për shtetësi në Republikën e Maqedonisë së Veriut, sipas shteteve dhe shtetësisë së tyre paraprake, 2009-2019 gjithsej

Burimi: Te dhëna të Ministrisë së Punëve të Brendshme i Republikës së Maqedonisë së Veriut.

Sa i përket vendeve të tjera, me një pjesëmarrje të konsiderueshme në numrin e përgjithshëm të atyre që morën shtetësinë maqedonase, dallohet Shqipëria (2618 persona ose 20.7%) dhe Turqia (1033 persona ose 8.2%), pjesëmarrja e përbashkët e të cilëve në numrin e përgjithshëm të shtetësitë (12659 persona) në këtë periudhë është 28.8%.

Numri i aplikantëve dhe atyre që kanë fituar shtetësinë maqedonase sipas viteve të caktuara ndryshon pak a shumë (Tabela 21). Kështu, dhjetë vendet e shtetësisë së mëparshme, aplikantët e të cilëve janë më të shumtë sipas shtetësisë së fituar maqedonase, përcaktohen në bazë të shumës për periudhën 2009-2019. Këto janë: Shqipëria, Kosova⁷, Serbia, Turqia, Gjermania, Austria, Sllovenia, Kroacia, Bosnja dhe Hercegovina dhe Bullgaria. Shtetet e Bashkuara, Federata Ruse, Ukraina, Kanadaja dhe Australia dallohen si vende me një shtrirje relativisht më të madhe, të cilat janë interesante për analizë edhe nga pikëpamje të tjera. Nga numri i përgjithshëm i personave që kanë fituar shtetësinë e Republikës së Maqedonisë së Veriut nga viti 2009-2019, pothuajse gjysma kishin banuar më parë si të huaj, që do të thotë se procesi i integritimit të tyre në vend përfundoi në nivelin më të lartë, përkatësisht me marrjen e shtetësisë.

Tabela 21. Pranim për shtetësi në Republikën e Maqedonisë së Veriut, në bazë të shtetit të shtetësisë paraprake, 2009-2019

Shteti i shtetësisë paraprake/Vendi i origjinës	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Gjithsej - numri i personave	Pesëmarrja në % (gjithsej =100.0)
Shqipëri	187	301	298	216	240	231	202	236	217	332	158	2618	20.7
Kosovë ⁷	4	131	181	225	262	270	254	309	247	318	310	2511	19.8
Serbi	359	364	251	210	177	146	144	196	163	163	151	2324	18.4
Turqia	31	47	109	80	54	134	77	101	106	148	146	1033	8.2
Gjermani	32	0	58	42	51	37	37	42	52	30	33	414	3.3
Austri	50	46	55	44	44	29	22	38	28	12	6	374	3.0
Slloveni	13	29	24	30	27	38	44	38	43	38	34	358	2.8
Kroaci	24	44	35	42	51	29	20	32	31	25	24	357	2.8
Bosnjë e Hercegovinë	34	33	35	32	21	27	25	36	28	20	19	310	2.4
Bullgari	24	27	20	14	14	21	14	30	18	16	21	219	1.7
Shtetet e Bashkuara	8	12	8	4	101	14	14	11	0	12	11	195	1.5
Federata e Rusisë	7	11	24	20	14	18	20	17	14	22	22	189	1.5
Pa shtetësi	0	0	0	0	33	31	20	47	13	28	14	186	1.5
Ukrainë	6	16	13	10	5	13	16	11	8	11	14	123	1.0
Mal të Zi	10	12	9	15	12	10	10	6	11	10	15	120	0.9
Kanada	0	3	7	3	52	5	42	2	0	3	2	119	0.9
Australi	0	8	0	10	17	26	0	0	9	7	10	87	0.7
Të panjohur (nga ish republikat jugosllave)	5	1	30	27	2	0	3	1	15	0	0	84	0.7
Vende të tjera	52	91	86	74	83	87	101	125	142	102	95	1038	8.2
Gjithsej	846	1176	1243	1098	1260	1166	1065	1276	1145	1297	1085	12657	100.0

Burimi: Të dhëna të Ministrisë së Punëve të Brendshme të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

Në periudhën 2009-2019, 186 persona pa shtetësi fituan shtetësinë e Maqedonisë së Veriut. Kjo është si rrjedhojë e trajtimit dhe kujdesit të vazhdueshëm të personave pa shtetësi në përpunime me Konventën mbi Statusin e Personave pa Shtetësi të vitit 1954, e cila është nënshkruar dhe ratifikuar nga Maqedonia e Veriut si një vend pasardhës.²⁷ Të dhënat e Ministrisë së Punëve të Brendshme tregojnë se shumica (11099 persona ose 98%) e shtetasve të sapo pranuar të Maqedonisë së Veriut në këtë periudhë janë të rritur (Tabela 22).

Tabela 22. Shtetas të sapopranuar të Republikës së Maqedonisë së Veriut (vendime të miratuara, moshë e shtetasve të rinj) 2009-2019

Viti	Gjithsej vendime	Të rritur	Të mitur	Gjithsej persona
2009	636	666	21	687
2010	944	988	36	1024
2011	1095	1130	33	1163
2012	1028	1061	55	1116
2013	1124	1173	60	1233
2014	944	968	36	1004
2015	898	926	24	950
2016	1118	1129	31	1160
2017	1014	1026	27	1053
2018	1057	1058	10	1068
2019	971	974	11	985
Gjithsej	10829	11099	344	11443

Burimi: Të dhëna të Ministrisë së Punëve të Brendshme të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

Sa i përket heqjes së shtetësisë, të dhënat e Ministrisë së punëve të brendshme tregojnë se në periudhën nga 2009-2019, gjithsej 13591 persona pranuan heqjen e shtetësisë së Maqedonisë së Veriut. Shumica e tyre, përkatësisht rreth dy të tretat, aplikuan për heqje të shtetësisë me qëllim marrjen e shtetësisë së Gjermanisë, Austrisë dhe Sllovenisë.

A.3. Emigracioni i shtetasve të Republikës së Maqedonisë së Veriut

Maqedonia e Veriut është një zonë tradicionale emigracioni, pasi emigracioni nga territori i saj ekzistues zgjat më shumë se një shekull. Emigracioni modern jashtë vendit, nga ana tjetër, filloi në mesin e viteve 1960 dhe vazhdon të rritet edhe sot e kësaj dite. Për shkak të historisë së gjatë të emigrimit, nuk ka të dhëna

²⁷ Rezoluta e politikës së migracionit e Republikës së Maqedonisë 2015-2020, "Fletorja Zyrtare e Republikës së Maqedonisë", Nr. 8, 16 janarviti 2015, f. 33-34. (Shih fusnotën 2.)

përkatëse për migracionin “e vjetër” dhe pasardhësit e tyre (brezi i dytë dhe i tretë), si dhe ata që janë kthyer në vend.

Një problem shtesë në aspektin e sigurimit të të dhënave statistikore mbi emigracionin e qytetarët e Maqedonisë së Veriut jashtë vendit në dekadat e fundit mbetet mungesa e të dhënave përkatëse nga burimet vendase. Ajo kushtëzohet nga fakti se vetëm një pjesë e vogël e shtetasve të Maqedonisë së Veriut deklarojnë zyrtarisht vendbanimin e tyre të përkohshëm dhe të përhershëm jashtë vendit. Prandaj, shtrirja e tyre në bazën e të dhënave të Ministrisë së Punëve të Brendshme, e cila përdoret gjithashtu nga Enti Shtetëror i Statistikës në publikimet e saj për migracionin e jashtëm, është shumë e vogël dhe tregon vetëm numrin dhe veçoritë strukturore të qytetarëve maqedonas që kanë raportuar zyrtarisht largimin dhe qëndrimin jashtë vendit.²⁸ Pavarësisht nga kjo, këto të dhëna japin indikacione në lidhje me ndryshimin në strukturën demografike të njerëzve që kanë shkuar jashtë vendit (duke përfshirë statusin socio-ekonomik dhe variablat përkatës), si dhe arsyet e manifestimit të lëvizjeve.

Në rrethana të tilla, të dhënat nga burimet e huaja japin informacione më reale për vëllimin, trendet dhe veçoritë e emigrimit qytetarëve të Maqedonisë së Veriut jashtë vendit. Ndryshimet dhe gjendja aktuale e vëllimit të emigrimit nga Maqedonia e Veriut jashtë vendit dhe kushtëzimi i tij, në periudhën pas 2009-2019, analizohen duke u bazuar në burimet e disponueshme të të dhënave vendase dhe të huaja.

A.3.1. Emigracioni i qytetarëve të Maqedonisë së Veriut në vendet e huaja, gjithsej dhe sipas shteteve (flow data)

Të dhënat e Entit Shtetëror të Statistikës tregojnë se në periudhën 2009-2019 numri i qytetarëve të Maqedonisë së Veriut që kanë shkuar jashtë shtetit ishte 7954 persona (Tabela 23). Numri i tyre sipas viteve individuale varion nga 141 persona (2017) në 1330 (2012).

²⁸ Hulumtimi mbi zhvendosjen e popullsisë në Republikën e Maqedonisë, është kryer në përputhje me Programin e Kërkimit Statistikor (“Fletorja Zyrtare e Republikës së Maqedonisë” Nr. 11/08, 141/2010, 24/2014 dhe 50/2017”), dhe bazuar në Ligjin për Statistikat Shtetërore (“Fletorja Zyrtare e Republikës së Maqedonisë” Nr. 54/97, 21/07, 51/2011, 42/2014, 192/2015 dhe 27/16), si dhe Ligji për Regjistrimin e Vendbanimit dhe Qëndrimin të Qytetarëve (“Fletorja Zyrtare e Republikës së Maqedonisë” nr. 36/92, 12/93, 43/2000 dhe 66/2007) dhe Ligji për të huajt (“Fletorja Zyrtare e Republikës së Maqedonisë” nr. 35/2006, 66/2007, 117/2008, 92/2009 dhe 156/2010).

Tabela 23. Shtetas të emigruar të Republikës së Maqedonisë së Veriut në vendet e huaja, gjithsej dhe sipas shteteve 2009-2019

Vendi pritës	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Kontinenti - Evropa	532	679	733	792	480	318	407	277	98	139	561
Austri	31	23	49	41	7	3	14	13	11	8	40
Shqipëri	24	57	8	5	6	2	23	8	0	0	0
Bullgari	12	35	65	52	23	18	23	16	4	8	3
Gjermani	124	107	168	208	183	101	121	110	40	36	214
Danimarkë	15	22	10	15	11	4	11	16	1	0	1
Itali	96	130	82	75	42	29	44	16	11	15	69
Siloveni	16	38	46	32	20	14	14	12	3	12	64
Serbi	54	42	38	35	47	23	27	16	2	4	5
Holandë	12	18	24	23	15	11	10	2	1	0	5
Zvicër	77	83	88	166	53	39	39	25	14	30	75
Suedi	19	14	61	61	25	31	28	6	0	2	21
Vende të tjera - Evropa	52	110	94	79	48	43	53	37	11	24	64
Kontinenti - Amerika	98	142	147	240	229	234	230	131	42	5	38
Kanada	14	16	18	38	32	32	23	16	2	0	1
Shtetet e Bashkuara	84	126	129	202	197	202	206	115	39	5	37
Vende të tjera - Amerika	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kontinenti - Azi	3	0	2	1	1	5	2	2	0	0	3
Katar	0	0	1	0	0	0	2	0	0	0	1
Emiratet e Bashkuara Arabe	0	0	1	0	1	3	0	1	0	0	2
Vende të tjera - Azi	3	0	0	1	0	2	0	1	0	0	0
Kontinenti - Afrika	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0
Afrika e Jugut	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0
Vende të tjera - Afrika	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Kontinenti - Oqeania	136	102	257	297	235	183	128	30	1	0	10
Australia	136	101	254	295	234	182	127	27	1	0	10
Zelandë e Re	0	0	3	2	1	1	1	3	0	0	0
Vende të tjera - Oqeania	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Të panjohur	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gjithsej	769	923	1143	1330	945	740	767	440	141	144	612

Burimi: ESHS, 2021b.

Edhe pse këto të dhëna nuk tregojnë vëllimin real të emigracionit,²⁹ ato prapëseprapë konfirmojnë se destinacionet më të zakonshme të qytetarëve të Maqedonisë së Veriut në vendet evropiane të pritjes janë Gjermania, Zvicra, Italia, Austria dhe Sllovenia. Sa i përket vendeve tejoqeanike, ato konfirmojnë se ka ende një interes të madh për të emigruar në Australi, Shtetet e Bashkuara dhe Kanada. Në të njëjtën kohë, interesi i shtetasve të RMV-së për emigrim dhe qëndrim në vendet e tjera pritëse (Katar, Emiratet e Bashkuara Arabe dhe vendet e tjera pritëse) po rritet.

Burimet e të dhënave nga organizatat/institucionet ndërkombëtare (Kombet e Bashkuara, Banka Botërore, Eurostat, etj.) dhe vendet e pritjes japin një vlerësim më realist të numrit të qytetarëve së Maqedonisë së Veriut që kanë lënë Republikën e Maqedonisë së Veriut sipas viteve të caktuara. Kështu, të dhënat e Eurostat konfirmojnë se janë shumë herë më të mëdha se ato që tregojnë të dhënat e Entit Shtetëror të Statistikës (Tabela 24). Përveç kësaj, pas vitit 2015, ekziston një trend i dukshëm i rritjes së vazhdueshme dhe shumë të madhe të atyre që u larguan nga vendi.

Tabela 24. Shtetas të Maqedonisë së Veriut të sapovendosur në vendet evropiane të pritjes, 2009-2019 (Të dhënat e Eurostatit)

Vendi i pritjes	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Austri	n.dh.	516	711	n.dh.	871	1171	1120	1107	970	1037
Belgjikë	649	1,382	603	382	407	398	343	382	440	427
Bullgari	n.dh.	n.dh.	145	277	247	270	294	452	882	684
Gjermani	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.
Greqi	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.
Danimarkë	71	66	54	100	85	94	115	130	123	119
Estoni	1	1	0	1	1	1	4	6	4	5
Irlandë	3	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.
Islandë	0	0	3	9	6	3	6	5	21	6
Itali	3359	2932	2632	1946	1843	1761	1767	1835	1904	2111
Qipro	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.
Letoni	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	2	n.dh.	n.dh.	2	4	0
Lituani	3	0	1	1	1	0	4	2	3	5
Lihtenshtajn	1	2	8	4	1	0	3	0	2	3
Luksemburg	25	356	82	42	42	44	69	39	29	36
Maltë	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.
Norvegji	69	75	69	70	62	86	104	86	83	117

²⁹ Nuk ka të dhëna zyrtare për disa vende (p.sh. Malta).

Vendi i pritjes	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Mbretëri e Bashkuar	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.
Poloni	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.
Portugali	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.
Rumani	6	9	1	46	382	76	35	57	56	n.dh.
Slovaki	14	14	10	16	18	18	9	17	19	10
Sloveni	1145	1016	1080	822	745	709	862	1007	1456	1595
Hungari	49	32	39	50	68	111	93	132	110	106
Finlandë	14	21	15	33	19	14	20	17	23	18
Francë	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.
Holandë	80	105	94	89	129	136	159	146	190	23
Kroaci	188	185	260	241	270	240	173	205	798	1462
Mal të Zi	440	560	287	323	218	198	85	198	164	228
Çekia	100	64	112	81	70	98	264	230	344	555
Zvicër	1159	1209	1284	1287	1329	1441	1565	1667	1627	1597
Suedi	252	305	346	267	310	348	428	511	560	481
Spanjë	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.	n.dh.
Gjithsej	7628	8850	7836	6087	7126	7217	7522	8233	9812	10625

Burimi: Eurostat, 2021a.

Të dhënat e Eurostat nuk përfaqësojnë gamën e plotë të shtetasve maqedonas që kanë shkuar në vendet evropiane të pritjes sipas viteve sepse ka mungesë të të dhënave për shumë vende (Gjermani, Mbretëri e Bashkuar, Maltë dhe të tjera), veçanërisht kur bëhet një krahasim me statistikat specifike për vendet e pritjes, statistikat e të cilëve tregojnë numër më të madh të emigrantëve nga vendi ynë. Intensiteti i shtuar i emigrimit konfirmohet nga të dhënat e Atlasit të Migracionit për vitin 2020 mbi numrin e lejeqëndrimeve të para të lëshuara për shtetasit e RMV-së në vendet e pritjes në BE (gjatë vitit) që është: 12129 (2015); 13948 (2016); 16404 (2017); 24040 (2018) dhe 26718 (2019).³⁰ Kur vlerësohet numri i shtetasve maqedonas që kanë shkuar jashtë vendit, duhet marrë parasysh faktin se disa prej tyre largohen me pasaporta bullgare.

Sa i përket vendeve që marrin të dhëna nga Eurostat, të njëjtat me ato të Entit Shtetëror të Statistikës, konfirmojnë se emigracioni nga Maqedonia e Veriut në Gjermani, Zvicër, Itali, Austri dhe Slloveni po rritet, por vëllimi i tij është shumë më i madh. Përveç kësaj, numri i qytetarëve së Maqedonisë së Veriut që janë nisur për në Kroaci, Republikën Çeke, Suedi dhe vende të tjera të pritjes është rritur ndjeshëm.

³⁰ JRC, *Atlas of Migration 2020* (see footnote 8); DESA, "International migrant stock 2019", data set, në dispozicion në www.un.org/development/desa/pd/content/international-migrant-stock (qasur më 10 qershor 2021).

A.3.2. Shtetas që qëndrojnë në vendet e huaja, gjithsej dhe sipas shteteve (stock data)

Sa i përket numrit të përgjithshëm të qytetarëve të Maqedonisë së Veriut që banojnë në vendet e pritjes në të gjithë botën, burimet e huaja të të dhënave konfirmojnë se ai po rritet sipas disa arsyeve. Ky është numri i madh i shtetasve tanë që jetojnë jashtë vendit për një kohë të gjatë, intensiteti i shtuar i emigracionit të përhershëm dhe rritja e vazhdueshme e numrit të fëmijëve të lindur jashtë vendit. Sipas të dhënave të Atlasit të Migracionit për vitin 2020, në dekadën e fundit numri i përgjithshëm i shtetasve të Maqedonisë së Veriut që jetojnë jashtë vendit është rritur në mënyrë të qëndrueshme, ndërsa në vitin 2020 vlerësohet në rreth 693900 persona (Tabela 25). Të dhënat absolute, nga ana tjetër, konfirmojnë se emigracioni nga Maqedonia e Veriut pas vitit 2010 ka vazhduar me intensitet të shtuar, si në vendet evropiane ashtu edhe në vendet tejoqeanike. Pjesëmarrja e tyre në vendet e pritjes të Bashkimit Evropian u rrit nga 35.3% (2010) në 37.5% (2019), ndërsa në vendet e tjera në botë u ul nga 64.7% në 62.5%, veç e veç.

Tabela 25. Qytetarët e Maqedonisë së Veriut në vendet e huaja (migration stock) - gjithsej, në BE dhe vende të tjera të pritjes në vitin 2005, 2010, 2015, 2019 dhe 2020

Receiving countries	2005	2010	2015	2019	2020
Vende të pritjes në Bashkimin European	136000	186000	216000	247000	n.dh
Vende të tjera të pritjes	323000	341000	347000	411000	n.dh
Структура во % (вкупно=100,0)					
Vende të pritjes në BE	29.6	35.3	38.4	37.5	n.dh
Vende të tjera të pritjes	70.4	64.7	61.6	62.5	n.dh
Gjithsej	459000	527000	563000	658000	693900

Burimi: JRC, 2020; DESA, 2019.

Gjithashtu, të dhënat e Eurostat tregojnë se numri i përgjithshëm i shtetasve të Maqedonisë së Veriut që banojnë në **vendet evropiane të pritjes** është rritur nga 229366 në 2010 në 299506 në 2020 ose rreth 70000 (Tabela 26). Kjo rritje është ndoshta më e lartë për shkak të mbulimit jo të plotë ose mungesës së të dhënave për vendet individuale (për shembull, nuk ka të dhëna për Maltën ku numri i shtetasve maqedonas me qëndrim të përhershëm ose të zgjatur është rreth 10000 njerëz, sipas Ministrit pa portofol përgjegjës për diasporën). Përveç kësaj, këto të dhëna për numrin e përgjithshëm të shtetasve maqedonas nuk përfshijnë ata që banojnë në vendet evropiane me pasaporta bullgare.

Tabela 26. Numri i përgjithshëm i shtetasve të RMV-së në vendet evropiane të pritjes, 2009-2020

Vendi i pritjes	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Austri	17929	n.d	n.d	18883	19377	20135	20852	21723	22354	23056	23372	24088
Belgjikë	2931	3290	5976	5990	5625	5147	5078	4977	4950	4977	5149	5061
Bullgari	1242	1291	1335	1223	1111	1228	1289	1368	1453	1712	2474	2936
Çekia	1817	1989	1854	1770	1733	1808	1884	1945	2097	2033	2253	2316
Danimarkë	2259	2337	2416	2499	2653	2962	3175	3344	3372	3466	3592	3763
Estoni	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	1	2	6	5	9	14	17	20
Finlandë	170	192	199	218	215	228	232	228	220	224	225	235
Francë	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	4551	4704	4987	5098	5742	5330
Gjermani	66196	66651	n.dh	61794	66731	72182	78597	91684	88655	94406	102052	111786
Greqi	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh
Hollandë	717	764	775	843	856	856	897	934	1019	1064	1162	48
Hungari	81	128	144	126	140	153	175	241	243	305	304	322
Irlandë	68	65	64	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	77	74	75	74
Islandë	n.dh	25	24	19	19	25	20	23	28	32	51	54
Itali	65809	69208	71315	73972	76608	78424	77703	73512	67969	65347	60581	55816
Kroaci	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh
Letoni	n.dh	n.dh	n.dh	2	5	8	5	9	9	11	12	10
Lituani	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	2	1	1	2	2	4	8
Lihenshtajn	125	130	132	135	141	146	149	142	141	139	143	142
Luksemburg	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	507	479	447	402	398

Vendi i pritjes	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Maltë	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh
Mal të Zi	n.dh	n.dh	434	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh
Mbretëri e Bashkuar	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh
Norvegji	505	513	559	600	657	674	704	752	823	871	954	1102
Poloni	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh
Portugali	19	20	11	12	21	15	21	27	33	43	55	66
Qipro	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh
Rumani	n.dh	n.dh	n.dh	219	0	181	188	208	207	202	210	220
Slovaki	337	353	366	392	403	355	377	405	421	442	466	480
Sloveni	7818	9087	8817	9079	9550	9829	10105	10422	10835	11346	12329	13324
Spanjë	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh
Suedi	1434	1517	1660	1683	1780	1818	1925	2020	2208	2394	2691	2938
Turqia	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	n.dh	1773	1920	2078	2129	1936	1984	1861
Zvicër	59909	60043	60116	60741	61668	62633	63516	64448	65486	66076	66629	67108
Gjithsej	229366	217603	156197	240200	249294	260584	273370	285707	280206	285717	292928	299506

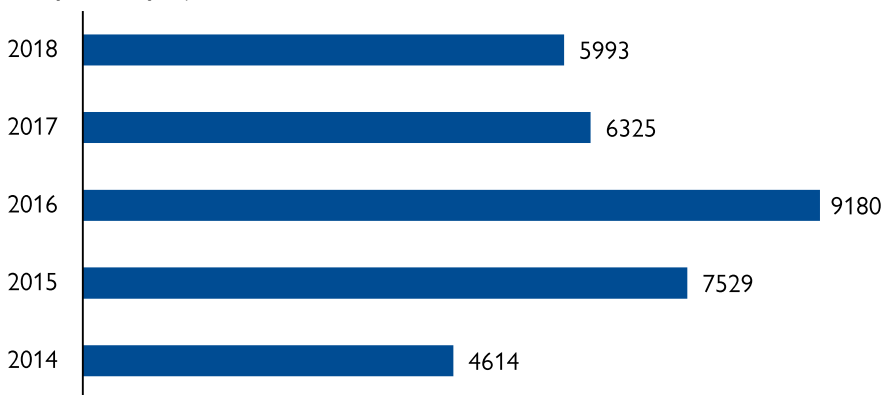
Burimi: Eurostat, 2021a.

Sa i përket vendndodhjes **gjeografike të qytetarëve të Maqedonisë së Veriut në vendet evropiane të pritjes**, bazuar në të dhënat e Eurostat, mund të konkludohet se deri në fund të vitit 2010 Gjermania, Italia, Zvicra, Austria dhe Sllovenia dallohen me numrin më të madh të emigrantëve nga Maqedonia e Veriut. Në këto pesë vende, në vitin 2010 qëndruan 217661 njerëz, ndërsa në vitin 2020 272122 persona, që është një rritje prej rreth 54500 personash ose 25%.

Të dhënat e OKB-së dhe Bankës Botërore tregojnë se numri i qytetarëve të Maqedonisë së Veriut në vendet jo-evropiane të pritjes është rreth 411000 persona (2019). Gjithashtu, ai numër mund të konsiderohet i nënvlerësuar, veçanërisht kur bëhet fjalë për vendet e pritjes jashtë shtetit (Shtetet e Bashkuara, Kanada, Australi dhe Zelanda e Re). Të dhënat zyrtare të këtyre vendeve tregojnë se numri i emigrantëve nga Maqedonia e Veriut është shumë më i lartë se sa tregojnë të dhënat e OKB -së, Bankës Botërore dhe organizatave të tjera ndërkombëtare.

Në dekadën e fundit, ndryshime të rëndësishme kanë ndodhur në lidhje me **natyralizimin e qytetarëve të Maqedonisë së Veriut në vendet e pritjes**. Për shembull, nga viti 2014 deri në vitin 2018, 33641 shtetas tanë morën shtetësinë e një vendi evropian. Numri i tyre sipas viteve individuale është paraqitur në Grafiku 4.

Grafiku 4. Shtetas të Republikës së Maqedonisë së Veriut që kanë fituar shtetësi në vendet evropiane të pritjes

Burimi: JRC, 2020; DESA, 2019.

Numri i përgjithshëm i shtetasve të Maqedonisë së Veriut që aktualisht banojnë jashtë vendit mund të vlerësohet në të paktën 700000. Në mungesë të të dhënave përkatëse për popullsinë e përgjithshme në vend sot, shkalla e emigracionit nuk mund të përcaktohet realisht. Raporti i IOM 2020 tregon se sipas shkallës së emigrimit në vitin 2019 (e cila vlerësohet në rreth 25%), Republika e Maqedonisë së Veriut është në grupin e njëzet vendeve kryesore në botë me emigracionin më të madh jashtë vendit.³¹

A.3.3. Arsyet e emigracionit të shtetasve të Republikës së Maqedonisë së Veriut në vendet e huaja

Në mungesë të të dhënave të plota mbi vëllimin dhe dinamikën e emigracionit nga Maqedonia e Veriut jashtë vendit, edhe arsyet e këtyre zhvendosjeve nuk mund të përcaktohen me saktësi. Kjo veçanërisht i referohet të dhënave të disponueshme të ESHS të Maqedonisë së Veriut, si për shkak të mbulimit të vogël të emigrantëve, ashtu edhe për shkak të përfaqësimit të madh të atyre që nuk deklaruan me vendosmëri arsyet e qëndrimit jashtë vendit (Tabela 27).

Tabela 27. Shtetas të Republikës së Maqedonisë së Veriut të shpërngulur në vendet e huaja, për arsye të emigrimit, 2009-2019

Viti	Arsyeja e emigrimit							Gjithsej (të gjitha arsyet)
	Punësim	Lidhje martesore	Arsye familjare	Arsimim	Të tjera			
					Pa përgjigje të caktuar	Të panjohur	Të gjitha	
2009	184	88	338	35	124	0	124	769
2010	192	77	300	30	318	6	324	923
2011	314	119	497	26	185	2	187	1143
2012	247	101	614	32	336	0	336	1330
2013	127	65	383	19	342	9	351	945
2014	85	42	292	14	306	1	307	740
2015	83	54	263	18	346	3	349	767
2016	43	36	78	6	275	2	277	440
2017	21	6	29	5	80	0	80	141
2018	31	7	65	1	40	0	40	144
2019	145	19	139	11	296	2	298	612
Struktura në % (gjithsej=100.0)								
2009	23.9	11.4	44.0	4.6	16.1	0	16.1	100.0
2010	20.8	8.3	32.5	3.3	34.5	0.7	35.1	100.0
2011	27.5	10.4	43.5	2.3	16.2	0.2	16.4	100.0
2012	18.6	7.6	46.2	2.4	25.3	0	25.3	100.0

³¹ IOM, *World Migration Report 2020* (shih shënimin 9).

Viti	Arsyeja e emigrimit							Gjithsej (të gjitha arsyet)
	Punësim	Lidhje martesore	Arsye familjare	Arsimim	Të tjera			
					Pa përgjigje të caktuar	Të panjohur	Të gjitha	
2013	13.4	6.9	40.5	2.0	36.2	1.0	37.1	100.0
2014	11.5	5.7	39.5	1.9	41.4	0.1	41.5	100.0
2015	10.8	7.0	34.3	2.3	45.1	0.4	45.5	100.0
2016	9.8	8.2	17.7	1.4	62.5	0.5	63.0	100.0
2017	14.9	4.3	20.6	3.5	56.7	0	56.7	100.0
2018	21.5	4.9	45.1	0.7	27.8	0	27.8	100.0
2019	23.7	3.1	22.7	1.8	48.4	0.3	48.7	100.0

Burimi: ESHS, 2010a, 2011b, 2012a, 2013a, 2014a, 2015a, 2016b, 2017b dhe 2018b.

Nga ata që deklaruan arsyet e emigracionit jashtë vendit deri në vitin 2015, mbizotëron përfaqësimi i arsyeve familjare, pjesëmarrja është relativisht e lartë, por me një tendencë të rëndësishme në rënie në 2016-2018, e atyre që emigrojnë për punësim, ndërsa edhe numri i shtetasve tanë që janë larguar për shkollim është i madh në gjithë periudhën referuese.

Këto gjetje janë konfirmuar deri diku nga burimet e huaja të të dhënave. Kështu, ato në bazë të lejeve të lëshuara të qëndrimit në vendet evropiane të pritjes, konfirmojnë se në periudhën 2015-2018 arsyet familjare mbeten baza dominuese për lejet e lëshuara të para të qëndrimit të shtetasve maqedonas në vendet e pritjes të Bashkimit Evropian, pavarësisht trendit në rënie të pjesëmarrjes së tyre (Tabela 28). Nga viti 2017, numri i lejeve të lëshuara për herë të parë për punësim rritet ndjeshëm, ndërsa në vitin 2019 për shkollimin jashtë vendit.

Tabela 28. Arsyet sipas së cilës iu janë lëshuar lejeqëndrime shtetasve të RMV-së në vendet e pritjes së BE-së nga viti 2015-2019

Viti	Arsyeja e lejeqëndrimeve të lëshuara				Gjithsej leje të lëshuara
	Punë	Arsye familjare	Arsimim	Të tjera	
Lejeqëndrime të lëshuara për herë të parë (gjatë vitit)					
2015	0	68.0	0	0	12129
2016	18.0	58.0	9.0	15.0	13948
2017	28.0	52.0	5.0	15.0	16404
2018	41.0	42.0	5.0	12.0	24040
2019	43.0	36.0	14.0	17.0	26718
Lejeqëndrime të vlefshme (në fund të vitit)					
2018	17.0	49.0	1.0	33.0	215244
2019	18.0	47.0	2.0	33.0	220846

Burimi: JRC, 2020; DESA, 2019.

Lidhur me lejet e vlefshme të qëndrimit në fund të vitit, në vitin 2018 dhe 2019 dominon përfaqësimi i arsyeve familjare (49% dhe 47%, respektivisht). Në të njëjtën kohë, pjesëmarrja e qytetarëve të Maqedonisë së Veriut me leje qëndrimi të vlefshme në vendet evropiane të pritjes për shkak të punësimit është relativisht e lartë (17% dhe 18%, respektivisht). Megjithatë, sipas këtyre të dhënave, një e treta (33%) e emigrantëve nuk e dinë arsyen për të qëndruar jashtë vendit. Të dhënat e Atlasit të Migracionit 2020 tregojnë se nga numri i përgjithshëm i shtetasve maqedonas me leje qëndrimi të vlefshme në fund të vitit 2018, 132789 persona ose 61.7% dhe 132252 persona ose 59.9% në vitin 2019 janë me qëndrim afatgjatë.

A.4. Migracioni i paligjshëm

Preferohet përdorimi i termit migrim i parregullt.. IOM e përkufizon termin si ‘Lëvizja e personave që ndodh jashtë ligjeve, rregulloreve ose marrëveshjeve ndërkombëtare që rregullojnë hyrjen ose daljen nga shteti i origjinës, tranzitit ose destinacionit.’³² ‘dhe migrant ose migrant i parregullt në një situatë të parregullt përkufizohet si “një person që lëviz ose ka lëvizur përtej një kufiri ndërkombëtar dhe nuk është i autorizuar të hyjë ose të qëndrojë në një shtet në përputhje me ligjin e atij shteti dhe të marrëveshjeve ndërkombëtare në të cilat ai shtet është palë.”³³

Pavarësisht, në Maqedoninë e Veriut, termi migrim ilegal/i paligjshëm përdoret për t’iu referuar migrimit të parregullt. Për këtë arsye, hartuesit e Profilit të Migracionit për Maqedoninë e Veriut vendosën që në këtë dokument të përdorin termin ‘migrim ilegal’.

A.4.1. Lëvizshmëria ndërkufitare – migracioni i paligjshëm

A.4.1.1. Kontrollat kufitare dhe mbikëqyrja e kufirit

Shfaqja e COVID 19 shënoi aktivitetet në vitin 2020 dhe ndikoi ndjeshëm në pjesëmarrjen dhe zbatimin e aktiviteteve ndërkombëtare të të gjithë aktorëve në vend dhe rajon.

- (a) Ballafaqimi me COVID 19 përmes zbatimit të masave dhe vendimeve për të parandaluar përhapjen e korona virusit;
- (b) Ballafaqimi me presionin e emigrantëve;
- (c) Lufta kundër kontrabandës së emigrantëve dhe llojeve të tjera të krimin ndërkufitar;

³² IOM, *Glossary on Migration*, International Migration Law No. 34 (Gjenevës, 2019).

³³ Ibid.

(d) Bashkëpunimi me FRONTEX- i cili realizohet sipas aktiviteteve të përcaktuara paraprakisht në fusha të ndryshme të bashkëpunimit-bashkëpunimi operacional, ndërgjegjësimit dhe monitorimit të situatës, rikthimi, zhvillimi dhe kërkimi, si dhe trajnimet horizontale dhe përmirësimi i bashkëpunimit policor ndërkufitar me Republikën e Greqisë.

Në vitin 2020, u hap një pikë e përbashkët kufitare me Kosovën - “Belanoc-Stançiq” e destinuar për trafikun rrugor ndërkombëtar. Kështu, Republika e Maqedonisë së Veriut ka 21 vendkalime kufitare, nga të cilat shtatëmbëdhjetë janë rrugore, dy hekurudhore dhe dy janë në aeroportet në Shkup dhe Ohër. U nënshkrua dhe u ratifikua një marrëveshje për hapjen e një kalimi të ri kufitar “Markova Noga Maidan” me Republikën e Greqisë.

Për të arritur bashkëpunim efektiv dypalësh me shërbimet kufitare të vendeve fqinje në vitin 2020, u bënë 817 takime dhe kontakte në të gjitha nivelet të policisë Kufitare; janë realizuar 80 patrullime të përbashkëta. Qendrat e përbashkëta të kontaktit për bashkëpunimin policor janë efektive dhe funksionojnë me Bullgarinë, Serbinë, Shqipërinë dhe Kosovën⁷.

Një mjet efikas në punën e policisë kufitare është shkëmbimi i informacionit. Në vitin 2020, u shkëmbyen 3595 informacione³⁴ dhe mesazhe paralajmëruese të hershme me qëllim luftimin e përbashkët të të gjitha formave të krimit të organizuar ndërkufitar.

Në këtë kontekst, pjesëmarrja në programe dhe projekte ndërkombëtare njihet si një aktivitet i rëndësishëm i Ministrisë së Brendshme. Vitet e fundit, është krijuar një bazë e mirë për bashkëpunim dhe partneritet me shërbimet miqësore të huaja, me agjencitë evropiane me kompetencë në operacionet kufitare dhe me organizatat ndërkombëtare dhe rajonale,³⁵ si dhe me institucionet shkencore

³⁴ Raport vjetor i MPB-së për vitin 2020, f. 22. Në dispozicion në https://mvr.gov.mk/Upload/Editor_Upload/Годишен%20Извештај%202020%20kopi.pdf.

³⁵ Ministria e Puneve të Brendshme ka marrë pjesë aktive në programe dhe projekte ndërkombëtare: Mbështetje Rajonale për Mbrojtjen – Menaxhimi e Migracionit të Ndjeshëm në Ballkanin Perëndimor dhe Turqia (IPA II 2014-2020, Aktiviteti “Migracioni dhe Azili, Menaxhimi i Kufirit dhe Lufta kundër Terrorizmit dhe Krimit të Organizuar”), Harmonizimi i sistemeve kombëtare me standardet e BE-së dhe Shengenit për menaxhimin e kufirit (Projekti i binjakëzimit, IPA II 2-14-2020, Masë speciale për të mbështetur Republikën e Maqedonisë së Veriut për forcimin e kapaciteteve të menaxhimit të kufirit dhe migrimit (Projekti IOM, Masa Speciale e BE 4) - që nga tetori 2020, BE për përmirësimin e kapaciteteve të menaxhimit të kufirit dhe migracionit në Republikën e Maqedonisë së Veriut (Projekti IOM, Masa Speciale e Bashkimit Europian 4) - nga nëntori 2020, Programi i Sigurisë Kufitare (DCAF), Aktiviteti i Përbashkët i Bashkimi Evropian dhe Zyra e Kombeve të Bashkuara për Drogën dhe Krimin UNODC për Promovimin e Ligjit dhe Qeverisjes së Mirë përmes Masave të Synuara për Kontrollin Kufitar në Portet dhe Aeroportet (AIRCOP), Asistencë Teknike afatshkurtër për Azil, Migracion, Lëvizshmëri në Ballkanin Perëndimor - STAMM (ICMPD), Forcimi i strukturës dhe kapacitetit të agjencive të zbatimit të ligjit për t'u marrë me kërcënimet transnacionale me vëmendje të veçantë në luftimin e krimit të organizuar, duke përfshirë mbështetjen për menaxhimin e integruar të kufirit (OSBE), Reduktimi i rrezikut të përhapjes së armëve dhe municioneve (OSBE), Parandalimi dhe lufta kundër trafikimit të qenieve njerëzore në Ballkanin Perëndimor - PaCT (MARRI).

brenda programeve të Bashkimit Evropian. Marrëdhëniet e vendosura mundësojnë miratimin e metodologjive të reja, më të avancuara, integrim dhe ndërlidhshmëri më të madhe dhe besim më të madh ndërmjet partnerëve. Këto aktivitete do të vazhdojnë edhe në të ardhmen.

A.4.1.2. Migracioni i paligjshëm – gjendja në kufijtë e RMV-së

Kufiri verior me Serbinë përdoret për dalje ilegale nga vendi drejt vendeve evropiane. Në këtë zonë, numri i daljeve të këtilla ilegale në vitin 2020 është rritur me 42% në krahasim me vitin 2019. Kufiri lindor me Bullgarinë i cila mbulohet nga Ministrina e Punëve të Brendshme (Qendra Rajonale Lindje) ka parë një rritje të rasteve të zbuluara të kontrabandës së emigrantëve.. Në këtë zonë, kontrabandistët përdorin rrugët përmes Valandovës, Strumicës, Radovishit, Shtipit, ndërsa shumica e tentimeve për dalje të paligjshme të kalimit të kufirit në vitin 2020 janë ende të regjistruara në kufirin me Republikën e Greqisë - 27971, ku u regjistrua një rritje prej 27.4% në krahasim me vitin 2019.³⁶

Në vitin 2020, tentimet për kalime ilegale në Maqedoninë e Veriut rriten në krahasim me tre vitet e fundit. U parandaluan 32.100 tentime,³⁷ ndërsa sipas vendit, mbi 85% u parandaluan të hynin në vend në pjesën më të madhe të kufirit me Republikën e Greqisë. Është e rëndësishme të theksohet se numri i migrantëve të zbuluar u rrit ndjeshëm gjatë periudhës së dimrit (janar dhe shkurt 2020), kur Turqia hapi kufijtë e saj për migrantët drejt Greqisë. Me vendimin për mbylljen e kufijve për shkak të situatës me pandeminë COVID -19, në tre muajt e ardhshëm, numri i tentimeve të parandaluara fillon të ulet, veçanërisht gjatë prillit, kur është regjistruar numri më i ulët i tentimeve - 516. Megjithatë, pasi që vendet e rajonit dhe më gjerë heqin masat kufizuese, numri i tyre rritet përsëri dhe vazhdon me të njëjtin intensitet në muajt e ardhshëm, veçanërisht gjatë korrikut të vitit 2020, kur parandalohen më shumë se 4600 migrantë.

A.4.1.3. Struktura e migrantëve

Në vitin 2020, pesë vendet e para të origjinës së migrantëve të paligjshëm janë: Afganistani - 12244 dhe ato janë pothuajse 100% të rritura në krahasim me vitin 2019. Mandej, më të përfaqësuar janë migrantët nga Pakistani - 7349, Bangladeshi 3746, Republika arabe e Sirisë 2683 dhe personat pa shtetësi 1409. Karakteristikë për vitin 2020 është rritja e numrit të migrantëve, veçanërisht ata

³⁶ Më shumë për migracionin e parregullt, format e kontrabandës, çmimet e kontrabandistëve në Ballkanin Perëndimor, në: Walter Kemp | Kristina Amerhauser | Ruggero Scaturro Spot Prices, *Analyzing Flows of People, Drugs and Money in the Western Balkans* (Gjenevës, Global Initiative Against Transnational Organized Crime, 2021). Në dispozicion në <https://globalinitiative.net/analysis/western-balkans-crime-hotspots-3>.

³⁷ Komisioni Kombëtar për Luftën kundër Trafikimit të Qenieve Njerëzore dhe Migrimit të Paligjshëm, Raport Vjetor për 2020. Në dispozicion në www.nacionalnakomisija.gov.mk/mk/годишни-извештаи-на-националната-ком.

që vijnë nga Libia, Somalia, Turqia dhe Territori Palestinez, numri i të cilëve është rritur më shumë se tre herë në krahasim me vitin 2019, si dhe persona nga Egjipti, Maroku dhe Eritrea, e cila gjë nuk ishte karakteristike në periudhën e mëparshme.

Tabela 29. Migrantët e paligjshëm në Republikën e Maqedonisë së Veriut, sipas vendit të origjinës

Viti	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Shtetas të Afganistanit	16	57	65	134	291	95782	35079	963	2625	6249	12244
Shtetas të Shqipërisë	892	216	328	400	624	347	374	252	241	215	166
Shtetas të Irakut	1	4	1	4	3	54808	19508	250	959	501	541
Shtetas të Pakistanit	0	23	88	73	21	5,751	4,143	1033	4970	7820	7349
Shtetas të Sirisë	0	0	0	116	570	216393	49633	476	582	1156	2683
Gjithsej	1103	469	682	1132	1750	1949	127358*	4129	16895	24601	32100

Burimi: Të dhëna të Ministrisë së Punëve të Brendshme.

Shënim: *Të dhënat për vitin 2016 përbajnë edhe numrin e certifikatave të lëshuara gjatë krizës së migrantëve.

A.4.2. Parandalimi i hyrjes së palejuar dhe daljes së palejuar të shtetasve të huaj në Republikën e Maqedonisë së Veriut

Kriza e madhe e migrantëve dhe refugjatëve e vitit 2015 inicioi një numër aktivitete, të tilla si mësimet e nxjerra, në mënyrë që të zvogëlohet cënueshmëria e migrantëve dhe të ofrohet një siguri më e madhe kufitare. Ligji për të Huajt i vitit 2018 parashihet dispoza kur një të huaji i refuzohet hyrja në Maqedoninë e Veriut:

Refuzimi i hyrjes në Republikën e Maqedonisë (neni 17)

- (1) Të huajt i cili nuk i plotëson kushtet për hyrje dhe i cili nuk bën pjesë në përjashtimet e përcaktuara në nenin 11 të këtij ligji, do t'i ndalohej hyrja në Maqedoninë e Veriut.
- (2) Refuzimi i hyrjes nuk është në kundërshtim me zbatimin e dispozitave të veçanta nga e drejta e mbrojtjes ndërkombëtare.
- (3) Vendimin për refuzimin e hyrjes së të huajt në Maqedoninë Veriore e merr Ministria e Punëve të Brendshme.
- (4) Kundër vendimit për refuzim të hyrjes i huaji ka të drejtë ankese në pajtim me nenin 18 të këtij ligji.
- (5) Të dhënat për refuzimin e hyrjes futen në pasaportën e të huajt, nëse e posedon, si dhe në sistemin për kontrollin e udhëtarëve dhe automjeteve.

- (6) Zyrtarët policorë për kontrollin kufitar sigurojnë që i huaji të cilit i është ndaluar hyrja të mos hyjë në territorin e Republikës së Maqedonisë Veriore.

Refuzimi i hyrjes regjistrohet në pasaportën e të huajit. Arsyet e deklaruara paraqesin gjithashtu bazë për anulimin e qëndrimit të një të huaji në Republikën e Maqedonisë së Veriut.

A.4.2.1. Hyrje e palejuar

Arsyet më të shpeshta për hyrje të palejuar janë:³⁸

- (a) paraqet rrezik ndaj shëndetit publik;
- (b) mos bashkëngjitja e dokumenteve për qëllimin e qëndrimit;
- (c) mospasje të një vizë të vlefshme për të hyrë në Maqedoninë e Veriut;
- (d) mospasje pasaportë të vlefshme;
- (e) ka ndalesë për të hyrë në Maqedoninë e Veriut.

Të dhënat e Ministrisë së Punëve të Brendshme tregojnë se në periudhën 2009-2019 numri i shtetasve të huaj me hyrje të paligjshme në territorin e Republikës së Maqedonisë së Veriut varion dhe shkon nga 2346 në vitin 2019 në 5436 në vitin 2014 (Tabela 30). Shpeshherë, kjo masë u shqiptohet shtetasve të vendeve fqinje, të cilët në fakt kanë qenë udhëtarët më të shumtë që hynë në vend.

Tabela 30. Hyrje e palejuar dhe dalje e palejuar e shtetasve të huaj brenda dhe jashtë Republikës së Maqedonisë së Veriut, 2009-2019

Viti	Hyrje e palejuar	Dalje e palejuar
2009	3349	351
2010	3513	613
2011	2548	496
2012	3115	478
2013	2905	416
2014	5436	813
2015	4542	584
2016	3219	537
2017	2530	486
2018	2710	416
2019	2346	408

Burimi: Të dhëna të Ministrisë së Punëve të Brendshme të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

³⁸ Raporti vjetor 2020 i Ministrisë së Punëve të Brendshme, (shiko fusnotën 34) f. 81.

Hyrja e paligjshme e shtetasve të huaj në vitin 2020 është ulur me më shumë se 36% në krahasim me vitin 2019. Shërbimet e kalimit kufitar, për arsye të ndryshme, nuk lejojnë hyrjen në Maqedoninë e Veriut të 1499 shtetasve të huaj, kryesisht shtetas të Shqipërisë (376 persona), Kosovës⁷ (282) dhe Turqia (234), pasuar nga Kuba (79), Gjermania (75), Serbia (72), ndërsa numri i shtetasve të huaj nga vendet e tjera është më i ulët.

Në vitin 2020 shumica e shtetasve të huaj nuk lejohen të hyjnë në pikat kufitare “Aeroporti Ndërkombëtar i Shkupit” (398 persona), pastaj në pikën kufitare “Dolno Bllacë” në kufi me Kosovën. (281), në vendkalimin kufitar “Qafë Thanë” në kufi me Shqipërinë (204) dhe në vendkalimin kufitar “Tabanoc” në kufi me Serbinë (202).

A.4.2.2. Dalja e palejuar

Sipas të dhënave të Ministrisë së Punëve të Brendshme të marra në 2021, arsyet më të zakonshme të daljes së palejuar janë: qëndrimi i tepërt; mospasja e vizës së një vendi të tretë; përdorimi i një pasaporte të falsifikuar; kryes i një krimi ose kundërvajtjeje. Numri i të huajve që nuk u lejuan të dalin është dukshëm më i ulët se numri i shtetasve të huaj që nuk u lejuan të hyjnë në Maqedoninë e Veriut. Nga viti 2009 deri në vitin 2019, ai varion nga 351 në 2009 deri në 813 persona në 2014 (Ministria e Brendshme, 2021).

Në vitin 2020, 225 shtetas të huaj nuk u lejuan të hynin në vend në pikat kufitare, ndërsa numri i tyre është më i ulët me 45% në krahasim me vitin 2019. Sipas shtetësisë, më të shumtë janë shtetasit e Shqipërisë (70 persona), Turqia (35), Kosovës⁷ (34), Serbisë (15), Bullgarisë dhe Izraelit (nëntë shtetas) dhe të tjerë. Sipas vendkalimit kufitar, shumica e personave që nuk janë lejuar të hyjnë janë në pikat kufitare në dy aeroportet në vend (112 persona), si dhe në pikat kufitare “Blato” dhe “Qafë Thanë” në kufi me Shqipërinë (49 persona).

A.4.2.3. Rikthimi i personave që jetojnë në mënyrë të paligjshme në Republikën e Maqedonisë së Veriut

Të dhënat për dëbimin si masë mbrojtëse në procedurat kundërvajtëse tregojnë se në periudhën 2009-2019 numri i të huajve të dëbuar nga territori i Maqedonisë së Veriut varion nga 80 (2009) në 313 persona (2014) (Tabela 31).

Tabela 31. Të huajt e dëbuar nga Maqedonia e Veriut për shkak të kundërvajtjes, sipas shtetit të shtetësisë ose vendit të originës, 2009–2019

Shtetësia	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Bosnjë dhe Hercegovinë	1	0	1	0	1	3	2	1	0	1	0
Bullgaria	0	6	13	19	17	17	9	21	0	2	1
Greqia	1	2	0	0	1	1	1	0	0	0	0
Iran (Republika islamike e)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	31	0
Kroacia	0	0	0	0	0	0	3	0	2	0	1
Rumania	1	0	0	2	2	3	0	0	3	0	0
Serbia	24	3	13	2	11	19	39	21	23	12	5
Shqipëria	39	63	46	52	141	245	145	96	101	128	92
Turqia	4	2	5	2	1	0	3	1	4	2	6
Kosova ⁷	3	8	20	16	16	15	15	6	6	19	16
Vende të tjera	7	1	8	1	2	10	10	14	3	10	17
Gjithsej	80	85	106	94	192	313	227	160	142	205	138

Burimi: Të të Ministrisë së Punëve të Brendshme të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

Gjatë kësaj periudhe u dëbuan 1742 persona, nga të cilët gati dy të tretat (1148 persona ose 65.9%) janë shtetas të Shqipërisë. Shtetasit e Serbisë (172 persona ose 9.9%), Kosovës⁷ (140 persona ose 8%) dhe Bullgarisë (105 persona ose 6%) dallohen nga të tjerët me pjesëmarrje më të lartë.

A.4.3. Kontrabanda e migrantëve

Flukset e migracionit, veçanërisht pas krizës së refugjatëve dhe migrantëve në vitin 2015, po ndryshojnë, por është domethënëse që ata po përshtaten shpejt me kushtet nëpër të cilat kalon ruta ballkanike. Policia kufitare përballet me lëvizje ilegale të migrantëve nga vendet e shkatërruara nga lufta, vendet me demokraci të paqëndrueshme dhe korrupsion, të cilët lëvizin drejt Evropës, ku ka kushte më të mira jetese. Kur kalimet e tilla bëhen bëhen më të vështira në pikat kufitare, tentimet për të kaluar ilegalisht rriten,³⁹ ndërsa aktivitetet e grupeve kriminale për kontrabandimin e migrantëve intensifikohen.

Në mars të vitit 2018, u krijua Njësia Kombëtare për Luftimin e Kontrabandës së Migrantëve dhe Trafikimit të Qenieve Njerëzore (Task Force), me qëllim përmirësimin e koordinimit dhe bashkëpunimit midis Ministrisë së Punëve të Brendshme dhe Zyrës së Prokurorit Publik. Që nga krijimi i kësaj njësie, janë zbuluar dhe neutralizuar katër grupe të organizuara kriminale. Shtypja e grupeve

³⁹ Numri i tentimeve të zbuluar për kalime ilegale në vitin 2019 është rritur me 45.6% në krahasim me vitin 2018, përkatësisht janë regjistruar 24.601 tentime për kalime ilegale. (Burimi: Komisioni Kombëtar për Luftimin e Trafikimit të Qenieve Njerëzore dhe Migracionin e Paligjshëm, Raporti Vjetor për 2019, f.29),

kriminale ka parandaluar kontrabandën e 1529 migrantëve, numri i të cilëve gjithashtu u rrit në lidhje me rolin e zbulimit të tyre me 71.6% në krahasim me vitin e kaluar (2018).⁴⁰

Në qershor të vitit 2018, pas krijimit të Njesisë Kombëtare (Task Forca), IOM organizoi një punëtori koordinimi ndërmjet përfaqësuesve të njesisë kombëtare, Ministrisë së Punës dhe Politikës Sociale, qendrave për punë sociale dhe sektorit të OJQ-ve me qëllim forcimin e bashkëpunimit dhe koordinimit ndër-institucional në luftën kundër kontrabandimit të migrantëve (kjo punëtori mbulon edhe trafikimin e qenieve njerëzore).

Në vitin 2019, me mbështetjen e IOM, u zhvilluan 38 trajnime të përbashkëta dy-ditore mbi trafikimin e qenieve njerëzore dhe kontrabandën e migrantëve, të cilat përfshinin 889 punonjës socialë, anëtarë të Njesisë Kombëtare (Task Forca) dhe Ekipeve Mobile për identifikimin, referimin dhe mbrojtjen e viktimave të trafikimit të qenieve njerëzore, si dhe përfaqësues të Ministrisë së Punëve të Brendshme, gjyqtarë dhe prokurorë. 48% e tyre ishin gra. Qëllimi i trajnimeve ishte forcimi i bashkëpunimit të ndërsjellë në fushën e kontrabandës së migrantëve dhe trafikimit të qenieve njerëzore.

Në kuadër të **Komisionit Kombëtar për Luftën kundër Trafikimit të Qenieve Njerëzore dhe Migracionit të Paligjshëm**, ekziston një Sekretariat, i cili është një organ ekzekutiv dhe operacional i përbërë nga përfaqësues të institucioneve qeveritare, organizatave ndërkombëtare dhe shoqatave të qytetarëve. Me iniciativën e Komisionit, u miratuan PSV-të për trajtimin e viktimave të trafikimit të qenieve njerëzore (të rishikuara në 2018), PSV-të për fëmijët e huaj të pashoqëruar dhe PSV-të për trajtimin e kategorive të cenushme të të huajve (2016).

Ka pasur përparim në sigurimin e përkthyesve në gjuhën e folur nga migrantët, në mënyrë që të krijohet komunikimi me ta, për të kuptuar specifikat dhe nevojat e tyre. Ky informacion është i nevojshëm për referime dhe veprime të mëtejshme. Për shkak të numrit të madh të migrantëve pa dokumente, nevojitet bashkëpunim me vendet e origjinës për të përcaktuar identitetin e tyre dhe arsyet e migracionit.

A.4.4. Trafikimi me qenie njerëzore

Trafikimi i qenieve njerëzore është një formë e krimit të organizuar, e cila është identifikuar, ndërsa autoritetet e Maqedonisë së Veriut marrin masa gjithëpërfshirëse për ta parandaluar, ndjekur dhe dënua atë. Është arritur përparim

⁴⁰ Ibid.

i rëndësishëm gjithëpërfshirës me krijimin e Komisionit Kombëtar për Luftën kundër Trafikimit të Qenieve Njerëzore dhe Migracionit të Paligjshëm (2001). Ajo është krijuese e masave dhe iniciativave të ndërmarra nga shteti në fushën e së drejtës penale, por edhe në forcimin e masave sociale dhe mbrojtëse, kur bëhet fjalë për viktimat, kategoritë e cenueshme, veçanërisht fëmijët. Komisioni Kombëtar i kushton vëmendje të konsiderueshme parandalimit dhe luftës kundër trafikimit të qenieve njerëzore, identifikimit të shkaqeve të trafikimit të qenieve njerëzore, forcimit të kapaciteteve për kryerjen e aktiviteteve, ndërgjegjësimin dhe edukimin, zvogëlimin të cenueshmërisë, mbështetjes dhe mbrojtjes së viktimave dhe migrantëve, identifikimit dhe referimit të viktimave, ndihmës për viktimat dhe migrantët, si dhe përmirësimin të legjislacionit penal për ndjekje më efektive të kriminelëve.

Raportet vjetore të Komisionit Kombëtar tregojnë se vazhdimisht janë marrë masa dhe aktivitete për të parandaluar dhe luftuar trafikimin e qenieve njerëzore. Nga ana tjetër, statistikat e Ministrisë së Punëve Brendshme për dhjetë vitet e fundit tregojnë se në Maqedoni së Veriut zbulohen nga 0-3 krime në vit, me faktin se në tre vitet e fundit të periudhës së analizuar asnjë veprë penale e trafikimit të qenieve njerëzore nuk është dokumentuar (Tabela 32). Këto të dhëna sigurisht që nuk pasqyrojnë situatën reale sepse është një krim që nuk është i lehtë për t'u zbuluar dhe dokumentuar siç duhet. Nga pikëpamja e llojit të shfrytëzimit të viktimave të trafikimit me qenie njerëzore, bazuar në krimet e zbuluara, mund të konkludohet se mbizotëron shfrytëzimi i punës dhe ai seksual.

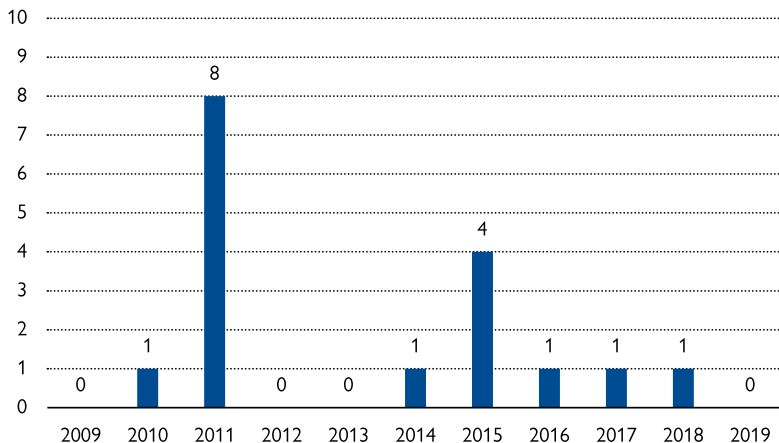
Tabela 32. Veprat penale dhe autorët e veprës penale “Trafikim me qenie njerëzore” (në bazë të nenit 418-a), Republika e Maqedonisë së Veriut, 2009-2019

Viti	Vepra penale	Autorët e veprave penale	Viktima	Lloji i shfrytëzimit (numri i viktimave)
2009	1	1	1	I punës – 1
2010	0	0	0	-
2011	2	6	2	Martesë e detyruar - 1 Seksual – 1
2012	3	6	3	Seksual – 2 I Punës – 1
2013	0	0	0	-
2014	1	1	1	Seksual – 1
2015	0	0	0	-
2016	1	6	2	Seksual - 1 I punës – 1
2017	0	0	0	-
2018	0	0	0	-
2019	0	0	0	-

Burimi: Të dhëna të Ministrisë së Punëve të Brendshme të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

Gjykata, duke vepruar sipas akuzave të ngritura, për krimin e trafikimit të qenieve njerëzore (neni 418-a i Kodit Penal), në periudhën nga viti 2009 deri në vitin 2019, ka shqiptuar gjithsej 17 vendime fajësuese (Grafiku 5).

Grafiku 5. Autorë të dënuar për veprën penale “Trafikim me qenie njerëzore” (neni 418-a i KP), Maqedonia e Veriut, 2009-2019

Burimi: Të dhënat e ESHS-së të ndara me hulumtuesit.

Të dhënat statistikore për numrin e viktimave të trafikimit vijnë nga Ministria e Brendshme, njësi e specializuar për luftimin e trafikimit të qenieve njerëzore (Task Forca) dhe Komisioni Kombëtar për Luftën kundër Trafikimit të Qenieve Njerëzore dhe Migracionit të Paligjshëm. Të dhënat burojnë nga kallëzimet penale të ngritura. Në mbledhjen e të dhënave, Ministria e Brendshme i klasifikon viktimat sipas gjinisë, moshës, llojit të shfrytëzimit dhe vendit të origjinës. Të dhënat në dispozicion për periudhën 2009-2019 tregojnë se janë ngritur kallëzime penale kundër 9 viktimave për veprën penale të trafikimit të qenieve njerëzore (Tabela 33). Sipas moshës, të gjithë janë të rritur, 2 janë burra dhe 7 gra, ndërsa sipas shtetësisë 2 persona janë shtetas të Maqedonisë së Veriut, 4 të Shqipërisë, 1 nga Bullgaria, 1 nga Bosnja e Hercegovina dhe 1 nga Rumania.

Tabela 33. Viktima të veprës penale trafikim me qenie njerëzore (neni 418-a i KP) në Maqedoninë e Veriut, sipas gjinisë, moshës dhe shtetësisë, 2009-2019

Profili i viktimave të veprës penale sipas nenit 418-a						
Year	Moshë		Shtetësia		Gjinia	
	Të mitur	Moshë madhore	Maqedonia e Veriut	Të huaj	Burra	Gra
2009	0	1	1	0	1	0
2010	0	0	0	0	0	0
2011	0	2	1	Bulgaria (1)	0	2
2012	0	3	0	Albania (2) Bosnia and Herzegovina (1)	1	2
2013	0	0	0	0	0	0
2014	0	1	0	Romania (1)	0	1
2015	0	0	0	0	0	0
2016	0	2	0	Albania (2)	0	2
2017	0	0	0	0	0	0
2018	0	0	0	0	0	0
2019	0	0	0	0	0	0

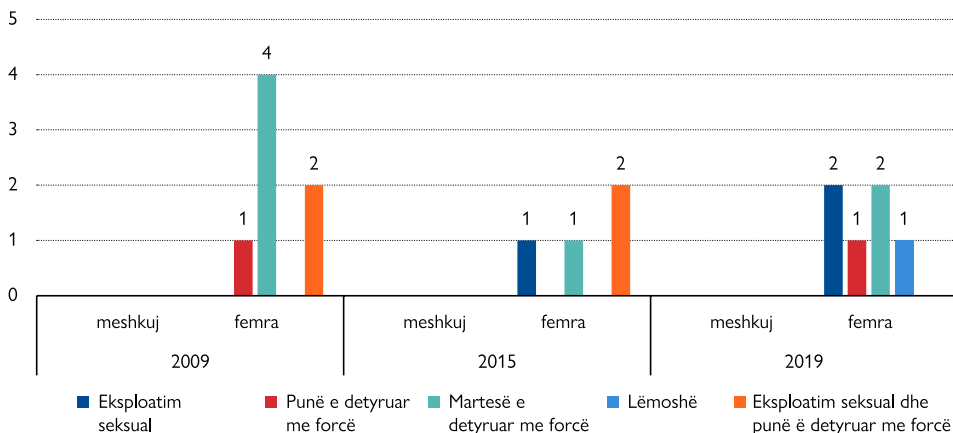
Burimi: Të dhëna të Ministrisë së Punëve të Brendshme të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

Në nivel global, viktimat e trafikimit të qenieve njerëzore janë më së shpeshti fëmijë të gjinisë femërore, të cilët janë kategoria më e cenueshme dhe më e rrezikuar.⁴¹ Shpeshherë, arsyet për këtë lloj shfrytëzimi ndërlidhen me martesën e detyruar, punën dhe shfrytëzimin seksual, por dhe vetëm për shfrytëzimin seksual. Shfrytëzimi i punës së fëmijëve dhe lypja si vepra penale janë dokumentuar në një numër të vogël rastesh, por ka indikacione se ato ndodhin shumë më shpesh dhe janë të pranishme në mënyrë të vazhdueshme. Ekziston një cenueshmëri e veçantë në komunitetin rom, ku lypja e fëmijëve romë të moshës parashkollore dhe shkollorë vërehet në qytetet më të mëdha e veçanërisht në Shkup.⁴²

⁴¹ IOM, "Global trafficking trends in focus: IOM victim of trafficking data 2006–2016", fact sheet, August (Gjenevë, 2017). Në dispozicion në www.iom.int/sites/g/files/tmzbd1486/files/our_work/DMM/MAD/A4-Trafficking-External-Brief.pdf.

⁴² Qeveria e Maqedonisë së Veriut, Ministria e Punës dhe Politikës Sociale, Strategjia për Përfshirjen e Romëve në Maqedoninë e Veriut për periudhën 2012-2014 (Shkup, 2011). Në dispozicion në www.mtsp.gov.mk/VBStorage/Files/strategjia_socijalno_vklucvanje.doc.

Grafiku 6. Viktima të trafikimit të qenieve njerëzore sipas llojit të shfrytëzimit dhe gjinisë, Maqedonia e Veriut, 2009, 2015 dhe 2019

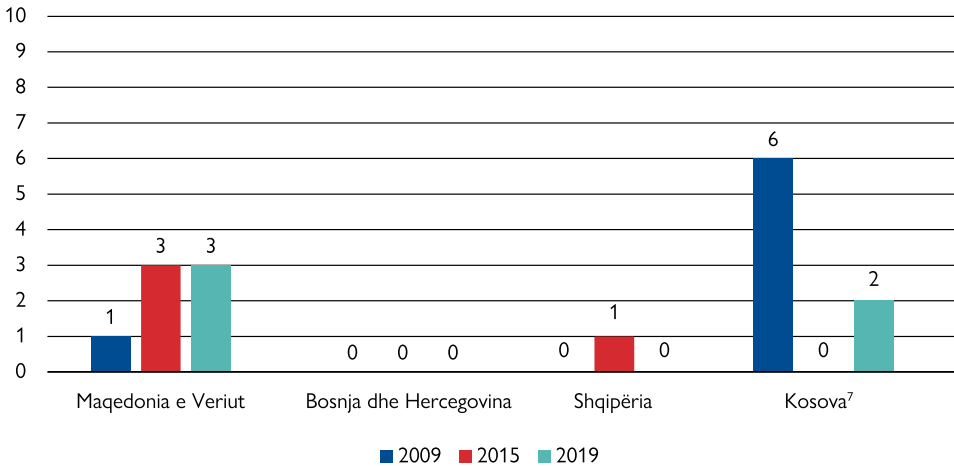

Burimi: Ministria e Punëve të Brendshme e Maqedonisë së Veriut.

Sipas vendit të origjinës, viktimat e trafikimit të qenieve njerëzore të zbuluara në vend janë nga Maqedonia e Veriut, Shqipëria dhe Kosova⁷ (Grafiku 7). Fëmijët viktimat të trafikimit të qenieve njerëzore nga Maqedonia e Veriut janë identifikuar në të gjitha format e shfrytëzimit të veprës penale – trafikim të qenieve njerëzore. Fëmijët viktimat nga Kosova⁷ ndërlihen kryesisht me valën e migracionit dhe refugjatëve nga Kosova⁷ nga fundi i shekullit të kaluar dhe me qëndrimin e familjeve të tyre në Maqedoninë e Veriut. Përfshirja e tyre në lypje dhe format e tjera të krimit janë shpeshherë detyruese dhe kjo i bën ata të ndjeshëm ndaj shfrytëzimit dhe përfshirjes së mëtejshme në spiralen e sjelljeve devijante dhe antisociale. Nuk ka raste të regjistruara ose hulumtime (rajonale ose kombëtare) që tregojnë një lidhje midis valëve të migracionit dhe rasteve të trafikimit të qenieve njerëzore.

Rekomandimet e Grupi të ekspertëve për veprim kundër trafikimit të qenieve njerëzore për Maqedoninë e Veriut, të ndjekur nga rekomandimet e Raportit Vjetor të Progresit të Komisionit Evropian (KE) nga 2017 dhe 2018, si dhe Raportit të Qeverisë Amerikane nga viti 2020, janë zbatuar në mënyrë të përshtatshme në Planin e Veprimit të Strategjisë Kombëtare për Luftën kundër Trafikimit të Qenieve Njerëzore dhe Migracionit të Paligjshëm 2017-2020 dhe 2021-2025. Ministria e Punës dhe Politikës Sociale filloi dhe zbatoi masa dhe aktivitete për parandalimin dhe mbrojtjen më të mirë të viktimave të trafikimit. Janë bërë përmirësime në forcimin e kapaciteteve të profesionistëve në qendrat për punë sociale dhe inspektoratin e punës. Ministria e Punës dhe Politikës Sociale koordinon aktivitetet përmes punonjësve social në Qendrat për Punë Sociale në 30 qytete të vendit; në procesin e identifikimit, risocializimit dhe riintegrit të viktimave të trafikimit të qenieve njerëzore.

Grafiku 7. Numri i viktimave të identifikuara të trafikimit të qenieve njerëzore në Maqedoninë e Veriut, sipas shtetit/vendit të origjinës, 2009, 2015 dhe 2019

Burimi: Të dhëna të Ministrisë së Punëve të Brendshme të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

Nga viti 2017 deri në vitin 2019, IOM në bashkëpunim me Ministrinë e Brendshme, Ministrinë e Punës dhe Politikës Sociale dhe Ministrinë e Drejtësisë zbatuan një projekt për ngritjen e kapaciteteve kombëtare në fushën e azilit, migracionit dhe trafikimit të qenieve njerëzore, i cili formoi pesë ekipe të mobile për identifikimi i kategorive të cënueshme, përfshirë viktimat e trafikimit në Shkup, Manastir, Kumanovë, Gjevgjeli dhe Tetovë. Ekipe të Mobile përbëhen nga një punonjës social, një oficer policie dhe një përfaqësues i shoqatës së qytetarëve. Ata punojnë sipas metodologjisë dhe treguesve të zhvilluar; kontribuojnë në thellimin e bashkëpunimit ndërmjet institucioneve në fjalë për identifikimin e kategorive të cënueshme të personave për azil, migracion dhe trafikim të qenieve njerëzore, veçanërisht fëmijëve.

Me mbështetjen e Ekipeve Mobile në 2018-2019, u identifikuan 14 viktimat e trafikimit të qenieve njerëzore (të gjitha gra), 190 viktimat e mundshme të trafikimit të qenieve njerëzore dhe 593 kategori të cënueshme personash. Numri i viktimave të identifikuara është pothuajse dy herë më i lartë se në vitet 2016-2017 (Gjithsej 8). Për 89 viktimat dhe viktimat e mundshme, ndihma direkte ofrohet përmes Fondit për ndihmë të drejtpërdrejtë në formën e ndihmës mjekësore, ndihmës juridike, materialeve ushqimore dhe higjienike, veshmbathjes dhe mbështetjes për forcimin e aftësive profesionale.

Në vitin 2018 dhe 2019, u organizuan 42 trajnime dy-ditore për 992 oficerë policie, punonjës social, gjyqtarë dhe prokurorë (52% ishin gra) mbi trafikimin e qenieve njerëzore dhe kontrabandën e migrantëve. Është mbështetur përgatitja e

tre akteve nënligjore në përputhje me Ligjin e ri për të Huajt,⁴³ si dhe një analizë e mbrojtjes së të miturve të pashoqëruar dhe legjislacionit kombëtar në fushën e punësimit të të huajve. U bënë video informuese në lidhje me rreziqet e trafikimit të qenieve njerëzore për shfrytëzim seksual dhe të punës dhe martesë nën moshë, të cilat arritën në 70,000 njerëz në vend dhe jashtë vendit përmes kanaleve digjitale dhe rrjeteve sociale.

UNHCR ofron mbështetje të vazhdueshme për Ministrinë e Punëve të Brendshme dhe Ministrinë e Punës dhe Politikës Socialenë zbatimin e PSV-së për trajtimin e fëmijëve të huaj të pashoqëruar dhe PSV-së për trajtimin e kategorive të cenueshme të të huajve:

- (a) Mbështetje stafit profesional në strehimoren për viktimat e trafikimit përmes organizatës partnere Open Gate - La Strada;
- (b) Mbështetje psikosociale për 973 refugjatë, migrantë dhe azilkërkues, viktimat të mundshme dhe viktimat të trafikimit të qenieve njerëzore në qendrën e pranimit për azilkërkuesit Vizbegovë dhe qendrën e pranimit -transit Vinojug, përmes organizatës partnere Open Gate - La Strada;
- (c) 1 përkthyes nga Farsi në qendrën e pranimit të azilkërkuesve në Vizbegovë përmes organizatës partnere La Strada.

Përveç kësaj, UNHCR siguron ndërhyrje mjekësore urgjente në situata kërcënuese për jetën dhe ndihmë të kufizuar humanitare për refugjatët dhe personat që kanë nevojë për ndihmë humanitare dhe transit në vende të tjera.

A.4.5. Personat e kthyer në bazë të marrëveshjeve të riatdhesimit

Riatdhesimi është një mjet për të parandaluar migracionin e parregullt të personave me qëndrim të paligjshëm. Institucioni përgjegjës për riatdhesim në Maqedoninë e Veriut është Ministria e Punëve të Brendshme, Departamenti i Policisë Kufitare përmes Sektorit për të Huajt. Në dekadën e fundit, për të zbatuar në mënyrë efikase dhe efektive riatdhesimin e të huajve dhe shtetasve tanë, Maqedonia e Veriut ka përfunduar protokollet e zbatimit, në përputhje me Marrëveshjen me Bashkimin Evropian, me disa shtete anëtare të Bashkimit Evropian⁴⁴ dhe marrëveshjet dypalëshe të riatdhesimit me vendet jo anëtare të Bashkimit Evropian.

⁴³ Qeveria e Maqedonisë së Veriut, Ligji për të Huajt (shih fusnotën 18).

⁴⁴ Marrëveshje midis ish Republika Jugosllave e Maqedonisë dhe Komunitetit Evropian për marrjen në dorëzim të personave që kanë qëndrim të paligjshëm (dokumenti 22007A1219 (01)) ("Fletorja Zyrtare e Republikës së Maqedonisë" Nr. 141/2007).

Rritja e numrit të shtetasve të RMV-së të kthyer përmes riatdhesimit fillon menjëherë pas hapjes së kufijve me BE-në (regjimi pa viza në fund të vitit 2009), kur qytetarët e Maqedonisë së Veriut filluan të udhëtojnë shumë më tepër në vendet e BE-së. Në periudhën nga viti 2011 dhe në vitet e ardhshme numri i personave të kthyer është dyfishuar (Tabela 34). Kështu, në periudhën 2009-2014, 6163 shtetas maqedonas u kthyen sipas procedurës së riatdhesimit.

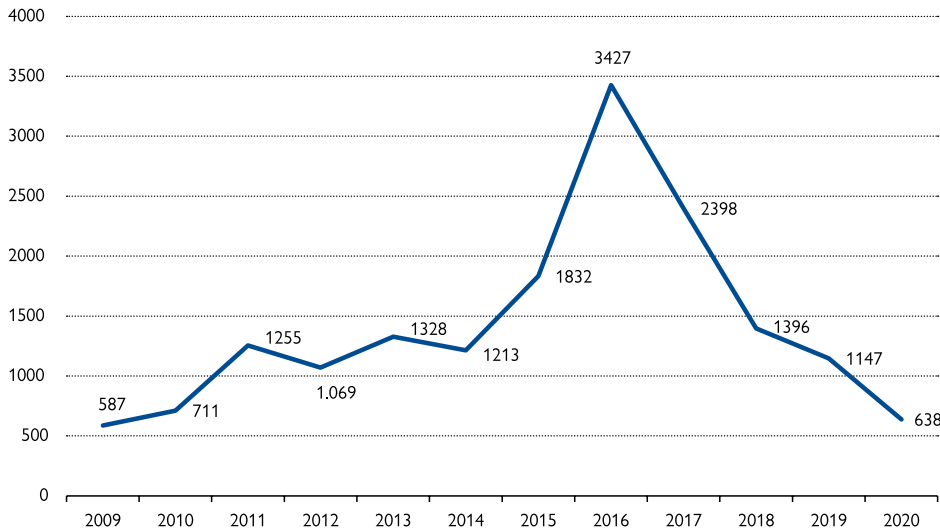
Tabela 34. Numri i shtetasve të kthyer të Maqedonisë së Veriut me ripranim dhe shtetet nga të cilat ata kthehen më shpesh, 2009-2020

Shtete/ viti	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Austria	28	30	44	35	16	17	43	59	66	80	74	41
Belgjika	19	24	74	53	83	57	36	50	49	27	32	13
Danimarka	11	21	23	18	53	28	17	31	44	26	39	10
Franca	13	0	201	26	50	16	16	27	24	25	109	12
Gjermania	169	210	496	426	657	745	1 346	2 870	1 890	1 020	674	446
Greqja	106	44	48	73	43	50	88	13	16	3	10	2
Italia	30	26	23	26	24	10	8	26	8	17	19	3
Holanda	14	19	9	30	7	5	0	12	35	22	18	16
Norvegjia	0	100	30	23	22	20	41	68	33	24	26	4
Sweden	11	27	70	130	122	120	80	80	67	37	50	35
Zvicra	113	156	173	183	165	119	125	168	129	102	78	43
Gjithsej	587	711	1255	1069	1328	1213	1832	3427	2398	1396	1147	638

Burimi: Ministria e Punëve të Brendshme të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

Numri i tyre është dukshëm më i lartë në periudhën 2015-2020 kur arrin në 10838 shtetas të kthyer të RMV-së. Kështu, një valë e re e madhe e të kthyerve ndodh në vitin 2016, kur arrin kulmin e 3427 shtetasve maqedonas, të cilët u kthyen përmes riatdhesimit, ndërsa në vitin pasardhës e më pas numri i të kthyerve po zvogëlohet vazhdimisht (Tabela 33, Grafiku 7). Në vitin 2020, 638 persona, shtetas të RMV-së, u kthyen përmes riatdhesimit. Ky është numri i dytë me vlerën më të ulët numerike në serinë e dymbëdhjetë viteve, pas atij të vitit 2009, kur u kthyen 587 persona.

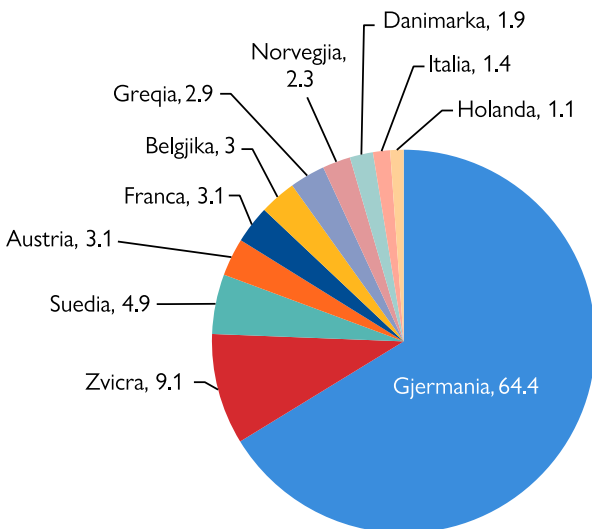
Grafiku 8. Numri i shtetasëve të kthyer të Maqedonisë së Veriut përmes riatdhesimit në Maqedoninë e Veriut, 2009-2020

Burimi: Te dhëna të Ministrisë së Punëve të Brendshme të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

Gjermania është vendi nga i cili janë kthyer shumica e shtetasve maqedonas, përkatësisht pothuajse dy të tretat ose 64.4%, nga viti 2009 deri në vitin 2020. Çdo vit, Gjermania është vendi nga i cili kthehen shumica e shtetasve maqedonas për shkak të qëndrimit të parregulluar (Tabela 34). Në mënyrë bindëse, e dyta për sa i përket numrit të shtetasve të kthyer maqedonas përmes riatdhesimit është Zvicra me 9.1%. Pasohet nga Suedia (4.9%), Franca (3.1%), Austria (3.1%), Belgjika (3.0%), Greqia (2.9), Norvegjia (2.3), Danimarka (1.9), Italia (1.4), Holanda (1.1), ndërsa pjesëmarrja e vendeve të tjera është dukshëm më e ulët. Në nivel vjetor, numri i personave të kthyer përmes riatdhesimit në Republikën e Maqedonisë së Veriut nga vendet përkatëse korrespondon proporcionalisht me përfaqësimin e tyre në periudhën e analizuar 2009-2020, të paraqitur në tabelën 34.

Grafiku 9. Pjesëmarrja (në %) e shteteve nga të cilat janë kthyer shtetas të Maqedonisë së Veriut me anë të riatdhesimit, 2009-2020

Burimi: Të dhëna të Ministrisë së Punëve të Brendshme të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

Riatdhesimi fillon me shkëmbimin e informacionit midis shërbimeve kompetente të dy vendeve: vendit që i kthen dhe vendit që i pranon. Të dhënat zyrtare të paraqitura në këtë dokument i referohen përgjigjeve ndaj kërkesave të riatdhesimit të personave. Ato mund të jenë kërkesa të zgjidhura pozitivisht, kërkesa të zgjidhura negativisht ose të dhëna shtesë të kërkuara nga vendet nga të cilat janë paraqitur kërkesat.

Përgjigjet negative të kërkesave në vitin 2020, si në të gjitha vitet e mëparshme, kryesisht i referohen personave që nuk gjenden në regjistrat zyrtarë të mbajtur në Maqedoninë e Veriut. Për shembull, sa u përket të kthyerve në vitin 2020, për 361 persona Sektori për të Huajt dha pëlqimin për riatdhesim, ndërsa për 105 ai kishte një opinion negativ. Për 11 persona u kërkuar sqarim shtesë. Të kthyerit zakonisht kishin dokument udhëtimi të vlefshëm, e për të cilit nuk kërkohet kërkesë për ripranim, që parashikohet në nenin 6 paragrafi 2 të Marrëveshjes midis Maqedonisë së Veriut dhe Komisionit Europian për marrjen në dorëzim të personave që kanë qëndrim të paligjshëm.

Shumica e kërkesave të përgjigjura dhe personave të kthyer janë shtetas të Maqedonisë së Veriut, me fëmijët e tyre. Shumë më i vogël është numri i personave për të cilët është dhënë ose kthyer pëlqimi në përputhje me nenin 2, paragrafi 2, rreshti 2 i Marrëveshjes me Komisionit Europian (të jetë në martesë me një shtetas të Maqedonisë së Veriut), persona në përputhje me nenin 3, paragrafi 1 të

Marrëveshjes me Komisionin European (ka pasur vendqëndrim në Maqedoninë e Veriut), si dhe persona në përputhje me nenin 3, paragrafi 3 të Marrëveshjes me Komisionin European (ish-shtetas i ish Republika Socialiste Federative e Jugosllavisë, vendlindja e të cilit dhe vendbanimi i përhershëm i të cilit deri më 08.09.1991 ka qenë në territorin e Maqedonisë së Veriut).

Shumica e personave janë kthyer përmes Aeroportit të Shkupit, ndërsa numri i personave të kthyer nëpër pikat e tjera kufitare është shumë i vogël. Shumica e personave të kthyer me anë të riatdhesimit janë meshkuj, por të dhëna të sakta për personat sipas gjinisë, moshës, arsimit, statusit të punësimit dhe kategorisë së cënueshme do të jenë të mundshme pas harmonizimit të plotë të legjislacionit kombëtar me Rregulloren 862/2007 të Parlamentit Evropian dhe ndryshimet e tij nga viti 2020.

Kthimi Vullnetar i Asistuar

Kthimi dhe Riintegrimi Vullnetar i Asistuar (KRA) është një aktivitet i mbështetur nga IOM. Kthimi vullnetar i asistuar në vendin e origjinës konsiderohet të jetë një mjet i domosdoshëm për një qasje gjithëpërfshirëse në menaxhimin e migrimit, me qëllim kthimin dhe riintegrimin dinjitoz të personave që nuk kualifikohen për azil ose kërkojnë mbrojtje ndërkombëtare (Tabela 35).

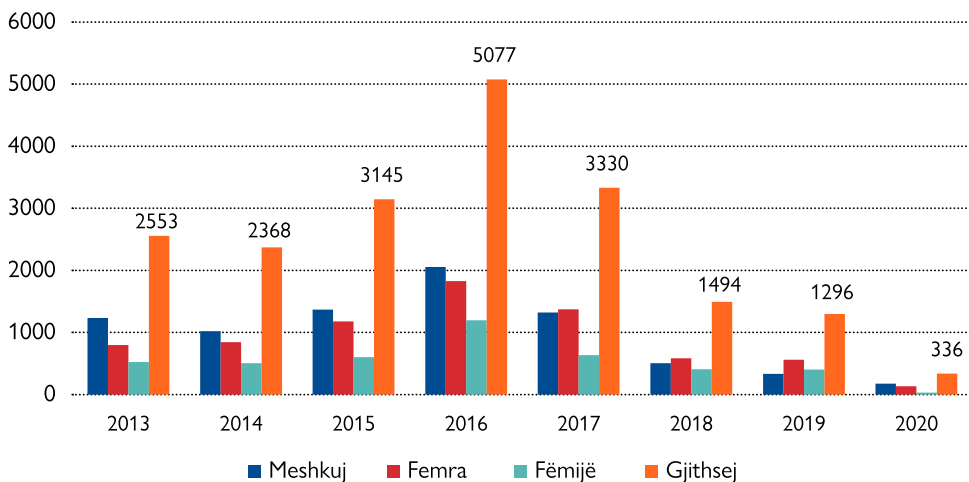
Tabela 35. Qytetarët e kthyer vullnetarisht në Republikën e Maqedonisë së Veriut 2013-2020

Shteti / vit	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gjermania	2202	2104	2904	4666	3100	1287	1012	220
Austria	138	88	142	154	115	84	91	24
Belgjika	102	80	56	0	42	61	0	0
Holanda	0	0	0	142	0	0	124	61
Shtete te tjera	111	96	43	115	73	62	66	31
Gjithsej	2553	2368	3145	5077	3330	1494	1296	336

Burimi: Të dhënat e misionit të IOM-it në Maqedoninë e Veriut.

Vendet e Bashkimit Evropian, Gjermania, Austria, Belgjika dhe Holanda janë vendet ku kanë qëndruar qytetarët e Maqedonisë së Veriut dhe nga ku janë kthyer në numër të madh me anë të riatdhesimit. Struktura e shtetasve të Maqedonisë të kthyer vullnetarisht në periudhën e analizuar tregon se 53% janë burra dhe 47% janë gra. Nga numri i përgjithshëm i personave të kthyer, rreth një e treta (32.6%) janë fëmijë.

Grafiku 10. Shtetas të Maqedonisë së Veriut të kthyer vullnetarisht, sipas gjinisë dhe moshës, 2013-2020

Burimi: Të dhënat e misionit të IOM-it në Maqedoninë e Veriut.

Gjatë vitit 2020, Qendrat kompetente lokale për punë sociale dhe Ministria e Punës dhe Politikës Sociale ndërmorën një procedurë riatdhesimi për gjithsej 34 shtetas të RMV-së, 11 prej të cilëve fëmijë me dhe pa shoqërim. Aktivitetet e Ministrisë së Punës dhe Politikës Sociale në lidhje me këta persona zakonisht konsistojnë në raportimin e qendrës ndërkomunale për çështje sociale dhe dhënie të përgjigjes kthyesë nga Ministria e Punëve të Brendshme, si ministri kompetente për të vepruar në raste të riatdhesimit. Kjo është veçanërisht e vërtetë për fëmijët e pashoqëruar ose të rriturit me probleme serioze shëndetësore. Mënyra (lloji) e kthimit dhe transportit nuk është e njohur për Ministrinë e Punës dhe Politikës Sociale. Gjithashtu, Ministria e Punës dhe Politikës Sociale nuk ka të dhëna të plota për personat të cilët kanë vendosur të kthehen vullnetarisht nga vendi ku kanë qëndruar pa vendqëndrim të rregulluar. Të kthyerit kanë të njëjtën qasje në të drejtat e mbrojtjes sociale si shtetasit e tjerë.

A.4.5.1. Identifikimi dhe përcaktimi i treguesve për vlerësimin e riintegrit të personave të kthyer bazuar në Marrëveshjen e Riatdhesimit

Maqedonia e Veriut po krijon mekanizma në nivel qendror dhe lokal për zbatimin e programeve për mbështetje dhe riintegrim të të kthyerve. Të dhënat për të kthyerit mbledhen përmes një pyetësoi të realizuar nga Ministria e Brendshme. I kthyeri plotëson vullnetarisht pyetësoin në Zyrën e Riatdhesimit.

Ministria e Punëve të Brendshme dhe Ministria e Punës dhe Politikës Sociale kanë zhvilluar një sërë treguesish për vlerësimin e riintegrit të të kthyerve për të matur efektivitetin e masave të marra në fushën e riintegrit të të kthyerve bazuar në Marrëveshjet e Riatdhesimit (Tabela 36). Zhvillimi i treguesve ishte gjithashtu i nevojshëm në mënyrë që të mblidheshin të dhëna mbi atë se çfarë është bërë posaçërisht për të ruajtur regjimin pa viza dhe për të parandaluar largimin e sërishëm të të kthyerve në vendet e Bashkimit Europian, si dhe për të parandaluar migrimin dytësor.

Mungesa e regjistrave gjithëpërfshirës të personave të kthyer me anë të riatdhesimit duket të jetë një rrethanë serioze kufizuese për monitorimin sistematik të kthimit vullnetar. Një numër i të kthyerve nuk përfshihen në statistika. Hulumtimet e organizatave të caktuara dhe institucioneve kompetente kombëtare zbulojnë vetëm disa pjesë të problemit.

Tabela 36. Lista e treguesve për monitorimin e riintegrit të personave të kthyer sipas Marrëveshjes së Riatdhesimit në Maqedoninë e Veriut, 2019 dhe 2020

Ministria përgjegjëse	Treguesit
MPB	Numri i fëmijëve të kthyer sipas marrëveshjeve për riatdhesim/periudha
MASH	Numri i fëmijëve të regjistruar në arsim të rregullt - fillor, të mesëm, si dhe numri i fëmijëve që kanë mbaruar arsimin - fillor, të mesëm
MPPS	Numri i fëmijëve të regjistruar në arsim parashkollor - çerdhe
MASH	Numri i fëmijëve të regjistruar në aktivitete jashtëmësimore
MASH	Numri i fëmijëve të regjistruar për mësim plotësues të gjuhës maqedonase
MASH	Numri i personave të regjistruar në arsim sipëror
MASH	Numri i studentëve të diplomuar në arsim sipëror
MPPS	Numri i personave të regjistruar në APRM
MPPS	Numri i personave të punësuar nëpërmjet APRM
MPPS	Numri i personave që janë regjistruar për trajnime nëpërmjet APRM
MPPS	Numri i personave që kanë hapur biznesin e tyre (të vetëpunësuar)
MPPS	Numri i personave që shfrytëzojnë ndihmë sociale/ekonomike
MPPS/MeSH	Numri i personave që shfrytëzojnë sigurim shëndetësor, ose nëpërmjet shërbimeve sociale ose nëpërmjet punësimit
MPB	Numri i personave që janë kthyer në vend, e pastaj sërish e kanë braktisur vendin
MPPS	Numri i personave që kanë shtëpi të veta, numri i personave që banojnë me qira, numri i personave që shfrytëzojnë ndihmë shtetërore për strehim
MPPS	Numri i personave që jetojnë në kushte nën-standarde
MPPS	Numri i personave që shfrytëzojnë ndihmë sociale në fushën e dhunës në familje dhe treguesve të ngjashëm që tregojnë për faktorët e ndërlidhur me rrethinën dhe jetesën në komunitet.

Burimi: Të dhëna të Ministrisë së Punës dhe Politikës Sociale të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

Shënim: Të gjitha të dhënat në lidhje me të gjithë treguesit janë mbledhur sipas gjinisë dhe moshës.

A.5. Azilkërkuesit dhe vendimet lidhur me kërkesat për azil

Azili nënkupton mbrojtje kundër persekutimit sipas ligjit ndërkombëtar.⁴⁵ E drejta për azil është e garantuar në Nenin 18 të Kartës së të Drejtave Themelore të Bashkimit Evropian, përkatësisht ajo gjendet në parimin për moskthimit (ang. non-refoulement principle).⁴⁶

A.5.1. Kërkesat e paraqitura për azil

Numri i kërkesave për azil të paraqitura në Maqedoninë e Veriut është rritur ndjeshëm që nga viti 2011, kur u regjistruan 719 kërkesa. Ky numër u rrit ndjeshëm në vitin 2013 (1364), 2014 (1249) dhe veçanërisht në vitin 2015, kur u regjistruan 1888 kërkesa (Tabela 37). Viti 2015 ishte viti i fillimit të krizës së madhe të migrantëve dhe refugjatëve, e cila solli më shumë se tetëqind mijë migrantë dhe refugjatë në kufirin e Maqedonisë së Veriut. Në vitet pasuese që atëherë, numri i azilkërkuesve të regjistruar është stabilizuar në disa qindra në vit.

Në periudhën 2009-2019, numri më i madh i azilkërkuesve erdhi nga: Republika arabe e Sirisë - 2361 persona, Afganistani - 2090, Pakistani - 946, Iraku - 385, Somalia - 341, Maroku - 206, Republika Islamike e Iranit - 188, Territori Palestinez - 167, Bangladeshi - 135 dhe nga Nigeria - 62 persona. Shumica e kërkesave për azil nga qytetarët e Sirisë, Afganistanit dhe Irakut përkojnë me fillimin e krizës së madhe të migrantëve dhe refugjatëve, ndërsa shtetasit e Pakistanit, Somalisë dhe Palestinës shfaqen si azilkërkues të shpeshtë edhe para fillimit të krizës së emigrantëve.

Tabela 37. Numri i kërkesave të dorëzuara për azil në Republikën e Maqedonisë së Veriut, sipas shtetësisë, 2009-2019

Vendet / shteti i origjinës	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Afganistan	78	67	393	183	283	374	357	167	14	46	128
Bangladesh	0	1	0	5	49	18	19	7	1	14	31
Republika Islamike e Iranit	0	2	7	5	1	3	30	96	11	19	14
Irak	1	4	15	0	6	0	172	66	15	72	34
Marok	0	2	18	28	55	1	37	39	1	3	22

⁴⁵ Rezoluta e Asamblesë së Përgjithshme të Kombeve të Bashkuara mbi Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut e vitit 1948, në dispozicion në www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights.

⁴⁶ Sipas nenit 33 (1) të Koncesionit për Refugjatët "Asnjë shtet, palë e marrëveshjes kontraktues nuk do të dëbojë ose riatdhesojë me forcë një refugjat në kufirin e një territori në të cilin jeta ose liria e tij rrezikohet për shkak të racës, fesë, kombësisë, përkatësisë shoqërore ose pikëpamjeve politike."

Vendet / shteti i origjinës	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Nigeri	1	0	0	3	44	8	5	1	0	0	0
Pakistan	0	20	181	154	100	22	70	122	66	89	122
Somalia	0	13	52	80	96	34	55	10	1	0	0
Republika arabe e Sirisë	0	1	2	4	340	735	990	192	26	12	59
Territori Palestinez	0	0	26	36	33	6	55	9	0	1	1
Gjithsej	88	156	719	527	1364	1249	1888	760	162	299	490

Burimi: Të dhëna të Ministrisë së Punëve të Brendshme të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

A.5.2. Vendimet e marra në shkallën e parë

Sipas Ligjit për Mbrojtjen Ndërkombëtare dhe të Përkohshme (2018), kërkesat për njohjen e së drejtës për azil mund të paraqiten në pikën kufitare, në një qendër për pranimin e të huajve në Gazi Babë dhe në një stacion policie. Ndihma juridike falas për personat që kërkojnë njohjen e së drejtës për azil është e mundur duke siguruar qasje për avokatët që janë në terren (në Vinojug dhe Tabanoc), në Qendrën e Pranimit të Azilkërkuesit në Vizbegovë ku janë strehuar azilkërkuesit, si dhe territorin e Maqedonisë së Veriut. Sektori i Azilit në Ministrinë e Brendshme vepron sipas kërkesave të paraqitura për të drejtën e azilit, në shkallë të parë.

Në periudhën e analizuar të viteve 2009-2019, gjendja është si më poshtë:

- (a) 2011 – është miratuar një vendim për një refugjat me status të njohur;
- (b) 2014 - për njëmbëdhjetë persona u mor një vendim për refugjatë me status të njohur, dhe 1 person ka mbrojtje shtesë (subsidiare);
- (c) 2015 - Sektori i Azilit ka trajtuar 1888 kërkesa dhe mandej procedura u ndërpre për 1881 persona, statusi i refugjatit të njohur iu dha dy personave, ndërsa kërkesa për Njohje të së drejtës për azil iu refuzua pesë personave;
- (d) 2016 - procedura u ndërpre për 737 persona, statusi i refugjatit të njohur iu dha 1 personi, mbrojtje subsidiare u miratua për nëntë persona dhe trembëdhjetë kërkesa për njohjen e së drejtës për azil u refuzuan;
- (e) 2017 - procedura u ndërpre për 152 persona, mbrojtje subsidiare u miratua për dy persona dhe tetë kërkesa për njohjen e së drejtës për azil u refuzuan;
- (f) 2018 - procedura u ndërpre për 285 persona, mbrojtje subsidiare u miratua për tre persona, dhjetë kërkesa për njohjen e së drejtës për azil u refuzuan, ndërsa për një person procedura u bashkua sipas Ligjit për Procedurën e Përgjithshme Administrative (LPPA);

(g) Në vitin 2019, procedura u ndërpre për 450 persona, 38 kërkesa për njohjen e së drejtës për azil u refuzuan dhe mbrojtje subsidiare iu caktua dy personave.

Situata e re me pandeminë Covid 19 ndikoi që në vitin 2020 Sektori i Azilit të fillojë bisedimet dhe intervistat fillestare mbi kërkesën e paraqitur për njohjen e së drejtës për azil me azilkërkuesit për t'i kryer ato përmes platformës on-line. Kjo kontribuoi që të mos vonohet në marrjen e vendimeve në lidhje me kërkesat e paraqitura. Në vitin 2020, Sektori i Azilit pranoi 199 kërkesa për njohjen e së drejtës për azil, për një total prej 211 personash. Nga numri i përgjithshëm i aplikantëve, 180 janë të rritur dhe 31 janë të mitur (19 prej tyre janë fëmijë të pashoqëruar, dhe 12 janë fëmijë të shoqëruar nga anëtarët e familjes). Sa i përket gjinisë, 182 janë meshkuj dhe 29 janë femra.

Në vitin 2020, Republika e Maqedonisë së Veriut kujdeset për 12 persona në bazë të të drejtës për njohje të azilit. Në të njëjtën kohë, ajo kujdeset për 163 persona me status subsidiar, nga të cilët 153 persona që banojnë sipas kësaj arsyeje janë nga kriza e Kosovës⁷ në vitin 1999, 4 nga Republika arabe e Sirisë, 1 nga Pakistani, 3 nga Kongo dhe 2 nga Afganistani.⁴⁷

A.5.3. Procedura para gjykatave administrative⁴⁸

Pasi merret një vendim nga Sektori i Azilit pranë Ministrisë së Punëve të Brendshme si një organ kompetent në një procedurë administrative e cila është përfundimtare, aplikanti ka të drejtë të paraqesë padi në Gjykatën Administrative të Maqedonisë së Veriut. Në vitin 2018 dhe 2019, organizata joqeveritare Shoqatë Maqedonase e Juristëve të Rinj ngriti 66 padi në emër të azilkërkuesve dhe personave nën mbrojtje subsidiare. Në vitin 2018, Gjykata Administrative⁴⁹ vendosi për 38 raste, ndërsa në vitin 2019 vendosi për 51 raste. Megjithatë, duhet të kihet parasysh se numri i vendimeve të kësaj gjykate i referohet edhe padive të ngritura në periudhën e mëparshme.

A.6. Migracioni i kthimit

Migracioni i kthimit i të huajve dhe shtetasve të emigruar të Maqedonisë së Veriut në dekadën e fundit përkon me dinamikën e rritjes së këtyre lëvizjeve të emigrantëve. Lidhur me migracionin e kthimit të të huajve emigrantë, të dhënat në dispozicion të Entit Shtetëror të Statistikës i referohen personave me

⁴⁷ Qeveria e Maqedonisë së Veriut, Ministria e Punëve të Brendshme, Raporti Vjetor 2020 (shih fusnotën 28), fq. 22.

⁴⁸ Për nevojat e këtij dokumenti, Zyra e IOM Shkup iu drejtua Kryetarit të Gjykatës së Lartë Administrative me një kërkesë për të dhëna statistikore mbi vendimet e Gjykatës Administrative dhe Gjykatës së Lartë Administrative. Nuk kishte përgjigje ndaj kërkesës.

⁴⁹ ShMAR, "Situata me azilin në Republikën e Maqedonisë së Veriut 2018-2019", raport (Shkup, ShMAR, 2020) <https://myla.org.mk/wp-content/uploads/pdf/State-of-Asylum-2018-2019.pdf>.

qëndrim të përkohshëm. Ato tregojnë se në periudhën 2009-2019 numri i të huajve me qëndrim të përkohshëm që janë larguar nga Maqedonia e Veriut varion nga 23 persona (2009) në 283 persona (2017) (Tabela 38). Origjina e tyre sipas kontinenteve dhe vendeve përkon me dinamikën e emigrantëve të huaj.

Tabela 38. Shtetas të Republikës së Maqedonisë së Veriut të rishpërngulur në RMV nga vendet e huaja, sipas kontinenteve, 2009-2019

Kontinenti	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Evropë	21	64	119	66	77	86	218	158	229	211	167
Amerikë	0	6	6	8	8	2	10	8	16	12	5
Azi	6	12	18	10	9	7	9	14	22	5	14
Afrikë	0	2	3	0	0	0	8	7	4	2	0
Oqeani	0	0	1	1	2	1	4	3	11	3	0
E panjohur	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Gjithsej	23	84	147	85	96	99	249	190	283	233	186

Burimi: Të dhënat e ESHS-së, 2021b.

Sa i përket karakteristikave demografike të të huajve me qëndrim të përkohshëm që u larguan nga Maqedonia e Veriut, mund të konkludohet se më shumë se 70% janë burra, ndërsa rreth dy të tretat janë të rinj (15-29 vjeç) dhe popullsi më të re të moshës së mesme (30-39 vjeç).

Emigrimi intensiv nga Maqedonia e Veriut në vendet e jashtme nuk është përcjellë me prurje të konsiderueshme kthimi. Numri i qytetarëve që janë kthyer mbetet shumë i vogël në dhjetëvjeçarin e fundit. Ai varion nga 259 persona (2009) në 490 persona (2013) (Tabela 39). Shumica e tyre vijnë nga vendet evropiane, ndërsa numri i të kthyerve nga Amerika dhe Oqeania është dhjetë herë më i ulët. Rreth një e treta ose më shumë të kthyer nga vendet evropiane vijnë nga Shqipëria dhe Serbia, të cilat nuk janë vende pritëse tradicionale për qytetarët e Maqedonisë së Veriut.

Tabela 39. Shtetas të Republikës së Maqedonisë së Veriut të rishpërngulur në RMV nga vendet e huaja, sipas kontinenteve, 2009 - 2019

Origin	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Evropë	225	287	323	360	451	232	218	234	268	323	274
Amerikë	10	7	12	23	19	18	29	38	16	27	27
Azi	0	0	0	0	1	2	1	0	1	4	8
Afrikë	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Oqeani	24	9	14	13	19	13	11	11	19	15	26
Gjithsej	259	303	349	396	490	265	259	283	304	369	336

Burimi: Të dhënat e ESHS, 2021b.

Të dhënat mbi karakteristikat demografike të qytetarëve të Maqedonisë së Veriut të kthyer nga jashtë tregojnë një strukturë relativisht uniforme, por me luhajtje të theksuara sa i përket përfaqësimit të burrave dhe grave. Në strukturën sipas moshës, pjesëmarrja e të rinjve (15-29 vjeç) dhe popullsisë më të re të moshës së mesme (30-39 vjeç) rritet, ndërsa pjesa e popullsisë më të vjetër të moshës së mesme (40-49 vjeç) zvogëlohet. Sa i përket nivelit të arsimit, përfaqësimi i personave me nivel të mesëm dhe të ulët dominon, ndërsa pjesëmarrja e atyre me nivel të lartë arsimor është shumë e vogël. Sipas statusit martesor, dominon përfaqësimi i të kthyerve të martuar. Për sa i përket arsyeve të kthimit në vend, më shumë se dy të tretat janë kthyer për arsye martesore dhe familjare.

A.7. Migracioni i brendshëm

Studimet e migracionit të brendshëm tregojnë se lëvizjet totale të migracionit brenda vendit, pastaj format e tyre të ndryshme, si dhe karakteristikat e migrantëve kushtëzohen nga niveli i zhvillimit socio-ekonomik dhe ndryshimet e organizimit territorial. Kjo konfirmohet edhe nga rezultatet e hulumtimeve të deritanishme mbi migracionin e brendshëm në Maqedoninë e Veriut në një periudhë më të gjatë, pra nga vitet gjashtëdhjetë të shekullit të kaluar e deri më sot. Për të pasur një ide më të mirë të veçorive të këtyre lëvizjeve të migracionit në dekadën e fundit (2009-2019), është e rëndësishme të bëhet një pasqyrë e shkurtër e fazave të tranzicionit të migracionit.

A.7.1. Ndryshimet në format e ndryshme të migracionit të brendshëm

Tranzicioni në fushën e migracionit në historinë e kohëve të fundit nënkupton ekzistencën e rregullive karakteristike të lëvizjeve të migracionit, si një pjesë e rëndësishme e procesit të modernizimit. Ideja për tranzicionin e migracionit u zhvillua nga gjeografi amerikan Wilbur Zelinsky në vitin 1971.⁵⁰ Ai shënon kalimin nga një numër i madh i formave më të vogla dhe të kufizuara të lëvizshmërisë hapësinore dhe sociale të popullsisë në shoqëritë para-moderne në forma më të gjera dhe më të larmishme të migracionit në shoqëritë moderne, gjatë së cilës paraqiten ndryshime të rregullta në intensitetin e migracionit dhe formave të tyre.⁵¹

Në procesin e tranzicionit në fushën e migracionit, dallohen pesë faza karakteristike, duke filluar nga shoqëritë tradicionale para-moderne (faza I), përmes shoqërive të hershme dhe të vonshme të tranzicionit (fazat II dhe III), në shoqëritë e zhvilluara dhe shumë të zhvilluara (fazat IV dhe V).

⁵⁰ Hipoteza e tranzicionit celular, *Anketa Gjeografike* 61 (2): 219 – disponohet në www.jstor.org/stable/213996.

⁵¹ Baletić W.A., *Stanovništvo i razvoj*, MATE, Zagreb, 1999, f. 286. Alisa Wertheimer-Baletić, *Popullsia dhe Zhvillimi, Rishikimi Ekonomik*, 54 (3–4): 404–410.

Studimi i formave të ndryshme të migracionit të brendshëm në Maqedoninë e Veriut, nga mesi i shekullit të kaluar e deri më sot, përkundër ndryshimeve të mëdha në organizimin administrativo-territorial, në thelb konfirmon rregullsitë karakteristike në zhvillimin e këtyre lëvizjeve migratore, përkatësisht tranzicionit të migracionit.

Veçoritë e migracionit të brendshëm deri në fillim të viteve 1960 korrespondojnë me fazën e parë të tranzicionit të migracionit, e cila karakterizohet nga lëvizshmëria e dobët e popullsisë në drejtim të zhvendosjes së përhershme brenda vendit dhe qarkullimit relativisht të kufizuar të popullsisë dhe fuqisë së punës. Në këtë mënyrë, dominon elementi autokton dominon në popullsinë e përgjithshme, përkatësisht ajo që nuk e ka ndryshuar fare vendbanimin e përhershëm.

Faza e dytë e tranzicionit të migracionit në fushën e migracionit të brendshëm i referohet “shoqërisë së hershme kalimtare”, e cila përkon me periudhën 1961-1971, kur filloi migracioni intensiv nga fshatrat në qytete dhe u rritën lloje të ndryshme të “migracionit qarkor”. Këto zhvendosje ndërlidhen kryesisht me proceset e deagrarizimit, industrializimit dhe urbanizimit, të kushtëzuara nga ndryshimet e mëdha të zhvillimit socio-ekonomik.

Sipas ndryshimeve të madhësisë dhe formave të zhvendosjeve brenda vendit, periudha 1971-1981 përkon me fazën e tretë të tranzicionit të migracionit. Megjithëse intensiteti i migracionit nga fshatrat në qytete është zvogëluar, madhësia e tyre absolute dhe relative ka mbetur e rëndësishme. Në të njëjtën kohë, llojet e ndryshme të “migracionit qarkor” u rritën më tej.

Duke pasur parasysh ndryshimet në organizimin administrativo-territorial të vendit, në periudhën 1981-1994, ndryshimet e madhësisë dhe llojeve të migracionit të brendshëm nuk mund të shihen. Duke u bazuar në disa tregues, mund të konkludohet se ka pasur një rritje të konsiderueshme të migracionit ndër-komunal, përkatësisht atyre nga qyteti në qytet dhe brenda zonës së qytetit të Shkupit, karakteristike e fazës IV të tranzicionit të migracionit. Në të njëjtën kohë, vazhdoi migracioni nga fshatrat në qytete, por me një madhësi absolute dhe relative të reduktuar ndjeshëm.

Hulumtimet mbi migracionin e brendshme pas vitit 1991, përkatësisht në periudhën e tranzicionit konfirmuan se Maqedonia e Veriut ka mbetur në fazën e IV-të të tranzicionit të migracionit. Intensiteti i zvogëluar i migracionit të brendshëm nuk kushtëzohet nga niveli i zhvillimit të vendit - në përgjithësi dhe rajonal, por nga intensifikimi i emigracionit jashtë vendit. Faktikisht, përveç migracionit të reduktuar të përhershëm, asnjë nga veçoritë e tjera të fazës së V-të të tranzicionit

të migracionit, e cila është karakteristike për vendet shumë të zhvilluara, nuk mund të njihet. Kjo fazë karakterizohet me: a) zvogëlimin e migracionit të përhershëm dhe ngadalësimin e disa formave të qarkullimit të popullsisë dhe fuqisë së punës për shkak të formave të reja të krijuara të komunikimit përmes mediave moderne; b) pothuajse i gjithë migracioni i përhershëm është ndërurban dhe intraurban; c) shfaqja e formave të reja të “migracionit qarkor”; gjithashtu d) mund të pritet kontroll i rreptë politik i migracionit të brendshëm.⁵²

A.7.2. Veçoritë e migracionit të brendshëm në periudhën 2009-2019

Monitorimi i rregullt statistikor i migracionit të brendshëm nga ESHS mbulon emigrantët dhe imigrantët dhe mundëson vëzhgimin e lëvizjeve (flow) aktuale, në total dhe sipas rajoneve/komunave të veçanta në Republikën e Maqedonisë së Veriut, pra sipas organizimit territorial të vlefshëm.⁵³ Burimi i të dhënave për migracionin e popullsisë brenda vendit janë të gjitha të dhënat nga fletëparaqitjet/kontrollet e emigrantëve/imigrantëve, të cilat merren nga njësitë rajonale të Ministrisë së Punëve të Brendshme të Maqedonisë së Veriut.⁵⁴

Të dhënat e Entit Shtetëror të Statistikës për Migracionin e Brendshëm në periudhën 2009-2019 tregojnë se numri i emigrantëve/imigrantëve, edhe pse me disa lëkundje, mbetet relativisht i vogël dhe është në interval prej 2976 (2010) në 3462 persona (2016) (Tabela 40). **Numri i përgjithshëm i emigrantëve/imigrantëve** në këtë interval kohor është 35464 persona, ndërsa numri mesatar vjetor i migrantëve (3546 persona) është pak më i lartë se në periudhën 2000-2008 (3346 persona).

⁵² Qeveria e Republikës së Maqedonisë, Ministria e Punës dhe Politikës Sociale *Studim mbi migracionin e brendshëm në Republikën e Maqedonisë*, Shkup 2009, f. 75-76.

⁵³ Në përputhje me Ligjin për Organizim Territorial të Vetëqeverisjes Lokale në Republikën e Maqedonisë (“Fletorja Zyrtare e RM” Nr. 55/2004, 12/2005 dhe Nr. 10/2014) dhe sipas rajoneve statistikore, sipas Nomenklaturës së Njësisve Statistike Territoriale të Republikës së Maqedonisë, NTES (“Fletorja Zyrtare e Republikës së Maqedonisë” Nr. 158/2007), ndryshimet e fundit janë bërë në Janar 2014 (“Fletorja Zyrtare e Republikës së Maqedonisë” Nr. 10 e datës 20.01.2014. (Shih fusnotën 2.)

⁵⁴ Hulumtimi mbi zhvendosjen e popullsisë në Republikën e Maqedonisë, sipas përmbajtjes dhe organizimit të dhënë në këto shpjegime metodologjike, është kryer në përputhje me Programin e Kërkimit Statistikor (“Fletorja Zyrtare e Republikës së Maqedonisë” Nr. 11/08 , 141/2010, 24/2014 dhe 50/2017 ”), dhe bazuar në Ligjin për Statistikat Shtetërore (“Fletorja Zyrtare e Republikës së Maqedonisë ”Nr. 54/97, 21/07, 51/2011, 42/2014 , 192/2015 dhe 27/16), si dhe Ligji për Regjistrimin e Vendbanimit dhe Qëndrimin të Qytetarëve (“Fletorja Zyrtare e Republikës së Maqedonisë” nr. 36/92, 12/93, 43/2000 dhe 66/2007) dhe Ligji për të Huajt (“Fletorja Zyrtare e Republikës së Maqedonisë” nr. 35/2006, 66/2007, 117/2008, 92/2009 dhe 156/2010).

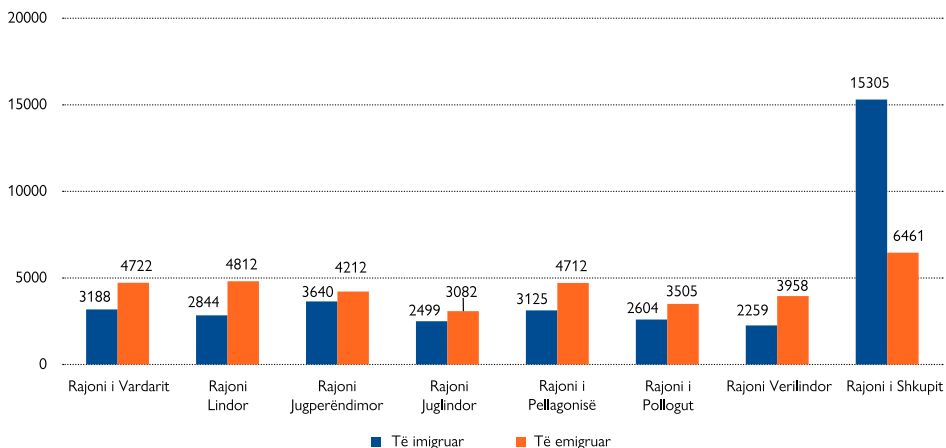
Tabela 40. Migrimi i brendshëm në Republikën e Maqedonisë së Veriut - gjithsej persona të imigruar dhe emigruar, stoku i migrimit, sipas rajoneve, 2009-2019

Rajoni	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Gjithsej shtetas të imigruar sipas rajonit											
I Vardarit	303	314	325	304	363	303	259	255	221	289	252
Lindor	257	295	266	292	212	256	252	260	269	258	227
Jugperëndimor	379	362	382	416	343	269	275	298	299	279	338
Juglindor	210	250	271	254	195	238	219	205	224	215	218
I Pellagonisë	324	318	359	333	261	263	272	279	233	217	266
I Pollogut	277	286	271	304	259	182	193	210	215	196	211
Verilindor	224	187	207	223	217	212	216	188	206	173	206
I Shkupit	1207	964	1245	1515	1341	1336	1545	1767	1456	1406	1523
Gjithsej – të gjitha rajonet	3181	2976	3326	3641	3191	3059	3231	3462	3123	3033	3241
Gjithsej shtetas të emigruar sipas rajonit											
I Vardarit	420	395	394	503	423	398	440	466	455	408	420
Lindor	415	339	457	489	421	456	484	466	411	446	428
Jugperëndimor	376	324	388	370	380	384	417	378	391	362	442
Juglindor	261	240	274	292	259	289	324	306	268	297	272
I Pellagonisë	398	397	490	500	388	422	410	448	432	424	403
I Pollogut	365	236	329	367	293	268	328	367	330	280	342
Verilindor	335	332	345	393	368	357	332	460	337	335	364
I Shkupit	611	713	649	727	659	485	496	571	499	481	570
Gjithsej – të gjitha rajonet	3181	2976	3326	3641	3191	3059	3231	3462	3123	3033	3241
Stoku i migrimit											
I Vardarit	-117	-81	-69	-199	-60	-95	-181	-211	-234	-119	-168
Lindor	-158	-44	-191	-197	-209	-200	-232	-206	-142	-188	-201
Jugperëndimor	3	38	-6	46	-37	-115	-142	-80	-92	-83	-104
Juglindor	-51	10	-3	-38	-64	-51	-105	-101	-44	-82	-54
I Pellagonisë	-74	-79	-131	-167	-127	-159	-138	-169	-199	-207	-137
I Pollogut	-88	50	-58	-63	-34	-86	-135	-157	-115	-84	-131
Verilindor	-111	-145	-138	-170	-151	-145	-116	-272	-131	-162	-158
I Shkupit	596	251	596	788	682	851	1049	1196	957	925	953
Gjithsej – të gjitha rajonet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Burimi: Të dhënat e ESHS, 2021b.

Në dekadën e fundit (2009-2019), **migracioni i brendshëm në nivel rajonal** karakterizohet nga lëkundje relativisht më të vogla ose më të mëdha sipas viteve individuale, si për sa i përket imigrantëve ashtu edhe emigrantëve. Për më tepër, të gjitha rajonet përveç Shkupit në të gjithë periudhën, si dhe Rajoni Jugperëndimor në vitin 2009 dhe 2010, si dhe Rajoni Juglindor dhe i Pollogut në vitin 2010, kanë më pak imigrantë sesa emigrantë, përkatësisht kanë shënuar një bilanc negativ migracioni. Për sa i përket numrit të përgjithshëm dhe pjesëmarrjes së imigrantëve në rajone të caktuara në totalin e imigrantëve në vend, numri dhe pjesëmarrja më e madhe është në Shkup - 15305 persona ose 43.2%, dhe më e ulëta është në Rajonin Verilindor (6.4%) (Grafiku 11). Pjesëmarrja e rajoneve të tjera është nga 7.3% (Pollog) në 10.3% (Jugperëndim). Megjithatë, në strukturën e numrit të përgjithshëm të emigrantëve sipas rajoneve individuale vërehen devijime të caktuara në krahasim me imigrantët. Kështu, pjesëmarrja e Rajonit të Shkupit në totalin e emigrantëve është dy herë më e ulët (18.2%), është relativisht e lartë në Rajonin Lindor (13.6%), Rajoni i Vardarit (13.3%), Rajoni i Pellagonisë (13.3%) dhe Rajoni Jugperëndimor (11.9%), ndërsa më i ulët në Rajonin e Pollogut (9.9%) dhe Rajonin Juglindor (8.7%).

Grafiku 11. Numri i përgjithshëm i migrantëve të brendshëm në Republikën e Maqedonisë së Veriut, 2009-2019

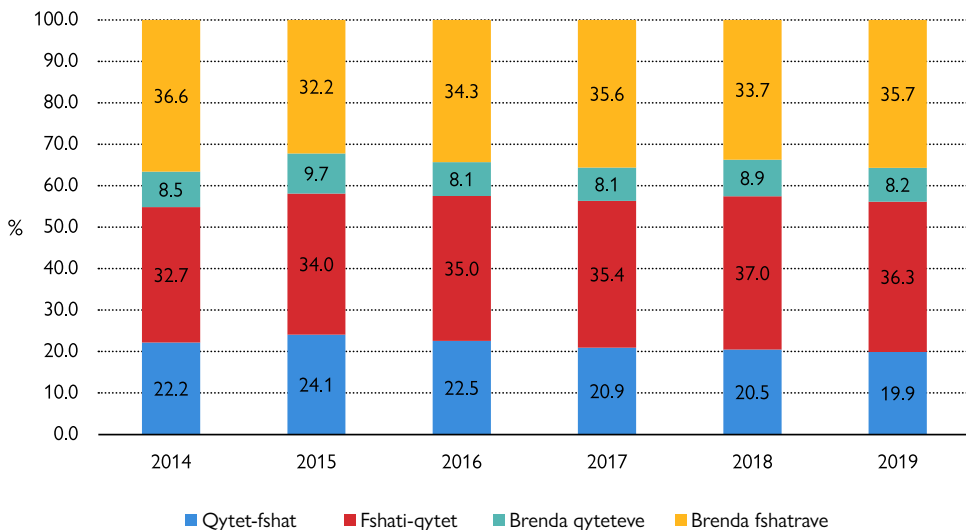

Burimi: Të dhënat e ESHS-së, Maqedonia e Veriut.

Këto të dhëna konfirmojnë pa mëdyshje se rajoni i Shkupit absorbon pjesën më të madhe të migracionit brenda vendit dhe se migracioni i brendshëm në dekadën e fundit ka pasur një ndikim të rëndësishëm në rritjen e përgjithshme të popullsisë.

Në lidhje me llojet e imigracionit/emigracionit që kanë të bëjnë me migracionin lokal dhe ndërkomunal, bazuar në të dhënat e Entit Shtetëror të Statistikave për periudhën 2014-2019 (për të cilat ka të dhëna të krahasueshme sipas ndryshimeve të fundit të Ligjit për Organizimin Territorial të Vetëqeverisjes Lokale në Maqedoninë e veriut), mund të thuhet kjo që vijon: numri i përgjithshëm i migrantëve në zhvendosjet lokale në këtë interval kohor është 24761 persona, nga të cilët 5849 njerëz u zhvendosën nga qyteti në fshat, 9508 nga fshati në qytet, dhe 9404 persona migruan nga fshati në fshat. 2316 persona morën pjesë në migracionin qytet-qytet ose ndërkomunal. Pjesëmarrja e llojeve të përmendura të migracionit të brendshëm tregojnë se në këtë periudhë prania e migracionit rural-urban mbetet dominuese, ndërsa përkundër luhatjeve, pjesëmarrja e migracionit fshat-fshat mbetet e lartë (Grafiku 12).

Grafiku 12. Pjesëmarrja e llojeve të veçanta të zhvendosjeve në migracionin e brendshëm të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 2014-2019

Burimi: ESHS, Maqedonia e Veriut.

Përfaqësimi i këtyre llojeve të migracionit të brendshëm ndryshon në nivel rajonal. Kjo në thelb kushtëzohet nga përfaqësimi i popullsisë urbane dhe rurale në rajone, si dhe nga struktura e saj demografike dhe socio-ekonomike dhe niveli i zhvillimit të rajoneve individuale në vend. Në periudhën 2014-2019, numri i migrantëve nga zonat urbane në ato rurale është relativisht i barabartë, duke filluar nga 579 persona (Rajoni Lindor) në 888 persona (Rajoni i Pollogut) (Tabela 41).

Tabela 41. Llojet e migrimit në migracionin e brendshëm të Republikës së Maqedonisë së Veriut, gjithsej dhe në nivel rajonesh, 2014-2019

Region	From a city to a village	From a village to a city	Inter-city	Inter-village
I Vardarit	634	952	309	485
Lindor	579	1560	620	604
Jugperëndimor	751	1318	553	1405
Juglindor	685	1105	252	1548
I Pellagonisë	730	1319	408	843
I Pollogut	888	1136	116	3107
Verilindor	745	1218	58	971
I Shkupit	837	900	-	441
Gjithsej – të gjitha rajonet	5849	9508	2316	9404

Burimi: ESHS, 2021c.

Migracioni fshat-qytet është më i vogël në rajonin e Shkupit (900) dhe Vardarit (952). Migracioni qytet-qytet varion nga 58 persona (Rajoni Verilindor) deri në 620 persona (Rajoni Lindor), ndërsa nuk ekziston në Rajonin e Shkupit. Një e treta (33%) e zhvendosjeve fshat-fshat i përkasin Rajonit të Pollogut, ndërsa 31.4% Rajonit Jugperëndimor dhe Juglindor.

Migracioni i brendshëm në Republikën e Maqedonisë së Veriut dominohet vazhdimisht nga imigracioni, ndërsa me këtë edhe bilanci pozitiv i migracionit në zonat urbane. Në periudhën 2014-2019 ky është relativisht i vogël dhe varion nga 110 (2017) në 174 persona (2019) (Tabela 42). Në të njëjtën kohë, zonat rurale kanë humbur shumë herë më shumë banorë, përkatësisht bilanci negativ i migracionit të tyre është 10 herë më i lartë.

Tabela 42. Numri i personave të imigruar dhe emigruar në zonat urbane dhe rurale Republika e Maqedonisë së Veriut, 2014-2019

Category/Type	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Zonat urbane						
Të imigruar	2201	2394	2551	2250	2234	2365
Të emigruar	2043	2257	2409	2140	2060	2210
Stoku i migracionit	158	137	142	110	174	155
Zonat rurale						
Të imigruar	858	837	911	873	799	876
Të emigruar	1016	974	1053	983	973	1031
Stoku i migracionit	-1874	-1811	-1964	-1856	-1772	-1907
Gjithsej - të imigruar / të emigruar	3059	3231	3462	3123	3033	3241

Burimi: ESHS, 2021c.

Të dhënat në Tabelën 42 konfirmojnë se një pjesë relativisht e madhe e atyre që janë larguar nga zonat rurale të Maqedonisë së Veriut nuk u zhvendosën në qytete, por mbase drejt vendeve të huaja. Ky është një supozim real dhe shpjegim logjik i këtyre të dhënave, veçanërisht duke pasur parasysh faktin se shumica e qytetarët e Maqedonisë së Veriut që shkojnë jashtë vendit nuk e raportojnë largimin e tyre.

Duke pasur parasysh vëllimin dhe përhapjen e zhvendosjeve lokale dhe ndërkomunale në vend dhe intensitetin e emigrimit jashtë vendit në dy dekadat e fundit, si dhe kushtëzimin e tyre shkak-pasojë, mund të konkludohet se migrimet e jashtme kanë kompensuar kryesisht zhvendosjet e brendshme. Në rrethana të nivelit relativisht më të ulët të zhvillimit të të gjitha rajoneve përveç Rajonit të Shkupit, ndërsa me këtë edhe mundësitë e zvogëluara të punësimit dhe kushtet e përshtatshme të jetesës, migrimet e mundshme të brendshme u shndërruan në emigrim jashtë vendit, të cilat u intensifikuan në të gjitha rajonet, veçanërisht në zonat rurale me potencial më të madh demografik.⁵⁵

⁵⁵ Qeveria e Republikës së Maqedonisë, Studim mbi migracionin e brendshëm në Republikën e Maqedonisë, Ministria e Punës dhe Politikës Sociale, cit, f. 77.

PJESA B: NDIKIMI I MIGRACIONIT

Ndikimi i migracionit të ligjshëm në zhvillimin demografik, ekonomik dhe social është në korrelacion të drejtpërdrejtë me vëllimin, karakteristikat strukturore dhe lidhjen shkak-pasojë të emigrimit të shtetasve të Maqedonisë jashtë vendit dhe imigrimit të huajve. Në periudhën 2009-2019, vëllimi i imigrimit, përkatësisht numri i të huajve që qëndrojnë dhe punojnë në Maqedoninë e Veriut, përkundër trendit në rritje, ka mbetur relativisht i vogël dhe ka karakter kryesisht të përkohshëm. Prandaj, nuk mund të ketë një ndikim të rëndësishëm në aspektet e përmendura të zhvillimit. Rrjedhimisht, ndikimi i migracionit të ligjshëm duhet parë kryesisht në drejtim të emigrimit të madh jashtë vendit.

Lidhur me ndikimin e migracionit ilegal, me përjashtim të valës së madhe në vitet 2015-2016, në dekadën e fundit nuk është parë një vëllim i rëndësishëm që do të kishte implikime më serioze në zhvillim. Maqedonia e Veriut është një vend transit për shumicën e tyre. Në të njëjtën kohë, sipas autoriteteve, pothuajse të gjithë azilkërkuesit nuk i përmbushin bazat ligjore për dhënien e së drejtës për azil.

Në rrethana të tilla, objekti i vëzhgimit i profilit të migracionit janë pasojat dhe implikimet e emigrimit jashtë vendit i cili ka arritur një shkallë shumë të madhe. Ato janë të shumta dhe shumë komplekse, ndërsa manifestohen në zhvillimin e popullsisë dhe kapitalit njerëzor, fuqisë punëtore në dispozicion dhe tregut të punës, veprimtarisë arsimore dhe shkencore, zhvillimit socio-ekonomik, shëndetit dhe mjedisit. Ndikimi i migracionit zakonisht vërehet në nivelet makro, meso dhe mikro.

B.1. Ndikimi i migracionit mbi zhvillimin e popullsisë dhe kapitalit njerëzor

B.1.1. Ndryshimet në numrin e përgjithshëm të popullsisë

Numri i shtetasve të Maqedonisë së Veriut që u larguan nga vendi dhe numri i atyre që qëndrojnë dhe jetojnë në vendet e pritjes anëmbanë botës në periudhën 2009-2019 u rrit ndjeshëm. Ndryshimet në kontingjentin e migracionit të shtetasve të Maqedonisë së Veriut kushtëzohen nga vala e re e emigrantëve, e cila sipas të gjitha shenjave ka karakter emigrimi të përhershëm, ndryshimet në numrin e fëmijëve të lindur nga shtetasit tanë jashtë vendit, si dhe transformimi i vazhdueshëm i qëndrimit të përkohshëm në të përhershëm, veçanërisht të rinjtë që studiojnë ose janë në specializim jashtë vendit.

Të dhënat e disponueshme nga burimet e huaja⁵⁶ konfirmojnë se në dekadën e fundit (periudha nga 2009-2019) numri i shtetasve maqedonas që largohen për në vendet evropiane të pritjes është rritur (flow data) me rreth 30% (Tabela 25). Numri i përgjithshëm i atyre që kanë shkuar në vendet evropiane dhe vende të tjera të botës, nga ana tjetër, pas vitit 2015 u dyfishua dhe arriti në rreth 26,000 njerëz.⁵⁷ Është realiste të supozohet se disa prej tyre janë emigrantë të përhershëm, ndërsa disa i përkasin migracionit qarkor, që do të thotë se çdo vit popullsia e përgjithshme në vend po zvogëlohet në bazë të emigracionit të përhershëm jashtë vendi.

Kjo konfirmohet edhe nga të dhënat e burimeve të njëjta për numrin e përgjithshëm të shtetasve të RMV-së që jetojnë jashtë vendit (stock data). Sipas të dhënave të Eurostat-it, në periudhën 2009-2020 është rritur me rreth 70,000 persona. Kjo mund të vlerësohet si një vlerësim jo i plotë i numrit të shtetasve tanë që kanë emigruar përgjithmonë në një nga vendet evropiane të pritjes sepse për disa prej tyre nuk ka të dhëna.

Për më tepër, një numër i madh i shtetasve të RMV-së banojnë në vendet evropiane me pasaporta bullgare dhe nuk përfshihen në statistikat e Eurostat si emigrantë nga Republika e Maqedonisë së Veriut. Të dhënat e Atlasit të Migracionit 2020, nga ana tjetër, tregojnë se numri i përgjithshëm i shtetasve të RMV-së në mbarë botën në periudhën 2010-2020 u rrit me më shumë se 160,000 njerëz. Nëse marrim parasysh se disa prej tyre kanë lindur jashtë vendit, atëherë mund të vlerësohet se në dekadën e fundit, bazuar në emigracionin jashtë vendit, numri i popullsisë së përgjithshme në vend është zvogëluar me rreth 100,000 njerëz.

Në periudhën pas vitit 2009, ndikimi i emigracionit në **rritjen e popullsisë** në Maqedoninë e Veriut dhe për shkak të trendit në rritje të numrit të fëmijëve të lindur jashtë vendit është edhe më i theksuar. Ai korrespondon me rritjen e migrimit të familjes, ndërsa me këtë edhe me numrin e grave, e cila gjë shoqërohet me një rritje të numrit dhe pjesëmarrjes së grave të moshës pjellore (15-49 vjeç) dhe grave të moshës riprodhuese optimale (20-34 vjeç). Në periudhën 2009-2019, numri i lindjeve jashtë vendit u rrit nga 3510 në 5187 fëmijë ose me 47.8% (Tabela 43).

⁵⁶ Eurostat, "Emigration", data set, në dispozicion në https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_emi1ctz&lang=en (aksesuar më 15 maj 2021); JRC, *Atlas of Migration 2020* (shih shënimin 8).

⁵⁷ JRC, *Atlas of Migration 2020*; DESA, "International migrant stock 2019" (shih shënimin 30).

Tabela 43. Numri i fëmijë të lindur të gjallë në Republikën e Maqedonisë së Veriut dhe fëmijëve të lindur të gjallë të shtetasve të RMV-së në vendet e huaja 2009-2019 viti

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Fëmijë të lindur të gjallë në vend	23684	24296	22770	23568	23138	23596	23075	23002	21754	21333	19845
Fëmijë të lindur të gjallë në vendet e huaja	3510	3642	4012	4221	4373	4400	4632	4833	4829	5019	5187
Pjesëmarrja (në %) e fëmijëve të lindur të gjallë në vendet e huaja në totalin e fëmijëve të lindur të gjallë të vendit	14.8	15.0	17.6	17.9	18.9	18.6	20.1	21.0	22.2	23.5	26.1

Burimi: ESHS, 2010b, 2011a, 2012b, 2013b, 2014b, 2015b, 2016a, 2017c, 2018b, 2019b dhe 2020c.

Në të njëjtën kohë, përqindja e atyre që kanë lindur jashtë vendit në numrin e përgjithshëm të lindjeve në vend prej 14.8% (2009) arriti në më shumë se një të katërtën ose 26.1% (2019). Në këtë interval kohor, 48658 fëmijë kanë lindur jashtë vendit, që paraqet një natalitet dyvjeçar të vendit dhe 19.5% e lindjeve të përgjithshme (250.061 fëmijë) në Maqedoninë e Veriut. Për sa i përket vendeve të pritjes, më shumë se dy të tretat (66-70%) i përkasin tre vendeve pritëse evropiane (Zvicrës, Italisë dhe Gjermanisë). Megjithatë, duhet të kihet parasysh se këto të dhëna nuk nënkuptojnë mbulimin e plotë të fëmijëve të lindur jashtë vendit, përkatësisht numri i tyre sot është ndoshta shumë më i lartë.

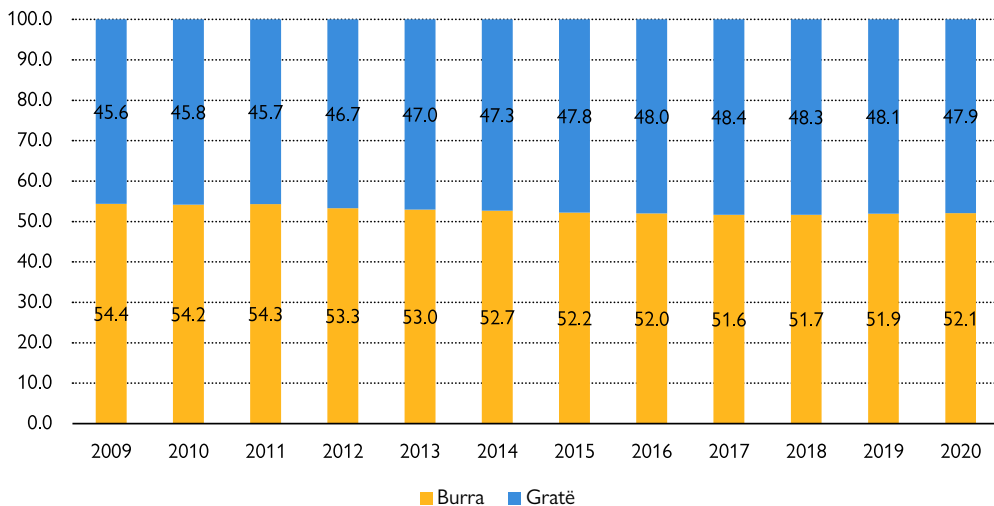
Veçoritë e kontingjentit të migracionit konfirmojnë se me emigrimin e Maqedonisë së Veriut drejtpërdrejt (përmes daljes së popullsisë aktuale) dhe indirekt (përmes shtimit natyror) humbet një pjesë e konsiderueshme të popullsisë së përgjithshme. Të gjitha të dhënat tregojnë se ka rreth 700000 (ndoshta edhe më shumë) shtetas të RMV-së jashtë vendit (shih Tabelën 24), që përfaqësojnë më shumë se një të tretën e popullsisë së përgjithshme të vendit. Duke pasur parasysh numrin e përgjithshëm të banorëve në Maqedoninë e Veriut, sot emigrimi jashtë vendit merr përmasat e një eksodi me një ndikim shumë të pafavorshëm në zhvillimin e popullsisë në vend.

B.1.2. Ndikimi mbi strukturën demografike dhe plakjen e popullsisë

Së bashku me intensifikimin e emigrimit Maqedonia e Veriut jashtë vendit, në dekadën e fundit kanë ndodhur ndryshime të mëdha në strukturën demografike të qytetarëve të Maqedonisë së Veriut në vendet e huaja.

Për sa i përket strukturës së tyre sipas gjinisë, ka një rritje të numrit dhe pjesëmarrjes së grave në kontingjentin e migracionit. Kjo konfirmohet nga të dhënat e Eurostat-it për ndryshimet në numrin e burrave dhe grave në periudhën 2009-2019. Në fakt, numri i burrave në vendet evropiane të pritjes u rrit me 25.1%, ndërsa numri i grave me 37.1%. Kjo rritje rezultoi në rritje të pjesëmarrjes së grave nga 45.6% (2009) në 47.9% (2019) (Grafiku13).

Grafiku 13. Struktura (në %) sipas gjinisë së shtetasve të RMV së në vendet evropiane të pritjes, 2009-2019

Burimi: Eurostat, 2021b.

Gjithashtu, ndryshime të mëdha kanë ndodhur edhe në strukturën e moshës së qytetarëve të Maqedonisë së Veriut jashtë vendit. Kjo konfirmohet nga të dhënat për kontingjentet funksionale bazë të emigrantëve nga Republika e Maqedonisë së Veriut në vendet evropiane të pritjes (Tabela 44).

Tabela 44. Kontingjentet themelore funksionale të migrantëve nga Republika e Maqedonisë së Veriut në vendet evropiane të pritjes, 2009, 2015 dhe 2020

Grupet demografike	2009 - 229366 migrantë		2015 - 273370 migrantë		2020 - 299506 migrantë	
	Numri i kontigjenteve të migrimit funksional bazë	Pjesa (në%) e secilit kontingjent në numrin total	Numri i kontigjenteve të migrimit funksional bazë	Pjesa (në%) e secilit kontingjent në numrin total	Numri i kontigjenteve të migrimit funksional bazë	Pjesa (në%) e secilit kontingjent në numrin total
Fëmijë (mosha 0 - 4)	16879	7.4	20456	7.5	19333	6.5
Fëmijë (mosha 5 - 14)	33388	14.6	34226	12.5	35760	11.9
Young people (15-29)	62267	27.1	68546	25.1	70063	23.4

Grupet demografike	2009 - 229366 migrantë		2015 - 273370 migrantë		2020 - 299506 migrantë	
	Numri i kontigjenteve të migrimin funksional bazë	Pjesa (në%) e secilit kontingjent në numrin total	Numri i kontigjenteve të migrimin funksional bazë	Pjesa (në%) e secilit kontingjent në numrin total	Numri i kontigjenteve të migrimin funksional bazë	Pjesa (në%) e secilit kontingjent në numrin total
Working-age population (15-64)	172126	75.0	200158	73.2	219438	73.3
Popullsi fertile e grave (mosha 15-49)	64376	28.1	78681	28.8	85158	28.4
Gra të moshës optimale riprodhuese (mosha 20-34)	33934	14.8	39043	14.3	40967	13.7
Popullsi (mosha 65+)	6973	3.0	12059	4.4	17784	5.9
Popullsi e moshës së tretë (mosha 85+)	167	0.1	245	0.1	484	0.2

Burimi: ESHS, 2021b.

Ato tregojnë se numri i fëmijëve (0-4 vjeç) është rritur nga 16879 (2009) në 20456 (2015), përkatësisht 19333 fëmijë (2020). Numri i fëmijëve të moshës shkollore (5-14 vjeç) është rritur relativisht më pak se 33388, në 34226 dhe 35760, respektivisht. Rritja e vazhdueshme është gjithashtu karakteristike për të rinjtë (15-29 vjeç), numri i të cilëve ka arritur në rreth 70000 njerëz. Përqindja e fëmijëve (0-14 vjeç) në kontingjentin e migracionit të qytetarëve të Maqedonisë së Veriut në vendet evropiane të pritjes në vitin 2020 është 18.4%, ndërsa e të rinjve (15-29 vjeç) 23.4%.

Të dhënat mbi popullsinë e aftë të punës në vendet evropiane të pritjes konfirmojnë se në periudhën 2009-2020 është rritur me 27.5% dhe në vitin 2020 është rreth 220000 njerëz. Rritja e grupmoshave individuale të popullsisë së aftë pune është e ndryshme dhe është: 12.5% (15-29 vjeç); 22.0% popullsi më e re e moshës së mesme (30-39); 49.9% popullsi e moshës së mesme më të vjetër (40-49); 45.3% (50-59); 39.5% (60+). Këta tregues konfirmojnë emigracionin në rritje të popullsisë së aftë të punës të moshës së mesme, që korrespondon me ndryshimet në politikat e migracionit të vendeve pritëse në dekadën e fundit.

Pjesëmarrja e shtuar e grave shoqërohet me një rritje të numrit të grave në moshë pjellore (15-49 vjeç) nga 64376 (2009) në 85158 (2020) ose me 32.3% dhe gra të moshës riprodhuese optimale (20-34 vjeç) nga 33934 në 40967 persona, respektivisht me 20.7%. Duke pasur parasysh rritjen e tyre, mund të pritet një rritje e mëtejshme e numrit të lindjeve jashtë vendit.

Jetëgjatësia e lëvizjeve migratore jashtë vendit shkakton një rritje relativisht të madhe edhe tek të moshuarit. Kështu, numri i qytetarëve të Maqedonisë së Veriut jashtë shtetit mbi 65 vjeç është rritur me dy herë e gjysmë, ndërsa pjesëmarrja e tyre nga 3.0% (2009) në 5.9% (2020). Në të njëjtën kohë, kontigjenti i plakjes (85+) është trefishuar.

Këto të dhëna konfirmojnë se bëhet fjalë për një numër të madh të rinjsh jashtë vendit, një pjesë e konsiderueshme e të cilëve kanë lindur jashtë vendit. Padyshim që kjo ka një ndikim të drejtpërdrejtë dhe të tërthortë në ndryshimet e numrit të popullsisë së përgjithshme në vend sipas moshës dhe intensifikimit të plakjes demografike. Bazuar në disa tregues, mund të konkludohet se në periudhën 2015-2019, popullsia në Maqedoninë e Veriut ka hyrë në një fazë të moshës së tretë demografike, ku moshja mesatare e popullsisë në vetëm pesë vjet u rrit nga 38.5 në 39.5 vjet. Plakja intensive e popullsisë nënkupton probleme në rritje në periudhën afatmesme dhe afatgjatë në fusha të ndryshme.

B.1.3. Implikimet mbi kapitalin njerëzor, veprimtarinë arsimore dhe shkencore

Të dhënat e disponueshme dhe rezultatet e hulumtimeve të deritanishme konfirmojnë se në dy dekadat e fundit emigracioni i kuadrove me arsim të lartë Maqedonia e Veriut është rritur vazhdimisht. Rezultatet e hulumtimeve të organizatat ndërkombëtare tregojnë se në vitin 2005 shkalla e emigracionit terciar ishte rreth 29%, përkatësisht ishte dy herë më e lartë se në vitin 1995 (rreth 15%).⁵⁸ Intensiteti i lartë i emigracionit intelektual u identifikua gjithashtu në një studim të Komisionit Evropian të vitit 2012 që përfshiu 25 vende.⁵⁹

Rritja e emigracionit të kuadrove me arsim të lartë, sipas të gjithatributeve mund të trajtohet si “ikje e trurit” (brain drain).⁶⁰ Kjo konfirmohet nga treguesi i “ikjes së trurit” të Forumit Ekonomik Botëror, sipas të cilit në periudhën 2009, 2010 dhe 2011 Republika e Maqedonisë së Veriut ishte në grupin e dhjetë vendeve me intensitetin më të lartë të “ikjes së trurit”.⁶¹ Që nga viti 2012, ky tregues ndahet në dy tregues: *Aftësinë për të ruajtur talente dhe Aftësinë për të tërhequr talente*. Në periudhën 2012-2015, sipas këtyre dy treguesve, Maqedonia e Veriut renditet ndër 15 vendet në botë që kanë kapacitet shumë të vogël për të ruajtur dhe tërhequr talente.

⁵⁸ *TradingEconomics.com*, në dispozicion në www.tradingeconomics.com/macedonia/emigration-rate-of-tertiary-educated-percent-of-total-tertiary-educated-population-wb-data.html (Qasur më datë 12.01.2018).

⁵⁹ European Commission, & GVG, *Social Impact of Emigration and Rural-Urban Migration in Central and Eastern Europe* (VT/2010/001) – Synthesis Report, qershor 2012, f. 58.

⁶⁰ Emigracioni që është më i gjatë ose më i përhershëm arrin shkallë të madhe dhe nuk kompensohet nga efektet e konsiderueshme të kthimit në bazë të transferimit të teknologjisë, investimeve, remitancave, tregtisë.

⁶¹ World Economic Forum, *The Global Competitiveness Report 2008-2009, 2009-2010, 2010-2011, 2011-2012, 2012-2013, 2014, 2015, 2016*, Gjenevë, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016.

Raporti i fundit i Konkurrencës Globale i Forumit Ekonomik Botëror tregon se Bosnja dhe Hercegovina, Kroacia, Maqedonia e Veriut dhe Serbia janë ndër vendet e rangut të lartë me ikjen më të madhe të trurit në botë. Në shkallë prej 1 deri në 7 (1 = të gjithë njerëzit e talentuar largohen nga vendi; 7 = të gjithë njerëzit e talentuar qëndrojnë në vend), Bosnja dhe Hercegovina ka shënuar 1.76, e ndjekur nga Kroacia (1.88), Republika e Maqedonisë së Veriut (2, 13) dhe Serbia (2.31).⁶² Një renditje tjetër, sipas vlerës së Indeksit të Ikjes së Trurit (i cili varion nga 0 - i ulët në 10 - i lartë), tregon se në periudhën 2015-2020 Maqedonia e Veriut ka qenë dhe mbetet në vendin e pestë (nga 41 vende evropiane), me 4.90 deri në 5.50 pikë indeksi.⁶³

Rritja e vazhdueshme e emigracionit intelektual në dekadën e fundit është kushtëzuar në masë të madhe nga masivizimi i arsimit të lartë dhe mbiprodhimi i kuadrove me arsim të lartë, si dhe rritja e madhe e papunësisë së të rinjve me arsim të lartë (përfshirë ata me diplomë master dhe doktoratë shkencash të profileve të ndryshme). Përcaktues jo më pak të rëndësishëm për intensifikimin e emigrimit intelektual janë: pagat më të larta dhe standardet më të mira të jetesës në vendet e pritjes; mosrespektimi i përpjekjeve, nënvlerësimi i ekspertizës, mundësitë e kufizuara për avancim në profesion; tradita, formimi i komuniteteve të shumta maqedonase dhe lidhjet e vendosura të migrimit, të cilat mbetën një rrethanë e rëndësishme lehtësuese për rritjen e këtij emigracioni.

Viteve të fundit, emigracioni intelektual ka çuar në ndryshime të mëtejshme në madhësinë dhe profilin e fuqisë punëtore në dispozicion me një nivel të lartë arsimor dhe një ulje të nivelit të kapitalit njerëzor. Këto janë tendenca shumë të pafavorshme për sa i përket zhvillimit nëse marrim parasysh se angazhimi më i madh i kuadrit inxhinierik ka një ndikim shumëfish pozitiv në zhvillimin e sektorit real dhe krijimin e vendeve të punës, **përkatësisht rritjen e konkurrencës dhe rritjen e punësimit** - dy problemet më urgjente me të cilat përballet ekonomia e Maqedonisë në dekadën e fundit. Në këtë drejtim, duhet të monitorohen pasojat më të rëndësishme të “ikjes së trurit” mbi ekonominë dhe zhvillimin e vendit, të cilat janë të ndërlidhura ngushtë me efikasitetin e përdorimit të talentit dhe inovacionit.

⁶² Në dispozicion në <https://europeanwesternbalkans.com/2020/02/03/wef-four-balkan-countries-top-global-ranking-with-biggest-brain-drain/> (Qasur më datë 12.05.2021)

⁶³ TheGlobalEconomy.com - Lëvizja dhe ikja e trurit në Evropë www.theglobaleconomy.com/rankings/human_flight_brain_drain_index/Europe/ (Qasur më datë 5 qershor.2021).

Pasojat e emigracionit të kuadrove me arsim të lartë mbi zhvillimin e **veprimtarisë kërkimore arsimore dhe shkencore** manifestohen drejtpërdrejt dhe tërthorazi. Sot, Maqedonia e Veriut ka një diasporë shkencore të respektuar, e cila është krijuar kryesisht në kuadër të emigrimit intelektual dhe me rritjen e emigrimit të rinjve për arsye arsimimi / specializimi jashtë vendit, veçanërisht të personave me potencial dhe afinitet për punë kërkimore - shkencore.⁶⁴ Madhësia e diasporës shkencore vështirë se mund të përcaktohet me saktësi. Në mungesë të të dhënave zyrtare në vend, disa informacione sigurohen nga burime të huaja të të dhënave. Për shembull, sondazhi i komunave në Shtetet e Bashkuara, në periudhën 2011-2015, identifikoi 39,263 persona mbi moshën 25 vjeç të cilët u deklaruan si qytetarë të Maqedonisë së Veriut.⁶⁵ Nga këto, 23,223 ishin me nivel të lartë arsimimi,⁶⁶ 3080 master dhe 728 doktorë të shkencave.

Duke pasur parasysh renditjen e Maqedonisë së Veriut sipas treguesve të ikjes së trurit në periudhën pas vitit 2015, intensiteti i shtuar i emigracionit intelektual në vitet e fundit është i padiskutueshëm, duke rezultuar në një rritje të mëtejshme të numrit të shkencëtarëve tanë në institucione prestigjioze të larta arsimore dhe shkencore në të gjithë botën. Në kushte të mundësive të kufizuara për punësimin e të rinjve shkencorë në institucionet e arsimit të lartë dhe në qendrat kërkimore të kompanive, si dhe fondet e vogla që ndahen për financimin e shkencës në Maqedoninë e Veriut, zhvillimi i kuadrove të reja në fushën shkencore pothuajse është ndalur. Kjo dhe plakja e kuadrove shkencore do të ndikojë negativisht në zhvillimin e kërkimeve shkencore në vend me pasoja dhe implikime afatgjata në fusha të ndryshme.

Emigracioni intelektual shkakton një deficit gjithnjë e më të theksuar të kuadrove të arsimuar, përkatësisht mungesën e një prej faktorëve më të rëndësishëm të zhvillimit. Në rrethana të tilla, përveç zvogëlimit të intensitetit të këtij emigrimi, mungesa e kuadrove mund të kompensohet nga aktivitetet e institucioneve shtetërore për të stimuluar transferimin e njohurive dhe teknologjisë duke punësuar përfaqësues të diasporës. Sot ajo është në një nivel shumë të ulët, ndër të tjera për shkak të mungesës së informacionit mbi kapitalin njerëzor jashtë vendit. Prandaj, në Strategjinë Kombëtare të Republikës së Maqedonisë së Veriut për Bashkëpunim me Diasporën, 2019-2023, u identifikuan sfidat, si dhe disa masa dhe aktivitete për krijimin e bashkëpunimit të institucioneve në vend me ekspertë nga Diaspora me mbështetjen e organizatave ndërkombëtare dhe aktorëve të tjerë.⁶⁷

⁶⁴ Shih: *Diaspora Shkencore e Republikës së Maqedonisë* (Verica Janeska – redaktore, grup autorësh), Universiteti “Shën Qirili dhe Metodi”, Instituti Ekonomik-Shkup, 2014, f. 104-129.

⁶⁵ United States Census Bureau, “Foreign-born population (education) – North Macedonia”, data set. Në dispozicion në https://factfinder.census.gov/faces/tableservices/jsf/pages/productview.xhtml?pid=ACS_15_SPT_B15002&prodType=table (accessed on 15 December 2018).

⁶⁶ Arsim të lartë dhe sipëror, magjistra dhe doktorë shkencash.

⁶⁷ Qeveria e Republikës së Maqedonisë (2019), *Strategjia Kombëtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut për Bashkëpunim me Diasporën, 2019-2023*, Shkup, f.57-59.

Pasojat e mëdha demografike dhe implikimet e emigracionit jashtë vendit në nivelin makro janë të dukshme. Në nivelin e mesëm, pra në nivelin e rajoneve dhe bashkive, është disi më e theksuar në zonat që dekada më parë u përballën me emigracion të madh. Shembulli i rajonit të Pellagonisë, nga i cili zhvendosjet jashtë vendit po ndodhin për më shumë se pesë dekada, është jashtëzakonisht i dukshëm. Sot, ky rajon është në proces shpopullimi dhe ka popullsinë më të vjetër. Sipas Vlerësimeve të Popullsisë së ESHS, rajoni i Pellagonisë spikat me pjesën më të madhe të popullsisë 65+, e cila në vitin 2020 ishte 24.8%.⁶⁸ Jo më pak të pafavorshme janë pasojat në nivelin mikro, përkatësisht në nivel të familjeve që kanë anëtarët e tyre jashtë vendit. Për shkak të natyrës së vazhdueshme të emigracionit, një numër në rritje i familjeve pleqsh e kanë të vështirë të përballojnë përgjegjësitë e përditshme.

B.2. Implikimet e migracionit mbi fuqinë e punës dhe tregun e punës

Duke pasur parasysh ndikimin e emigracionit në ofertën e punës në treg, i cili shprehet në një deficit në rritje të punës së profileve të ndryshme, është e rëndësishme të theksohen si implikimet e emigracionit ashtu edhe nevoja për të menaxhuar migracionin e fuqisë së punës së huaj për të siguruar fuqinë e nevojshme të punës.

Sipas të dhënave të Eurostat-it, numri qytetarëve të Maqedonisë së Veriut në moshë pune (15-64 vjeç) në vendet evropiane të pranimit është rritur nga 200158 (2015) në 219438 persona (2020). Në këtë kontekst, duhet të merret parasysh ndikimi i emigracionit në rritjen e koeficientit të varësisë të moshës së tretë, i cili tregon ekuilibrin midis popullsisë së moshuar dhe kontingjentit të aftë për punë. Popullsia në moshë pune jashtë vendit është më e re se në vend, gjë që nënkupton një barrë më të madhe në sistemin e pensioneve bazuar në kontributet e paguara dhe rritjen e presionit mbi financat publike.

Emigracioni i madh i popullsisë së aftë për punë jashtë vendit ka rritur mungesën e punës, veçanërisht të profileve të caktuara. Analiza e nevojave për shkathtësitë e Agjencisë së Punësimit tregon se tregut të punës i mungon vazhdimisht fuqia e punës me arsim të lartë të profileve të caktuara (programerë, inxhinierë mekanik dhe civil, mjekë, specialistë të IT, teknologë, etj.), si dhe punëtorë me arsim të mesëm profesional (teknikë mekanikë, teknikë ndërtimi dhe elektrikë, infermierë, saldatorë, kallajxhinj, operatorë makinash ndërtimi, etj.). Deficiti i fuqisë së punës së profileve të caktuara ka një tendencë në rritje dhe manifestohet në mënyrë të barabartë në nivel makro dhe në nivel të rajoneve dhe bashkive.

⁶⁸ Calculated based on data from: SSO, "Population age distribution – by region", data set. Në dispozicion në http://makstat.stat.gov.mk/PXWeb/pxweb/mk/MakStat/MakStat__Naselenie__ProcenkiNaselenie/225_Popis_reg_3112_PolVoz_mk.px/table/tableViewLayout2/?rxid=491bc638-032a-483e-a82c-d23e07f088f7.

Tregu i punës po përjeton një mungesë të vazhdueshme të inxhinierëve në fusha dhe profile të ndryshme, pavarësisht interesit në rritje të rinjve në fakultetet e shkencave teknike dhe teknologjike, dhe rrjedhimisht rritjen e numrit të të diplomuarve të fakulteteve teknike. Numri i të diplomuarve në shkencat tekniko-teknologjike u rrit nga 659 (2005) në 1380 persona (2019), ndërsa në këtë periudhë, 18771 persona u diplomuan nga fakultetet e shkencave tekniko-teknologjike.⁶⁹

Në tregun e punës së Maqedonisë së Veriut ka një mungesë të dukshme të fuqisë së punës në kushte të papunësisë ende të lartë. Kjo nënkupton një mospërputhje në rritje midis ofertës dhe kërkesës së punës me nivel të lartë arsimor dhe aq më tepër me kuadrin arsimor të mesëm profesional. Ndryshe nga emigracioni intelektual, i cili në pjesën më të madhe ka karakter të përhershëm, ata me arsim të mesëm profesional përfshihen gjithnjë e më shumë në migracion të përkohshëm, përkatësisht migracion qarkor. Këto ndryshime në tregun e punës konfirmojnë ndryshimet në normën e vendeve të lira të punës, e cila u rrit nga 1.23% në vitin 2012 në 1.77% në vitin 2019, si dhe numrin pothuajse të dyfishuar të vendeve të lira (përkatësisht nga 4729 në 9053).

Situata aktuale e tregut të punës në Maqedoninë e Veriut nënkupton një qasje të ndryshme ndaj imigracionit dhe punësimit të të huajve, në mënyrë që të plotësohet kërkesa për punë, si një parakusht i rëndësishëm për zhvillimin e sektorëve të caktuar dhe zhvillimin e përgjithshëm të vendit. Sipas nevojave specifike të identifikuar dhe deficitit të punës, ekziston nevojë aktuale për të konceptuar politikën dhe procedurat e përshtatshme për pranimin e punës së huaj, pastaj punësimin sezonal të të huajve për sektorë të caktuar bazuar në marrëveshjet dypalëshe dhe shumëpalëshe, si dhe për lloje të ndryshme të punësimit të përkohshëm fleksibel (qëndrim afatshkurtër i punëtorëve me kontratë, transferime ndërmjet kompanive, trajnerë, etj.). Sfidë kryesore në lidhje me imigracionin e huaj të punës është nevoja për të menaxhuar në mënyrë efektive imigracionin legal ekonomik dhe jo-ekonomik në përputhje me zhvillimin demografik dhe socio-ekonomik të vendit.

B.3. Migracioni dhe zhvillimi socioekonomik

Lidhja ekonomike midis diasporës dhe vendit të origjinës manifestohet kryesisht përmes hyrjeve të dërgesave (remitancave) të emigrantëve nga shtetasit tanë që punojnë jashtë vendit. Gjatë analizimit të dërgesave nga emigrantët dhe personave që punojnë përkohësisht jashtë vendit, duhet të merren parasysh përkufizimet dhe metodologjitë e ndryshme për mbledhjen dhe përpunimin e të

⁶⁹ SSO, "Graduated students", data set. Në dispozicion në <http://makstat.stat.gov.mk/PXWeb/pxweb/en/MakStat/?rxid=46ee0f64-2992-4b45-a2d9-cb4e5f7ec5ef> (aksesuar më 9 qershor 2021).

dhënave dhe duhet bërë një dallim i qartë midis remitancave dhe hyrjeve valutore bazuar në transferet nga shtetasi e Maqedonisë së Veriut jashtë vendit.⁷⁰ Kjo çështje rregullohet me **Ligjin mbi Operacionet Valutore dhe Ligjin mbi Shërbimet e Transferimit të Shpejtë të Parave**.⁷¹ Të dhënat për dërgesat nga emigrantët dhe punëtorët që jetojnë jashtë vendit janë të disponueshme brenda bilancit të pagesave Bankës Popullore të RMV-së, në pjesën e të ardhurave dytësore.⁷² Ato përfshihen në pjesën e transferimeve të njëjësive të tjera institucionale - donatorëve dhe përfituesve të fondeve nga jashtë, të cilat përbëhen nga:

- (a) **Transfertat personale** – remitancat brenda dhe jashtë vendit për individët vendas përmes kanaleve zyrtare - zyrtare (përmes bankave dhe transfertave të shpejta të parave);⁷³
- (b) **Transfertat e tjera korente:** a) pensionet, përfitimet për aftësi të kufizuar, etj. dhe b) flukset monetare pas operacioneve të këmbimit. Për vlerat e flukseve monetare neto të riblera në sektorin bankar, vlerësohet se një pjesë e konsiderueshme përfaqëson transferet e marra në para të gatshme në valutë (kesh), përkatësisht remitancat e pranuar përmes kanaleve joformale. Megjithatë, duhet të kihet parasysh se disa nga këto para vijnë edhe nga arkëtimi i rezidentëve nga jorezidentët, si dhe mallrat dhe shërbimet e shitura (eksportet e paregjistruara, përkatësisht ekonomia gri).

Të dhënat mbi transferimet korente private për periudhën 2015-2020 tregojnë se, me përjashtim të vitit 2020, ruhet trendi i njëjta i ndryshimit. Ato tregojnë transferimet (remitancat) të cilat tërësisht ose pjesërisht vijnë nga emigrantët dhe personat që punojnë përkohësisht jashtë vendit (Tabela 45).

⁷⁰ Këto janë dy terma të ndryshëm, përkatësisht remitancat valutore janë vetëm mjete valutore që transferohen përmes sistemit bankar të RMV-së, por jo edhe paratë e gatshme që futen në vend personalisht ose përmes kanaleve joformale, si dhe ato që investohen në llogari bankare të kursimit në formë të valutës së huaj.

⁷¹ Ligji mbi Operacionet Valutore ("Fletorja Zyrtare e Republikës së Maqedonisë, Nr. 34/01, 49/01, 103/01, 51/03, 81/08, 24/11, 135/11, 188/13, 97 /15, 153/15 dhe 23/16). Ligji mbi Shërbimet e Transferimit të Shpejtë të Parave ("Fletorja Zyrtare e Republikës së Maqedonisë", nr. 54/07,48/10, 67/10, 17/11, 135/11 , 187/13, 154/15, 23/16 dhe 77/21).

⁷² Ato i referohen transferimeve në: a) shtetin dhe b) njësitë e tjera institucionale-huadhënësit dhe përfituesit e parave nga jashtë (ndërmarrjet financiare dhe jo-financiare, familjet dhe institucionet jofitimprurëse që u shërbejnë amvisërive).

⁷³ Të gjitha remitancat e emigrantëve dhe punëtorëve që qëndrojnë jashtë vendit në dobi të banorëve - individët në Republikën e Maqedonisë së Veriut regjistrohen si të hyra, ndërsa remitancat nga individët rezidentë në dobi të individëve jorezidentë si dalje, pavarësisht nëse ato transferohen përmes bankave ose me transferim të shpejtë të parave.

Tabela 45. Transferet aktuale private, Republika e Maqedonisë së Veriut, 2009-2020

Iloj	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Transfere personale neto (remitanca nga punëtorët)	170.13	181.78	179.68	182.79	177.37	189.84
Operacionet kambiale neto	756.03	979.29	1053.56	1189.50	1106.87	1092.58
Transfere të tjera aktuale	166.02	164.17	177.61	189.68	188.78	196.35
Iloj	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Transfere personale neto (remitanca nga punëtorët)	194.12	176.60	175.23	184.28	178.69	262.04
Operacionet kambiale neto	1095.28	1061.78	1181.83	1270.28	1296.68	772.08
Transfere të tjera aktuale	239.31	251.42	234.99	245.27	248.54	278.50

Burimi: Të dhënat e Bankës Popullore të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

Bazuar në këto të dhëna mund të konkludohet se:

- (a) Vëllimi i **transfertave personale neto (remitancat e punëtorëve)** luhartet dhe tregon një tendencë të rënies së mëtejshme, përkatësisht nuk korrespondon me rritjen e emigrimit jashtë viteve të fundit. Në vitin 2020, ka një rritje të konsiderueshme të remitancave përmes kanaleve zyrtare si rezultat i migrimit të kufizuar qarkor (kriza e pandemisë).
- (b) Hyrja e valutës së huaj që emigrantët sjellin në vend si para të gatshme ose përmes kanaleve të tjera jozyrtare po rritet vazhdimisht. Është vlerësuar se 40-50% e këmbimit valutor në tregun valutor (para neto të blera) e kanë origjinën nga qytetarët e Maqedonisë së Veriut -së jashtë vendit.⁷⁴ Në vitin 2020, vëllimi i **operacioneve të këmbimit neto** është përgjysmuar, gjithashtu për shkak të migrimit të kufizuar qarkor dhe numrit të vogël të qytetarëve të Maqedonisë nga diaspora që e vizituan vendin.
- (c) **Transferet e tjera** korente sipas metodologjisë ndërkombëtare nuk përfshihen në remitancat e emigrantëve dhe personave që punojnë përkohësisht jashtë vendit. Megjithatë, disa prej tyre i referohen pensioneve dhe përfitimeve për aftësi të kufizuara të shtetasve të RMV-së në bazë të punës së mëparshme jashtë vendit, gjegjësisht kanë të bëjnë me emigracionin jashtë vendit.
- (d) Vëllimi i **përgjithshëm i remitancave valutore** nga emigrantët dhe personat që punojnë përkohësisht jashtë vendit nuk mund të përcaktohet saktësisht për shkak të përqindjes së madhe të remitancave në para të gatshme (kesh). "Sipas vlerësimeve të BPRMV, të cilat janë bërë sipas metodologjisë së

⁷⁴ Qeveria e Republikës së Maqedonisë (2015), *Rezoluta mbi politikën e migracionit të Republikës së Maqedonisë 2015-2020* ("Fletorja Zyrtare e Republikës së Maqedonisë", Nr. 8 e 16.01.2015) (shih shënimin 2), f.15. Qeveria e Republikës së Maqedonisë (2019), *Strategjia Kombëtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut për Bashkëpunim me Diasporën, 2019-2023*, Shkup, f. 28.

harmonizuar me FMN, vlera e këtyre remitancave, nga viti 2009 e këtej, tejkalon një miliard euro në vit, përkatësisht është mesatarisht rreth 16% e BPV-së.⁷⁵

Rezoluta mbi Politikën e Migracionit për periudhën 2015-2020 parashikonte disa aktivitete në fushën e remitancave. Deri më tani, aktivitetet nën juridiksionin e BPRMV-së janë realizuar. Kështu, në vitin 2016, u realizua rregullimi/përmirësimi i sistemit pagesor MIPS me mundësi për pagesa ndërkufitare në euro, për të cilat u bënë ndryshimet e duhura të legjislacionit dhe akteve nënligjore mbi operacionet e pagesave të huaja. Në pjesën e promovimit, aktivitetet promovuese u realizuan gjatë vitit 2017 kur BPRMV-ja prezantoi sistemin para bankave, kompanive dhe publikut të gjerë. Për më tepër, ky sistem nënkupton lidhje indirekte të sistemit të pagesave MIPS me sistemin e pagesave Target 2 të Eurosistemit nëpërmjet një banke qendrore të huaj (Banka e Italisë). Megjithatë, për shkak të tarifës së lartë për shërbimet e ngarkuara nga banka qendrore e huaj ky kanal nuk siguroi kosto më të ulëta në krahasim me kanalet e tjera të remitancave (bankimi korrespondent, transferimi i shpejtë i parave, etj.), për shkak të së cilës gjë nuk përdoret. U bë një analizë e mundësive për liberalizimin e mëtejshëm të regjimit të këmbimit valutor. Anketa mbi transferimet private është një aktivitet i vazhdueshëm i Bankës Popullore të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

B.3.1. Përdorimi i remitancave

Efektet zhvillimore të remitancave të emigrantëve përcaktohen kryesisht nga mënyra e përdorimit të tyre. Të gjitha hulumtimet mbi përdorimin e remitancave dhe hyrjeve valutore nga diaspora tregojnë se shumica e këtyre mjeteve përdoren për konsum personal.⁷⁶ Hence, while they have a positive impact on the consumption and living standards of migrants' households, they do not have long-term development effects at the macro level by increasing consumption, especially of imported goods. Regardless, remittances from expatriates and nationals temporarily working abroad have broader macroeconomic significance, increasing the foreign exchange potential of the economy. Remittances represent an important source of funds in the current account of the balance of payments and contribute towards maintaining a low current account deficit.⁷⁷

⁷⁵ Intervistë e Dr. Anita Angelovska-Bezoska - Guvernatore e Bankes Popullore e Republikës së Maqedonisë së Veriut, 5 gusht 2020. Në dispozicion në www.nbrm.mk/ns-newsarticle-soopstenie-05082020.nspk (qasur më 11.07.2021).

⁷⁶ Global Development Network (GDN) : Development on the Move: Measuring and Optimizing the Economic and Social Impacts of Migration in the Republic of Macedonia. Country Report, Skopje. Petreski, M. and Jovanovic, B. eds. (2013), *Remittances and Development in the Western Balkans: The Cases of Macedonia, Kosovo and Bosnia-Herzegovina* (Scholars' Press).

⁷⁷ Intervistë e Dr. Anita Angelovska -Bezoska, 5 gusht 2020 (shih shënimin 75).

Hulumtimi i USAID-it tregon se 15% e remitancave mund të drejtohen në aktivitete produktive të investimit.⁷⁸ Maqedonia e Veriut ka një kuadër rregullator dhe infrastrukturë të qëndrueshme për remitancat. Përveç kësaj, vendi karakterizohet me kushte të qëndrueshme makroekonomike, kurse të favorshme të këmbimit dhe inflacion të ulët. Në Strategjinë për Bashkëpunim me Diasporën, 2019-2023, u parashikuan disa masa dhe aktivitete për drejtimin e remitancave të emigrantëve drejt aktiviteteve prodhuese të investimit në sektorë të ndryshëm, me qëllim nxitjen e zhvillimit socio-ekonomik të vendit.

Rezultatet e hulumtimit tregojnë se ndikimi i emigracionit modern në zhvillimin e Maqedonisë së Veriut shprehet kryesisht përmes efekteve zhvillimore afatshkurtra dhe të pamjaftueshme, si dhe pasojave dhe implikimeve të shumta negative me ndikim afatgjatë në zhvillimin e popullsisë dhe tregut të punës. Pritjet që emigracioni do të lehtësojë problemin afatgjatë të papunësisë nuk janë realizuar. Pas pesë dekadash të ikjes së vazhdueshme dhe të madhe të fuqisë së punës, papunësia ende mbetet një nga problemet më të mëdha të vendit - në përgjithësi dhe sipas rajoneve, por në një kontekst edhe më të pafavorshëm të një deficiti serioz të fuqisë së punës që është i nevojshëm për të nxitur zhvillimin ekonomik.

Duke pasur parasysh kompleksitetin dhe ndikimin shumë të pafavorshëm të migracionit të jashtëm në zhvillimin demografik dhe ndikimet e pamjaftueshme pozitive në zhvillimin socio-ekonomik të Maqedonisë së Veriut në nivelin makro dhe meso, nevoja për të konceptuar dhe miratuar një Strategji gjithëpërfshirëse për Migracionin Ekonomik është e padiskutueshme.

B.4. Migracioni, shëndeti dhe mjedisi jetësor

Përveç pasojave dhe implikimeve të migracionit të vëzhguara më parë, ai prek edhe shumë segmente të tjerë, nga të cilët ato në fushën e shëndetit dhe mjedisit mund të veçohen si më domethënës.

B.4.1. Shëndetësia

Migracioni ndërkombëtar i mjekëve dhe profesionistëve të tjerë në fushën e shëndetësisë viteve të fundit ka tërhequr vëmendje të madhe për shkak të rritjes së tij të vazhdueshme. Sipas vlerësimeve të Organizatës Botërore të Shëndetësisë (OBSH), numri i mjekëve dhe infermierëve migrantë që punojnë në vendet e OECD është rritur me 60%⁷⁹ në dekadën e fundit. Në rrethana të tilla, ekziston

⁷⁸ United States Agency for International Development: Enabling the Diaspora to Invest Back Home Në dispozicion në www.usaid.gov.

⁷⁹ Genevieve Gencianos, "Migrant health workers at the frontlines", Friedrich-Ebert-Stiftung website article, 4 korrik 2021. Në dispozicion në www.fes.de/en/displacement-migration-integration/article-page-flight-migration-integration/migrant-health-workers-at-the-frontlines.

shqetësimi se mund të shkaktojë një mungesë të madhe të personelit mjekësor në vendet në zhvillim që tashmë përballen me mungesë serioze të profesionistëve të kualifikuar të fushës së shëndetësisë.⁸⁰ Prandaj, OBSH dhe partnerët e saj po zhvillojnë zgjidhje që vendet e origjinës të mund të përballojnë sfidat e menaxhimit të migracionit dhe ruajtjes së punonjësve shëndetësorë duke krijuar një mjedis mbështetës të punës dhe mjedisit, si dhe mundësi për zhvillim profesional. Në të njëjtën kohë, theksohet domosdoshmëria e zbatimit të duhur të Kodit të Praktikës për Rekrutimin Ndërkombëtar të personelit shëndetësor të OBSH-së nga viti 2010.⁸¹

Ky trend i rritjes së vazhdueshme të emigrimit të personelit mjekësor jashtë vendit është karakteristik edhe për Maqedoninë e Veriut, ku vitet e fundit ka marrë përmasa alarmante. Sipas rezultateve të një sondazhi në vitin 2015, në vetëm pak vite, rreth 450 mjekë u larguan nga vendi.⁸² Nuk ka të dhëna të sakta për këtë emigrim nga burimet vendase. Sipas informacioneve të Odës Mjekësore të Republikës së Maqedonisë së Veriut rreth 170 mjekë largohen çdo vit, viteve të fundit. Të dhënat nga burimet e huaja, përkatësisht nga organizatat ndërkombëtare (OBSH, OECD, ILO, IOM, Banka Botërore, etj.) konfirmojnë se pas vitit 2010 numri i përgjithshëm i mjekëve nga Republika e Maqedonisë së Veriut rritet vazhdimisht në vendet e OECD-së (nëse supozohet se numri i tyre në Shtetet e Bashkuara ka mbetur i njëjtë si në vitin 2016) (Tabela 46). Të dhënat për vitin 2020 mund të vlerësohen si jo të plota sepse edhe në kushtet e pandemisë COVID-19, nuk janë vërejtur flukse të kthimit të personelit mjekësor (mjekëve dhe infermierëve) nga jashtë.

Tabela 46. Numri i përgjithshëm i mjekëve të Republikës së Maqedonisë së Veriut (migration stock), të cilët qëndrojnë në vendet e pritjes së OECD

Vendi	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Austri	2
Belgjikë	2	2	2	2	2
Britani të Madhe	14	15	13	11	12	12	12	13	14	13	15	14
Gjermani	46	71	115	145	198	269	301	337	385	421	471	...
Danimarkë
Irlandë	1	...	2	1	1	1	1	1
Itali	3	3
Kanada	14	13	12	12	12	13	13	13	13	12	12	...

⁸⁰ OECD, *Health at a Glance 2015: OECD Indicators* (Paris, 2015). Në dispozicion në www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/health-at-a-glance-2015_health_glance-2015-en.

⁸¹ WHO, Global Code of Practice on the International Recruitment of Health Personnel, 2010, resolution WHA63.16.

⁸² Migration of Health Care Workers from the Western Balkans-Analyzing Causes, Consequences and Policies - Country report: Macedonia (group of authors), Health grouper project funded by the Swiss Agency for Development and Cooperation (SDC), Federal Department of Foreign Affairs 2015, f. 17.

Vendi	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Zelandë e Re	4	4	4	5	4	4	4	5	5	5		
Norvegji	4	3	3	4	4	5	4	5	7	7	8	7
Poloni	1	1
Shtetet e Bashkuara	...	969	1024	1064	1074	1054	1061	1070
Sloveni		23	33	47	52	59	60	65	73	75	72	69
Hungari	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Finlandë
Francë	21	22	25	27	29	31	32	34	35	...
Holandë	11	10	10	11
Çekia	...	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Çile	1			
Zvicër	12	12	13	14	16	17	17	17	18	19	23	24
Spanjë	3
Gjithsej	95	1112	1244	1337	1411	1474	1517	1561	552	591	643	120

Burimi: OECD, 2021.

Në bazë të këtyre të dhënave, mund të konkludohet se: numri i mjekëve tanë që punojnë jashtë vendit në periudhën 2010-2019 u rrit me rreth 60%; numri i tyre në vendet e OECD është relativisht më i lartë në krahasim me atë të vendeve të tjera të rajonit; orientimit i emigracionit mjekësor nga Maqedonia e Veriut mbetet i njëjtë nga pikëpamja e vendeve pritëse (Shtetet e Bashkuara, Gjermani, Slloveni, Francë dhe Zvicër).

Pasojat dhe implikimet e emigracioni mjekësor që merr përmasat e një eksodi manifestohen në mungesë në rritje të mjekëve të profileve të ndryshme dhe infermierëve. Megjithëse numri i të diplomuarve në fushën e shkencave mjekësore po rritet vazhdimisht (nga rreth 558 në vitin 2009 në 1058 persona në vitin 2019), vendi sot përballet me mungesë serioze të mjekëve dhe specialistëve në fusha të ndryshme, në nivel vendi dhe veçanërisht në disa rajone dhe komuna. Kjo u ndje veçanërisht me shpërthimin e pandemisë COVID-19,, e cila u reflektua në mbingarkesën e stafit mjekësor ekzistues dhe qasjen në kujdesin shëndetësor.

Humbja e përhershme e këtij stafi do të jetë e vështirë të kompensohet me prodhimin dhe punësimin e mjekëve të rinj, veçanërisht duke pasur parasysh strukturën e moshës së punonjësve ekzistues dhe faktin se shumë prej tyre do të dalin në pension në vitet e ardhshme. Mungesa e stafit mjekësor ndihet në nivel individual, ndërsa manifestohet në zvogëlimin e mundësive për ofrimin e kujdesit shëndetësor në kohë dhe me cilësi. Ajo gradualisht shndërrohet në një përcaktues domethënës të intensifikimit të emigrimit jashtë vendit.

B.4.2. Mjedisi jetësor

Nuk ka të dhëna dhe tregues të qartë mbi ndikimin e migracionit në mjedisin jetësor. Në kushte kur ekziston një emigracion i madh jashtë vendit që zgjat më shumë se pesë dekada, ndërsa sot merr karakterin e një eksodi dhe shkakton shpopullim të përhershëm të një pjese të madhe të territorit të Republikës së Maqedonisë së Veriut, padyshim që ka ndikim në mjedisin jetësor. Numri i vendbanimeve të pabanuara është në rritje të vazhdueshme, në të cilat nuk mirëmbahet infrastruktura dhe nuk ka kontroll në terren, përfshirë edhe sa i përket trajtimit të mjedisit.

Kjo lë vend për shkatërrimin e pyjeve dhe prerjen e tyre të pakontrolluar, formimin e deponive ilegale për të cilat nuk ka kush të informojë, shterimin e burimeve ujore, etj. Pjesa më e madhe e tokës së punueshme që mbetet e papunuar ose e pakontrolluar shndërrohet në tokë ndërtimore. Këto janë pasoja dhe implikime të njohura për mjedisin në zonat që preken nga shpopullimi i plotë ose në të cilat ka një popullsi të plakur që nuk mund të ndërmarrë asnjë aktivitet. Zona të tilla janë të shumta dhe kjo ka ndikim negativ në mjedisin e vendit në tërësi.

PJESA C: MENAXHIMI I MIGRACIONIT

C.1. Kuadri politik

C.1.1. Politika e koherencës dhe koordinimit

Koordinimi i aktiviteteve të ministrive, agjencive dhe institucioneve të tjera shtetërore në fushën e migracionit, si dhe bashkëpunimi i tyre me organizatat ndërkombëtare, mund të vlerësohet si relativisht i mirë. Në dekadën e fundit, organizatat ndërkombëtare që kanë zyrat e tyre në Republikën e Maqedonisë së Veriut, me aktivitetet e tyre të shumta kanë ofruar mbështetje të madhe profesionale dhe ndihmë financiare për zbatimin e projekteve dhe aktiviteteve që ndërlidhen me pikëpamje të ndryshme të migracionit të jashtëm legal dhe ilegal. Ato u zhvilluan në koordinim me qeverinë, ministrinë dhe institucionet e tjera kompetente në vend.

Kjo politikë e bashkërendimit njihet në punën e organeve ndërmministrorë, përkatësisht organeve koordinuese që formohen gjatë krijimit të politikave mbi migracionin dhe dokumenteve strategjike për pikëpamje të ndryshme të migracionit të ligjshëm dhe të paligjshëm në lidhje me migracionin e jashtëm. Ata kanë një mandat afatgjatë ose të njëhershëm (vetëm me qëllim të krijimit të një dokumenti). Disa prej tyre përfshinin përfaqësues të diasporës, ndërsa përfshirja e tyre indirekte njihet përmes Agjencisë së Emigracionit, e cila bashkëpunon me rreth 700 organizata të mërgimtarëve në të gjithë botën. Qeveria e Republikës së Maqedonisë së Veriut, në seancën e saj të mbajtur më 9 mars 2021, miratoi një Vendim (Nr. 40-1989/1) që emëron Drejtuesin, Zëvendëskryetarin, anëtarët dhe zëvendës anëtarët e Grupit Ndërminstrior për Krijimin Politikave mbi Migracionin e Republikës së Maqedonisë së Veriut, 2021-2025.⁸³ Ai përbëhet nga përfaqësues të njëmbëdhjetë institucioneve dhe katër organizatave ndërkombëtare.

Maqedonia a Veriut mbetet e përkushtuar për të menaxhuar të gjitha pikëpamjet përkatëse të migracionit të jashtëm dhe të brendshëm, duke respektuar ndryshimet në karakteristikat e flukseve të migracionit të ligjshëm dhe të paligjshëm, nevojën për të përmirësuar kapacitetet institucionale dhe për të harmonizuar legjislacionin me standardet ndërkombëtare, në funksion të avancimit të zhvillimit socio-ekonomik të vendit. Kjo veprimtari e shtetit rregullohet me Ligjin për të Huajt (neni 8),⁸⁴ sipas të cilit Kuvendi i Republikës së Maqedonisë së Veriut, me propozim të Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut, miraton një

⁸³ Në bazë të nenit 36 paragrafi 6 të Ligjit për Qeverinë e Republikës së Maqedonisë ("Fletorja Zyrtare e Republikës së Maqedonisë", nr. 59/00, 12/03, 55/05, 37/06, 115/07, 19/08, 82/08,10/10, 51/11, 15/13, 139/14, 196/15, 142/16 dhe 140/18 nr. 98/ 19). (Shih shënimin 2).

⁸⁴ Qeveria e Maqedonisë së Veriut, Ligji për të Huajt (shih fusnotën 18).

rezolutë mbi politikën e migracionit me një plan veprimi, i cili përcakton kushtet, problemet dhe masat që duhen marrë në fushën e migracionit.” Deri më tani, janë miratuar dhe zbatuar dy rezoluta mbi politikën e migracionit: (a) **Rezoluta mbi Politikën e Migracionit e Republikës së Maqedonisë 2009-2014** ("Fletorja Zyrtare e Republikës së Maqedonisë", Nr. 6 e 15.01.2009) dhe (b) **Rezoluta mbi Politikën e Migracionit e Republikës së Maqedonisë 2015-2020**, ("Fletorja Zyrtare e Republikës së Maqedonisë", Nr. 8, 16.01.2015). Miratimi i **Rezolutës së re mbi politikën e migracionit të të Republikës së Maqedonisë së Veriut 2021-2025 është në proces e sipër.**

Në periudhën pas viteve 2015-2020, disa politika dhe dokumente strategjike në fushën e migracionit u konceptuan dhe u miratuan, disa për herë të parë, ndërsa të tjerat si vazhdimësi e aktiviteteve të mëparshme.

Strategjia Kombëtare për Zhvillimin e Menaxhimit të Integruar të Kufirit (2015-2019) - Strategjia është në përputhje me konceptin e Bashkimit Europian për menaxhimin e integruar të kufirit që në vitin 2006.⁸⁵ Është krijuar një koncept dhe metodologji për menaxhimin e rrezikut për policinë kufitare dhe kjo rregullon menaxhimin dhe zbatimin e analizës së rrezikut nga policia kufitare.⁸⁶ Ky dokument strategjik identifikon nevojën për të përmirësuar Planin e Veprimit Shengen (i miratuar në vitin 2008) dhe për ta përshtatur atë me zhvillimin aktual të legjislacionit (acquis) evropian. Përveç kësaj, është njohur nevoja për të fuqizuar Qendrën Kombëtare të Koordinimit për Menaxhimin e Kufirit. Po përgatitet një Strategji e re Kombëtare për Zhvillimin e Menaxhimit të Integruar të Kufirit.

Në fushën e migracionit të paligjshëm, deri më tani janë miratuar pesë dokumente strategjike dhe plane veprimi: (a) Strategjia nacionale për luftimin e trafikimit me qenie njerëzore dhe migrimit ilegal në Republikën e Maqedonisë 2006-2009; (b) Strategjia nacionale për luftimin e trafikimit me qenie njerëzore dhe migrimit ilegal në Republikën e Maqedonisë 2009-2012; (c) Strategjia Kombëtare për Luftimin e Trafikimit me Qenie Njerëzore dhe Migracionit të Paligjshëm në Republikën e Maqedonisë, 2013-2016; (d) Strategjia Kombëtare për Luftimin e Trafikimit me Qenie Njerëzore dhe Migracionit të Paligjshëm në Republikën e Maqedonisë, 2017-2020; (e) Strategjia Kombëtare për Luftimin e Trafikimit të Qenieve Njerëzore dhe Migracionit të Paligjshëm në Republikën e Maqedonisë

⁸⁵ Qeveria e Maqedonisë së Veriut, Strategjia Kombëtare për Zhvillimin e Menaxhimit të Integruar të Kufirit, 2015-2019.

⁸⁶ Departamenti i Çështjeve Kufitare dhe Migracionit është një njësi strategjike e specializuar brenda Departamentit për Siguri Publike të Ministrisë së Punëve të Brendshme. Policia kufitare është e strukturuar në katër qendra rajonale, brenda të cilave funksionojnë stacionet policore për mbikëqyrjen e kufirit dhe komisaritet e policisë për kontrollin kufitar. Kuadri ligjor për menaxhimin e kufijve të jashtëm është kryesisht në përputhje me standardet e BE-së.

së Veriut, 2021-2025 (e miratuar në prill 2021).⁸⁷ Objektivat dhe prioritetet strategjike të Strategjisë së re Kombëtare dhe Planit të Veprimit përfshijnë pesë fusha strategjike: (a) Kuadri mbështetës, (b) Parandalimi, (c) Identifikimi dhe referimi, (d) Asistenca direkte, mbrojtja, integrimi dhe kthimi vullnetar i viktimave të trafikimit/migrantëve dhe (e) Zbulimi efektiv dhe ndjekja penale e autorëve të krimit të trafikimit të qenieve njerëzore dhe kontrabandimit të migrantëve.

C.1.2. Integrimi i migracionit në planet e zhvillimit

Nga pikëpamja e kushtëzimit shkakësor të migracionit dhe zhvillimit, koordinimit dhe ndërveprimit të politikave dhe dokumenteve strategjike në fushën e migracionit dhe dokumenteve të tjera strategjike dhe politikave sektoriale është shumë i rëndësishëm cikli i migracionit në të gjitha fazat. Konceptimi i politikave sektoriale mund të ndikojë në një masë më të madhe ose më të vogël si në kushtëzimin ashtu edhe në zvogëlimin e efekteve negative të migracionit të jashtëm të ligjshëm dhe të paligjshëm, si dhe flukseve të brendshme të migracionit. Në të njëjtën kohë, një politikë gjithëpërfshirëse dhe e qëndrueshme e migracionit, masat dhe aktivitetet e së cilës janë të harmonizuara me ato të politikave sektoriale dhe të zhvillimit, mund të kontribuojë në avancimin e të gjitha segmenteve të zhvillimit ekonomik dhe social, në nivel kombëtar dhe lokal. Rëndësia e lidhjes dhe ndërveprimit të politikave sektoriale dhe politikës së migracionit është e padiskutueshme, si parakusht për zbutjen e pasojave dhe implikimeve të migracionit intensiv të përhershëm dhe rritjen e migracionit të paligjshëm nga njëra anë, dhe intensifikimin e bashkëpunimit me diasporën, si parakusht për nxitjen e zhvillimit të Maqedonisë së Veriut, nga ana tjetër.

Në periudhën pas vitit 2015, në Maqedoninë e Veriut, janë miratuar dokumente strategjike dhe politika sektoriale në pothuajse të gjitha fushat, të cilat janë në integrim të drejtpërdrejtë ose të tërthortë me proceset e migracionit. Sipas rëndësisë së tyre, veçohen:

- (a) Strategjia mbi Politikën Demografike e Republikës së Maqedonisë 2015-2024;
- (b) Strategjia Kombëtare mbi Zhvillimin e Qëndrueshëm të Republikës së Maqedonisë, 2009-2030;
- (c) Strategjia mbi Zhvillimin Rajonal të Republikës së Maqedonisë 2009-2019;
- (d) Strategjia Kombëtare për Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme, 2018-2023;
- (e) Politika Industriale e Republikës së Maqedonisë, 2009-2020;
- (f) Strategjia Kombëtare mbi Punësimin e Republikës së Maqedonisë 2016-2020;

⁸⁷ Qeveria e Republikës së Maqedonisë së Veriut, Strategjia Kombëtare për Luftimin e Trafikimit me Qenie Njerëzore dhe Migracionit të Paligjshëm në Republikën e Maqedonisë së Veriut, 2021-2025, Shkup, 2021 (shih shënimin 2).

- (g) Strategjia për Formalizimin e Ekonomisë Joformale në Republikën e Maqedonisë, 2018-2022;
- (h) Strategjia për Barazi Gjimore 2013-2020.

Nevoja për ndërveprimin dhe koordinimin e politikave të migracionit dhe dokumenteve strategjike me politikën e tjera strategjike dhe sektoriale është po aq e rëndësishme kur bëhet fjalë për masat dhe aktivitetet para-emigracionit dhe post-emigracionit në lidhje me migracionin e ligjshëm. Sa i përket masave dhe aktiviteteve para-emigracionit, të cilat mund të ndikojnë në zvogëlimin e emigracionit, veçanërisht të kuadrove të reja dhe me arsim të lartë, do të kishte rëndësi gërshetimi i politikës së migracionit me politikën sektoriale përkatëse në fushën e: politikës arsimore, kërkimit dhe zhvillimit; politikës së punësimit dhe politikës së tregut të punës; zhvillimit të industrisë, bujqësisë dhe sektorëve të tjerë; zhvillimit rajonal, politikës sociale, etj.

Në këtë kontekst, lidhja dhe koordinimi i vetë politikave sektoriale nuk është më pak i rëndësishëm. Për shembull, nga pikëpamja e zvogëlimit të emigracionit të përhershëm, krijimi i lidhja midis politikës arsimore dhe politikës së tregut të punës është thelbësore. Situata aktuale në Republikën e Maqedonisë së Veriut nënkupton nevojën për harmonizim më të madh të politikave arsimore në të gjitha nivelet me kërkesën e tregut të punës. Numri i madh i të rinjve në arsimin e lartë ka rezultuar në mbiprodhimin e kuadrove me arsim të lartë të profileve të caktuara, të cilët nuk mund të absorboheshin në tregun e punës. Kjo ka çuar në rritje të madhe të papunësisë së njerëzve me nivel të lartë arsimor dhe një intensifikim të emigracionit të intelektualëve.

Duke pasur parasysh situatën e pafavorshme demografike në vend, mund të pritet një fluks më i vogël i brezave të rinj të popullsisë së re në moshë të aftë pune. Në rrethana të tilla, është e nevojshme një politikë ndërsektoriale e arsimit dhe politikave të tjera sektoriale, që synojnë identifikimin e deficiteve të profileve të caktuara, përmirësimin e programeve arsimore (në arsimin e mesëm dhe të lartë) dhe udhëzimin e të rinjve në procesin arsimor. Këto aktivitete dhe nxitja e bashkëpunimit me sektorin e biznesit është një pjesë jashtëzakonisht e rëndësishme e masave parandaluese për të zvogëluar emigracionin. Përveç kësaj, "menaxhimi i talenteve" nuk është më pak i rëndësishëm, përkatësisht krijimi i programeve për identifikimin dhe edukimin e talenteve. Ato do të duhet të shoqërohen me mekanizma për të ruajtur njerëzit e talentuar në vend.

Koordinimi i politikave të migracionit me dokumentet strategjike dhe politikën sektoriale mund të kontribuojë në zbatimin efektiv të tyre, si dhe të lehtësojë problemet ekzistuese demografike dhe zhvillimore të Maqedonisë së Veriut në nivel kombëtar dhe rajonal.

C.1.3. Diaspora dhe zhvillimi

Në vitin 2019, u miratua **Strategjia e parë Kombëtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut për Bashkëpunim me Diasporën**, (për periudhën 2019-2023), e cila përcakton sfidat dhe drejtimit për veprim në lidhje me aspektet më të rëndësishme në interes për diasporën dhe vendin.⁸⁸ **Qëllimi i përgjithshëm i Strategjisë** është krijimi i parakushteve ligjore, supozime institucionale dhe të tjera për zhvillimin e një kuadri të qëndrueshëm dhe gjithëpërfshirës për bashkëpunimin midis institucioneve shtetërore dhe diasporës, bazuar në besim, nismat e përbashkëta dhe përfitimin reciprok, i cili i referohet promovimit të pozitës së saj në vendet e qëndrimit, si dhe lehtësimin e opsioneve produktive të kthimit të diasporës. Ajo realizohet përmes katër objektivave strategjike.

- (a) **Objektivi strategjik 1:** Përmirësimi i kuadrit rregullator dhe kapaciteteve institucionale, në drejtim të përfshirjes më të madhe politike dhe realizimit të të drejtave civile dhe sociale të diasporës, me qëllim të ndërtimit të besimit dhe vendosjes së bashkëpunimit të tij efektiv me shtetin.
- (b) **Objektivi strategjik 2:** Krijimi i bashkëpunimit ekonomik midis vendit dhe diasporës në fusha të ndryshme, bazuar në partneritet, mundësi të barabarta dhe përfitim reciprok.
- (c) **Objektivi strategjik 3:** Zgjerimi i bashkëpunimit me diasporën në fushën e arsimit, shkencës dhe rinisë.
- (d) **Objektivi strategjik 4:** Krijimi dhe zgjerimi i lidhjeve kulturore me diasporën në fusha të ndryshme për ruajtjen e identitetit kulturor dhe trashëgimisë kulturore.

Nevoja për koordinim dhe bashkëveprim të politikës së migracionit me politikat e tjera sektoriale dhe dokumentet strategjike është shumë e rëndësishme nga aspekti i masave të post-emigracionit, veçanërisht nga pikëpamja e përdorimit të potencialeve të zhvillimit të diasporës. **Strategjia Kombëtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut për Bashkëpunim me Diasporën** konfirmon se ajo duhet të themelohet në një numër fushash. Kjo kushtëzoi qasjen horizontale në hartimin e Strategjisë dhe nevojën për koordinimin dhe bashkëveprimin e saj me politikat dhe dokumentet strategjikë që ndërlidhen drejtpërdrejt ose tërthorazi me diasporën. Ajo sugjeron përfshirjen e aktiviteteve të ndërlidhura me diasporën në dokumentet strategjike që janë duke u përgatitur. Për të krijuar një bashkëpunim efikas me diasporën, është e nevojshme të krijohen rrjete të ndryshme (të shkencëtarëve, kuadrit mjekësor, kuadrit inxhinierik, etj.) përmes të cilave do të siguroheshin kontaktet e palëve të interesuara. Ato gjithashtu mund të shërbejnë si një forum për të debatuar çështje të ndryshme.

⁸⁸ Qeveria e Republikës së Maqedonisë së Veriut, Ministri përgjegjës për Diasporën, Strategjia Kombëtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut për Bashkëpunim me Diasporën, 2019-2023, Shkup, Mars 2019, f. 14-15.

C.2. Ligjet dhe legjislacioni (legjislacioni kombëtar, instrumentet rajonale dhe ndërkombëtare)

C.2.1. Ligjet kombëtare mbi migracionin dhe ligjet në të cilat adresohet çështja e migracionit

Maqedonia e Veriut ka një kuadër ligjor relativisht të qëndrueshëm për flukset e ligjshme dhe të paligjshme të migracionit, si dhe instrumente përkatëse të politikës së migracionit. Që nga pavarësia e saj e deri më sot, Maqedonia e Veriut ka punuar vazhdimisht në harmonizimin e legjislacionit kombëtar me instrumentet ndërkombëtare dhe legjislacionin (acquis) evropian, me çfarë është arritur harmonizimi i rëndësishëm i legjislacionit kombëtar në fushën e migracionit, menaxhimit të kufijve dhe azilit. Pa pretendime për gjithëpërfshirjen është e rëndësishme të theksohen disa prej tyre.

Kushtetuta e Republikës së Maqedonisë së Veriut (neni 29) garanton që të huajt në Maqedoninë e Veriut gëzojnë liritë dhe të drejtat e garantuara me Kushtetutë, në kushtet e përcaktuara me ligj dhe marrëveshjet ndërkombëtare. Të drejtat dhe liritë themelore të migrantëve të ligjshëm, të përcaktuara me Kushtetutë, shtjellohen në disa dispozita ligjore: e drejta e hyrjes dhe qëndrimit të të huajve në Maqedoninë e Veriut, si dhe të drejtat dhe detyrimet e tyre.

Ligji për të Huajt.⁸⁹ Në vitin 2018, u miratua një ligj i ri për të huajt, i cili rregullon kushtet për hyrjen, daljen, largimin, qëndrimin, kthimin e të huajve me qëndrim të paligjshëm, si dhe të drejtat dhe detyrimet e të huajve në Maqedoninë e Veriut. Dispozitat e ligjit zbatohen për të gjithë të huajt, përveç të huajve që: kërkojnë mbrojtje ndërkombëtare nga Maqedonia e Veriut në përputhje me **Ligjin për Mbrojtjen Ndërkombëtare dhe të Përkohshme** ose ata që gëzojnë privilegje dhe imunitet sipas ligjit ndërkombëtar. Ligji i ri për të huajt specifikon kushtet për hyrjen e të huajve në territorin e Maqedonisë së Veriut për sa i përket regjimit të vizave dhe kushteve të qëndrimit. Ai është harmonizuar me dhjetë direktivat e Bashkimit Evropian, edhe atë: kthimi i shtetasve të vendeve të treta që qëndrojnë ilegalisht; qëndrimi afatgjatë; ribashkimi i familjes; procedura e vetme e aplikimit për leje qëndrimi dhe pune; kushtet për hyrjen dhe qëndrimin e shtetasve të vendeve të treta për punësim të kualifikuar; kushtet për hyrjen dhe qëndrimin e shtetasve të vendeve të treta për punësim si punëtorë sezonal; kushtet për hyrjen dhe qëndrimin e shtetasve të vendeve të treta në kuadrin e transferimit midis ndërmarrjeve; kushtet për hyrjen dhe qëndrimin e shtetasve të vendeve të treta për kërkime, studime, trajnime, shërbime vullnetare, skema të shkëmbimit

⁸⁹ Qeveria e Maqedonisë së Veriut, Ligji për të Huajt (shih shënimin 18).

të studentëve; formati i unifikuar i formularëve të aplikimit për vizë, si dhe dy rregullore: Kodi i Vizave i Bashkimit Evropian dhe Kodi Kufitar Shengen. Kontribut të rëndësishëm dhe mbështetje të ekspertëve në hartimin e ligjit dha zyra e IOM-it në Shkup.

Në procedurat e zbatuara në përputhje me Ligjin për të Huajt, zbatohen në mënyrë të përshtatshme dispozitat e **Ligjit për Procedurën e Përgjithshme Administrative**. Në bazë të Ligjit për të Huajt, për zbatimin e tij janë miratuar aktet nënligjore në vijim: Rregullorja për të huajt; Rregullorja për udhëtimin dhe dokumentet e tjera për një të huaj; Rregullorja mbi rregullat e Qendrës së Pranimit për të Huajt; Rregullorja për regjimin e vizave, përkatësisht mënyrën e lëshimit të vizave për të huajt, vazhdimin e vizave, shkurtimin e vlefshmërisë së tyre, revokimin dhe anulimin e vizave, si dhe formën e vizës dhe mbajtjen e evidencës.

Ligji mbi Punësim dhe Punën e të Huajve - Rregullon çështjen e punësimit të të huajve. Ky ligj ka pësuar disa ndryshime që nga miratimi i tij në shtator të vitit 2007.⁹⁰ Ato kishin për qëllim lehtësimin e procedurave për marrjen e lejes së punës, si dhe rritjen e lëvizshmërisë së të huajve të punësuar në kompanitë në Maqedoninë e Veriut. Megjithatë, ky ligj, përveç kujdesit për të huajt, gjegjësisht dispozitave që ndalojnë çdo lloj diskriminimi ndaj tyre, kujdeset edhe për mbrojtjen e tregut vendas të punës. Ndryshimet e fundit të Ligjit mbi Punësimin e të Huajve janë bërë në vitin 2016.⁹¹ Ato specifikojnë më tej kushtet dhe procedurën sipas të cilave të huajt mund të punësohen ose punojnë në Maqedoninë e Veriut, përveç nëse nuk përcaktohet ndryshe me një marrëveshje ndërkombëtare të ratifikuar.

Ligji mbi shtetësinë. TLigji i parë mbi shtetësinë i Republikës së Maqedonisë së Veriut është miratuar në vitin 1992 dhe ka pësuar disa ndryshime deri më sot.⁹² Për të harmonizuar plotësisht Ligjin mbi Shtetësinë me Konventën Evropiane mbi Shtetësinë dhe standardet juridike ndërkombëtare në këtë fushë, Ligji u ndryshua në vitin 2004, 2008 dhe 2011.⁹³ Në vitin 2016, u miratua Ligji për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit mbi Shtetësinë e Republikës së Maqedonisë së Veriut, i cili është i harmonizuar me standardet e përcaktuara dhe në përputhje me Ligjin për

⁹⁰ Ligji mbi Punësim dhe Punën e të Huajve "Fletorja Zyrtare e Republikës së Maqedonisë", numër: 70/2007, 5/2009, 35/10, 148/11, 84/12, 148/13 dhe 38/14.) (Qasur më 18 maj 2021).

⁹¹ Ligji mbi Punësim dhe Punën e të Huajve ("Fletorja Zyrtare e Republikës së Maqedonisë", Nr. 217/2016)) (qasur më 20 maj 2021).

⁹² Ligji mbi Shtetësinë i Republikës së Maqedonisë së veriut ("Fletorja Zyrtare e Republikës së Maqedonisë", Nr. 67/92, 8/04, 98/08, 158/11 dhe 55/16).

⁹³ Ndryshimet dhe plotësimet e Ligjit mbi Shtetësinë kryesisht i referoheshin përcaktimit të kushteve të caktuara, zvogëlimin të viteve të qëndrimit në Republikën e Maqedonisë si një nga kushtet për natyralizim nga 15 në 8 vjet, sqarimin e kushteve të caktuara të Ligjit, forcimin e parimit parandalimi pa shtetësi, përfshirja e një dispozite të veçantë që lidhet me trashëgiminë e shtetit, harmonizimi i saj me Ligjin për Procedurën e Përgjithshme Administrative në lidhje me mjetet juridike.

Procedurën e Përgjithshme Administrative.⁹⁴ Ai rregullon mënyrën dhe kushtet për marrjen dhe heqjen e shtetësisë maqedonase, përcaktimin e shtetësisë, organin kompetent shtetëror për zgjidhjen e këtyre rasteve, vërtetimin e shtetësisë dhe mbajtjen e evidencave të qytetarëve të Maqedonisë së Veriut.

Ligji mbi Kontrollin Kufitar.⁹⁵ Ai rregullon kontrollin kufitar, kompetencat e policisë në brendësi, bashkëpunimin midis organeve shtetërore që kanë kompetenca në menaxhimin e kufirit dhe bashkëpunimin policor ndërkombëtar.

Ligji për dokumentet e udhëtimit për qytetarët e Republikës së Maqedonisë së Veriut.⁹⁶ Ai përcakton llojet e pasaportave dhe vizave, si dhe procedurën për lëshimin e tyre për shtetasit e Maqedonisë së Veriut.

Ligji për Mbrojtjen Ndërkombëtare dhe të Përkohshme.⁹⁷ Ai, në partneritet me Zyrën e UNHCR, është harmonizuar me legjislacionin evropian në fushën e azilit dhe veçanërisht me direktivat evropiane në lidhje me arsyet e persekutimit.⁹⁸ Ligji harmonizohet me direktivat evropiane në fushën e azilit, përkatësisht mbrojtjen ndërkombëtare. Në këtë mënyrë, rregullohen kushtet dhe procedura për marrjen e së drejtës për mbrojtje ndërkombëtare të azilkërkuesve, personave me status refugjati, personave nën mbrojtje plotësuese (subsidiare) ose personave nën mbrojtje të përkohshme. Viktimat e trafikimit të qenieve njerëzore janë gjithashtu të listuara si të cenueshme, nevojat e veçanta të të cilëve do të përcaktohen përmes një vlerësimi individual të gjendjes së tyre nga një institucion publik kompetent i mbrojtjes sociale. Ky ligj rregullon gjithashtu kushtet në të cilat Maqedonia e Veriut mund të ofrojë mbrojtje të përkohshme, si dhe të drejtat dhe detyrimet e personave nën mbrojtje të përkohshme.

⁹⁴ Ligji për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit për Shtetësinë e Republikës së Maqedonisë ("Fletorja Zyrtare e Republikës së Maqedonisë" Nr. 55/16).

⁹⁵ Qeveria e Republikës së Maqedonisë, Ligji mbi Kontrollin Kufitar ("Fletorja Zyrtare e Republikës së Maqedonisë", Nr. 171/10, 41/14, 148/15, 55/16 dhe 64/18).

⁹⁶ Government of North Macedonia, Law on Travel Documents (as amended by Official Gazette Nos. 67/92, 20/03, 46/04, 73/04, 19/07, 84/08, 51/11, 135/11, 154/15, 55/16 and 302/20).

⁹⁷ Qeveria e Republikës së Maqedonisë, Ligji mbi Mbrojtjen Ndërkombëtare dhe të Përkohshme ("Fletorja Zyrtare e Republikës së Maqedonisë" Nr. 64/18).

⁹⁸ Këto janë: (a) Direktiva 2011/95 / BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit të 13 dhjetorit 2011 mbi standardet që duhet të plotësojnë shtetasit e vendeve të treta ose personat pa shtetësi në mënyrë që të kualifikohen si përfitues të mbrojtjes ndërkombëtare, për status të barabartë për refugjatët ose personat që kanë të drejtë në mbrojtje subsidiare dhe për mbajtjen e mbrojtjes së dhënë CELEX numër 32011L0095; (b) Direktiva 2013/32 / BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit të 26 qershorit 2013 mbi procedurën e përbashkët për dhënien dhe heqjen e mbrojtjes ndërkombëtare CELEX Nr. 32013L0032; (c) Direktiva 2013/33/BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit të 26 qershorit 2013 që përcakton standardet për pranimin e aplikantëve për mbrojtje ndërkombëtare CELEX Nr. 32013L0033 dhe (d) Direktiva 2001/55 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit të 20 korrikut 2001 mbi standardet minimale për dhënien e mbrojtjes së përkohshme në rast të një fluksi masiv të personave të zhvendosur të cilët nuk janë në gjendje të kthehen në vendin e tyre.

Ligji mbi operacionet e këmbimit valutor dhe Ligji për shërbimet e transferimit të shpejtë të parave.⁹⁹ Ato rregullojnë përkufizimet dhe metodologjitë për mbledhjen dhe përpunimin e të dhënave për remitancat dhe hyrjet valutore në bazë të transferimeve nga shtetasit e Maqedonisë së Veriut jashtë vendit.

Ligji mbi Kujdesin Shëndetësor. Ligji garanton kujdesin shëndetësor bazë për shtetasit e huaj të punësuar në territorin e Republikës së Maqedonisë së Veriut, të huajt që banojnë në për arsye të arsimit ose aftësimi profesional, të huajt që punojnë organizata ndërkombëtare brenda territorit të RMV-së, konsullatat e huaja ose misionet e tjera ose në shërbim personal të shtetasve të huaj që gëzojnë imunitet diplomatik.

Ligji mbi Sigurimet Shëndetësore. Përcakton sigurimin shëndetësor të shtetasve dhe të huajve, të drejtat dhe detyrimet e sigurimit shëndetësor, si dhe mënyrën e kryerjes së sigurimit. Ky ligj rregullon gjithashtu të drejtat dhe kushtet për sigurimin shëndetësor të kategorive të njëjta të të huajve të listuar në Ligjin për Kujdesin Shëndetësor.

Ligji mbi Arsimin Fillor. Shpall parimin bazë që fëmijët me shtetësi të huaj që qëndrojnë në Maqedoninë e Veriut kanë të drejtën e arsimit fillor në kushte të barabarta si fëmijët -shtetas të Maqedonisë së Veriut.

Ligji mbi Arsimin e Mesëm. Përcakton që shtetasit e huaj mund të vijojnë mësim të nivelit të mesëm dhe kanë të drejtë të kërkojnë nostrifikim ose ekuivalentin e një certifikate të fituar jashtë vendit.

Ligji mbi Arsimin e Lartë. Parasheh që shtetasit e huaj të regjistrohen në studime në të njëjtat kushte si shtetasit e Maqedonisë së Veriut. Regjistrimi mund të kufizohet ose refuzohet për shtetasit e huaj në rastin e studimeve që ndërlidhen me arsimin ushtarak ose policor ose studime me interes të sigurisë kombëtare.

Ligji mbi Mbrojtjen Sociale.¹⁰⁰ Ky ligj parashikon dispozita për të drejtën e kujdesit shëndetësor për viktimat e trafikimit të qenieve njerëzore (neni 66), si dhe krijimin e Qendrës për Viktimat e Trafikimit Njerëzor dhe mundësinë e strehimit të viktimave të huaja të cilëve iu është caktuar vendqëndrim i përkohshëm. Në mars të vitit 2018, Ligji mbi Mbrojtjen Sociale u ndryshua, duke mundësuar zgjatjen e mandatit të Qendrës shtetërore për Viktimat e Trafikimit të Qenieve Njerëzore dhe Strehimin e Viktimave të Dhunës Seksuale.

⁹⁹ Qeveria e Maqedonisë së Veriut, Ligji për Veprimtarinë Devizore (shih fusnotën 71); Qeveria e Maqedonia e Veriut, Ligji për ofrimin e shërbimeve të transfertave të shpejta të parave (shih fusnotën 71).

¹⁰⁰ Qeveria e Republikës së Maqedonisë së Veriut, Ligji mbi Mbrojtjen Sociale Në dispozicion në www.mtsp.gov.mk/content/pdf/zakoni/2019/28.5_zakon_SZ.pdf.

Ligji mbi Mbrojtjen e Fëmijëve.¹⁰¹ I cili rregullon të drejtat e fëmijëve, veçanërisht nga çdo lloj shfrytëzimi seksual dhe abuzimi seksual (ngacmimi, pornografia e fëmijëve dhe prostitucioni i fëmijëve), nxitja, shitja ose trafikimi me dhunë i fëmijëve (neni 12, paragrafi 2).

Kodi Penal. Penalizon veprat e trafikimit të qenieve njerëzore (neni 418-a), kontrabandimit të migrantëve (neni 418-b), organizimit të një grupi dhe nxitja e kryerjes së veprave të trafikimit të qenieve njerëzore dhe kontrabandimit të migrantëve (neni 418-c) dhe trafikimi i fëmijëve (neni 418-d). Ndryshimet dhe plotësimet e Kodit Penal¹⁰² të Maqedonisë së Veriut kanë zbatuar një nga përfitimet kryesore të përpjekjeve afatgjata të Komisionit dhe Misionit të OSBE-së, duke futur parimin e pandëshkueshmërisë për viktimat e trafikimit në legjislacionin penal të Maqedonisë së Veriut. Ndryshimet e Kodit Penal, të cilat hynë në fuqi më 1 janar të vitit 2019, parashikuan një dispozitë eksplicite për mosndëshkimin e viktimave të veprës penale të trafikimit të qenieve njerëzore (neni 418-a, paragrafi 7) dhe veprës penale të trafikimit të fëmijëve (Neni 418-d, paragrafi 8). Thelbi i këtij parimi/dispozite është se ai përfshin pandëshkueshmërinë, mosndjekjen penale dhe mos paraburgimin e viktimave. Dispozitat e reja do të mundësojnë identifikim, ndihmë dhe mbështetje më efikase të viktimave, të cilët në shumë raste, duke pasur parasysh gjendjen e tyre, detyrohen nga trafikantët të kryejnë vepra të tjera penale. Zbatimi i parimit të mosndëshkimit do të inkurajojë viktimat të bashkëpunojnë me organet e zbatimit të ligjit në identifikimin dhe ndëshkimin e autorëve.

Ligji mbi Ndhimën Juridike Falas.¹⁰³ Ligji i ri hyri në fuqi më 1 tetor të vitit 2019 dhe parashikon ofrimin e ndihmës juridike parësore dhe dytësore për të gjithë qytetarët e Maqedonisë së Veriut, përfshirë viktimat e dhunës me bazë gjinore dhe dhunës në familje. Neni 8, i cili ishte pjesë e Ligjit të mëparshëm për Ndhimën Juridike Falas dhe përfshinte viktimat e trafikimit si një kategori me të drejtë për ndihmë juridike falas, është ende në fuqi.

¹⁰¹ Qeveria e Republikës së Maqedonisë së Veriut, Ligji mbi Mbrojtjen e Fëmijëve, Në dispozicion në <http://mtsp.gov.mk/WBStorage/Files/dete.pdf>.

¹⁰² Qeveria e Republikës së Maqedonisë, Ligji mbi ndryshimin dhe plotësimin e Kodit Penal, 28 dhjetor 2018 Në dispozicion në www.pravdiko.mk/wp-content/uploads/2013/11/Zakon-za-izmenuvane-i-dopolnuvane-31-12-2018.pdf.

¹⁰³ Ligji mbi Ndhimën Juridike Falas, <http://pravda.gov.mk/Upload/Documents/Zakon%20za%20besplatna%20pravna%20pomos.pdf> (qasur më 25 maj 2021).

Në bashkëpunim me IOM, u miratuan **Procedurat Standarde të Veprimit** (PSV) për trajtimin e viktimave të trafikimit, të cilat u rishikuan dhe u miratuan në Nëntor të vitit 2018. PSV-të e rishikuara ofrojnë një kornizë të përshtatshme për ofrimin e mbështetjes, integritit dhe kthimit vullnetar të viktimave të trafikimit dhe migrantëve. Gjithashtu, në bashkëpunim me zyrën e UNHCR-së, u miratuan Procedurat Standarde të Veprimit për Fëmijët e Huaj të Pashoqëruar¹⁰⁴ (PSV për FPH) dhe Procedurat Standarde të Veprimit për Trajtimin e Kategorive të Cenueshme të Huajve¹⁰⁵ (SOP për KCH) të miratuara në vitin 2016.

Legjislacioni aktual në fushën e migracionit të ligjshëm dhe të paligjshëm paraqet një bazë të mirë ligjore për zgjidhjen e kërkesave individuale të kategorive të ndryshme të personave për qëndrim të ligjshëm dhe të paligjshëm në Maqedoninë e Veriut. Megjithatë, vendi do të vazhdojë të ndjekë trendet dhe drejtimet e legjislacionit evropian në këtë fushë në mënyrë që të harmonizohet në kohë me to.

C.2.2. Dokumentet kryesore ndërkombëtare, marrëveshjet shumëpalëshe dhe dypalëshe të migracionit

Gjatë hartimit të dokumenteve strategjike për migracionin (me të gjitha aspektet e tij) në Maqedoninë e Veriut, ekziston një qasje sistemike dhe merren parasysh rekomandimet dhe praktikat e mira të dokumenteve ndërkombëtare: Rekomandimet e dhëna nga Komisioni Evropian, Këshilli i Evropës, raportet e organizatave dhe organeve rajonale dhe ndërkombëtare, Strategjitë e Bashkimi Europian dhe OSBE-së, si dhe raportet dhe rekomandimet përkatëse për Maqedoninë e Veriut të përfshira në raportet vjetore të Departamentit Amerikan të Shtetit. Dokumentet e përmendura njohin përgjigjen gjithëpërfshirëse e të organizuar për menaxhimin e migracionit në Maqedoninë e Veriut.

Në dekadën e fundit, përveç zbatimit të dedikuar të standardeve ndërkombëtare, Maqedonia e Veriut është gjithnjë e më e përfshirë në aktivitetet e komunitetit ndërkombëtar në fushën e migracionit. Ato i referohen Marrëveshjes Globale për Refugjatët¹⁰⁶ dhe Marrëveshjes Globale për Migracion të Sigurt e të Rregullt¹⁰⁷ (GKM), të hartuar sipas Deklaratës së Nju Jorkut për Refugjatët

¹⁰⁴ Qeveria e Republikës së Maqedonisë, Komisioni Kombëtar për Luftën kundër Trafikimit me Qenie Njerëzore dhe Migrimin Ilegal, Procedurat Standarde të Veprimtarisë për Ballafaqimin me Fëmijët e Huaj të Pashoqëruar (Shkup, 2015). Në dispozicion në <http://nacionalnakomisija.gov.mk/wp-content/uploads/2016/12/SOP-za-postapuvanje-so-nepriidruzuvani-deca-stranci.pdf>.

¹⁰⁵ Qeveria e Republikës së Maqedonisë, Komisioni Kombëtar për Luftën kundër Trafikimit me Qenie Njerëzore dhe Migrimin Ilegal, Procedurat Standarde të Veprimtarisë për Ballafaqimin me Fëmijët e Huaj të Pashoqëruar (Shkup, 2015). Në dispozicion në <http://nacionalnakomisija.gov.mk/wp-content/uploads/2016/12/SOP-za-postapuvanje-so-ranlivi-kategorii-lica-stranci.pdf>.

¹⁰⁶ Rezoluta 73/151 e Asamblesë së Përgjithshme të Kombeve të Bashkuara mbi Traktatin Global të Refugjatëve, miratuar më 17 dhjetor 2018 (A/RES/73/151). Në dispozicion në www.unhcr.org/5c658aed4.pdf.

¹⁰⁷ Rezoluta 73/195 e Asamblesë së Përgjithshme të Kombeve të Bashkuara për Paktin Global për Migrimin e Sigurt, të Rregullt dhe të Rregullt, miratuar më 19 dhjetor 2018 (A/RES/73/195). Në dispozicion në www.iom.int/resources/global-compact-safe-regularly-and-regular-migration/res/73/195.

dhe Migrantët, miratuar nga Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara në vitin 2016,¹⁰⁸ të cila i miratoi edhe Maqedonia e Veriut në vitin 2018. Gjatë konceptimit të fushave të veçanta të Rezolutës së re të Politikës së Migracionit, u morën parasysh 23 objektivat e Marrëveshjes Globale për Migracionin e Sigurt dhe të Rregullt.

Marrëveshjet/Traktatet e bashkëpunimit ndërshtetëror (dypalësh dhe shumëpalësh) paraqesin një instrument të rëndësishëm të politikës së migracionit. Për atë qëllim, u nënshkruan disa marrëveshje dhe u morën vendime në mënyrë që të rritet bashkëpunimi në fushën e migracionit të ligjshëm/të paligjshëm, regjimit të vizave dhe shtetësisë.

Emigracioni i ligjshëm

Në fushën e marrëveshjeve dypalëshe për **punësimin sezonal të fuqisë punëtore** deri në vitin 2014, Maqedonia e Veriut kishte nënshkruar dhe ratifikuar marrëveshje dypalëshe për dërgimin e punëtorëve për marrëveshje projektsh vetëm me Slloveninë, Gjermaninë¹⁰⁹ dhe Katarin. Ndryshe nga marrëveshja me Gjermaninë, marrëveshjet dypalëshe me Slloveninë dhe Katarin nuk u zbatuan. Në vitin 2013, Ministria e Punës dhe Politikës Sociale parashtroi nismat për lidhjen e kontratave të punës për punëtorët sezonal nga Maqedonia e Veriut tek qeveritë e disa vendeve. Këto dhe nisma të tjera të shtetit pas vitit 2015, për të nënshkruar marrëveshje dypalëshe për punën sezonale, nuk u pranuan nga asnjë vend, për shkak të detyrimeve që burojnë nga marrëveshje të tilla nga vendet e pritjes/pranimit. Vitet e fundit, liberalizimi rajonal i tregut të punës (Iniciativa Mini Shengen, si dhe aktivitete të caktuara brenda Marrëveshjes së Tregtisë së Lirë të Evropës Qendrore) është aplikuar gjithnjë e më shumë, si një qasje e thjeshtuar në tregun e punës të vendeve nënshkruese në këto marrëveshje.

Qëndrimi ligjor i të huajve

Lidhur me sigurimet shoqërore të të huajve në Maqedoninë e Veriut deri në vitin 2014, ishin në fuqi 19 marrëveshje dypalëshe¹¹⁰ për koordinimin e sistemeve

¹⁰⁸ Ezoluta 71/1 e Asamblesë së Përgjithshme të Kombeve të Bashkuara mbi Deklaratën e Nju Jorkut për Refugjatët dhe Emigrantët, miratuar më 19 shtator 2016 (A/RES/71/1). Në dispozicion në www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_71_1.pdf.

¹⁰⁹ Për çdo vit të dërgimit të punëtorëve, i cili fillon më 1 tetor të vitit aktual dhe përfundon më 30 shtator të vitit pasardhës, Qeveria e Republikës Federale të Gjermanisë krijoi një kuotë të punëtorëve që mund të dërgohen nga Maqedonia (shih shënimin 2) në Gjermani. Për vitin e dërgimit 2014 për vendin tonë, u vendos një kuotë prej 570 punëtorësh në fushën e ndërtimit, instalimit dhe izolimit.

¹¹⁰ Shih më hollësisht: Rezoluta mbi politikën e migracionit e Republikës së Maqedonisë, 2015-2020 ("Fletorja Zyrtare e Republikës së Maqedonisë" nr. 64/18), Shkup, f. 38.

të mbrojtjes sociale, 11 prej të cilave me shtetet anëtare të Bashkimit Evropian.¹¹¹ Gjatë kësaj periudhe, u ndërmorën aktivitete për nënshkrimin e marrëveshjeve dypalëshe për përdorimin e Kartës Evropiane të Shëndetit. Përfitimi i realizimit të kësaj karte është përdorimi i shërbimeve shëndetësore jashtë vendit në rast të formimit profesional, shkollimit, udhëtimeve zyrtare ose private. Ky lloj marrëveshjeje dypalëshe u nënshkrua me 16 vende, plus Kosovo.^{7,112} Pas vitit 2015, u lidhën tre marrëveshje të sigurimeve shoqërore me Hungarinë, Sllovakisë dhe Shqipërisë.

Migracioni i paligjshëm dhe riatdhesimi

Bashkëpunimi ndërkombëtar në fushën e këtyre flukseve të migracionit dhe riatdhesimit është subjekt i një vëmendje të veçantë të politikave mbi migracionin. Për këtë qëllim, Qeveria e Maqedonisë së Veriut, në dekadën e fundit ka ndërmarrë aktivitete për krijimin e bashkëpunimit të gjerë ndërkombëtar dhe shkëmbimin e të dhënave në fushën e migracionit të paligjshëm. Në periudhën e viteve 2009-2014, u nënshkruan disa marrëveshje, traktate dypalëshe dhe shumëpalëshe për migracionin, me vendet fqinje dhe më gjerë. Zbatimi i Marrëveshjes midis Republikës së Maqedonisë dhe Bashkimit Evropian për pranimin e personave me qëndrim të paligjshëm u zhvillua pa probleme, ndërsa numri i personave të kthyer ishte në rritje të vazhdueshme. Shumica e shtetasve të kthyer të Republikës së Maqedonisë ishin nga Gjermania, ndërsa edhe numri i atyre nga vendet e tjera të Bashkimit Evropian (Suedia, Norvegjia, Belgjika, si dhe Zvicra) ishte relativisht i madh. Gjatë kësaj periudhe, u nënshkruan edhe 4 Marrëveshje Riatdhesimi (me Republikën e Moldavisë, Bosnje dhe Hercegovinën, Serbisë, dhe Malin e Zi), si dhe Protokolle për zbatimin e Marrëveshjes së Riatdhesimit me 7 shtete anëtare të Bashkimit Evropian (Austrië, Belgjika, Bullgarinë, Estoninë, Gjermaninë, Luksemburgu dhe Holandë). Në vitin 2017, u nënshkrua një marrëveshje midis Qeverisë së Republikës së Maqedonisë dhe Qeverisë së Kosovës⁷ për marrjen në dorëzim të personave me qëndrim të paligjshëm dhe një Protokoll për zbatimin e tij (hyrë në fuqi në vitin 2018). Lidhur me Protokollin për zbatimin e Marrëveshjes me Bashkimin Evropian: pas vitit 2015 hynë në fuqi Protokollin me Sllovakisë, Italisë, Çekia. Pas vitit 2015, u dërguan propozime për përfundimin e marrëveshjeve të riatdhesimit edhe me Egjiptin dhe Republikën Islamike të Iranit dhe u mor një propozim për përfundimin e marrëveshjes së riatdhesimit me Azerbejxhanin.

¹¹¹ Deri në përfundimin e marrëveshjeve të reja të sigurimeve shoqërore, Republika e Maqedonisë zbatonte marrëveshjet e ndërmarrura nga ish Republika Socialiste Federative e Jugosllavisë me: ish-Çekosllovakinë; Anglinë dhe Irlandën e Veriut; Francën; Italinë; Norvegjinë dhe Suedinë.

¹¹² Nga këto marrëveshjet me Kroacisë, Austrisë, Turqia, Zvicrës, Sllovenisë, Bullgarisë, Gjermanisë, Bosnjë e Hercegovinës, Çekia, Holandë, Polonisë, Luksemburgut, Belgjikës, Australisë, Malit të Zi, Kanadasë dhe Kosovës⁷ janë në fuqi sot. Lista e marrëveshjeve dypalëshe të sigurimeve shoqërore. Në dispozicion në www.mtsop.gov.mk/content/pdf/dokumenti/2020/24.7-листа2020.pdf.

Regjimi i vizave

Në dekadën e fundit, janë marrë një numër vendimesh për heqjen e njëanshme të vizave të hyrjes dhe qëndrimit deri në 90 ditë dhe për heqjen e përkohshme të vizave për qëndrim afatshkurtër të shtetasve të huaj, mandej marrëveshje për kushtet e udhëtimit, si dhe marrëveshje/traktate ndërshtetërore për heqjen e regjimit të vizave për mbajtësit e pasaportave diplomatike dhe zyrtare.

Deri në vitin 2015, Qeveria e Maqedonisë Veriore miratoi vendime për heqjen e njëanshme të vizave të hyrjes dhe qëndrimit deri në 90 ditë për qytetarët e vendeve dhe territoreve që ishin përfshirë në Aneksin 2 të Rregullores së Këshillit Evropian nr. 539/2001.¹¹³ Për të forcuar lidhjet e biznesit dhe për të rritur numrin e turistëve të huaj nga periudha 2010-2014, qeveria mori disa vendime për heqjen e njëanshme të përkohshme të vizave për qëndrim të shkurtër për shtetasit e këtyre vendeve, të cilat ishin të vlefshme për një periudhë një vjeçare (Federatën Ruse, Ukrainën, Republikën e Azerbejxhanit dhe Republikën e Kazakistanit) ose për një periudhë më të gjatë (për shembull, një vendim i njëanshëm për heqjen e vizave për shtetasit e Ukrainës për një periudhë pesëvjeçare nga mes viteve 2013-2018). Gjithashtu, u nënshkruan marrëveshje midis Qeverisë së Republikës së Maqedonisë dhe Qeverisë së Brazilit për heqjen e vizave (2011), si dhe me Qeverinë e Republikës së Turqia për kushtet e udhëtimit për shtetasit e të dy vendeve (2012). Në vitin 2011 dhe 2012, u nënshkruan marrëveshje midis qeverisë sonë dhe qeverive të tre vendeve të rajoni (Serbisë, Shqipërisë dhe Malin e Zi) për kushtet e udhëtimit me vetëm një pasaportë të vlefshme dhe një kartë identiteti biometrike të vlefshme.¹¹⁴

Nga viti 2015 deri në vitin 2020, u morën vendime për heqjen e njëanshme të vizave për hyrje dhe qëndrim deri në 90 ditë të shtetasve të 24 vendeve (të cilat janë në të ashtuquajturën Lista e Bardhë e Bashkimit Evropian), si dhe vendime për heqjen e njëanshme të përkohshme të vizave për qëndrim afatshkurtër për shtetasit e pesë vendeve. Marrëveshjet u nënshkruan midis Qeverisë së Republikës së Maqedonisë² së Veriut dhe dy vendeve të tjera në rajon (Kosovës⁷ dhe Bosnje e Hercegovinës) mbi kushtet e udhëtimit të shtetasve, përkatësisht hyrjen dhe qëndrimin afatshkurtër, me vetëm një pasaportë të vlefshme dhe një kartë identiteti biometrike të vlefshme. Marrëveshje dhe traktate ndërshtetërore u nënshkruan me vende të caktuara për të hequr regjimin e vizave për mbajtësit e pasaportave diplomatike dhe zyrtare.

¹¹³ Ato janë: Ato janë: Andorra, Brazili, Brunei, Kili, Kosta Rika, Guatemala, Hondurasi, Meksika, Nikaragua, Panamaja, Paraguai, El Salvador, Singapori, Koreja e Jugut, Uruguai, Hong Kongu, Makao, Antigua dhe Barbuda, Bahamas, Republika e Mauriciusit, Shën Keats dhe Nevis dhe Republika e Seychelles.

¹¹⁴ Përveç aktiviteteve të sipërpërmendura në periudhën 2009-2014, u nënshkruan marrëveshje ndërshtetërore ose u ka pasur nisma për heqjen e regjimit të vizave për mbajtësit e pasaportave diplomatike dhe të shërbimit midis Qeverisë së Republikës së Maqedonisë (shih fusnotën 2) dhe Republikës së Indisë, Republikës së Indonezisë dhe Republikës së Argjentinës, Republikës Socialiste të Vietnamit dhe me Katarin.

Ligji mbi Ratifikimin e Konventës për Zvogëlimin e Pa shtetësisë ("Fletorja Zyrtare e Maqedonisë së Veriut " nr. 208/2019) e datës 17.10.2019. Në bazë të këtij ligji, Ministria e Brendshme përcaktohet si një organ kompetent i administratës shtetërore që do të kujdeset për zbatimin e Konventës së përmendur në nenin 1 të këtij ligji.

Duke pasur parasysh përvojën e marrëveshjeve të arritura deri më tani dhe zbatimin e tyre, Maqedonia e Veriut mbetet e përkushtuar ndaj këtyre aktiviteteve, veçanërisht atyre që nënkuptojnë zgjerimin e bashkëpunimit ekonomik, mbrojtjen më të madhe të shtetasve tanë jashtë vendit dhe lehtësimin e hyrjes dhe qëndrimit të të huajve, veçanërisht fuqisë së punës që është e mangët në tregun e punës.

C.3. Kornizat institucionale

Politika e migracionit i mbulon të gjitha pikëpamjet përkatëse të emigracionit të ligjshëm dhe emigracionit të huaj, si dhe migracionin ilegal dhe kontrabandën e migrantëve, trafikimin e qenieve njerëzore, azilin dhe mbrojtjen e refugjatëve. Kompleksiteti i të gjitha këtyre fushave presupozon nevojën për të përfshirë më shumë institucione. Ajo njihet gjithashtu në konceptimin e përbërjes së Grupit Ndërmintor për krijimin e politikës së migracionit.¹¹⁵ Secila prej këtyre institucioneve/organizatave ka kompetenca në fushën e saj, por gjithashtu ka kompetenca të përbashkëta në disa nga fushat e tjera që janë lëndë e vëzhgimit të politikës së migracionit. Së këndejmi, përgjegjësitë dhe kompetencat e tyre duhet të përcaktohen qartë, ndërsa aktivitetet duhet të harmonizohen dhe koordinohen maksimalisht.

Njohuritë nga zbatimi i politikave të mëparshme të migracionit (për 2009-2014 dhe 2015-2020), si dhe ecuria e aktiviteteve për hartimin e Rezolutës së re të politikës mbi migracionin 2021-2025, konfirmojnë se supozimet institucionale për zbatimin e politikës së migracionit, mes tjerash, varen edhe nga numri i institucioneve kompetente për secilën nga fushat e sipërpërmendura të migracionit. Në fakt, në Maqedoninë e Veriut, konceptimi dhe zbatimi i politikës së migracionit është relativisht më i thjeshtë në ato fusha ku janë kompetente dy deri në tre institucione. Ky konstatim i referohet migracionit të paligjshëm, kontrabandimit të migrantëve, trafikimit të qenieve njerëzore, azilit, regjimit të vizave dhe shtetësisë maqedonase. Kështu, komunikimi ndërmjet institucioneve është më efikas, ndërsa rezultatet e aktiviteteve të tyre janë më të harmonizuara dhe më efikase.

¹¹⁵ Ai përbëhet nga përfaqësues nga: Kabineti i Qeverisë së RMV, Ministria e Brendshme, Ministria e Punëve të Jashtme, Ministria e Punës dhe Politikës Sociale, Ministria e Arsimit dhe Shkencës, Ministria e Drejtësisë, Ministria e Ekonomisë, Ministria e Shëndetësisë, Sekretariati për Çështje Evropiane, Enti Shtetëror i Statistikës dhe organizata ndërkombëtare (IOM, UNFPA, UNHCR, ICMPD, MARRI).

Përvoja në zbatimin dhe konceptimin e politikës së migracionit në fushën e emigracionit të ligjshëm dhe imigracionit të huajve është e ndryshme, por me një ndryshim të dukshëm kur bëhet fjalë për të dy llojet e migracionit. Ndryshe nga politika ndaj të huajve (me qëndrim të përkohshëm dhe të përhershëm) dhe integritet të tyre, krijimi dhe zbatimi i politikës së emigracionit paraqesin aktivitete shumë më komplekse. Kjo është për shkak të kompleksitetit të çështjes së emigrimit të qytetarëve të Maqedonisë së Veriut jashtë vendit, afatgjatësisë së saj, mungesës së të dhënave dhe informacionit përkatës, si dhe numrit të madh të institucioneve të përfshira në mënyrë të drejtpërdrejt dhe të tërthortë në këtë fushë. Vlerësimi i politikave të mëparshme të migracionit ka treguar se një pjesë e konsiderueshme e masave dhe aktiviteteve të parashikuara në këtë fushë kanë mbetur të parealizuara. Nga ana tjetër, konceptimi i politikës ka konfirmuar se nëse theksi vihet në shkaqet, pasojat dhe implikimet e emigrimit, atëherë duhet të përfshihen institucione të tjera (të cilat nuk janë pjesë e Grupit Ndërmnistror ekzistues për hartimin e politikave të migracionit), ndërsa koordinimi për masat dhe aktivitetet për qëllime specifike individuale duhet të bëhet brenda një numri më të vogël të institucioneve të përfshira drejtpërdrejt.¹¹⁶

Rëndësia e rrjeteve të vendosura të migracionit, në zbatimin e masave dhe aktiviteteve që ndërlihen me gjendjen shkakësore të emigracionit jashtë vendit është shumë e madhe. Ato duhet të përdoren për të krijuar dhe thelluar bashkëpunimin ndërmjet migrantëve dhe të kthyerve me institucionet në nivel lokal. Përvoja e shumë vendeve konfirmon se përdorimi i rrjeteve të migracionit për të stimuluar zhvillimin socio-ekonomik të rajoneve të origjinës është shumë e dobishme. Në këtë drejtim, në Maqedoninë e Veriut, është e nevojshme përfshirja më e madhe e Qendrave të Rajoneve Planore dhe komunave, si dhe sektorit joqeveritar në vend, dhe krijimi i lidhjeve me organizatat migratore jashtë vendit.

Në dhjetëvjeçarin e fundit, organizatat ndërkombëtare, kryesisht IOM, UNFPA, UNHCR, ICMPD, MARRI, të cilat kanë zyrat e tyre në Maqedoninë e Veriut, kanë ofruar mbështetje të madhe profesionale dhe ndihmë financiare në zbatimin e projekteve dhe aktiviteteve në pikëpamje të ndryshme të migracionit të ligjshëm dhe të paligjshëm. Ekspertiza dhe angazhimi i tyre në konceptimin e politikës së mëparshme dhe të re të migracionit të Maqedonisë së Veriut, e cila zhvillohet në bashkërendim me institucionet kompetente, ka rëndësi të madhe. Mbështetja e përfaqësuesve të organizatave ndërkombëtare do të jetë shumë e rëndësishme për të zbatuar Rezolutën e re mbi politikën e migracionit 2021-2025.

¹¹⁶ Kështu, për shembull, masat dhe aktivitetet për forcimin e infrastrukturës për hyrjen e remitancave përmes kanaleve formale dhe krijimin e mundësive për përdorim më produktiv të tyre u konceptuan në bashkëpunim me Bankën Popullore, ndërsa masat dhe aktivitetet për gjetjen dhe tërheqjen e investitorëve nga shtetasit e RMV-së jashtë vendit në konsultim me Ministrinë e Ekonomisë, Ministrinë e Vetëqeverisjes Vendore dhe Agjencinë për Investimet e Huaja.

Ky diskutim në lidhje me supozimet institucionale, përkatësisht institucionet përgjegjëse dhe të përfshira për konceptimin dhe zbatimin e politikës së migracionit të Maqedonisë së Veriut ngre pyetjen e nevojës për të konceptuar dhe miratuar një Ligj për Menaxhimin e Migracionit, i cili do të përcaktonte të gjitha aspektet përkatëse të menaxhimit të supozimeve institucionale të proceseve të migracionit në fushën e migracionit të jashtëm.

C.4. Bashkëpunimi ndërkombëtar

Prioriteti afatgjatë i Qeverisë së Maqedonisë së Veriut dhe ministrive kompetente është menaxhimi efikas i migracionit, përfshirë adresimin e migracionit të paligjshëm. Bashkëpunimi ndërkombëtar në fushën e migracionit dhe sigurisë kufitare mbështetet në Kapitullin 24, Drejtësia, Liria dhe Siguria e aqis e BE. Ajo zakonisht arrihet me vendet fqinje përmes bashkëpunimit dypalësh.

Bashkëpunimi ndërkombëtar me organizatat rajonale dhe ndërkombëtare që kanë kompetencë në sigurinë kufitare arrihet përmes anëtarësimit në organizatat ndërkombëtare. Bashkëpunimi me FRONTEx,¹¹⁷ UNHCR,¹¹⁸ EASO,¹¹⁹ Europol,¹²⁰ Interpol,¹²¹ IOM,¹²² ICMPD,¹²³ SELEK,¹²⁴ MARRI,¹²⁵ UNFPA¹²⁶ si dhe organizata dhe organe të tjera është intensiv dhe realizohet çdo ditë. Qëllimi është të zhvillohen standarde për zbatimin efektiv të ligjit përmes shkëmbimit të informacioneve dhe veprimeve të bashkërenduara.

Për të përmirësuar sigurinë e kufirit me Republikën e Greqisë, Maqedonia e Veriut, në vitin 2016, nënshkroi marrëveshje dypalëshe me tetë vende (Poloninë, Republikën Çeke, Sllovakinë, Austrinë, Hungarinë, Slloveninë, Kroacinë dhe Serbinë), me çfarë është siguruar prania edhe e efektivëve të huaj të policisë kufitare. Prania e tyre siguron një shkallë më të lartë të sigurisë dhe menaxhim më të mirë të migracionit.

Bashkëpunimi me Bashkimin Evropian. Bashkimi Evropian është partneri më i rëndësishëm i bashkëpunimit me Maqedoninë e Veriut, i cili synon të miratojë trashëgiminë juridike evropiane. Raporti Vjetor i Progresit për Maqedoninë

¹¹⁷ <https://frontex.europa.eu>.

¹¹⁸ www.unhcr.org.

¹¹⁹ www.easo.europa.eu.

¹²⁰ www.europol.europa.eu.

¹²¹ www.interpol.int.

¹²² www.iom.int.

¹²³ www.icmpd.org.

¹²⁴ www.selec.org.

¹²⁵ <http://marri-rc.org.mk>.

¹²⁶ <https://mk.unfpa.org>.

e Veriut përqendrohet në menaxhimin e kufirit, ndërsa migracioni ka rëndësi thelbësore. Mbështetja e BE-së zhvillohet në dy nivele: politike, duke përcaktuar objektiva që duhen arritur; dhe financiare, duke financuar një numër programesh dhe projektesh që mbështesin proceset e integritit evropian në vendin tonë.

Bashkëpunimi me FRONTEX¹²⁷ FRONTEX është agjenci e krijuar me Dekretin e Këshillit (BE) 2007/2004, e cila në nenin 2 përcakton kompetencat e saj:¹²⁸

1. Koordinon bashkëpunimin operacional ndërmjet Shteteve Anëtare në menaxhimin e kufijve të jashtëm;
2. Ofron ndihmë Shteteve Anëtare për trajnimin e rojeve kufitare dhe krijon standarde të përbashkëta trajnimi;
3. Kryen analizë të rrezikut;
4. Ndjek kërkimet shkencore të rëndësishme për kontrollin dhe mbikëqyrjen e kufirit;
5. I siguron Shteteve Anëtare asistencë teknike dhe operacionale për kufijtë e jashtëm, si dhe për organizimin e rikthimit të shtetasve të vendeve të treta gjatë riatdhesimit.

Vitet e fundit, FRONTEX ka punuar në mënyrë aktive për të institucionalizuar bashkëpunimin me vendet e treta, si dhe me organizatat ndërkombëtare që kanë kompetenca në fushën e migracionit. Ky bashkëpunim bazohet në respektin reciprok, mbështetjen nga FRONTEX, e cila zakonisht përbëhet nga ekspertiza dhe analiza kërkimore, afirmimi i të drejtave të njeriut dhe qeverisja e mirë. Maqedonia e Veriut ka një marrëveshje bashkëpunimi me FRONTEX që nga viti 2009,¹²⁹ e cila siguron shkëmbimin e informacionit dhe analizën e rrezikut, trajnimin dhe pjesëmarrjen në projekte kërkimore dhe zhvillimore, si dhe aktivitete operacionale. Policia Kufitare e Maqedonisë së Veriut është e përfshirë në projekte të shumta me FRONTEX-in, të cilat kanë ndikim në ngritjen e kapaciteteve të policisë kufitare dhe përmirësimin e bashkëpunimit rajonal.

¹²⁷ FRONTEX është shkurtesë për Agjencinë Evropiane për Menaxhim dhe Bashkëpunim Operacional të Kufijve të Jashtëm të Shteteve Anëtare të BE-së <https://frontex.europa.eu>.

¹²⁸ Vizioni dhe Misioni i FRONTEX, <https://frontex.europa.eu/about-frontex/our-mission>.

¹²⁹ FRONTEX, "EU external borders in May: Detections in Western Balkan region more than double", news release, 13 qershor 2022. Në dispozicion në <https://frontex.europa.eu/media-centre/news-release/working-arrangement-with-the-fyr-of-macedonia-concluded-10iaEG>.

Bashkëpunimi me IOM. Kontributi i IOM është i dukshëm dhe shumë i madh në ofrimin e mbështetjes dhe financimit të ekspertëve për një numër projektesh, si dhe krijimin e një numri dokumentesh dhe politikash strategjike. IOM merr pjesë aktive dhe siguron mbështetje financiare për kthimin vullnetar të migrantëve nga Maqedonia e Veriut. Aktualisht, IOM luan një rol të madh në zbatimin e Marrëveshjes Globale të Migracionit (2020), në krijimin e Rezolutës së re mbi Politikën e Migracionit, mandej Profilin e Migracionit, si dhe Udhërrëfyesin Kombëtar për Statistikat e Migracionit në Maqedoninë e Veriut.

Bashkëpunimi me UNHCR. UNHCR mbështet vazhdimisht përpjekjet e institucioneve në Maqedoninë e Veriut për krijimin e rregulloreve moderne në lidhje me refugjatët. Mbështetja përfshin edhe ofrimin e asistencës teknike dhe IT për avancimin e metodologjisë për menaxhimin më efikas të statistikave që ndërlidhen me azilkërkuesit, si dhe të drejtën për qasje në azil.

Bashkëpunimi me UNFPA. UNFPA¹³⁰ mbështet përpjekjet e institucioneve të Maqedonisë së Veriut për zhvillimin e strategjive që do t'i përgjigjen ndryshimeve demografike dhe ndikimit të tyre në ekonomi, sistemin shoqëror dhe infrastrukturë.

Bashkëpunimi me EASO. Duhet të sigurojë një bashkëpunim praktik më efektiv të përbërë nga trajnime të përbashkëta, ekspertizë, statistika dhe të dhëna mbi vendet e origjinës së azilkërkuesve.

Bashkëpunimi me MARRI.¹³¹ Iniciativa MARRI u krijua në vitin 2003 në mënyrë që të sigurojë shkëmbim rajonal të informacionit në fushën e migracionit. Përmirësimi i bashkëpunimit rajonal synon zhvillimin e një platforme për bashkëpunim më efektiv ndërmjet vendeve të rajonit.

Bashkëpunimi policor ndërkufitar. Është realizuar me vendet fqinje dhe është veçanërisht i rëndësishëm për parandalimin e migracionit të parregullt/të paligjshëm. Bashkëpunimi ndërkufitar zhvillohet në përputhje me kornizën e përfshirë në Katalogun Shengen me rekomandimet dhe praktikën më të mira të Bashkimit Evropian (Katalogu Shengen, Pjesa IV: Bashkëpunimi Policor), zhvillimi i bashkëpunimit dypalësh dhe shumëpalësh në fushën e operacioneve kufitare dhe pjesëmarrja në programe ndërkombëtare, projekte dhe nisma. Maqedonia e Veriut ka krijuar qendra të përbashkëta kufitare me Shqipërinë, Bullgarinë, Serbinë dhe Kosovën,⁷ përmes të cilave arrihet një bashkëpunim efikas ndërkufitar.

¹³⁰ UNFPA, "UNFPA population event ends with calls for strengthening human capital in response to demographic change", news article, 23 tetor 2019. Në dispozicion në <https://northmacedonia.unfpa.org/mk/news>.

¹³¹ Nisma Rajonale për Migracion, Azil dhe Kthim të Refugjatëve, në dispozicion në <http://marri-rc.org.mk>.

Në vitin 2020, shfaqja e pandemisë COVID 19 kishte një ndikim të madh në numrin e tentimeve të parandaluara për migracion të parregullt. Janë marrë masa dhe aktivitete të intensifikuara për të parandaluar këtë fenomen, të tilla si mbyllja e kufijve me vendet fqinje dhe aeroportet për trafik ndërkombëtar, angazhimi i ushtrisë për të siguruar kufirin, shpallja e gjendjes së jashtëzakonshme në vend, kufizimi i kohës së lëvizjes, karantina, etj. Në këtë gjendje të sapokrijuar, bashkëpunimi ndërkombëtar ka ndihmuar shumë në adresimin e duhur të sfidave.

PJESA Ç: GJETJET KRYESORE, NDIKIMET E POLITIKAVE MIGRATORE DHE REKOMANDIMET

Ç.1. Gjetjet kryesore për trendet aktuale, ndikimi i migracionit dhe politikat e migracionit

Ndryshimet e migracionit të jashtëm dhe të brendshëm të Maqedonisë së Veriut në profilin e Migracionit vërehen për një periudhë më të gjatë (2009-2019/2020) dhe në një kontekst më të gjerë të kushtëzimit të tyre shkak-pasojë, në politikat e zbatuara, ndryshimet e legjislacionit dhe bashkëpunimin ndërkombëtar.

Flukset e migracionit nga Maqedonia Veriut drejt vendeve të huaja dhe hyrja e të huajve në vend u bë në kushtet e ndryshimeve të rëndësishme në fushën e regjimit të vizave, të kushtëzuara nga liberalizimi i vizave dhe harmonizimi i tij me Bashkimin Evropian, si dhe aktivitetet e ndërmarra për lehtësimin e vizave me disa vende. Në periudhën e analizuar, u miratuan gjithsej 34,648 aplikimesh për viza për shtetasit e rreth 180 vendeve. Kështu, në prag të Vitit të Ri pas vitit 2015, u vu re një rënie e konsiderueshme që korrespondon me ndryshimet në regjimin e vizave. Turqia, Kina dhe India janë vendet me përqindjen më të madhe (rreth 25%) në totalin e vizave të lëshuara nga viti 2009 deri në vitin 2019.

Ndryshime të mëdha janë gjithashtu karakteristike për lëvizshmërinë ndërkufitare, përkatësisht fluksin e pasagjerëve në kufirin shtetëror. Gjatë kësaj periudhe, hyrja e shtetasve maqedonas dhe të huaj u rrit me rreth 60%, numri i qytetarëve të Maqedonisë së Veriut që janë larguar nga vendi u dyfishua, ndërsa numri i shtetasve të huaj që janë larguar nga Maqedonia e Veriut u rrit me një të katërtën (25%). Më shumë se 90% e të huajve që kanë hyrë në vend janë shtetas të vendeve evropiane.

Në periudhën 2009-2019, gjithsej 12660 persona fituan shtetësinë maqedonase. Megjithatë, sa i përket heqjes dorë nga shtetësia, të dhënat e Ministrisë së Punëve të Brendshme tregojnë se gjithsej 13591 personave iu është hequr shtetësia e Maqedonisë së Veriut. Shumica e tyre, përkatësisht rreth dy të tretat, aplikuan për heqje të shtetësisë që të merrnin shtetësinë e Gjermanisë, Austrisë dhe Sllovenisë.

Analiza e ndryshimeve të veçorive të migracionit të jashtëm të ligjshëm dhe të paligjshëm tregon se pas vitit 2009 ato ndodhin me shtrirje dhe dinamikë të ndryshme, si dhe ka pasur ndryshime në strukturën dhe origjinën e migrantëve.

- (a) Sipas të dhënave të Entit Shtetëror të Statistikës, numri i imigrantëve me qëndrim të përkohshëm është rritur gati tre herë, ndërsa në vitin 2019 është rreth 4500 persona. Të dhënat e Ministrisë së Punëve të Brendshme tregojnë se në të njëjtin vit numri i të huajve me qëndrim të përkohshëm është dyfishuar (rreth 10.000 persona), ndërsa numri i atyre me qëndrim të përhershëm është rreth 800 persona;
- (b) Emigrimi i madh i qytetarëve të Maqedonisë së Veriut jashtë vendit, i cili është intensifikuar më tej në dekadën e fundit, vitet e fundit paraqet sfidën më të madhe për vendin, për shkak të ndryshimeve të mëdha të tipareve të tij dhe përfaqësimit dominues të migracionit të përhershëm. Në vitin 2018 dhe 2019, numri i qytetarëve të Maqedonisë së Veriut që kanë shkuar jashtë shtetit është rreth 25,000, ndërsa numri i përgjithshëm i shtetasve të Maqedonisë që banojnë jashtë Maqedonisë së Veriut ka arritur në rreth 700,000, që është më shumë se një e treta e popullsisë së përgjithshme në vend. Ekziston gjithashtu rritje e migracionit qarkor, për të cilin pothuajse nuk ka të dhëna përkatëse;
- (c) Migracioni i paligjshëm, pas valës së madhe të refugjatëve në vitin 2015, u zvogëluar, ndërsa Maqedonia e Veriut mbetet pjesë e korridorit të Ballkanit Perëndimor dhe është një vend transit ndërmjet vendeve të origjinës dhe destinacionit të flukseve të migracionit të përzier (i përbërë nga kategori të cënueshme njerëzish, përfshirë fëmijë të pashoqëruar, viktimat e trafikimit me qenie njerëzore dhe persona që kanë nevojë për mbrojtje ndërkombëtare).
- (d) Raportet vjetore të Komisionit Kombëtar për luftën kundër trafikimit me qenie njerëzore dhe migrimit ilegal tregojnë se janë marrë masa dhe aktivitete vazhdimisht për të parandaluar dhe luftuar trafikimin e qenieve njerëzore. Të dhënat statistikore të Ministrisë së Punëve të Brendshme për dhjetë vitet e fundit konfirmojnë se në Maqedoninë e Veriut, zbulohen 0-3 vepra penale çdo vit. Këto të dhëna sigurisht nuk pasqyrojnë situatën reale sepse është një vepër penale që nuk është i lehtë për t'u zbuluar dhe dokumentuar siç duhet.
- (e) Numri i azilkërkesve është më i larti në periudhën 2013-2015, ndërsa në pesë vitet e fundit ai është në rënie të vazhdueshme dhe për shumicën e tyre procedura është ndërprerë për shkak të mungesës së aplikantit. Në të njëjtën kohë, numri i shtetasve të kthyer të RMV-së dhe të huajve në procedurën e riatdhesimit është rritur ndjeshëm, në përputhje me marrëveshjet dypalëshe të lidhura me më tepër shtete anëtare të Bashkimit Evropian dhe me vende të tjera.

Ndikimi i migracionit të ligjshëm në zhvillimin demografik, ekonomik dhe social korrespondon me vëllimin, karakteristikat strukturore dhe lidhjen shkakësore të emigracionit të shtetasve të RMV-së jashtë vendit dhe imigracionit të huajve. Duke pasur parasysh numrin relativisht të vogël të imigrantëve dhe natyrën e tyre kryesisht të përkohshme, imigrimi nuk ka ndikim të rëndësishëm në këto aspekte të zhvillimit. Prandaj, ndikimi i migracionit të ligjshëm, përkatësisht emigracioni i madh jashtë vendit, mbetet dominues. Migracioni i paligjshëm, përveç valës së madhe në vitet 2015-2016, në dekadën e fundit nuk ka parë një shtrirje të rëndësishme që do të kishte implikime më serioze për zhvillimin. Maqedonia e Veriut është vend transit për shumicën e tyre.

Pasojat dhe implikimet e emigracionit jashtë vendit janë të shumta dhe shumë komplekse, dhe manifestohen në zhvillimin e popullsisë dhe kapitalit njerëzor, fuqisë së punës në dispozicion dhe tregut të punës, veprimtarisë arsimore dhe shkencore, zhvillimit socio-ekonomik, shëndetësisë dhe mjedisit jetësor. **Ndikimi i tyre në nivelin makro, meso dhe mikro është i dukshëm.**

Emigracioni në rritje me dekada, i cili ka arritur kulmin në dekadën e fundit, ka shkaktuar pasoja dhe implikime të mëdha demografike në nivelin makro (kombëtare) dhe meso, përkatësisht në nivel të rajoneve dhe bashkive. Ato manifestohen në zvogëlimin e popullsisë së përgjithshme, në bazë të emigracionit të përhershëm dhe natalitetit të realizuar jashtë vendit, plakjes së popullsisë dhe fuqisë së punës, humbjes së përhershme të kapitalit njerëzor, talenteve dhe shkencëtarëve. Pasojat janë të pafavorshme edhe në nivelin mikro, përkatësisht në nivelin e familjeve që kanë anëtarët e tyre jashtë vendit, të cilat shprehen në një rritje të numrit të familjeve vetëm me pleq ose atyre që jetojnë vetëm.

Emigracioni po shkakton një mungesë në rritje të fuqisë së punës në tregun e punës në kushte të papunësisë ende të lartë, me pasoja shumë të pafavorshme për zhvillimin e sektorëve të caktuar. Efektet zhvillimore të remitançave të emigrantëve përcaktohen kryesisht nga mënyra e përdorimit të tyre. Dekada e fundit në Maqedoninë e Veriut ka parë një shtrirje të madh të remitançave dhe hyrjeve valutore nga diaspora. Të gjitha hulumtimet mbi përdorimin e tyre tregojnë se shumica e këtyre mjeteve përdoren për konsum personal. Ato padyshim që kanë një ndikim pozitiv në konsumin dhe standardin e jetesës së familjeve migrante, por nuk ka efekte të zhvillimit afatgjatë në nivelin makro dhe meso nëpërmjet rritjes së konsumin. Për shkak të përdorimit të tyre të papërfillshëm për investime në vend, mungon ndikimi i tyre pozitiv në zhvillimin ekonomik të vendit.

Politika e migracionit në periudhën e ardhshme duhet të bazohet mbi ndikimin e identifikuar të migracionit të ligjshëm dhe të paligjshëm në zhvillimin demografik dhe socio-ekonomik në nivel makro, meso dhe mikro, të cilat janë shumë komplekse dhe të gjera. Drejtimet kryesore të politikës së migracionit të Maqedonisë së Veriut duhet të jenë:

- (a) Krijimi i parakushteve për zvogëlimin e emigracionit të përhershëm, me fokus të veçantë tek personat me nivel të lartë arsimor, duke adresuar në mënyrë të vazhdueshme arsyet e emigracionit. Në të njëjtën kohë, nevojitet mbështetje për migracionin qarkor të përkohshëm, si dhe inkurajimin e flukseve të kthimit dhe lehtësimin e njohjes reciproke të aftësive dhe kualifikimeve;
- (b) Është e padiskutueshme nevoja për menaxhim efikas të emigracionit të ligjshëm ekonomik dhe jo-ekonomik në përputhje me rritjen e deficitit të punës nga profile të caktuara dhe krijimin e një politike të përshtatshme vizash;
- (c) Përmirësimi i mëtejshëm i sistemit të krijuar të azilit dhe rritja e efikasitetit dhe efektivitetit të tij;
- (d) Ngritja e kapaciteteve kombëtare për parandalimin në kohë, zbulimin dhe menaxhimin efikas dhe efektiv të migracionit të paligjshëm;
- (e) Në kushte të përfshirjes sa më të madhe të Maqedonisë së Veriut në aktivitetet ndërkombëtare në fushën e migracionit dhe si nënshkruese e Marrëveshjes Globale të Migracionit, nevojitet një politikë e ngritjes së partneriteteve për të promovuar bashkëpunimin ndërkombëtar në fushën e migracionit.

Ç.2. Rekomandime lidhur me kuadrin e Qeverisë për menaxhimin e migracionit

Në dekadën e fundit, Qeveria Maqedonisë së Veriut ka ndërmarrë aktivitete të shumta që synojnë krijimin e parakushteve për menaxhimin e migracionit dhe përmirësimin e situatës në këtë fushë. Në pjesën e kuadrit mbështetës, në dekadën e fundit, janë të dukshme ndryshime pozitive në drejtim të zbatimit të standardeve ndërkombëtare në lidhje me të gjitha pikëpamjet përkatëse të menaxhimit të migracionit dhe krijimit të politikës së migracionit. Në këtë drejtim:

- (a) Ka përparim të dukshëm në fushën e instrumenteve të politikës së migracionit (regjimi i vizave, mbështetja/mbrojtja e shtetasve të Maqedonisë së Veriut jashtë vendit, qëndrimi dhe punësimi i të huajve, shtetësia maqedonase), si dhe supozimet institucionale për krijimin e politikës së migracionit;

- (b) Janë bërë ndryshime të shumta në legjislacionin ekzistues dhe janë miratuar ligje të reja që adresojnë drejtpërdrejt ose tërthorazi çështjen e migracionit. Sot, Maqedonia e Veriut ka një kuadër relativisht të qëndrueshëm ligjorë për rregullimin e lëvizjeve të migracionit të ligjshëm dhe të paligjshëm, e cila është e sinkronizuar në masë të madhe me standardet ndërkombëtare dhe legjislacionin e Bashkimit Evropian;
- (c) Bashkëpunimi ndërkombëtar i vendit po zgjerohet vazhdimisht dhe numri i marrëveshjeve dhe protokolleve të nënshkruara dypalëshe që rregullojnë dhe lehtësojnë procesin e lëvizjeve të migracionit po rritet.
- (d) Maqedonia e Veriut merr pjesë aktive në nismat ndërkombëtare dhe respekton vazhdimisht detyrimet e saj në fushën e migracionit. Në vitin 2018, vendi ynë u bashkua me vendet nënshkruese të Paktit Global për Migracion të Sigurt, të Rregullt dhe të Qetët (GCM) dhe Marrëveshjes Globale të Refugjatëve (GCC), të hartuar në përputhje me Deklaratën e Nju Jorkut për Refugjatët dhe Migrantët dhe e miratuar nga Asambleja e Përgjithshme Kombeve të Bashkuara në vitin 2016.

Pavarësisht progresit të identifikuar dhe përmirësimit të kuadrit mbështetës për menaxhimin e migracionit në Maqedoninë e Veriut, mbetet nevoja për përmirësimin dhe harmonizimin e mëtejshëm të tij me standardet ndërkombëtare. Në këtë drejtim, rekomandimet do t'i referoheshin pikëpamjeve të mëposhtme.

Aktivitetet e ardhshme në fushën e **regjimit të vizave** duhet të zhvillohen në drejtim të harmonizimit të mëtejshëm të politikës kombëtare të vizave me politikën e vizave të Bashkimit Evropian, mandej fillimin e negociatave për liberalizimin e vizave me vendet individuale (të cilat janë në të ashtuquajturën BE/Shengen Lista e Bardhë), duke përfshirë vendimet e mëtejshme të njëanshme e të ndërmjetme për heqjen e regjimit të vizave për qëndrim afatshkurtër në vende të caktuara, si dhe nënshkrimin e marrëveshjeve të reja dypalëshe për heqjen e regjimit të vizave për mbajtësit e pasaportave diplomatike dhe zyrtare.

Përmirësimi i cilësisë së **shërbimeve konsullore** të ofruara për shtetasit e Maqedonisë së Veriut që punojnë dhe banojnë jashtë vendit mbetet një nga prioritetet konstante të politikës së jashtme të RMV-së. Në kushte të rritjes së migracionit qarkor, rëndësi të barabartë ka edhe sigurimi i vazhdueshëm i informacionit mbi procedurat e migracionit të ligjshëm, pastaj mbrojtja e migrantëve përmes marrëveshjeve ndërqeveritare mbi bashkëpunimin në fushën e migracionit të punës (veçanërisht kategoritë e cenushme të migrantëve, migrantët me kualifikime të ulëta, gratë migrante), si dhe rregullimi i funksionimit të agjencive private të punësimit jashtë vendit.

Në fushën e **shtetësisë** mbetet nevoja për trajtim dhe kujdes të vazhdueshëm për personat pa shtetësi në përputhje me Konventën e vitit 1954 mbi Statusin e Personave pa Shtetësi. Lidhur me këtë sfidë, edhe pse në përgjithësi nuk ka ndonjë problem të veçantë me personat pa shtetësi, si rezultat i trashëgimisë, ende nuk është i përjashtuar fakti që një numër i caktuar i personave që jetojnë në Maqedoninë e Veriut ende nuk kanë status të rregulluar shtetësie.

Supozimet institucionale, përkatësisht institucionet përgjegjëse dhe të përfshira janë veçanërisht të rëndësishme nga pikëpamja e konceptimit dhe zbatimit të politikës së migracionit të Maqedonisë së Veriut. Për të përmirësuar efikasitetin e aktivitetëve të tyre, ekziston nevoja për të konceptuar dhe miratuar një **Ligj mbi Menaxhimin e Migracionit**. Përvoja tregon se ky ligj: përkufizon format e ndryshme të migracionit, kompetencat dhe procedurën për rregullimin e tyre; vendoset një sistem i koordinuar për menaxhimin e migracionit, me parime të përcaktuara, me organe kompetente shtetërore përgjegjëse për menaxhimin e migracionit dhe një sistem të vetëm për mbledhjen dhe shkëmbimin e të dhënave në këtë fushë; propozohen dhe merren masa për zbatimin e politikës së migracionit, harmonizimin më të mirë të politikave në fusha të caktuara të migracionit, si dhe arritjen e objektivave të përcaktuara në dokumentet strategjike.

Legjislacioni aktual në fushën e migracionit të ligjshëm dhe të paligjshëm paraqet një bazë të mirë ligjore për zgjidhjen e kërkesave individuale të kategorive të ndryshme të personave për qëndrim të ligjshëm dhe të paligjshëm në Maqedoninë e Veriut. Pavarësisht nga kjo, vendi duhet të vazhdojë të ndjekë trendet dhe drejtimet e legjislacionit evropian në këtë fushë në mënyrë që të harmonizohet në kohë me to.

Maqedonia e Veriut duhet të mbetet e përkushtuar **për të lidhur marrëveshje dhe për t'i zbatuar ato**, veçanërisht për ato që nënkuptojnë zgjerimin e bashkëpunimit ekonomik, mbrojtjen më të madhe të shtetasve tanë jashtë vendit dhe lehtësimin e hyrjes dhe qëndrimit të fuqisë së mangët të punës në tregun e punës.

Përveç përmirësimit të kuadrit mbështetës juridik, është e nevojshme të sigurohen mundësi kadrovike, organizative dhe financiare për zbatimin e politikës së migracionit për periudhën 2021-2025, si dhe dokumenteve të tjera strategjike të miratuara në fushën e migracionit, përditësimin e vazhdueshëm të këtij profili mbi migracionin, zbatimin e Udhërrëfyesit Kombëtar mbi Statistikat e Migracionit dhe dokumenteve të tjera që janë në proces zbatimi.

Menaxhimi i migracionit duhet të kontribuojë në zhvillimin e balancuar dhe të planifikuar ekonomik të Maqedonisë së Veriut, duke respektuar strategjinë dhe politikën e zhvillimit ekonomik dhe marrëdhënieve ekonomike jashtë vendit, masat e politikave aktive të punësimit, politikën e popullsisë dhe politikat në fushën e arsimit dhe shkencës, duke forcuar marrëdhëniet me diasporën, kthimin dhe riintegrimin e migrantëve, integrimin e personave që kanë fituar të drejtën për mbrojtje, zbatimin e qëndrueshëm të marrëveshjeve për riatdhesim, etj.

Ç.3. Rekomandime për përfshirjen e migracionit në politikat sektoriale

Bashkërendimi i politikës së migracionit me dokumentet strategjike të zhvillimit dhe politikat sektoriale mund të kontribuojnë në realizimin e saj efikas dhe zbutjen e problemeve ekzistuese demografike dhe socio-ekonomike në nivel kombëtar dhe rajonal, i kushtëzuar nga emigracioni i madh jashtë vendit.

Në lidhje me remitancat, e Maqedonisë së Veriut duhet të përpiqet të zbatojë masa dhe aktivitete për rritjen e transferimit të këtyre mjeteve përmes kanaleve zyrtare, si dhe të krijojë mundësi për përdorim më produktiv të tyre në mënyrë që të maksimizojë përfitimet personale dhe të mbështesë zhvillimin. Sot, vendi ka një diasporë biznesi të respektuar, përfshirja më e madhe e së cilës në aktivitetet investuese të vendit mund të kontribuojë në stimulimin e zhvillimit ekonomik. Ky bashkëpunim duhet të bazohet në interesin reciprok ekonomik, sigurinë dhe trajtimin e barabartë të investitorëve të tjerë.

Strategjia e bashkëpunimit me diasporën ka treguar se ka mundësi të mëdha për përfshirjen e migracionit në politikat sektoriale.¹³² Ato janë veçanërisht të rëndësishme për sa i përket përdorimit produktiv të remitancave dhe hyrjeve valutore për të **inkurajuar investimet**. Për këtë qëllim, aktivitetet duhet të përqendrohen në:

- (a) Promovimin e mundësive dhe krijimin e mundësive për rritjen e shtrirjes së investimeve direkte të diasporës;
- (b) Krijimin e hartës së biznesmenëve nga diaspora dhe informimi i tyre i vazhdueshëm për mundësitë e investimeve në vend;
- (c) Zgjerimin e mëtejshëm të formës së organizuar të veprimtarisë së biznes-diasporës;

¹³² Поопширно види: Влада на Република Македонија (2019), *Национална стратегија на Република Северна Македонија за соработка со дијаспората, 2019-2023 година*, Скопје, стр. 26-45.

- (d) Identifikimin e mundësive për përfshirjen e diasporës në zbatimin e projekteve me partneritet publik-privat;
- (e) Krijimin e kushteve për lëshimin e "obligacioneve për diasporën";
- (f) Veprimtari më të organizuar të biznes-diasporës për tërheqjen e investitorëve të huaj.

Jo më pak të rëndësishme do të ishin aktivitetet në **sektorin e tregtisë së jashtme**. Krijimi i bashkëpunimit me diasporën me qëllim rritjen e eksportit të produkteve të RMV-së dhe disponueshmërinë e tyre më të madhe në vendet/zonat ku banojnë një numër i madh i shtetasve të Maqedonisë së Veriut, si dhe intensifikimin e tregtisë ndërmjet kompanive të RMV-së dhe kompanive të diasporës është një proces kompleks. Për realizimin e tij efikas, janë të nevojshme aktivitete për:

- (a) Perceptimin e gjendjes aktuale, nevojës dhe kushteve për eksport të produkteve të RMV-së në vendet/zonat me diasporë më të madhe;
- (b) Krijimin e hartave dhe bazës së të dhënave të subjekteve afariste në fushën e tregtisë të përfaqësuesve të diasporës dhe eksportuesve nga Maqedonia e Veriut, si pikënisje për krijimin e lidhjeve ndërmjet kompanive të Maqedonisë së Veriut dhe biznesmenëve nga diaspora të cilët janë të interesuar në vendosjen e marrëdhënieve tregtare;
- (c) Iniciativa për takime dhe rrjetëzim (përfshirë mjetet online dhe paniret), të biznesmenëve nga Republika e Maqedonisë së Veriut dhe Diasporës në fushën e tregtisë;
- (d) Realizimin e trajnimeve për ndërmarrjet mikro, të vogla dhe të mesme të RMV-së për paraqitje në tregjet e huaja dhe rrjetëzim me diasporën me qëllim hapjen e tregjeve të reja.

Turizmi është një sektor që gjithashtu ka mundësi të gjera për zhvillim përmes bashkëpunimit me diasporën. Ai mund të realizohet përmes:

- (a) Krijimit të parakushteve për përdorim më të madh të ofertës turistike në vend kur shtetasit tanë kthehen nga diaspora;
- (b) Identifikimit dhe realizimit të një oferte të veçantë turistike për të rinjtë nga diaspora;
- (c) Promovimit të turizmit kulturor;
- (d) Përmirësimit të vazhdueshëm të ofertës turistike, duke përfshirë subvencionimin e fluturimeve dhe përmbajtjeve turistike me buxhet të ulët, si dhe intensifikimit të promovimit të turizmit të RMV-së;

- (e) Njohjes së mundësive për përfshirjen e diasporës në industrinë e turizmit si investitorë;
- (f) Përfshirjes së organizatave të diasporës në promovimin e turizmit të RMV-së në vendet e qëndrimit.

Kontributet filantropike të diasporës në dekadat e fundit kanë qenë shumë domethënëse, por nuk ka informacione të mjaftueshme rreth tyre. Disa prej tyre u keqpërdorën dhe prandaj aktivitetet për rritjen dhe promovimin e tyre duhet të përqendrohen në rrethana të ndryshme. Kjo nënkupton aktivitete që synojnë:

- (a) Krijimin e një fondi për inovacionet sociale me mbështetjen e diasporës;
- (b) Identifikimin e nevojës për rishikim të rregulloreve ekzistuese në fushën e donacioneve;
- (c) Njohjen e mundësive për lehtësim tatimor dhe administrativ për kontributet filantropike të diasporës;
- (d) Promovimin e bashkëpunimit të vendit me diasporën në fushën e kontributeve filantropike;
- (e) Krijimin e një mekanizmi për të minimizuar keqpërdorimet në lidhje me kontributet filantropike të diasporës;
- (f) Krijimin e formave të ndryshme të mirënjohjeve për filantropët e mëdhenj nga diaspora.

Sot, Maqedonia e Veriut ka një diasporë të madhe shkencore, ndërsa krijimi i bashkëpunimit me të mund të kontribuojë në promovimin e arsimit të lartë dhe veprimtarisë shkencore në vend. Realizimi i këtij bashkëpunimi nënkupton disa aktivitete, ndër të cilat mund të veçohen:

- (a) Formimi i një Qendre për Diasporën;
- (b) Krijimi i vazhdueshëm i hartës së diasporës shkencore, si parakusht për vendosjen e bashkëpunimit me shkencëtarët nga vendi;
- (c) Krijimi i një platforme (bazë të dhënash funksionale) për rrjetëzimin e diasporës shkencore dhe kuadrit shkencor në vend në fusha të ndryshme;
- (d) Përfshirja e diasporës shkencore në procesin arsimor të institucioneve të arsimit të lartë në Maqedoninë e Veriut;
- (e) Bashkëpunimi i diasporës shkencore dhe institucioneve të arsimit të lartë për zbatimin e projekteve kërkimore-shkencore në fusha të ndryshme.

Një sfidë të veçantë paraqet kujdesi i vazhdueshëm për diasporën dhe promovimi i marrëdhënieve të saj me Maqedoninë e Veriut, si dhe bashkëpunimi me diasporën, veçanërisht përfshirja e diasporës në ringjalljen dhe forcimin e diplomacisë ekonomike, si dhe të diplomacisë publike dhe kulturore.

Ç.4. Rekomandime për përmirësimin e statistikave për migracionin dhe bazën gjithëpërfshirëse të provave

Analiza e Profilit të Migracionit tregon se mungojnë të dhëna gjithëpërfshirëse dhe përkatëse për shumë pikëpamje të migracionit. Disa prej tyre janë të domosdoshme për këtë çështje e cila është e vështirë të monitorohet dhe dokumentohet, ndërsa disa prej tyre burojnë nga mungesa e të dhënave nga burimet vendase. Pa të dhëna nuk mund të bëhet një analizë dhe përpilim gjithëpërfshirës i politikave dhe masave të përshtatshme.

Mungesa e të dhënave të plota mbi emigracionin e përhershëm dhe të përkohshëm nga Republika e Maqedonisë së Veriut në vendet e huaja, nga burimet e brendshme, mbetet problemi më i madh në kuptimin e veçorive të këtyre lëvizjeve migratore. Edhe pse statistikave nga burimet e huaja sigurojnë njohuri më reale për ndryshimet e manifestuara, për shkak të mospërputhjes së tyre dhe bazës së ndryshme metodologjike, ato nuk mund të pranohen si një alternativë e përhershme ndaj statistikave nga burimet vendase.

Në rrethana të tilla, një nga objektivat strategjike e Rezolutës së re të Politikës së Migracionit të Republikës së Maqedonisë së Veriut - 2021-2025 është të sigurojë statistika dhe informacione përkatëse mbi lëvizjet migratore të ligjshme dhe të paligjshme në, nga dhe mes Republikës së Maqedonisë së Veriut. Objektivat specifike kanë të bëjnë me: (a) Mbledhjen dhe përdorimin e të dhënave të sakta dhe të zbërthyer për migracionin e jashtëm, si bazë për ndërtimin e politikave të bazuara në prova, dhe (b) Sigurimin e dëshmimeve të identitetit juridik dhe dokumentacionit të përshtatshëm për migrantët.

Udhërrëfyesi Kombëtar për Statistikat e Migracionit, i cili është në proces miratimi dhe i përgatitur në përputhje me Rregulloren 862/2007 dhe Rregulloren 2020/851, ka për qëllim përmirësimin e situatës në fushën e statistikave të migracionit. Ai synon të paraqesë situatën aktuale të institucioneve shtetërore që kanë kompetenca në fushën e migracionit dhe veçanërisht situatën me statistikave që ndërlidhen me Rregulloren 862/2007 dhe Rregulloren 2020/851, për të identifikuar sfidat në procesin e harmonizimit të legjislacionit me atë të Bashkimit Evropian, si dhe sfidat që ndërlidhen me mbledhjen e të dhënave përkatëse në lidhje me monitorimin dhe menaxhimin e proceseve ndërkombëtare të migracionit.

Udhërrëfyesi Kombëtar për Statistikat e Migracionit është një dokument strategjik që drejton aktivitetet e institucioneve kompetente, me një kornizë kohore të përcaktuar për pajtueshmërinë e plotë me Rregulloren 862/2007. Udhërrëfyesi Kombëtar identifikon aktivitetet që kanë të bëjnë me mbledhjen e të dhënave statistikore dhe sfidat me të cilat përballen institucionet kompetente. Gjithashtu, Udhërrëfyesi Kombëtar synon të ndihmojë në gjetjen e një zgjidhjeje kombëtare në përputhje me Rregulloren 862/2007 dhe Rregulloren 2020/851, nëse një zgjidhje e tillë mungon në legjislacionin e brendshëm.

Udhërrëfyesi Kombëtar është një dokument dinamik, i zbatuar, i monitoruar dhe i përditësuar nga vendimmarrësit në nivelin më të lartë, në mënyrë që të sigurojë një koncept të qëndrueshëm për shkëmbimin e të dhënave gjithëpërfshirëse dhe të pajtueshme për migrantët, i harmonizuar me vendet e rajonit dhe Bashkimin Evropian. Të dhënat e siguruar në këtë mënyrë janë bazë për vlerësimin e numrit të shtetasve, shtetasve të RMV-së dhe shtetasve të huaj, në nivel vjetor, gjë që është e rëndësishme për sa i përket llogaritjes dhe monitorimit të treguesve kompleks demografik dhe socio-ekonomik.

SHTOJCA

SHTOJCA 1. 10 vendet kryesore të originës sipas kontinentit të të huajve që kanë hyrë në Maqedoninë e Veriut përmes pikave kufitare, 2009, 2015 dhe 2019

2009			2015			2019		
EVROPEË	4338511	%	EVROPEË	6097216	%	EVROPEË	7247460	%
Serbi	1140345	26.3	Serbi	1526526	25.0	Kosovë ⁷	1641197	22.6
Greqi	864626	19.9	Kosovë ⁷	1107538	18.2	Serbi	1490823	20.6
Kosovë ⁷	647004	14.9	Greqi	1010275	16.6	Shqipëri	1140487	15.7
Shqipëri	362611	8.4	Shqipëri	729847	12.0	Greqi	766518	10.6
Bullgari	313377	7.2	Bullgari	444623	7.3	Bullgari	609249	8.4
Hungari	139106	3.2	Gjermani	158247	2.6	Gjermani	209658	2.9
Gjermani	126813	2.9	Poloni	132595	2.2	Rumani	140232	1.9
Poloni	126145	2.9	Hungari	115913	1.9	Poloni	137666	1.9
Rumani	66247	1.5	Rumani	95374	1.6	Suedi	132915	1.8
Kroaci	59859	1.4	Suedi	92378	1.5	Hungari	99985	1.4
AZI	135238	%	AZI	261614	%	AZI	315795	%
Turqia	119818	88.6	Turqia	209075	79.9	Turqia	246511	78.1
Izrael	8423	6.2	Uzbekistan	18874	7.2	Kinë	20193	6.4
Japoni	1565	1.2	Kinë	8036	3.1	Izrael	14580	4.6
Kinë	1109	0.8	Republika e Koresë	5818	2.2	Malajzi	8963	2.8
Republika e Koresë	1011	0.7	Izrael	5406	2.1	Republika e Koresë	4139	1.3
Indi	744	0.6	Japoni	3170	1.2	Japoni	4109	1.3
Gjeorgji	438	0.3	Malajzi	2418	0.9	Gjeorgji	2475	0.8
Ermeni	193	0.1	Gjeorgji	1479	0.6	Indi	2293	0.7
Azerbajxhan	174	0.1	Indi	1098	0.4	Singapur	2023	0.6
Iran	168	0.1	Kazakistan	675	0.3	Filipinet	1072	0.3
AFRIKË	946	%	AFRIKË	2058	%	AFRIKË	2995	%
Afrikes se Jug	168	17.76	Egjipt	437	21.23	Egjipt	716	23.91
Egjipt	144	15.22	Afrikes se Jug	257	12.49	Afrikes se Jug	526	17.56
Komori	114	12.05	Ugandë	213	10.35	Maroko	363	12.12
Tunizi	92	9.73	Maroko	199	9.67	Tunizi	268	8.95
Nigeri	71	7.51	Tunizi	163	7.92	Nigeri	180	6.01
Maroko	47	4.97	Nigeri	124	6.03	Libi	111	3.71
Algjeri	29	3.07	Namibi	82	3.98	Algjeri	109	3.64
Kongo	27	2.85	Ganë	77	3.74	Ganë	88	2.94
Siera Leone	26	2.75	Keni	50	2.43	Keni	53	1.77
Etiopi	25	2.64	Kamerun	48	2.33	Esuatini	51	1.70

2009			2015			2019		
AMERIKË	51906	%	AMERIKË	65299	%	AMERIKË	91138	%
Shtetet e Bashkuara	41295	79.6	Shtetet e Bashkuara	50020	76.60	Shtetet e Bashkuara	67211	73.75
Kanada	8838	17.0	Kanada	10559	16.17	Kanada	14726	16.16
Brazil	580	1.1	Brazil	1908	2.92	Brazil	2921	3.21
Meksikë	256	0.5	Meksikë	653	1.00	Meksikë	1208	1.33
Argjentinë	179	0.3	Argjentinë	502	0.77	Argjentinë	1119	1.23
Kubë	150	0.3	Çile	196	0.30	Kolumbi	944	1.04
Çile	117	0.2	Kolumbi	165	0.25	Kubë	565	0.62
Peru	85	0.2	Kubë	146	0.22	Çile	454	0.50
Jamajkë	55	0.1	Grenadë	137	0.21	Kostarika	289	0.32
Bolivia (Shteti shumëkombëtar i)	44	0.1	Jamajkë	132	0.20	Peru	260	0.29
OQEANI	18772	%	OQEANI	25751	%	OQEANI	31144	%
Australi	17332	92.3	Australi	24054	93.41	Australi	28030	90.00
Zelandë e Re	1429	7.6	Zelandë e Re	1652	6.42	Zelandë e Re	3093	9.93
Shtete kontestuese dhe protektorate të KB-ve	244		Shtete kontestuese dhe protektorate të KB-ve	3094		Shtete kontestuese dhe protektorate të KB-ve	3371	
Hyrjet me pasaporta të organizatave ndërkombëtare	7825		Hyrjet me pasaporta të organizatave ndërkombëtare	2120		Hyrjet me pasaporta të organizatave ndërkombëtare	1629	

Burimi: Nga dokumentacioni i Ministrisë së Punëve të Jashtme të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

Shënim: Shuma totale sipas kontinentit përfshin edhe numrat jashtë dhjetë vendeve të para.

SHTOJCA 2. 10 vendet kryesore të origjinës sipas kontinentit të të huajve që u larguan nga Maqedonia e Veriut përmes pikave kufitare, 2009, 2015 dhe 2019

2009			2015			2019		
EVROPEË	3551054	%	EVROPEË	3903440	%	EVROPEË	4588773	%
Serbi	937476	26.4	Serbi	889415	22.8	Serbi	906688	19.8
Greqi	770314	21.7	Greqi	711531	18.2	Shqipëri	851736	18.6
Kosovë ⁷	391599	11.0	Shqipëri	647564	16.6	Bullgari	583639	12.7
Shqipëri	312404	8.8	Bullgari	420346	10.8	Kosovë ⁷	547805	11.9
Bullgari	306032	8.6	Kosovë ⁷	346335	8.9	Greqi	535949	11.7
Hungari	113607	3.2	Gjermani	107543	2.8	Gjermani	147202	3.2
Poloni	107152	3.0	Poloni	85495	2.2	Poloni	107527	2.3
Gjermani	96158	2.7	Hungari	83271	2.1	Rumani	106697	2.3
Rumani	54461	1.5	Rumani	62975	1.6	Suedi	88339	1.9
Kroaci	51990	1.5	Suedi	57344	1.5	Hungari	72489	1.6
AZI	115972	%	AZI	215866	%	AZI	260857	%
Turqia	101758	87.7	Turqia	183849	85.2	Turqia	205167	78.7
Izrael	8050	6.9	Kinë	7147	3.3	Kinë	15430	5.9
Japoni	1408	1.2	Republika e Koresë	5304	2.5	Izrael	13121	5.0
Kinë	1031	0.9	Izrael	4992	2.3	Malajzi	6603	2.5
Republika e Koresë	792	0.7	Japoni	2870	1.3	Japoni	3351	1.3
Indi	625	0.5	Uzbekistan	2309	1.1	Republika e Koresë	2792	1.1
Gjeorgji	375	0.3	Malajzi	2172	1.0	Indi	1933	0.7
Ermeni	190	0.2	Gjeorgji	974	0.5	Gjeorgji	1801	0.7
Iran	173	0.1	Indi	891	0.4	Singapur	1643	0.6
Uzbekistan	165	0.1	Kazakistan	653	0.3	Filipinet	922	0.4
AFRIKË	825	%	AFRIKË	1649	%	AFRIKË	2509	%
Egjipt	144	17.45	Egjipt	418	25.35	Egjipt	692	27.58
Afrikës së Jug	139	16.85	Afrikës së Jug	224	13.58	Afrikës së Jug	403	16.06
Komori	100	12.12	Maroko	168		Maroko	310	
Tunizi	84	10.20	Tunizi	149		Tunizi	227	
Nigeri	63	7.64	Nigeri	96	5.82	Nigeri	140	5.58
Maroko	39	4.73	Namibi	66	4.00	Algjeri	89	3.55
Algjeri	30	3.64	Ugandë	66	4.00	Ganë	53	2.11
Kongo	28	3.39	Ganë	51	3.09	Senegal	52	2.07
Gabon	20	2.42	Kamerun	51	3.09	Libi	51	2.03
Mauricius	19	2.30	Keni	44	2.67	Keni	46	1.83

2009			2015			2019		
AMERIKË	47264	%	AMERIKË	48764	%	AMERIKË	71649	%
Shtetet e Bashkuara	37793	80.0	Shtetet e Bashkuara	37100	76.08	Shtetet e Bashkuara	53407	74.54
Kanada	7854	16.6	Kanada	7948	16.30	Kanada	10989	15.34
Brazil	510	1.1	Brazil	1512	3.10	Brazil	2249	3.14
Meksikë	242	0.5	Meksikë	582	1.19	Meksikë	1063	1.48
Argjentinë	158	0.3	Argjentinë	424	0.87	Argjentinë	898	1.25
Kubë	144	0.3	Çile	174	0.36	Kolumbi	787	1.10
Çile	105	0.2	Kubë	133	0.27	Çile	361	0.50
Peru	83	0.2	Kolumbi	121	0.25	Kubë	254	0.35
Jamajka	80	0.2	Venezuela (Republika Bolivariane e)	100	0.21	Kostarikë	239	0.33
Bolivia (Shteti shumëkombëtar i)	43	0.1	Grenadë	85	0.17	Peru	216	0.30
OQEANI	19866	%	OQEANI	22823	%	OQEANI	27092	%
Australi	17332	87.2	Australi	21506	94.23	Australi	25265	93.26
Zelandë e Re	1429	3.0	Zelandë e Re	1281	5.61	Zelandë e Re	1817	6.71
Shtete kontestuese dhe protektorate të KB-ve	227		Shtete kontestuese dhe protektorate të KB-ve	2849		Shtete kontestuese dhe protektorate të KB-ve	2877	
Hyrjet me pasaporta të organizatave ndërkombëtare	7012		Hyrjet me pasaporta të organizatave ndërkombëtare	1227		Hyrjet me pasaporta të organizatave ndërkombëtare	1104	

Burimi: Nga dokumentacioni i Ministrisë së Punëve të Jashtme të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

Shënim: Shuma totale sipas kontinentit përfshin edhe numrat jashtë dhjetë vendeve të para.

BIBLIOGRAFI*

Libra, artikuj, botime, dokumente

Angelovska-Bezoska, A.

2020 Guvernator i Bankës Popullore të Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Remitencat e huaja nga emigrantët dhe personat që punojnë përkohësisht jashtë vendit janë të rëndësishme për ekonominë maqedonase”. Intervistë me Radion Australiane SBS, Maqedonia e Veriut, 5 gusht. Në dispozicion në www.nbrm.mk/ns-newsarticle-soopstenie-05082020.nspix.

Avdi N., I. Zdravkova and D. Gjorçevski

2020 Analizë e politikave dhe shërbimeve të disponueshme për të huajt në Republikën e Maqedonisë së Veriut, Shoqata e Juristëve të Rinj Maqedonas, Shkup.

Baletić, W.A.

1999 Popullsia dhe zhvillimi, MATE, Zagreb.

Banka Boterore

2016 *Migration and Remittances Factbook 2016*. Third edition, Washington, D.C.

2018 *Migration and Remittances. Recent Development and Outlook*. Washington, D.C.

2021a Literacy rate. Data set. Në dispozicion në <https://data.worldbank.org/indicator/SE.ADT.LITR.ZS?locations=MK> (aksesuar më 10 qershor 2021).

2021b GDP per capita (current USD) – North Macedonia. Data set. Në dispozicion në <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=MK> (aksesuar më 10 qershor 2021).

2021c *Subdued Recovery*. Western Balkans Regular Economic Report, No.19. Washington, D.C. Në dispozicion në <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/35509/Subdued-Recovery.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (qasur më 10 qershor 2021).

*Të gjitha hiperlidhjet funksiononin në kohën e shkrimit të këtij raporti.

Banka Popullore e Republikës së Maqedonisë së Veriut

2021 Vërejtje. Kompleti i të dhënave. Në dispozicion në https://nbstat.nbrm.mk/pxweb/mk/Eksterni%20statistiki/Eksterni%20statistiki__Platen%20Bilans__Platen%20bilans%20godisni/4_SekundarenDohodGodisniMK.px/table/tableViewLayout1 (aksesuar më 25 maj 2021).

Božinovska M., O. Jakasanovski and M. Mirčevska

2015 *Мобилност на студенти и наставен кадар на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“* [Mobility of students and teaching staff at the Saints Cyril and Methodius University]. Saints Cyril and Methodius University, Skopje (in Macedonian).

Departamenti i Kombeve të Bashkuara për Çështjet Ekonomike dhe Sociale (DESA)

2019 “International migrant stock 2019”. Në dispozicion në www.un.org/development/desa/pd/content/international-migrant-stock (accessed on 10 June 2021).

Enti Shtetëror i Statistikës (ESHS)

2010 *Migrimi, 2009*. Rishikimi Statistikor: Statistikat e Popullsisë dhe Sociale, Raporti nr. 2.4.10.07 (660). Në dispozicion në www.stat.gov.mk/Publikacii/2.4.10.07.pdf.

2011a *Lëvizja Natyrore e Popullsisë, 2010*. Rishikimi Statistikor: Statistikat e Popullsisë dhe Sociale, Raport nr. 2.4.11.10 (693). Në dispozicion në www.stat.gov.mk/Publikacii/2.4.11.10.pdf.

2011b *Migrimi, 2010*. Rishikimi Statistikor: Statistikat e Popullsisë dhe Sociale, Raporti nr. 2.4.11.06 (686). Në dispozicion në www.stat.gov.mk/publikacii/2.4.11.06_686.pdf.

2012a *Migrimi, 2011*. Rishikimi Statistikor: Statistikat e Popullsisë dhe Sociale, Raporti nr. 2.4.12.05 (719). Në dispozicion në www.stat.gov.mk/Publikacii/2.4.12.05.pdf.

2012b *Migrimi, 2011*. Rishikimi Statistikor: Statistikat e Popullsisë dhe Sociale, Raporti nr. 2.4.12.05 (719). Në dispozicion në www.stat.gov.mk/Publikacii/2.4.12.05.pdf.

2013 *Migrimi, 2012*. Rishikimi Statistikor: Statistikat e Popullsisë dhe Sociale, Raporti nr. 2.4.13.10 (752). Në dispozicion në www.stat.gov.mk/Publikacii/2.4.13.10.pdf.

2014 *Migrimi, 2013*. Rishikimi Statistikor: Statistikat e Popullsisë dhe Sociale, Raporti nr. 2.4.14.07 (783). Në dispozicion në www.stat.gov.mk/Publikacii/2.4.14.07.pdf.

- 2015 *Migrimi, 2014*. Rishikimi Statistikor: Statistikat e Popullsisë dhe Sociale, Raporti Nr. 2.4.15.08 (817). Në dispozicion në www.stat.gov.mk/Publikacii/2.4.15.08.pdf.
- 2016a *Lëvizjet natyrore të popullsisë, 2015*. Rishikimi statistikor: Statistikat e popullsisë dhe sociale, raporti nr. 2.4.16.09 (855). Në dispozicion në www.stat.gov.mk/Publikacii/2.4.16.09.pdf.
- 2016b *Migrimi, 2015*. Rishikimi Statistikor: Statistikat e Popullsisë dhe Sociale, Raporti nr. 2.4.16.07 (853). Në dispozicion në www.stat.gov.mk/Publikacii/2.4.16.07.pdf.
- 2017a Vjetari statistikor i Republikës së Maqedonisë 2017. Shkup.
- 2017b *Migrimi, 2016*. Rishikimi Statistikor: Statistikat e Popullsisë dhe Sociale, Raporti nr. 2.4.17.06 (875). Në dispozicion në www.stat.gov.mk/Publikacii/2.4.17.06.pdf.
- 2017c *Lëvizjet Natyrore të Popullsisë, 2016*. Rishikimi Statistikor: Statistikat e Popullsisë dhe Sociale, Raporti Nr. 2.4.17.07 (876). Në dispozicion në www.stat.gov.mk/Publikacii/2.4.17.07.pdf.
- 2018a Vjetari statistikor i Republikës së Maqedonisë 2018. Shkup.
- 2018b *Migrimi, 2017*. Rishikimi Statistikor: Statistikat e Popullsisë dhe Sociale, Raport nr. 2.4.18.06 (897). Në dispozicion në www.stat.gov.mk/Publikacii/2.4.18.06.pdf.
- 2018c *Lëvizjet natyrore të popullsisë, 2017*. Vështrim statistikor: Statistikat e popullsisë dhe sociale, raporti nr. 2.4.18.08 (899). Në dispozicion në www.stat.gov.mk/Publikacii/2.4.18.08.pdf.
- 2019a Vjetari statistikor i Republikës së Maqedonisë së Veriut 2019. Shkup.
- 2019b *Lëvizjet natyrore të popullsisë, 2018*. Vështrim statistikor: Statistikat e popullsisë dhe sociale, raporti nr. 2.4.19.01 (907). Në dispozicion në www.stat.gov.mk/Publikacii/2.4.19.01_1.pdf.
- 2020a Vjetari statistikor i Republikës së Maqedonisë së Veriut 2020. Shkup.
- 2020b Popullatë. Komplet i të dhënave. Në dispozicion në www.stat.gov.mk/OblastOpsto_en.aspx?id=2.
- 2020c *Lëvizjet Natyrore të Popullsisë, 2019*. Rishikimi Statistikor: Statistikat e Popullsisë dhe Sociale, Raporti Nr. 2.4.20.01 (912). Në dispozicion në www.stat.gov.mk/Publikacii/2.4.20.01_912.pdf (aksesuar më 15 maj 2021).
- 2021a Vlerësimet e popullsisë. Baza e të dhënave MAKSTAT. Në dispozicion në http://makstat.stat.gov.mk/PXWeb/pxweb/mk/MakStat/MakStat__Naselenie__ProcenkiNaselenie/115_Popis_RM_1Star_Dek_mk.px/table/tableViewLayout2?rxid=e7c235e6-6bf6-4bae-9538-afb219fe7ae4 (aksesuar më 15 maj 2021).

- 2021b Emigracioni. Baza e të dhënave MAKSTAT. Në dispozicion në http://makstat.stat.gov.mk/PXWeb/pxweb/mk/MakStat/MakStat__Naselenie__NadvoresniMigracii/176_Migracii_drzavi_VkDosOts_mk.px/table/tableViewLayout2/?rxid=87fad243-9c7d-45e2-a2b5-6b7900e99625 (aksesuar më 15 maj 2021).
- 2021c Baza e të dhënave MAKSTAT. Në dispozicion në http://makstat.stat.gov.mk/PXWeb/pxweb/mk/MakStat/MakStat__Naselenie__VnatresniMigracii/775_N_Migr_reg_meguselovnat_t2_mk.px/table/tableViewLayout2/?rxid=8c9bedbf-9261-4333-94b5-56285c353ba5 (aksesuar më 15 maj 2021).
- 2021d Population age distribution – by region. Data set. Në dispozicion në http://makstat.stat.gov.mk/PXWeb/pxweb/mk/MakStat/MakStat__Naselenie__ProcenkiNaselenie/225_Popis_reg_3112_PolVoz_mk.px/table/tableViewLayout2/?rxid=491bc638-032a-483e-a82c-d23e07f088f7 (aksesuar më 09 qershor 2021).
- 2021e Graduated students. Data set. Në dispozicion në <http://makstat.stat.gov.mk/PXWeb/pxweb/en/MakStat/?rxid=46ee0f64-2992-4b45-a2d9-cb4e5f7ec5ef> (aksesuar më 09 qershor 2021).

European Commission and Gesellschaft für Versicherungswissenschaft und -gestaltung e.V. (GVG)

- 2012 *Social Impact of Emigration and Rural-Urban Migration in Central and Eastern Europe*. Synthesis report – executive summary, June 2012 (VT/2010/001). European Union, Brussels.

EuropeanWesternBalkans.com

- 2020 WEF: Four Balkan countries top global ranking with biggest brain drain. *EuropeanWesternBalkans.com*, 3 February. Në dispozicion në <https://europeanwesternbalkans.com/2020/02/03/wef-four-balkan-countries-top-global-ranking-with-biggest-brain-drain>.

Eurostat

- 2021a Emigration. Data set. Në dispozicion në https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_emi1ctz&lang=en (accessed on 15 May 2021).
- 2021b Population by sex, age and citizenship. Data set. Në dispozicion në <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.

FRONTEX

- 2020 *Risk Analysis for 2020*. Warsaw. Në dispozicion në https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2020.pdf.

Gencianos, G.

- 2021 Migrant health workers at the frontlines. Friedrich-Ebert-Stiftung website article, 4 July. Në dispozicion në www.fes.de/en/displacement-migration-integration/article-page-flight-migration-integration/migrant-health-workers-at-the-frontlines.

Global Development Network (GDN)

- 2009 Development on the move: Measuring and optimising the economic and social impacts of migration in the Republic of Macedonia. Country report. Skopje. Në dispozicion në www.ippr.org/files/images/media/files/publication/2011/05/dotm_jamaica_1699.pdf.

Janeska, V.

- 2020 Policies for return migration in conditions of intensive high-skilled emigration. Conference proceeding paper presented at “Return Migration: European and Bulgarian Perspectives” at the University of National and World Economy (UNWE), Sofia, 28 February. UNWE, Sofia, pp. 22–37.

Janeska, V. (ed.)

- 2014 Diaspora shkencore nga Republika e Maqedonisë. Raporti. Universiteti i Shenjtorëve Kirili dhe Metodi, Instituti Ekonomik, Shkup.

Janeska, V., A. Lozoska and E. Djambaska

- 2016 Demographic consequences of the emigration from the Republic of Macedonia. *Economic Development (Journal of the Institute of Economics)*, 18(1–2):157–178.

Janeska, V., S. Mojsoska and A. Lozoska

- 2016a Brain drain and innovation capacity in the Western Balkans. Conference proceeding paper presented at “Contemporary Migration and Social Development: Interdisciplinary Perspective” at Belgrade University, Belgrade, 21–22 October. Belgrade University, Belgrade, pp. 177–190.
- 2016b Brain drain from the Republic of Macedonia – trends, implications, policies. *Economic Development, Journal of the Institute of Economics*, 18(3):23–37.

Kemp, W., K. Amerhauser and R. Scaturro

- 2021 *Spot Prices: Analyzing Flows of People, Drugs and Money in the Western Balkans*. Gjenevës, Global Initiative Against Transnational Organized Crime. Në dispozicion në <https://globalinitiative.net/analysis/western-balkans-crime-hotspots-3>.

Këshilli i Evropës

- 2021 Zhvillimi më i fundit demografik i Evropës - Popullsia sipas gjinisë, moshës dhe shtetësisë. Në dispozicion në <http://epp.eurostat.ec.europa.eu> (qasur më 21 qershor 2021).

Kombet e Bashkuara

- 1948 General Assembly resolution 3/217A on the Universal Declaration of Human Rights, adopted on 10 December 1948 (A/RES/3/217A). Në dispozicion në www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights.
- 1989 United Nations General Assembly resolution 44/25 on the Convention on the Rights of the Child, adopted on 20 November (A/RES/44/25). Në dispozicion në www.ohchr.org/sites/default/files/crc.pdf.
- 2016 United Nations General Assembly resolution 71/1 on New York Declaration for Refugees and Migrants, adopted on 19 September (A/RES/71/1). Në dispozicion në www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_71_1.pdf.
- 2018a United Nations General Assembly resolution 73/151 on the Global Compact on Refugees, adopted on 17 December (A/RES/73/151). Në dispozicion në www.unhcr.org/5c658aed4.pdf.
- 2018b United Nations General Assembly resolution 73/195 on the Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration, adopted on 19 December (A/RES/73/195). Në dispozicion në www.iom.int/resources/global-compact-safe-orderly-and-regular-migration/res/73/195.
- 2021 United Nations Agenda on Sustainable Development Goals by 2030. Në dispozicion në www.undp.org/sustainable-development-goals (aksesuar më 10 qershor 2021).

Komisioni European

- 2018 The former Yugoslav Republic of Macedonia 2018 report. Working document (Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions). Në dispozicion në <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/?uri=CELEX:52018SC0154>.
- 2019 North Macedonia 2019 report. Working document (Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions). Në dispozicion në <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/08f50dd7-8221-11e9-9f05-01aa75ed71a1/language-en>.

- 2020a North Macedonia 2020 report. Working document (Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions). Në dispozicion në <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f5d36c09-08ad-11eb-a511-01aa75ed71a1/language-en>.
- 2020b Regulation of the European Parliament and of the Council on asylum and migration management and amending Council Directive (EC) 2003/109 and the proposed Regulation (EU) XXX/XXX [Asylum and Migration Fund] (2020/0279 (COD)). Në dispozicion në https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2a12bbba-ff62-11ea-b31a-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF.
- 2020c Regulation of the European Parliament and of the Council on introducing a screening of third country nationals at the external borders and amending Regulations (EC) No. 767/2008, (EU) 2017/2226, (EU) 2018/1240 and (EU) 2019/817. Në dispozicion në https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:0e922ce2-ff62-11ea-b31a-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF.
- 2021 European Union Action Plan against Migrant Smuggling. Road map. Brussels. Në dispozicion në https://home-affairs.ec.europa.eu/renewed-eu-action-plan-against-migrant-smuggling-2021-2025-com-2021-591_en.

Komisioni Evropian - Qendra e Përbashkët Kërkimore (Joint Research Centre (JRC))

- 2020 Migrimet në Evropë. Në: *Atlas of Migration 2020*. EUR 30534 EN. Luxembourg. Në dispozicion në <https://data.europa.eu/doi/10.2760/984251>.

Komisioni Kombëtar për Luftën kundër Trafikimit të Qenieve Njerëzore dhe Migrimit të Paligjshëm

- 2020 *Raporti Vjetor 2019*. Në dispozicion në <http://nacionalnakomisija.gov.mk/wp-content/uploads/2016/12/ANNUAL-REPORT-OF-THE-NC-THB-AND-IM-2019.pdf>.

Lazarevik, V., S. Spasova, B. Kasapinov, M. Krstc, M. Ljubicic, A. Kongjonaj, G. Koduzi, V. Spahija, N.P. Kamnar and T.A. Demjaha

- 2015 Migration of health care workers from the Western Balkans – analyzing causes, consequences and policies (country report: Macedonia). Skopje, Healthgrouper, p. 17.

LEGIS

- 2018 Përmirësimi i aksesit ndaj të drejtave dhe mbrojtjes për emigrantët refugjatë me fokus grupet vulnerabël. Dokumenti i politikave publike.

Ligje, dekrete dhe legjislacione të tjera

- 1992a Kushtetuta e Republikës së Maqedonisë, "Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë", nr. 1/92
- 1992b Ligji për shtetësinë e Republikës së Maqedonisë së Veriut ("Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë", nr. 67/92, 8/04, 98/08, 158/11 dhe 55/16).
- 1992c Ligji për dokumentet e udhëtimit ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë" nr. 67/92, 20/03, 46/04, 73/04, 19/07, 84/08, 51/11, 135/11, 154 /15, 55/16 dhe 302/20).
- 1995 Ligji për arsimin e mesëm ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë" nr. 44/95, 24/96, 34/96, 35/97, 82/99, 29/02, 40/03, 42/03, 67 /04, 55/05, 113/05, 35/06, 30/07, 49/07, 81/08, 92/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 42/11 , 51 / 11, 6 / 12, 100 / 12, 24/13, 41/14, 116/14, 135/14, 10/15, 145 / 15, 30 / 16, 127/16 dhe 67/17).
- 2001a Kushtetuta e Republikës së Maqedonisë, "Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë", nr. 91/01.
- 2001b Ligji për punë devizore (Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë, nr. 34/01, 49/01, 103/01, 51/03, 81/08, 24/11, 135/11, 188/13, 97 /15, 153/15 dhe 23/16).
- 2007a Ligji për punësimin dhe punën e të huajve ("Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë", numër: 70/2007, 5/2009, 35/10, 148/11, 84/12, 148/13 dhe 38/14)
- 2007b Ligji për shërbimet e transferit të shpejtë të parave ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë", nr. 54 / 07.48 / 10, 67/10, 17/11, 135/11, 187/13, 154/15, 23 / 16 dhe 77/21).
- 2008a Ligji për arsimin fillor (Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë nr. 103/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 42/11, 51/11, 6/12, 100/12 , 24 / 13, 41/14, 116/14, 135/14, 10/15, 98/15, 145/15, 30/16, 127/16 dhe 67/17)
- 2008b Ligji për arsimin e lartë ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë" nr. 35 / 08, 103 / 08, 26/09, 83/09, 99/09, 115/10, 17/11, 51/11, 123/12, 15 / 13, 24/13, 41/14, 116/14, 130/14, 10/15, 20/15, 98/15, 145/15, 154/15, 30/16 dhe 127/16).
- 2010 Ligji për kontrollin kufitar ("Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë", nr. 171/10, 41/14, 148/15, 55/16 dhe 64/18).
- 2012a Rregullore për dhënien e qasjes në të dhënat në bazën e integruar të të dhënave për të huajt, përfshirë të dhënat për azil, migrim dhe viza ("Gazeta Zyrtare e RM", nr. 119/12).

- 2012b Rregullore për mënyrën e mbajtjes së bazës së integruar të të dhënave për të huajt, përfshirë të dhënat për azil, migrim dhe viza (“Gazeta Zyrtare e RM”, nr. 119/12).
- 2012c Rregullore për sigurimin e konfidencialitetit, mbrojtjes dhe sigurisë së të dhënave të përfshira në bazën e integruar të të dhënave për të huajt, duke përfshirë të dhënat për azilin, migrimin dhe vizat (“Gazeta Zyrtare e RM”, nr. 119/12).
- 2013 Ligji për mbrojtjen e fëmijëve, <http://mtsp.gov.mk/WBStorage/Files/dete.pdf>.
- 2016 Ligji për punësimin dhe punën e të huajve (“Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë”, nr. 217/2016).
- 2018a Ligji për Ndryshimet në Kodin Penal, 28 dhjetor 2018 www.pravdiko.mk/wp-content/uploads/2013/11/Zakon-za-izmenuvane-i-dopolnuvane-31-12-2018.pdf.
- 2018b Ligji për të huajt (“Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë” nr. 97/18 dhe 108/19).
- 2018c Ligji për mbrojtje ndërkombëtare dhe të përkohshme (“Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë” nr. 64/18).
- 2019a Ligji për Mbrojtjen e Fëmijëve. Në dispozicion në <http://mtsp.gov.mk/WBStorage/Files/dete.pdf>.
- 2019b Ligji i Mbrojtjes Sociale. Në dispozicion në www.mtsp.gov.mk/content/pdf/zakoni/2019/28.5_zakon_SZ.pdf.
- 2019c Ligji për ndihmë falas, Dekret për shpalljen e Ligjit për ndihmë juridike falas nga 16 maj 2019, <http://pravda.gov.mk/Upload/Documents/Zakon%20za%20besplatna%20pravna%20pomos.pdf>.
- 2019d Teksti i konsoliduar i Ligjit për të Huajt nga 1 shtator 2019 (me ndryshimet e fundit: Fletorja Zyrtare Nr. 97/2018 dhe 108/2019).
- 2020 Ligji për personat e përegjistruar në amzë www.pravdiko.mk/wp-content/uploads/2020/03/Zakon-za-neevidentirani-litsa-vo-matichna-kniga-na-rodeni-16-02-2020.pdf.

Ministria e Brendshme

- 2021 *Raporti vjetor 2020. Shkup. Në dispozicion.* Në dispozicion në https://mvr.gov.mk/Upload/Editor_Upload/Годишен%20извештај%202020%20kopi.pdf.

Ministria e Punës dhe Politikës Sociale

- 2009 Studim për migrimet e brendshme në Republikën e Maqedonisë. Raporti. Shkup, fq. 75–76.

Nikolovski, Z.

- 2013 “Македонска дијаспора - клуч за развојот на Република Македонија” [Macedonian Diaspora: The Key to the Development of the Republic of Macedonia]. Zlatko Nikolovski (self-published), Skopje (in Macedonian).

Office of the United Nations High Commission for Human Rights (OHCHR)

- 2021 The impact and consequences of the COVID-19 pandemic on trafficked and exploited persons. Position paper of Ms Maria Grazia Giammarinaro, Special Rapporteur on trafficking in persons, especially women and children. Në dispozicion në www.ohchr.org/Documents/Issues/Trafficking/COVID-19-Impact-trafficking.pdf.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)

- 2015 *Health at a Glance 2015: OECD Indicators*. Pari. Në dispozicion në www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/health-at-a-glance-2015_health-glance-2015-en.
- 2021 Health workforce migration. Data set. Në dispozicion në https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=HEALTH_WFMI (aksesuar më 25 qershor 2021).

Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE)

- 2021 Inequality, discrimination and marginalization. In: *Human Dimension Commitments and State Responses to the COVID-19 Pandemic*. Vienna. Në dispozicion në www.osce.org/files/f/documents/f/6/480014.pdf.

Organizata Ndërkombëtare për Migracionin (IOM)

- 2007 *The Former Yugoslav Republic of Macedonia Migration Profile* (Gjenevës, 2007). Në dispozicion në https://publications.iom.int/system/files/pdf/mp_macedonia_2007.pdf.
- 2011 Part II: Framework for Developing a Template. In: *Migration Profiles: Making the Most of the Process*. Gjenevës. Në dispozicion në <https://publications.iom.int/books/migration-profiles-making-most-process>.
- 2012 *Developing a Road Map for Engaging Diasporas in Development: A Handbook for Policymakers and Practitioners in Home and Host Countries*. IOM and Migration Policy Institute, Gjenevës.
- 2016 Migration Governance Framework. Brochure. Në dispozicion në www.iom.int/sites/g/files/tmzbd1486/files/about-iom/migof_brochure_a4_en.pdf.
- 2018 *Migration and the 2030 Agenda: A Guide for Practitioners*. Gjenevës. Në dispozicion në <https://publications.iom.int/books/migration-and-2030-agenda-guide-practitioners>.

- 2019a *Glossary on Migration*. International Migration Law, No. 34. Gjenevës. Në dispozicion në https://publications.iom.int/system/files/pdf/IML_34_Glossary.pdf.
- 2019b *World Migration Report 2020*. Gjenevës. Në dispozicion në <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2020>.

Parlamenti Evropian

- 2016 *The Western Balkans: frontline of the migrant crisis*. Brief, January. Brussels. Në dispozicion në [www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/573949/EPRS_BRI\(2016\)573949_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/573949/EPRS_BRI(2016)573949_EN.pdf).

Petreski, M. and B. Jovanovic (eds.)

- 2013 *Remittances and Development in the Western Balkans: The Cases of Macedonia, Kosovo and Bosnia-Herzegovina*. Scholars' Press, Chisinau.

Qeveria e Maqedonisë së Veriut

Strategjitë kombëtare, rezolutat dhe marrëveshjet

- 2013 *Strategjia Nacionale për Luftimin e Trafikimit me Qenie Njerëzore dhe Migrimit Ilegal në Republikën e Maqedonisë, 2013-2016*, Shkup.
- 2015a *Strategjia Kombëtare për Menaxhimin e Integruar të Kufirit, 2015–2019*. Shkupi.
- 2015b *Rezoluta për politikën migratore të Republikës së Maqedonisë 2015-2020, nga 16 janar 2015 (Gazeta Zyrtare nr. 8/2015)*. Shkupi.
- 2016 36.35. Rregullore për mënyrën e dhënies së mendimit për plotësimin e kushteve për dhënie e lejes së qëndrimit të përkohshëm të të huajt për punë (“Fletorja Zyrtare” Nr. 117, datë 27.06.2016). Shkupi.
- 2017 *Strategjia Kombëtare për Luftimin e Trafikimit me Qenie Njerëzore dhe Migrimit të Paligjshëm në Republikën e Maqedonisë, 2017–2020*. Shkupi.
- 2019 *Strategjia Kombëtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut për bashkëpunim me diasporën, 2019-2023*, Shkup.
- 2020 27.26. Lista e marrëveshjeve dypalëshe të sigurimeve shoqërore (më 24 korrik). Në dispozicion në www.mtsp.gov.mk/content/pdf/dokumenti/2020/24.7-листа2020.pdf.
- 2021 *Strategjia Kombëtare për Luftimin e Trafikimit me Qenie Njerëzore dhe Migrimit të Paligjshëm në Republikën e Maqedonisë, 2021–2025*. Shkupi.

Shoqata e Juristëve të Rinj

- 2020 *The state of asylum in the Republic of North Macedonia 2018–2019*. Report. Skopje. Në dispozicion në <https://myla.org.mk/wp-content/uploads/pdf/State-of-Asylum-2018-2019.pdf>.

Stankovi, M., B. Angelova, B. Stankovic and V. Janeska
2013 *Brain Circulation and Spatial Mobility of Knowledge in Southeastern Europe*, The International Journal of Management Science and Information Technology (IJMSIT), Special Issue: 2013 ICIE, pp. 15–40.

Statista

2021 Human development index score of North Macedonia from 2000 to 2019. Data set. Në dispozicion në www.statista.com/statistics/1085278/human-development-index-of-north-macedonia (aksesuar më 10 qershor 2021).

Stojanovski, A. and T. Stojanovski

2018 *Rights of refugees and migrants in the Republic of Macedonia when their freedom of movement is limited*. Paper presented at the Security System Reforms as Precondition for Euro-Atlantic Integrations conference, 4–6 June, Skopje. Në dispozicion në <http://fb.uklo.edu.mk/wp-content/uploads/sites/10/2021/10/2018-tom-2.pdf>.

Stojanovski T., E. Teršana and R. Voda

2021 Analysis of the influence of COVID-19 on migration in the MARRI participants. Migration, Asylum, Refugees Regional Initiative, Skopje. Në dispozicion në http://marri-rc.org.mk/wp-content/uploads/2021/02/FINAL-REPORT_Analysing-the-influence-of-COVID-19-on-migration-in-the-MARRI-Praticipants-1.pdf?fbclid=IwAR0KLKkK275b50Q71vMq0XxZ9e781PfdV5sYoPf5iePilGoqWFuMEPpjLU.

TheGlobalEconomy.com

2021 Human flight and brain drain in Europe – 2021. Data set. Në dispozicion në www.theglobaleconomy.com/rankings/human_flight_brain_drain_index/Europe (aksesuar më 05 qershor 2021).

TradingEconomics.com

2018 “Emigration rate of tertiary educated (% of total tertiary educated population) by country”, data set. Në dispozicion në www.tradingeconomics.com/macedonia/emigration-rate-of-tertiary-educated-percent-of-total-tertiary-educated-population-wb-data.html (aksesuar më 12 janar 2018).

United States Census Bureau

- 2018 Foreign-born population (education) – North Macedonia. Data set. Në dispozicion në https://factfinder.census.gov/faces/tableservices/jsf/pages/productview.xhtml?pid=ACS_15_SPT_B15002&prodType=table (aksesuar më 15 dhjetor 2018).

USAID

- 2018 Enabling the diaspora to invest back home. Në dispozicion në www.usaid.gov (aksesuar më 18 mars 2021).

Wertheimer-Baletić, A.

- 2017 Population and development, *Economic Review*, 54(3–4):404–410.

World Health Organization (WHO)

- 2010 World Health Assembly resolution WHA63.16 on the WHO Global Code of Practice on the International Recruitment of Health Personnel of 21 May 2010 (WHA/RES/63.16).

Zelinsky, W.

- 1971 “The hypothesis of the mobility transition”, *Geographical Review*, 61(2):219–249. Në dispozicion në www.jstor.org/stable/213996.

Organizata Ndërkombëtare për Migracionin
rr. Oslo 6, 1000 Shkup, Republika e Maqedonisë së Veriut
Tel. nr.: +389 2 30 95 477
Email: iomskopje@iom.int • uebfaqja: <https://north-macedonia.iom.int>